BIB. VITT. EMANUELE

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

C
34
Curæ me-

1

12
19
e

Zarza parrillia . 220.
Hirudinũ usus . 10 .

Index Sax. Centuriarũ

... erias multa . cor . 259 .
Abortus . 35 . 239 .
Abscessus . spiritosus . 295 .
Epilepsia . 99 .
Amore captus . 132 .
Angina . 86 . 111 .
Anus . 294
Aphthæ . — 130
Ascites . 74
Aurigo . 96 .
Balnea . 70
Cachexia . 266 .
Calx viva esa . 142 .
Cancer . 149 .
Canis morsus . 33 .
Capitis vulnera . 334 .
Carnea excrescentia 138 .
Carn... salina . 229 .
... ria . 178 .
... us ab alto . 170 .
Cerebrũ . 146 .
C... edes . 81 .
Colera 56 .
Cicorea —
Cicuta esa — 149
Colicus dolor . 79 . 254 .
Cor . 78 . 194
Coxendicu dolor . 240
Crustæ capitis . 128 .
Crustæ narium . 175 .
Decrepitus . 204 .
Dæmoniaca mulier . 115 .
Desperat . 277 285 .
Dolor intestinorũ . 45 . 147
Dysenteria 38 . 171 . 173
270 . 276 .
Excarnenata . 82 . 270
Excrescentiæ . 30
Fœcunda quo conceptat . 326
Febris . 33 . 38 . 43 . 46 . 47
50 53 . 56 . 72 . 74 . 79
84 . 87 . 88 . 96 129 . 159
182 . 189 . 195 . 198 . 204 .
206 . 227 . 229 . 264 . 270
272 . 274 . 279 . 283
Fluor rubescens . 97 . 175 .
216 . —

Gallina mucata. 295.
Gallicus morbus. 48. 52. 82. 87. 110. 81. 222. 254. 299.
Gigans. 145.
Hectica 11.
Hernia caro. 222.
Hæmorrhoides. 8.
Hydrops eius. 142.
Humida qualitas absque humore. 120.
Icteritia. 96.
Iecoris inflammatio. 96. 145. 155. 190.
Lac redundans. 300.
Lac coagulatum. 252.
Lapis. 311.
Lienis durities. 212. 285.
Lippitudo. 177.
Lumbrici. 25. 159. 203. 277.
Luxatio. 232.
Lyenteria. 168.

Mamillæ. 68. 211.
mandibula luxata. 272.
Manum scissura. 181. 262.
Melancholia. 137. 22.
Menses suppressi. 94.
Miliu niger. 86. 172.
Mingentes in lecto. 324.
Morbilli. 72
Mors repentina. 251.
Mutus. 162.
Naturæ opera 144.
[illegible] 176.
Oculi. 85. 93. 145. 177.
Ophthalmia. 177.
Oris tortura. 77.
Oris ulcus. 143.
Paralysis. 95. 9
Partus. 76. 266.
Pedes œdematosi. 191.
Pestilens febris. 184. 268.
Pharmacia 294. 263.
Pili in urina.
Pleuritis 193.
Pleuritis. 18. 90. 309.
Podagra. 57. 199. 219
Pruritus. 40.
Pulmonum [illegible] 333.
Pulsatio morbus. 96. 182.
Pueri [illegible] 274.
Punctura spinæ [illegible]. 140.
Pyrenaica. [illegible]

[illegible]antana [illegible] 93.
[illegible]ntana 9[illegible]

Ramex · 94 · 102
Regius morbus 96.
Renes · 151 · 257 · 31[illegible] 322 ·
Ricinus · 262 ·

Sanguinis mictus 80 · 134.
Sanguinis reiectio · 1 · 19 · 69 · 102 · 107 · 17[illegible] · 194 · 235 · 245
Sanguinis multitud. 327.
Scabies. 78 · 139 ·.
Scirrhus oris 149.
Scorpionis punctura · 197 ·
Sinus in facie [illegible] 43 · 101.
Sitis [illegible] 43[illegible] · 244
Stranguria 199 · 290.
Suffusio · 122 ·
Surditas · 188 · 301 ·
Strabismus 330.
[illegible]

Tenesmus · 208 ·
Tumor · 173 ·
Tonsille · 6 ·
[illegible]erea · 83 · 120 ·
Tussis · 206 · 310 ·

Venena · 305 ·
Ventris tumor · 191 ·
Ventriculus 76 · 255 · 258
Vermes · 81 · 159 · 203 · 2[illegible] ·
Verruca · 29 ·
Vertigo · 292 ·
Ulcus · 132 ·
Ulcus penis · 299
Vomitus · 73 ·
Vox amissa · 42 ·
Urina 52 · 108 · 123 · 151 · 255 · 257 · 312 · 324 ·
Uteri tumor · 327 ·
Uteri [illegible] · 54 · 137 ·
Uteri ulcus · 110 ·
[illegible] [illegible] [illegible] · 137.

3

Curationum Medicinalium

AMATI LVSITANI

MEDICI PHYSICI PRAESTANTISSIMI

CENTVRIAE DVAE,

Quinta videlicet ac Sexta,

In quarum vltima Curatione continetur
Colloquium eruditiſsimum, in quo doctiſsime
diſputatur, & agitur de curandis
capitis vulneribus:

Cum Indice omnium curationum quæ ipſis Centurijs continentur.
omnia nunc primum in lucem ædita.

Cum Priuilegio Illuſtriſs. Senatus Veneti.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
Ex Officina Valgriſiana,
M D LX.

Expurgatus est ad rationem indicis expurgatorij Romę editi 1607

12. 2. I. 25

MAGNIFICO VIRO, AC NOBILISSIMO D. HENRICO NVNES

IOANNES MARINELLVS S. P. D.

ADMIRABILIS *tuarum virtutum fama* NOBILISSIME HENRICE, *quæ omnes terras iandiu peragrat: antiquitasque generis, quo natus es, immenſus eſt cāpus, in quo politiſsimorum ſcriptorum exultare poſsit oratio: atque ampliſsimis monumentis conſecrare memoriam nominis tui: vt res certa, & poſteritati quaſi theatris propoſita ſit his noſtris tēporibus viros quoque & honoribus, & rerum geſtarum gloria maximè floruiſſe: ac quanti humanæ ſocietatis interſit animos ad optimè gerendum incitari illuſtrium hominum exemplis abiectos, & iacentes. itaque ego quidem, cui cum nullam ferè copiam, facultatemque dicendi natura largita ſit; nunquam ſum auſus de tuis ſummis laudibus, ac meritis aggredi dicere: etſi quantum conniti animo poteram, quantum labore contendere, tantum id vt perficerem, curaui. arbitrabar enim docto homine alienum de eo me quicquam ſcribere, vel diuinas eius actiones meis ſcriptis mandare. tamen, cum*

ſuperioribus diebus doctiſſimi, atque excellentiſſimi doctoris & philoſophiæ & medicinæ, Amati Luſitani tui Centurias quaſdam medicinales in manibus haberent typographi: præter eas omni, & præſertim arte medica plenas, magna, multiplicique Philoſophiæ diſciplina grauiſſimas, omni doctrina, & ſcientia ornatiſſimas nullam mercedem laudis, ſempiternæque gloriæ tantam tuam virtutem deſiderare iudicaui. quapropter illas nomini tuo dicatas in lucem edidi. quod iure factum exiſtimo: nam hæ tuo ſplendori non unius diei gratulationem, ut nonnullorum ſcripta: ſed æternitatem, immortalitatemque donabunt: atque ut familia tua præcipuè colatur atque diligēter obſeruetur ab exteris nationibus, efficient. qui enim bonæ ualetudini, quæ (ut Cicero inquit) ſuſtentatur notitia ſui corporis, & obſeruatione earum rerum, quæ aut prodeſſe ſolent, aut obeſſe: & continentia in uictu, omniqúe cultu, et prætermittendis uoluptatibus, ſeruire ſtudent, atque incommodam, à qua teneantur, curare: hos ad te miſſos libros legant diligētiſſimè: quibus excellentiſſimus Luſitanus totam ſuam de tuenda ſanitate, ac perdita recuperanda explicauit ſententiam. ſummus ille medicinalis diſciplinæ doctor explanat, docetque, quid tibi ualenti, uel ægro faciendum, fugiendumq; ſit. in morbis præterea corporis, ut quiſque eſt difficillimus, ita medicum nobiliſſimum, atque optimum quærendum iubet. omnibus uerò iam eſt notum, ac non ſine ſumma

tua

tua laude mirari licet, quæ ſint ab eius diligentia, ſtudioq; animaduerſa herbarũ genera: quæ radicũ: quæ ſalutariũ medicamentorũ. uide quæſo ſacratã tuæ magnitudini medicinã, quæ & illud natiuũ, & hoc delectum malum ſanare poſſit. ſed certe omne tempus, quod ab amicorum negotiis eſt datum, in ſtudiis huiuſmodi conſumis: atque valde lætaris eos, qui ſuam operam in doctrina, atq; ſapientia collocaſſent, viros fore ex gloria claros, & ex authoritate graues. unde proles illa futurorum hominũ uidebit laudis tuæ domeſticæ æmulos, atq; ſtudiorum imitatores, quorũ mẽtes aliæ incitarent, aliæ ad benè, ſanctè q; uiuendum incitarentur. hinc illæ ſempiternæ ætates proficiſcuntur: hinc homines ſempiterno æuo fruuntur: hinc ſempiterna gloria ij maximè excellunt: quæ omnia ad humanum cultum, ciuilemque deducere poſſunt: quo nihil charius, nihil optatius eſſe poteſt. gaudeat igitur Amatus ille Luſitanus eum ſe præſtitiſſe, qualem optare & nos debemus, & omnes uolunt: eum uirum eſſe: quem omnes ſequantur, atque æmulatione obſeruent, et colant: eum ſe reddidiſſe, cui maximo ſint omnia ſecula beneficio obſtricta. Tibique VIR PRAESTANTISSIME HENRICE, *tuæque gloriæ, & uirtuti quemadmodum debet & author ipſe, & medicinæ magiſter: ita te obligatũ eſſe cupio illi doctiſſimo uiro, qui omni ſcientia, omnibusque optimis artibus eſt præditus. quod tunc fore oſtenderis; cum hoc opus tam elegans, tam*

perfectum, & tam elaboratum tibi gratum fore intellexero. Id igitur accipiant ij omnes, qui bonam conſeruare ualetudinem uolunt, eo animo, quo tuæ laudi dico, ac conſecro: à quo, ut clarum lumen clarius illuſtrat, & accendit, ita dignitatis tuæ ſplendor priuatim, publicèque celebrabitur. idque & mihi maximæ fore laudi confido, cum id muneris inditium ſit tuæ uirtutis, cui gratiam plurimam habemus omnes: & authoritatis ſcriptoris, qui maximis honoribus non ſolum à præſentibus eruditiſſimis hominibus, ac multũ in arte medica exercitatis, atque uerſatis, ſed etiam à futuris uiris ad cęlum efferetur.

Curationes

Curationes ſecundum ordinem contentæ in quinta Centuria.

1 DE ſanguinis reiectatione ex parte ſuperiori aſperæ arteriæ 1
2 De inflammato iſthmo ſeu vua, & tonſillis 6
3 De viro ſingulis menſibus per hæmorrhoides euacuationem ſiue ſanguinis purgationē habente, vt mulieres per vterum 8
4 De hectica febre intromiſſa poſt lōgas alias febres 11
5 De pleuritide furculā, & ſcapulam dextram prehendente 18
6 De ſanguinis reiectatione per interualla, ſimulq; de fonticulo in brachio adaperto ad priſcorum imitationem 19
7 De lumbricis cum febre 25
8 De talpa ſiue talparia, hoc eſt tuberculo cū cranei corruptione, quod ad meliceridas, vel atheromata, vel ſteatomata reduci debet 28
9 De verrucis in balano à coitu cōtractis, qui morbus Græcis thymꝰ fortaſsis dicet 29
10 De carneis excreſcentijs & ragadijs quibuſdam intra anū ad primum inteſtinorū adnatis 30
11 De febre interficiente grauibus & pernicioſis ſymptomatis 33
12 De abortu, & ſymptomatis poſtea exortis 35
13 De febre continua ex repletione oborta 38
14 De miro quodam artificio ad recuperādā vocē in totum amiſſam propter vlcus palato innatum 42
15 De duabus ſimilē faciē trahētibus ſimulq; eodem morbo ęgrotantibus 43
16 De febre continuo affligente 43
17 De quodā qui balanū ob præputij ſtrictură nudare nō poterat 44

18 De inteſtinorũ dolore ab humore calido ob orto 45
19 De tertiana duplici in ſimplicẽ verſa & breui ſanata 46
20 De febribus cõſequẽtibus chæradas .i. ſtrumas, ſcrofulas vulgare dicunt, quæ ægrotũ interfecerunt 47
21 De dẽtiũ dolore,& optimo contra eum remedio 48
22 De cura morbi gallici per inũctiones ab vnguento ex mercurio cõfecto; ſimulq; docetur quõ euitari debet ſputum ad os euenire ſolitum 48
23 De febrib' cõtinuis 50
24 De febribus continuo affligentibus 51
25 De morbo gallico nariũ interiorem parte occupante 52
26 De febre bilioſa continua 53
27 De mu'iere vtero gerente, febri continua laborante 54
28 De cholera morbo, ſimul febre cõtinua,& ĩteſtinorũ tumeſcẽtia externa affligẽte 56
29 De vera & indubitata quadã methodo ſperuãdi à podagra,ſimulque de remediis non nullis conueniẽtibus doloribꝰ podagricis, & tophis articulorum 57
30 De iecinoris ĩflãmatione cũ ſingultu,ex qua ſubſecuta eſt mors 66
31 De papillis ſiue mãmarum capitulis elongãdis formandiſue 68
32 De ſanguine detracto à muliere gracili, cui iandiu ſuppreſsi menſes erant, & contra medicorum opinionem ſana euaſit 69
33 De obitu cõtracto ex diabete,& potu aquarum ex termis montis Bodij 70
34 De accelerãdo ptu 71
35 De febre continuo affligente,in morbillos terminata 72
36 De vomitu cuiuſdam mulieris ex quo medicus quidã cõtendebat vermem ſcolopẽdrũ dictũ eiectũ eẽ 73
37 De aſcite morbo 74
38 De febre cõtinua eueniente à bile furente

&

& maligna 74
39 De oris ventriculi dolore 76
40 De oris tortura 77
41 De anguſtiis & cordis doloribus 78
42 De ſcabie curāda 78
43 De tertiana gelidæ potu expulſa 79
44 De colico dolore 79
45 De ſanguinis mictu ob caſum contingēte 80
46 De vermibus 81
47 De puella à chęradibus libera, poſtea gibboſa facta 81
48 De vrinæ ſuppreſsione ob carunculas in viis vrinariis habitas 82
49 De morbo gallico papulis per corpus efflorecētibus 82
50 De malignis quibuſdā tuberculis quæ in digitorū articulis ſæpe oriri ſolent 83
51 De quartana curata 84
52 De puero cōtinuo febriente, & circa pectus dolorem difficili cum reſpiratione patiente 85
53 De delēdis oculorum nebulis 85
54 De puero mingēte lotium nigrū, qui non febriebat, ſed ſcabiē vlceroſam multam in capite & collo patiebatur 86
55 De Angina 86
56 De morbo gallico variis ſymptomatis cōplicato 87
57 De febre continua maligna alteri febri ſuperueniente 88
58 De pleuritide in empiema verſa, & hominem intra quadraginta dies interficiēte 90
59 De dolore oculi 92
60 De vrinæ acredine, mordacitateue ob vlcera à morbo gallico contracta 93
61 De quadam mala affectiōe derelicta à quartana febre 93
62 De ranice inteſtinali, ruptura dicta 94
63 De puero tumorē præ durum & ingentē in occipitio patientem vnde paralyſis illi ſuperuenit, & poſtea obitus 95
64 De febre ardente cum pulicari morbo 96
65 De aurigine morbo ſimul cum tertiana duplici

plici infeſtante 96
66 De veteri fluore rubricante 97
67 De puero continuo febriente, cui datũ eſt purgatoriumpharmacũ, quo mirum in modum ſudauit, & liber à febri manſit, quę poſteà in quintanam degenerauit 99
68 De ægilope à morbo gallico in angulo oculi ꝯtracto malo 99
69 De ramice carnoſo uariis cũ affectionibus complicato 102
70 De propaginibus venæ aiugos, quæ cõiũguntur ramulis venæ paris, thoracis internas partes nutrientibus 105
71 De iſchuria ideſt vrinę ſuppresſiõe ob vrinę fiſtulam craſsis & lentis humoribus cõſtrictam 108
72 De dolore gallico cream tibiæ anteriorem partem infeſtante, & per theriaces applitionem amolito 110
73 De angina ſæua delitescente, & hominem poſtea iterficiẽte 111
74 De vlcere vterum occupante, confirmato dicto 116
75 De morbo grauiſsimo & ſæuiſsimo, in quo ægrotans bis, ter, & pluries in die corripiebatur, & ita ſæue vt à mulierculis aſsiſtentibus à ſpiritu demoniaco eam vexari crederetur 116
76 De humida qualitate abſque humore, hominem ad perniciem trahente 120
77 De uiſu diminuto, & corrupto, ſimulq; ſcotomia ob ſuffuſionẽ, & craſſam nebulam in altero oculorum apparentem 122
78 De tuberculo capiti exorto 126
79 De vlceribus in uiis vrinæ maximo cũ ardore derelictis ex curatione carunculatum 126
80 De cruſtis pueri caput occupantibus, & ad oculos deſcendentibus 128
81 De febre diaria ob frigus eueniente, ſimulquòd omne genus fe-

bris cor pro ſubiecto habet 129

81 De Aphtis 130

83 De ſymptomatis quibuſdam mulieri cuidam ſterili, nonnulla ebibenti, vt prægnans euaderet, obortis 130

84 De quodam [redacted] qui amore cuiuſdam puellæ captus, ſe ipſum veneno hauſto interemit 132

85 De puero commorſo à cane plauſtrum continuo comitãte 133

86 De ſanguinis reiectatione 134

87 De muliere quæ cum vterum gereret melãcholica euadebat 137

88 De mira quadã carnea excreſcentia à mulieris inguinibus pendẽte, pondere viginti-quinq; librarum 138

89 De topico quodam remedio optimo & tuto ſcabiei conueniente 139

90 De punctura ex piſcis ſpina in digito oborta 140

91 De quodã puero, qui ob eſum calcis viuæ diẽ ſuum obiit 142

92 De ſymptomatis obortis ob multarũ herbarum eſum in exyporo 142

93 De optimo quodã remedio contra dolores & tormina in dyſenteria 143

94 De opera naturæ, artis operibus reſpondente 144

95 De Gigante Senogalliæ nato, crura tumefacta ad ſummum cũ vlceribus habẽte 145

96 De deſtillatione oculorum 146

97 De affectionibus quibuſdam & ſymptomatis euenientibus ab ingẽti caliditate iecinoris & cerebri 146

98 De puero qui ob eſum cicutæ diem ſuum obiit 149

99 De ſcirrho ingenti in ore nato, & à multis pro cancro habito 149

100 De vlceribus renibus præfixis maximo cum vrinæ ardore 151

Curatio-

Curationes ſecundum ordinem contentæ in ſexta Centuria.

1 DE Hepate à thoracis altá pte ad teſtes vſq; fędáte 155
2 De dyſenterico puero topico quadam remedio curato 158
3 De morbo ſęuo,& crudeli, in quo ægrotãs trecentos egeſsit iuſtæ magnitudinis uermes 159
4 De ſanguine ex pectore reiecto, & ſucco urticæ cohibito 162
5 De puero loquente,& ob ægritudinem factus eſt mutus 162
6 De fluxu ſanguinis nariũ cũ mala uétriculi intéperie frigida 167
7 De lyenteria 168
8 De laboranti ex dupli ci tertiana,qui in diaphragmatis abſceſsũ icidit & breui medici negligétia obiit 169
9 De puero ex feneſtra cadente 170
10 De phthiſi,hoc eſt,ulcere pulmonis 170
11 De puero dyſenteria affecto 171
12 De puero meiere non potente 172
13 De puero ob timorem breui emortuo 173
14 De dyſenterio uario ceræ uſu curato 173
15 De errore à multis medicis cõmiſſo in præbédacycorea diſcocta febri laborãtibus 174
16 De fluore muliebri 175
17 De cruſtoſis,& cõcretis quibuſdã turundis muſcoſis p nares emiſſis 176
18 De ophthalmia,ſiue lippicudine 177
19 De caſsia ęgyptiaca uiridi & recenti ſacchаro condita, quæ uentrem ſoluit 178
20 De ſanguinis reiectatione 178
21 De remediis partũ accelerantibus 180
22 De gallica ſcabie manuũ palmas papulis & ſciſſuris inficiéte 181
23 De febre tertiana,continua,maligna,pulicari cũ ſymptomate 182
24 De febre continua epi

demica

demica 184
25 De ſurditate ꝯtracta ob malũ uitę regimẽ 188
26 De tribus pueris fratribus eodem morbo correptis 191
27 De plenitudine 193
28 De cordis anguſtiis, & aĩ anxietatibus ob mẽſes ſuppreſſos 194
29 De febre interficiente 195
30 De dolore in iecinore 196
31 De punctura ſcorpionis 197
32 De febre continuò affligẽte, cui poſtea ſanguinis reiectatio ſit ſubſecuta: & poſtea ſanguis per ſeceſſum exiuit 198
33 De dolore ſtomachi cordis quoq; regionẽ infeſtãte ab humore melancholico, & uiſcida pituita, ſimulq; de podagra 199
34 De puero ſæpe in febrem cum uermibus propter obſtructionẽ & malum uitæ regimen incidenti 203
35 De febre cũ dolore ad coſtas nothas ſimul ꝙ cucurbitulæ ſecta cute morborũ initio recte exerceri pñt 204
36 De muliere continuo febriẽte cum tuſsi, & puruléto ſcreatu 206
37 De muliere, pariente geminos, marẽ, & fœminã, q̃ nõ recte purgata diem obiit 206
38 De papillarum dolore & earũdem ſciſſuris, ac contra eas remedio 211
39 De ſplenis duritie ex quartana cõtracta 212
40 De muliebri fluore à multa pituita uenien te: cui febris pituitoſa cõtinuo cõplicata erat à uẽtriculi ueluti & ipſius uteri frigida intemperie ortum trahente 216
41 De remedio ſingulari cõtra podagræ ingentes dolores 219
42 De quodam nobili gallo imaginatricẽ corruptam habere, & de eiuſdẽ curatione 219
43 De morbo gallico 222
44 De melãcholico morbo pendente ab hypochondriis 224
45 De quodam correpto febri continua, maligna

gna & male morigerata: in qua ꝑ plures dies lotium nigerrimum apparuit, & pectẽ conualuit 227
46 De tertiana & hędina carne 229
dina caro
47 De ſubluxato ad talum pede 232
48 De marito, & uxore morbo gallico affectis 234
49 De puella mira quadã ſanguinis reiectatione laborante: quę & omnia, quæ comedebat, éuomebat 235
50 De meliere abortiente certo geſtationis tẽpore, deq; eius curatione 239
51 De iuuãdo difficili partu 241
52 De feb. peſtilẽtiali 243
53 De muliere ſterili quę medicamentis præparata poſt decẽocto annos concepit, & puellam elegantem peperit, tandem mulier tabe cõfecta intra biennium diẽ obiit 244
54 De uetula, cui intra triduum ſanguinis librę octo per nares effluxere 245
55 De pręſeruatione à coxendicũ dolore 246
56 De lacte ingeſto, & in grumos concreto in uentriculo, deq; eius curatiõe ꝓſpera 252
57 De errore cuiuſdã medici, qui acetũ in colica affectione dedit & ægrotũ ĩterfecit 254
58 De ardore urinæ cum carũcularũ mictione & præſtantia conditi ex maluæ floribus ſacharo apparati 255
59 De lapide reiecto à renibus, ſimulq; de methodo ſeruanda in ardore urinę 257
60 De quodã, qui natura ſua multa, & uaria abhorrebat 259
61 De muliere pregnãte, quæ ob mora aliis cũ cibariis comeſta, & in uentriculo corrupta in anxietudines, & animi anguſtias deuenit 260
62 De repẽtina morte ex ſyncopi eueniẽte, nõ uerò ex apoplex. 261
63 De quodam uaria ricini, ſeu cheruæ maioris ſemina pro piſtachiis comedente: unde

de illi mors eſt ſubſe cuta 262
64 De ſcabritie, & ſciſſuris palmarũ, deq; earum curatione 262
65 De pilis in lingua genitis ſatis longis 263
66 De continuo febriente 264
67 De καχεσια, idẽ, de malo corporis hitu 266
68 De uariis ſymptomatis ob laxatũ uterum obortis, ſimulq; de epidemio morbo magnã Europæ partem inficiente, breuiq; durante 268
69 De febre cõtinua cõiũcta fluxui uẽtris 270
70 De luxata ĩferiori mãdibula, & breui ad locum reddita 272
71 De febre cõtinua abſq; ſymptomatis, interficiente tamen 272
72 De pulſu deficiente eiuſq; intermiſsione in febre continua à craſſis, & uiſcidis ſuccis pendente 274
73 De dyſenteria interficiente, quæ poſt polipos comeſtos euenit 276
74 De uerme lato quatuor cubitorũ per os eiecto ſimul & Hippocr. enarratur 277
75 De febre cõtinua cum exanthematis 279
76 De febre oblonga & miti abſq; ſymptomatis ab obſtructionib⁹ meſaraicarum pẽdente 283
77 De deſtillatione ad pectus deſcendente ſimulq; de uẽtriculi & lienis obſtructionib⁹ & errore medici 285
78 De dolore uentriculi à multa uiſcida pituita oborto 287
79 De dolore ſtomachi in tertianę paroxiſmo affligente 290
80 De uertigine 292
81 De phymate inter anũ & teſticulos, & quòd crudum aperiri debet 294
82 De abſceſſu ſpirituoſo dicto, raro euenire ſolito 295
83 Detegitur, error in deſcriptione gallię muſchatæ Nicolai, & alter ĩ deſcriptione roſacei apud Meſu. 295
84 De teneſmo ob inflamatũ rectũ inteſtinũ

cùm ſtranguria 298
85 De ulcere in palato à morbo gallico ortũ trahente 299
86 De accelerando partu ſimulq; de redundante lacte minuẽdo 300
87 De impoſtura quadam quòd muliercula incantamẽtis iuuenem ſurdum fecerit 301
88 De ueneno ad certum tempus dato 305
89 De pleuritide notha 309
90 De tuſsi ueteri, & de recenti puerorũ 310
91 De lapide ĩ uirgæ meatu contento, ex quo ſymptomata grauia ſequebantur 311
92 De diſuria maximo cũ ardore 312
93 De atterendo, comminuẽdoue renũ & ueſicæ calculo 317
94 De renum ulcere per potum aquarum ſalſarum & nitroſarum ſanato 322
95 De remedio ad eos, qui ſe ſomno permingunt 324
96 Qũo fœcundę cognoſci debeãt 326
97 De muliebri ſatyriaſi, ſimulq; uterino furore 327
98 An quæ in thorace cõtinentur, tantum per ſcreatum purgari ſoleant 330
99 De prurigine inter inguina 333
100 De capitis uulneribus detecto craneo, & tutius ne curentur exiccantibus medicamẽtis, an cataplaſmatis humidis, ut digeſtiuo ex oui uitello dicto, & ſimilibus 334

FINIS.

AMATI LVSITANI,

MEDICI PRAESTANTISSIMI,

CVRATIONVM MEDICINALIVM SVARVM

CENTVRIA QVINTA,

nunc recens in lucem ædita.

Curatio prima, in qua agitur de ſanguinis reiectatione, ex parte ſuperiori aſperæ Arteriæ.

PRAECESSERAT Hyems, partim rigida, partim uero pluuioſa, ſed ueris prima pars ſubfrigida erat, media autem, hoc eſt, Aprili menſe, concaleſcente aere, magna populi pars in capitis grauedines, & ab eo defluxiones incurrit, erant autem ij pueri, adoleſcentes, & maiores natu, viri mulieresq;, quorũ nõnullis catarrhus hoc eſt deſtillatio, ſiue ad os, & eius partem unam, ſeu columellam, defluxus progreſſu temporis apparebat. Alijs autem ad nares, quem defluxum Græci Coryzam, Romani uero grauedinem appellare ſolent, alijs autem ad fauces & guttura excrementum deſcendebat, ex quo ſane defluxu Branchos, ideſt, raucitas oritur, ſed multis omnia ſimul euenire contingebãt, ad hæc tuſſes, excrementis nimirum capitis in Thoracẽ defluentibus, ex quibus uenæ nonnullis ruptę ſunt, & ex ipſis multus ſanguis effluebat. Alijs Anginæ comparebant, alijs autem oris ulcerationes, & inflammationes, & ſecundum aures parotides pullulabant, nonnullis uero pleuritides grauiſsimæ & periculoſiſsimæ ĩfixæ erãt. Sed multi quoque phthiſi, hoc eſt, pulmonis exulceratione, uexati poſtea ſunt, Epidemicus autẽ morbus hic eſt, quia populi magna pars eo corripiebatur, præcipue

catarrho, cum quo pauci in febrim incidebant, ſed ab eo plures euadebant, a quo cæteræ citatæ affectiones ortũ trahebant. Quia in hyeme coaceruati pituitoſi humores, ueris caliditate commoti, & diffuſi, tales generant morbos, qui ut docuit Hippocrates libro tertio, Aphoriſmorum uigeſimo, uerno tempore potiſsimum euenire contingunt, cum quibus aeris influxus maxime concurrebat. Hæc lues, ut audio, uniuerſam Italiam, & Dalmatiam, ac Illyricam regionem graſſata eſt.

Ex tam multis igitur male ſic affectis, primo mihi ſe offert Manuel Hamiſius e Caſtello à Vite, Iuuenis natura bilioſus coloris nigelli, capillamenti uero nigri & hirti. Qui quum catarrho uexaretur, & tuſsi torqueretur, graui in ſanguinis per os reiectionem incidit, eum autẽ multum & feruidum, ac ſatis flauum bis, uel ter emiſit, ſed per interualla excreando, quem quoque tuſsi reiiciebat, & eũ nõ aliunde quã a tracheæ arteriæ ſuperiori parte effluere, hæ mihi atteſtantur notæ, prima, quia excreãdo ſolum & ualide tuſsiendo ſanguis reiiciebatur. Secũda, quòd ipſe æger ex ea eminenti parte ſangninem exire percipiebat. Tertia, quòd in collo ad mentum, ubi tã quam modus caput tracheæ arteriæ multis apparet, & larynx dicitur dolebat, dolore quidem ad ſiniſtram clauiculam uſque aſcendente. Huic igitur de repente occurrens, ſanguĩnis uncias ſex ex dextri brachij uena iecoraria demere iuſsi, quo detracto, hominem quieſcere neue alte loquatur, aut magnam edat reſpirationem ſuadeo, ac illico album oui optime concuſſum pulueri ſequenti permixtum ebibendum offero, habet autem puluis ſic. ℞. Gummi arabici, tracaganti. ſingulorum unciã mediam, ſanguinis draconis optimi, boli armeniaci pallidi, terræ lemniæ, uulgo boli Armeniæ, lapidis hæmatitis, ſarcocollæ, utriuſque coralij. ana. drach. duas. Seminis hyoſciami albi. Sem. portulacæ, plantaginis, cicutæ. ana drach. unam. Radices ſymphiti, dra. unam & alterius mediam. Omnia hæc in puluerem redigantur

tur, & miſceantur, & fiat puluis, ex quo ſcrupuli duo, in oui allumine pro uice propinentur, exterius uero, albū oui quoque pulueribus conſtringentibus miſtum, & ſtupa exceptum, loco doleti applicabatur, cæterum, ab ebibitis per interualla tribus uel quatuor ouorum albuminibus, prædicto modo apparatis, ſanguis effluere deſijt. interdiu tamen per interualla, ſyrupum myrtinum aqua ſtipitum roſarum, & plantaginis dilutum, adiectis nonnullis, ex prædictis pulueribus, cochleari lambendo accipiebat, nonnunquam uero ex hoc electario pitiſabat, capite non niſi ad dorſum recuruo. ℞. Radicis ſymphiti recentis, unciam unam, boli armeniæ pallidi, & ueri, drach. duas. ſeminis papaueris, portulacæ. ana. drac. 1. gummi arabici, tracaganti, an. drac. unam. ſacchari roſacei, uncias tres. Philonis Antidoti. Drach. duas.

Omnia ſyrupo de papauere excipiantur, & fiat electarium, ac folio auri inauretur, ſed tunc ſecundo die, retractiones & in membris ligaturæ ſunt factæ, imo philonij perſici à Meſue deſcripti; drachmam unā, exiguo rodoſaccharo miſtam, illi dedi, quo optime ualere dixit, nam & recte dormijt, & ex toto ſanguis cohibitus fuit, nec opus fuit ad Diaſpermaton tantopere decantatum medicamentum à Galeno libro quinto methodi medendi, & alibi ſæpe, deuenire, cuius deſcriptionem ueram ſi recte teneo, ſuperioribus noſtris Centurijs, memoriæ cōmendauimus. Huic primo cibus, ex ſimilagine pulticula fecit mane & ſero, quandoque ſimplex, quandoq; uero illi ſemen rhois, hoc eſt, ſumachiorum admiſtum, quod priſci olim obſonijs miſcere ſolebant, quandoque uero ptiſana huius loco ueniebat, poſtea uero, elapſis tribus diebus ex oriza, eadē apparabatur pulticula, prædicto cum ſemine, uel plantaginis, uel portulacæ, uel taleolis radicis ſymphiti admiſtis, potus huic ad multos dies, aqua hordei calybeata fuit, poſtea uero uinum rubrum paulum adſtringens, & tunc pyrum unum uel alterum illi elargiebamur, ueluti diacidonitem ex ſaccharo

concinnatum. Nam pulticula illa ſimilaginea, uel ex oryza, ad aliquot dies, ut dixi, ſola aqua, aliquando adiecto ſumachiorum ſemine, uel taleolis radicis ſymphiti, parabatur, poſtea uero ex pulli gallinacei iure, uel pedum ueruecis, aut uituli apparabatur, demum, ut alas & pectuſculum pulli ederet ſuaſimus, ſemper tamen clyſmis uel glandulis aluus reſponderet, in uniuerſo morbi proceſſu, curauimus, tandem elapſis quindecim diebus è cubili ſeſe erexit, & domi ad uigeſimum diem manſit, poſt quem pancratice ſemper habere dixit, ſed noſtro conſilio, bolum armeniacum pallidum, & quem Galenus lib. decimo de facultatibus ſimp. med. deſcribit, & huic morbo mirum in modũ prodeſſe tradit, per plures dies aqua plantaginis, uel farfaræ diſſolutum ebibit, nunc uero integra, & ſecunda, fruitur valetudine.

SCHOLIA.

Κατάῤῥους, ſiue Katarrhus, latinis fluxio ſiue deſtillatio dicitur, à Καταῤῥέω, quod eſt fluo, uel deſtillo, unde à multis, catarrhus pro quacunque fluxione ſiue deſtillatione licentiori uocabulo accipitur, unde Plinius ſecundus libro primo de re medica, capite ſecundo, ita tradit. Eſt quidem catarrhus humor defluxus ad nares, ad fauces, ad pulmones, unde catarrhus dictus eſt à fluore, Græci enim hunc fluorem dicunt. proprie tamen Κατάῤῥους apud Galenum libro tertio de Symptomatũ cauſis, deſtillatio dicitur ea, quando ad os excrementum defluit vel ad palatum, vt libro ſecundo præſagiorum enarratione 49. idem refert, quod perinde eſt dictum ac ab Aetio ſermone octauo ſuæ medicinæ, capite quinquageſimo tertio catarrhum eſſe, ſi ad vuam, ſeu columellam humor defluxerit, eſt enim vua, vt omnes norunt, oris pars, nec minus à Paulo dictum eſt, libro tertio ſuæ medicinæ capite 28. Katarrhum eſſe, vbi ad fauces & palatum humor deſcendit, quum & fauces, oris partem eſſe, omnibus conſpicuum ſit. ſi uero humor ad nares delabatur Græcis κορύζα, Romanis vero grauedo. At ſi humor ad fauces deſcendit, à Galeno & Græcis Βραγχος appellitatur, à Celſo, Plinio, & latinioribus Raucitas Paulus tamen raucitatem fieri tradit cum humor ad guttur & aſperam arteriam defluit, nec mirum, quum facilis eſt delapſus humoris in faucibus exiſtentis, ad guttur, & aſperam arteriam, ſic igitur legendi ſunt verſiculi in omnium ore habiti.

Os,

Os, vuamq́; petens humor, Stillatio noſtris,
Fertur Romanis, Graij dixere Katarrhum,
Quod ſi guttur habet, fauceſue, hæc horrida peſtis,
Branchos erit Graijs medicis, Raucedo latinis,
Græca Coryza premit nares, Romana grauedo.

Cæterum, ſcire operæpretium eſt, quòd ſanguis à vaſis quatuor modis effluere poteſt, vt nos docuit Galenus libro quinto Methodi medendi, quem percurrere ne pigeat: potiſſimum tamen tribus de cauſis palam excitari ſanguis à vena uel arteria contingit, aut earum ruptura, aut earum eroſione, aut quum earum ora adaperiuntur. dignoſcimus autem ſanguinem ob vaſis rupturam euenire, quia extrinſeca aliqua cauſa præceſſit, vt delapſio ex alto, aut ſi luctando plus iuſto vaſa diſtenſa ſunt, & conſequens rupta, aut in terram homo concidit, aut ſi grauius aliquod pondus eleuauit, vel in pectus ceciderit, item ob clamorem magnum quomodocunque editum, vaſis ruptura fit, in quo reponatis velim tuſſim aſperam, vt ex ea huic euenit iuueni, aliquando vero ruptura euenit ob humorum multitudinem, & tunc ſanguinis effuſio repente & coaceruatim facta cognitionem exhibet, ſed tunc depoſita per euacuationem multitudine, ſanguis compeſcitur, & poſtea ad ulcus curandum deuenimus, ſed quando à cauſa procatarctica ſiue extrinſeca, ruptura euenit, tunc curatio non admodum difficilis eſt, quæ potiſſimum conficitur, præter retractiones & deriuationes, per conglutinationem vaſis diſrupti, præcipue medicamentis adſtringentibus, & alijs illis miſtis, citra mordacitatem reſiccantibus, & glutinoſum quiddam habentibus, velut eſt, terra lemnia, & ſamius aſter, & bolus Armeniæ pallidus verus, quo hodie abundamus, & de eo Galenus mira prodit, & varia alia à nobis citata in pulueris compoſitione. prætereo paſtillos à ſuccino paratos, quos à Karabo, Mauritaniæ factionis medici, appellant, & eos Galenus ornatiſſimus medicus, libro vij. de comp. med. ſecundũ locos deſcribit, veluti ex Coralio dictos, aut à terra ſigillata, hodie bolo Armenio dicto, vt varios alios paſtillos taceam, & prope infinita remedia, ab eodem Galeno, Paulo Aegineta, Oribaſio, Aetio, Alexãdro Tralliano, Aretæo, & practicis varijs citata. Nos vero, ea quibus vſi ſumus, remedia in medium tantum adducimus, & eorum mentionem facimus. Ampla etenim remediorum ſylua eſt, non aduertẽtibus hodiernis medicis, qui vel pro minimo in diſſidium & diſcordiam, vel ad arma vſque veniunt; ſed ij à conſortio hominum eliminandi ſunt, aut inter hominum hoſtes reputandi, vt qui fauere honori, & rei caducæ ac pertinaciæ, quàm hominum ſaluti, magis uelint. eſtote igitur concordes,

A 3 quia

quia concordia, vt noſtis, paruæ res creſcunt, diſcordia magnæ dilabun tur. Fit quoque, vt dixi, ſanguinis reiectatio ex uaſis, ſiue venæ cor roſione, quæ potiſſimum euenit ob acres & mordaces à capite in thora cem delabentes humores, vel in ipſo thorace genitos, ſed tunc per in terualla parua euacuatio, ſed cum tuſſi contingit, quanquam aliquãdo compertum habeo, etiam ob corroſionem, copioſam & coaceruatam ſan guinis eductionem cum tuſſi fieri, ſed hæc ſanguinis reiectatio periculo ſa admodum eſt, & raro ab ea ægrotantes euadunt, vt antea nos do cuit Galenus in ſuis dogmatibus, & merito ſane, quia eam vlcus conſe quitur, quod multis de cauſis difficillimam acquirit conſolidationem, & conſequens hectica febris & tabes, mortis imago introducitur. Curan tur autem exeſa, aut corroſa vaſa, quoties per cibos boni ſucci & phar maca carnem gignentia, renutriuntur, cæterum, Galeni præcepto, me dicamentis conſtringentibus, huic morbo facientibus, nonnulla calida, & tenuium partium, miſcemus, portione tamen exigua, vt ea conſtrin gentia ex ſtomacho ad iecur, & inde per cauam venam ad cor, & con ſequens in pulmones diſtribuant, & ea penetrare faciant, ac illis viam ſternant, vt nos docuit Galenus libro ſeptimo de comp. med. ſ. l. vbi de reiectatione ſanguinis agit. Cæterum, tu per calida intellige, medica menta tenuium partium arteriam, quæ conſtringentia medicamenta ad pulmones & thoracem trahant, & ueluti manu ducant, quæ omnia magna ſolertia, & maturo conſilio, medici exercere debent, non minus ac in ſtupefacientibus medicamentis propinandis, & eiſdem, pharma cis ad ſanguinis reiectationes facientibus, miſcendis. Contingit quoq; ſanguinis reiectatio, quoties vaſis oſculum reſeratur, & quaſi per re ſudationem tranſcolatur, quod potiſſimum fit, cum quis calidis balneis vtitur, præcipue in regione calida & tempore calido, & cibarijs cali dis aſſueuit, etenim multitudo ſanguinis aut eius acuties acredoue, ve narum ora aperit, & laxat, & tunc ſanguis in principio eſt paucus, deinde abſque dolore augetur. Curatur autem venæ os dilatatum pro varia eius cauſa, potiſſimum per obturationem, quæ obturatio per aſtrin gentiã conficitur, vt in curationibus Piſauri fuſius dicemus.

Curatio ſecunda de inflammato iſthmo, ſeu uua & tonſillis, quæ παρισθμία, & ἀντιάδες. *Græcis dicuntur.*

MVLIER nata annos uiginti, cum eius uua iſthmus dicta, & tonſillæ, ob defluxum a capite uehementer rubricarent, & tumentes apparerẽt, vt vix

ut uix deglutire poſſet,multa ſpuebat, & per nares uaria quoque emittebat. Hæc cum paucula & liquida in cibo admitteret,Syrupum uiolaceum & de endiuia eiſdem cum aquis ſed parum dilutos,in aurora bibebat, & membrorum frictionibus utebatur, & ad nares materiã uenire,ipſis ſæpe manu attractis,curabat,imo eiſdem naribus aquam uiolaceam in qua dilutum erat parum ſacchari candi,adiecto quoque exiguo ſucco betæ, non raro attrahebat,& ex aqua decoctionis hordei, adiecto ſyrupo aceroſo gargarizabat,tribus uero elapſis diebus, à deglutito bolo,ex caſsia ægyptiaca tantum melius habuit,ex tunc ex atramento eiuſdem caſsiæ ægyptiacæ, aqua decoctionis hordei excepto,gargariſmum parabat, & breui ſanitatem obtinuit. Cæterum nata proxenetæ Græci,duodecim annorum, qui ad fonticulum habitabat,in hanc eandem affectionem lapſa eſt,ſed aliquantulum febriebat, & altera tonſillarum ulcere affecta fuit, huic ſanguis ex cephalica uena,in brachij curuatura ſecta,miſſus ad uncias quinq; fuit,& gargariſmo ſequenti utebatur. ℞. balauſtiorum,cittinorum,roſarum, plãtaginis.ana pug.medium.Hordei mundi.pug. unum.calicum papaueris albi.drach. unam, Libris tribus aquæ pluuialis omnia excipiantur, & ad ignem fiat decoctio ſufficiens,& coletur,cui adde,diamoronis,ſyrupi roſati ſimplicis,ana unciam unam,pulueris boli armeniæ palli di,unicam unam.miſce,fiat gargariſmus, & eo aſsiduo utatur,poſt quẽ,ulcus ex melle roſaceo colatitio, adiecto puluiſculo thuris,& prædicti boli armeniaci, inungebatur,& tandem breui ſanata eſt,ueluti plures alij,uario tamen artificio.Vxor tamen illius, qui alituum pernities uocabatur,poſt intenſam febrem, ulcera quoque ſordida in tonſillis paſſa fuit,pro quibus curandis, ad aquam ex ſublimato,poſt multa & uaria adhibita, confectam deuenimus,& ſanata eſt.

SCHOLIA.

NON *diſcedam ab hoc loco quin oris totius partes prius exacte percurram, ut tyrunculi eas in totum teneant, neque in eis nominandis errorem committant. dicitur igitur palatum totum faſtigium ſupra linguam uſque ad fauces Græcis* υπερωα, *ſed Ariſtoteli* ουρανος, & *Galeno noſtro* ουρανισκος, *ſequuntur fauces, Græcis* φαρυγξ, *quæ Galeno authore libro quarto de locis affectis capite quinto, ubi anginæ quatuor percurrit genera, ſunt oris interna pars, ubi ſimul conueniunt, & gulæ & gutturis partes extremæ, cæterum, Græci* φαρυγγα ἴσθμον *appellant, in quo ſpacio Gurgulio, & amygdalæ ſunt, unde nonnullis gurgulio ſiue gargareon iſthmus appellitatur, quia inter duas cauitates, tanquam inter duo maria collocatur, amygdalæ latinis tonſillæ & glandulæ dicuntur, Græcis* αντιαδες & παρισθμια. *duæ euidẽtes & magnæ, totidem occultæ. cæterum, ne nominum uicinitate decipiaris, nota quod a pharynge larynx multum differt, nam pharynx, ut dixi, fauces ſunt, larynx uero tracheæ arteriæ caput, ſiue gutturis nodus, qui nonnullis foras prominet, & bronchorum caput quoque uocatur, aut abſolute bronchus. ſupra laryngem eſt Epiglottis, cartilago mollis, quæ laryngis operculum eſt, ſimile folio ederæ, factum à natura ad claudendã tracheam arteriam, ne cibus aut potus illabatur rurſus ad aperiendam eã in aere attrahendo, porro Glottis, aliud quiddã eſt, lingula ſcilicet in orificio tracheæ arteriæ, qualis eſt in fiſtulis muſicorũ, rima duabus tenuiſſimis membranis facta, cæterum, pro curandis deſtillationibus aduertendum duximus, quòd à capite in fauces, & iugulum deſtillantes humores, non ita temere & inconſulte gargariſmis cohercendi ſunt, aut ſiſtendi, ni ſuffocationis, aut anginæ immineat periculum, repurgato uero corpore, tunc etiam apprime conſtringentibus tuto uti poſſumus. non enim iam timor eſt, ut retenti & congeſti in capite humores, decidant & ruant, & repente ſoffocent, ut Meſue, præceteris clarius nos docuit.*

Curatio tertia, in qua agitur, de Viro ſingulis menſibus, per hæmorrhoides, euacuationem ſiue ſanguinis purgationem habente, ut mulieres per vterum.

IOANNES Baptiſta propola, vir annos natus quinque ſupra quadraginta, & qui iam olim morbo gallico correptus fuerat, tandiu per hæmorrhoides, ſingulis

gulis menſibus, ut mulieribus menſtrua contigunt, ſanguinis euacuationem copioſam habebat, qui nunc, quum illi ad aliquot dies conſtringeretur, nec ſolito modo flueret, ecce per os ſanguinem abſque tuſsi, & febri, ſubflauum & rubrum multum coaceruatim emittit, perterritus igitur hic, conſilium petit, quo tantum fugiat malum. Ego omnia ut decet perpendens, iubeo hominem bono eſſe animo, ac illico Hermorrhoidibus quatuor apponi iubeo hirudines, quæ ſanguinis uncias ſex ſugendo extrahant, quo uero modo, ex ſcholio percipies, poſtea uero præſcripta optima victus ratione, ſyrupum ex endiuia, & fumaria herba, ac lupulis, earundẽ herbarum decocto dilutum, ad aliquot dies ebibit, hinc pharmacum, ex manna, rhabarbaro, & portiuncula electarii Diaphiniconis conſtans, quibus optime habere dixit, ad plures tamen poſtea dies conditum ex floribus fumariæ, ſaccharo, ueluti floribus cicorij concinnatum ieiuno ſtomaco comedebat, ſuperebibita aqua cicoreæ ſingulis uicibus, pauxilla, hoc enim ordine, ſanguis curſum ſuum conſuetum cõſequebatur. cuius fluxu hic optime ualebat. Alios tamen hoc morbo affectos notaui, quibus refrigerato ſanguine, temporis ſucceſſu, & ætatis ratione, ſanguis ex ſe cohibitus eſt, & recte habebãt, cæterum, qui ob hemorrhoidum ſolitum ſanguinem reſtrictum, in capitis dolorẽ incurrunt, catapotia ex Aloe non lota deglutiunt, & bene habent, quia Aloe uenæ aperiuntur, & deinde ſanguis fluit. huic caſui non ab re eſſet quoq; annectere unum uel alterum hominem, quibus ſingulis menſibus ex gingiuis ad radices dentium abſq; dolore aliquo ſanguis exit, qui ſi tamen ad aliquot dies moratur, & ſolito non reſpondet modo, in capitis dolorem incurrunt, ac ſic eum ex gingiuis ipſis euocare neceſſe habent, ex iis autem ſtudioſus quidam eſt. Ac Aegrotus is de quo agimus, elapſis poſtea multis diebus de totius corporis laſsitudine conquerebatur, qua & ſæpe in animi deliquium & capitis uertigines incurrebat.

bat, adeo ut ne in Epilepſiam incideret aliquando timeretur. Cæterum, huius corpore expurgato per medicamenta reſpicientia humorem morbum gallicum fouentem, illi decoctum radicis Synarum ad.24. dies dedimus, quo ita ualuit, ut omnes ad huius decocti radicis potum inuitaret. At, præſcribebatur huic, uictus ratio hoc modo, in prandio turdum aſſum habebat, exceptum (ad ſtomachum diſſolutum iuuandum) intinctu, ſiue ſapore, parato cinnamomo, ſaccharo, & decocto eiuſdem radicis ſynarum, tandem abſtemius factus panis nautici uncias quatuor comedebat, & totidem in cœna, paucis cum uuis paſsis & amygdalis, porro. Vino, ſale, & ſimilibus ut noſtis abſtinebat, ſingulis tamen octo diebus, catapotiis purgabatur. iis enim ut dixi pancratice habuit, ſex tamen interiectis menſibus, hic cum ad comeſſationes & intempeſtiua conuiuia ſuis cum congerronibus & compotoribus frequens eſſet, ac ſemel alliis, & uino ſe ingurgitaſſet, repente apoplexia enectus obiit.

SCHOLIA.

QVVM *ſæpe hirudinibus utamur, dignum quæſitu eſt, an deceat poſt earum admotionem cucurbitulam affigere, ut Galenus agebat, & agendum proprio quoque libro de hirudinibus ſuadet, ad leuandam ſcilicet, ueneneſitatem ab ijs animãtibus derelictam. Nos huic quæſito breuiter reſpondentes, dicimus, non opus eſse, quando nos hodie eiſdem utimur, purgatis & à ueneno alienis, quas pharmacopolæ uitreis uaſculis diu aſſeruant, ſæpe affuſa, innouataq; aqua, cæterum, in exercenda hac per hirudines euacuatione, ut omnes ſciant, hunc ſeruamus ordinẽ, poſquam autem affixæ ſunt, & ſanguinis ſuctu hirudines ſanguiſugæ dictæ tumefieri incipiunt, per mediũ eas forficibus præſcindi mãdamus, nam tunc melius ſugunt, & ex ægroto ſuper perforata ſede ſedente, ſuppoſita aqua calida, ſanguis in uaſculum aut ſcutulam cadens, ea à nobis perſcripta quantitate ſeruatur, ut poſtea de eius colore & ſubſtantia iuditium feramus, ſed licet admirari hodie Bononienſium medicorum quorundam ſtupiditatem, ne dixerim ignorantiam, qui indiſcrete uenas hemorrhoidales phlobotomo aperiendas iubent, nos uero cauete, unde enim multa ſequi mala, certum eſt, & ſcalpelli uice in aperiendis, &*

reſerandis uenis hemorroidalibus,quæ ad anum terminantur,ſanguiſugis utimini, uel ſaltem parietaria Helxina *dicta herba, aut folio ficus uel ſimili alio quibus fricto eo loco, ſanguis proſilit,earum uenarum reſeratis oſculis, placuit autem nobis huiusſcemodi euacuacionis modum docere, quum ſciamus eam hodie apud* Hiſpanos *prætermiſſam eſſe,quã utinam deinceps utantur,& eam in praxim trahant.*

Curatio quarta,de hectica febre,intromiſſa poſt longas alias febres.

IOANNES ab Aegydio Gradu, Teutona, Antuerpienſis mercator, Vir annos natus triginta tres,longus, gracilis, & temperatura bilioſus,quum in hyeme per duos uel tres menſes febribus laboraret, quas cuius naturæ eſſent,ad pręſens raferre non puto operæpretium, eum tamen hectica febri laborare primo occurſu comperui. Nam macie affectus ingenti febre laborabat,ſed à prandio, hoc eſt, ab aſſumpto cibo, grauius & intenſius à febri ipſa affligebatur,cui pulſus debilis & paruus, & ſubdurus quadam cum æqualitate erat, lotium uero tenuæ lucidum,& ſubcitrinum,& quod peius eſt, à medicis pro deplorato derelictus erat, ad hũc igitur ingreſſus ipſe, eum dicto modo habere cõperio, præter hæc etiam ſemper ſudabat, ſudore quidem frigidiuſculo,& copioſo, adeo ut duæ mulieres in eo abſtergendo, pannis calidis, diu noctuq; continuo ſe fatigarent. Hunc igitur curaturus cum ſex res non naturales animaduerto, Ecce hunc ægrotantem in cubiculo peramplo & ualde alto iacentem percipio, cuius cubiculi aer humidus admodum, craſſus, & frigidus erat, unde non falſa coniectura deprehendo, aeris frigiditas quia calidos uapores ex intima corporis parte in cubili ad cutem delatos, attingebat, eos cõdenſabat,& in aquam uertebat, unde ſudor continuo huic, & madores copioſi, hærebant:pro quibus abigendis, fumo, ſed graui & philoſophico conſilio, (abſit dicto inuidia.) uſus ſum, focum namq; ex accenſis carbonibus in cubiculum inferri

ferri iubeo, ut aeris huius frigiditas, malave eius temperies contemperarentur. a quo illato quatuor horas uideres rem incantamento ſimilem, & illas duas mulieres applauſis manibus omnia mihi felicia precari, quòd tanto labore eas ſubleuarim, diu noctuq; enim, ut dixi, abſtergendo eius ſudore, magna anguſtia premebatur. Nam intra quatuor illas horas ſudor hic continuus leuatus fuit, nec poſtea illum amplius perſenſit. Vnde ægrotus ipſe iam de me optime opinari cœpit, & breui fore, ut à me ſanaretur, pro certo habebat. his igitur perfectis, huius uictum ita præſcribo. primum cum hic gracilis ſit, ut obeſior euadat, & priſtinas recuperet carnes, multis & optimis cibis ueſcatur oportet, cæterum, cum hi cibi dari debeant pro concoctricis uirtutis tenore, & robore, ea de cauſa, maximo cum iudicio offerendi ſunt, ad hæc, ut ſuis qualitatibus febri opponantur, & optimum adgenerent ſuccum, talia enim cibaria erant, ex pullo, aut capo, lactuca aut hordeo mundo incocto abſq; ſale, contuſum, adiecta portiuncula ptiſanæ optime coctæ, aut amygdalarum & ſeminum melonis cremore, uel caprino lacte, ex quo gabatam iuſtam, frigidiuſculo bibebat, & deſuper parum pulli guſtabat, quæ omnia in cœna iterabat, ſed interdiu condita ſaccharea guſtabat, uidelicet, lactucam, portulacam, ſemen melonis, cucumerem, citrulum, pira moſchata, & huiuſmodi alia ſaccharo incruſtata, uel parata, & poſtea id quod in potu continuo habebat, ebibebat, uidelicet, aquam hordei, iulepo uiolaceo illi admiſto, contuſum ex pullo, adiecto cremore ſeminis melonis, cucurbitæ, uel citruli, aut lactucæ, uel papaueris & portulacæ, quo multum oblectabatur, illi repetebant. hic uero plerunque noctu tres uel quatuor horas dormiebat, & quandoq; uigil manebat, ſed tunc iuſculis, aut contuſo, ſemen papaueris albi, unius uel alterius drachmę pondere, infundi iubebam, ſed eius uice, ſæpe ſyrupi papaue[...]s uncias duas, aqua lactucæ dilutas bibebat, cæterum, ſucceſſu tempo-

ris

ris ob epota medicamēta, ſtomachus laxior factus; prædicto contuſo puluiſculum cinnamomi & coralij & margaritarum præparatarum, immiſci iubebam, uentriculi ipſius roborandi gratia, aut portiunculam ſpecierum Diamargaritonis frigidi, cuius deſcriptionem, à nobis euulgatam prima harum centuriarum habetis, ſed tunc exterius os uentriculi oleo maſtichino fouebatur, ut inferius latius hæc patebunt, cætera uero quæ ad ſex res non naturales ſpectant, ut hecticis conueniunt, debito ordine habebantur. BRANDANVS. Si uerum eſt medicorum noſtrorum axioma, contrariorum contraria ſunt remedia, Hecticis aer conueniens, frigidus & humidus ſit decet, ut qui æquali intemperie, calida ſicca laborent, ad quid igitur ò Amate in hectici cubiculum ignes inferendos curaſti? AMATVS. nunquā, me hercle, te tam lethargum, aut obliuioſum putaram, ut qui paucis antea lineis à me ſignatam cauſam memoria deponeres, norunt uel garruli barbitonſores, nedum cordati medici hecticis aerem frigidum & humidum conuenire, ignem tamen intra ægroti cubiculum inferendum curaui, ut aquea quædam ſed peſsima aeri miſta humiditas expelleretur. quæ friditati iuncta ſubleuatos ex intima corporis parte uapores in cute augebat, denſabat, & in aquam uertebat, unde ille madidus, & ſudore reſperſus continuo affligebatur. ut duæ mulieres noctu, diuq; id ſolum agerent, ut eius ſudorem detergerent. Solet ſæpe, cameris occluſis, & in quibus iandiu ignis non fuit, ſimilis uigere humiditas, ut docuit quoq; Galenus libro primo de ſanitate tuenda, & eo magis ſi parietes noui ſint, aut uaſti & lati, ut in turribus & carceribus euenire uidemus, qui ſane aer cutis poros obſtruit, & magis obeſt, quàm prodeſt, unde Galenus, aerem nimis frigidum hecticis tanquam obnoxium deteſtatur. libro decimo Meth. Med. & libris de diff. febrium. BRANDANVS. Placent hæc, ſed domo ne in illa nulla alia cubicula erant, in quæ ægrotans transferri poſſet? AMA. maxu-

me.

me, domus nanque quam bonus vir his habitat perampla & magnifica eſt, quæ ad porticum vbi mercatores negociantur,& ſuis mercaturis operam dant,poſita eſt, & nonnulla alia cubicula habet, ſed cubiculo hoc quo ægrotus decumbebat, nec maiora,nec ita ut illud,apta. Brand. Cur igitur extra domum illam, atque in aliam opportuniori aere eum transferri nõ iuſsiſti? Ama. Cordate ais, & eo magis quia Galenus vir medicus conſumatiſsimus, Romæ ſæpe ægrotantes non tantum ex una domo, ad aliam traducebat, ſed extra vrbem eos ad alias longinquas regiones ſanitatis acquirendæ cauſa, relegabat,ut ad Tabias,& lõge diſtantem ſyriam,aut ut Celſus primo tradit,ex ipſa Roma,Alexandriam, quod Hippocrates ante omnes, ut primus medicorum parẽs docuit, dicens libris Epidemiorum,& Aphoriſmorum, ſolum mutare patrium, in diuturnis morbis, bonum, is tamen ægrotus, ut paucis tibi dicam, extra domeſticos lares migrare noluit,imo & ego cum aerem correctum parato artificio viderem,non admodum laboraui de eo ad alteram domum transferendo. Brand. optume, ne grauere tamen pro tua humanitate nobis rationem medicamentorum, quibus hunc ueluti ex perturbato mari ad portum incolumem & ſanum perduxiſti recenſere. Ama. Lubenter faciam,& paucis abſoluam,& eo magis quia in re graui & difficili hucusq; morati ſumus; item vt tu apud Britanos præſertim Briſtolij ſimilia recte opereris. Primo igitur hoc deſcripſimus apozema, cuius in aurora ſex ebibebat uncias, & ita habet.

℞. Hordei mundi, vncias duas. Foliorum borraginis, endiuiæ, cicoreæ,ana pugillum vnum. Prunorum pinguium,ſebeſten, ana numero xij. Sene drach. duas, pimpinellæ pugillum medium, florũ borraginis, buglo-ſſæ, violarum, ana drach. unam. Seminis portulacæ, lactucæ, endiuiæ,papaueris albi ana drach.duas. Seminis melonis mundi, uncias duas. In libris ſex aquæ, fiat decoctio ſecundum artis miniſterium, ad medias, facta

cola-

colatura, & decenti expreſsione, adde. Syrupi de cycorea, de violis ana unciam unam. Miſce, fiat apozema, ex quo, ſingulis diebus in aurora ieiuno ſtomacho ſingulas ſex uncias bibat, & inſuper dormiat, tunc uero pectus uniuerſum, & coſtæ, cum uniuerſa dorſi ſpina, hoc inungebantur unguento. ℞. olei violacei unciã unam & alterius mediam, butyri recentis, aſſungiæ gallinæ ana unciam mediam. Pauca cera alba, ad ignem fiat unguentum molle. cæterum, hoc eodem tempore & ſequenti, curæ nobis erat, vt aluus reſponderet, præcipue clyſteribus refrigerantibus, ex aqua hordei, oleo violaceo, ſaccharo, & ouo, nonnunquam uero atramento caſsiæ ægyptiacæ adiecto. At, interdiu noctuq; conditum hoc guſtabat. ℞. Sacchari roſacei, uiolacei, buglosſacei, borraginacei, ana unciam mediam. Sacchari candi, drach. quinq;. pulueris coralij rubei. drach. unã.

In mortario mormoreo omnia conterantur, & ſyrupo de pomis excipiantur, & fiat miſtura, de qua per interualla guſtet, & deſuper aquam uiolarum & borraginis ſimul miſtam pitiſet, huius tamen miſturæ loco, condita ſaccharea (ut dixi) comedebat, præcipue quãdo eam faſtidibat, ijs enim placide ægrotus hic habebat conſueta tamen habituali febre infeſtus. Elapſis curationis diebus duodecim, ad balneum dulcis aquæ eum vocauimus. quod ita habet.

℞. Foliorũ endiuiæ, lactucæ, maluæ, hordei mũdi, an. pugillos duos. In magno aquę caldario pleno fiat decoctio ſufficiens, & in cortina lignea, ad id parata, ſecũdum hominis longitudinem, infundatur, prædicta decocta aqua & ſi opus fuerit, ex frigida illi adiungas, vt tepida ſedentis collum vſq; attingat, in qđ balneũ intrabat, & uniuerſum eius corpus (capite excepto,) magna eius uoluptate, ad dimidiam horam, vel integrã, morabatur. Sed tũc quando ex cortina exire uolebat, prædictum bibebat apozema, & frigida irrigabatur aqua, ſuadente ita Galeno, tandem leuiter corpore à madore abſterſo, eum di-

cto

ℂto unguento,aut ſimili inũgi iubebamus,præcipue circa ſpiritualia membra uniuerſa,& dorſi ſpinam, & circa uentriculi os,ex oleo cotoneorum,& circa iecur unguẽto ſantalino, ſed tunc quum cubile ingrediebatur, non dormiebat,quia a balneo ſomnus corpus emaciat. Elapſis vero aliis octo diebus,ventriculus debilis ei redditus eſt,vt ægre concoqueret,& retineret, quæ comederat, immo ea ipſa cito per ſeceſſum remitteret,incocta, & non male olentia,tunc ori ventriculi ceratum applicitum eſt hoc. ℞. Ladani optimi, bene & ſuauiter olentis,& quod ad candelæ ignem facile accẽdatur, vnciam unam,roſarum rubrarum,thuris maſticis ana drac. duas,ſpicæ celticæ, indicę ana ſcro. ij. Galliæ moſchatæ Meſuæ drach.mediam,coralij vtriuſq; ana drach.vnam. & alterius mediam, terebinthinæ parum, miſce, & ad ignem fac ceratum,& panno cocco infecto,ad ſcuti formam excipiatur,& ori ventriculi admoueatur, item, vt omnino os ventriculi robur acquireret etiam ferculis, quibus ueſcebatur,& actu parum calida comedi debent vt ſuadet Galenus libro decimo Methodi med. puluisculus is miſcebatur.Qui habet. ℞. Cynnamomi optimi drach.vnam,coralij rubri præparati,margaritarum præparatarum,ana drach.duas.Seminis ſumachiorum, drach.mediam,Omnia ſubtiliter poluerizentur, & miſceatur,ex quo puluere drachmam mediam pro vice, iuribus infundebat, ſed audi, vt omnibus machinamentis ventriculo adiumentum præſtaremus, initio prandij & cænę,parum diacitonitis ex ſaccharo parati,comedebat & à potu decocti ſiue apozematis deſcripti noſtris monitis deſtitit.porro, quum ſic aliquot dies maneret, & ventriculus robur adeptus eſſet,hic in tuſsim incidit,& in ore ſalſum ſaporem percipiebat,ſed excreabat,& tũc ſyrupum violaceum & de ſucco farfaræ paratum, adiectis ſimilibus aquis in aurora bibebat,& interdiu & noctu,loch de althęa,& farfara lingebat.Cæterum, quum recte a tuſsi ualeret,a capite ad os excrementum deſtendere

dere percipiebat,cuius portiuncula ad pectus quoque labebatur;& tuſsim irritabat,contra quam affectionem, decoctum hoc parare illico iuſsi, ℞. plantaginis,hor dei mundi,roſarum rubearum,violarum, ana manipulũ vnum,ſeminis melonis mundi,cucurbitę,citruli, ana vn ciam mediam,in libris quinque aquæ, fiat decoctio ad conſumptionem duarum partium, facta colatura, adde ſyrupi roſacei de roſis ſiccis vncias duas, miſce, fiat po tus longus,cuius vncias quinque in aurora bibat, & ſub hinc dormiat,interdiu autem diadragacãthum cum b o-lo armeno in ore tenebat,& aquã ex decoctione corian dri bibebat, & noctu diacodij ſimplicis rotulam vnam vel alteram drachmę pondere guſtabat, quibus breui a tuſsi & catarrho immunis euaſit.qua de cauſa,iterum ad conſuetum balneum eum traximus,in fine cuius uncias octo lactis caprini optimi,& calidi,recens emulcti, pau co ſaccharo fino adiecto,bibebat,à quo non tantum bal nei ratione,ſed lactis ipſius cauſa, non dormiebat, quia poſt epotum lac dormiendum non eſt, nec exercitatio vlla corporis habenda ad quatuor ſaltem horas, vt me-minit Aetius ſermone ſecundo, ſuæ medicinæ, capite 93.cui titulus eſt,de modo,tempore,ac menſura utendi lactis.quum vero in lactis potu perſeueraret, quod ex capra (vt dixi) erat,quæ lactucis,endiuia,cicorea, rubi ſummitatibus,hordeo,& ſimilibus ueſcebatur,reſtaurãs hoc conditum ſæpe comedebat,quod habet. ℞. car-nis capi iunioris,vncias tres,piſtaciorum, mũdatorum & lotorum,amygdalarum.d.lotarum.ana vnciam vnam & alterius mediam,Seminum quatuor communium fri gidorum,ana vnciam mediam,ſpecierum diamargarito nis frigidi,drachmas tres. Saccharo tabarzethico aqua roſacea diſſoluto, ad ignem miſce,& fiant morſeli tenel li,ijs enim & optimo conſtituto victus ordine, a nobis perſcripto,intra duos menſes hic ſanatus eſt, magna ar-tis medicæ gloria,vt qui ab omnibus deploratus habeba tur,nunc vero viget,& gaudet,& lactis potum ſibi fami

liarem habet,vt omnes Teutoni ſolent,immo ex ſe non raro balneum parere iubet,in quod ingreditur, quia eo maxime delectatur.

Curatio quinta, de pleuritide,furculam, & ſcapulam dextram præhendente.

MVLIER illyrica,annos nata quadraginta quinque,& quæ iam conſuetos menſes amiſerat,robuſta,magna,carnoſa,vt eam ex Gigantea prole qui uis diceret,in pleuritim incidit, nam furculam ſiue clauiculam cum ſcapula acriter dolebat, continua febri laborabat,nō nihil tuſsiebat,ſed ægre ſpiritum ducebat,hanc igitur ſic male affectam vbi primum vidi, illico ſanguinem ex axilari eiuſdem brachij dolorem reſpicientis ad integram vſque libram emmittendum curaui,poſt quam ſanguinis emmiſsionem fomentum exceptum filtro loco dolenti addaptabatur. habet autem fomentum ſic, ℞. hordei mundi, matrum violarum, foliorum maluarum,camomillæ,branchæ vrſinæ, radicū maluauiſci,parietariæ,roſarum,ana pugillum vnum, Seminis maluæ fænu græci.S.lini,ana pugillum medium, in aquæ libris decem fiat decoctio ſufficiens, cui poſtea adde olei violacei,roſacei,ana vncias duas, miſce, & in ea filtrum imbuatur,exprimaturque & dolenti loco calidum admoueatur, & iteretur, ac poſtea ex vnguento pectorali locus prædictus doloris inungatur, ſed tunc ſyrupum violaceum aqua hordei dilutum in aurora bibebat,& interdiu ſyrupum eūdem violaceum cochleari lingebat,aut loch ex althea,vel farfara,& hordeaceā iulepo violaceo miſtam bibebat, & panatellam ſimpliciſsimam penidiis paratam, aut ptiſanam optime coctā in victu habebat, iis enim ita gubernata, intra ſeptem dies conualuit,clyſteres tamen cūm opus erat iniiciendos curabamus. Simili modo ſanitati reſtituta fuit filia

Marini

Marini, prædictæ mulieris vicina, puella ſeptedecim annos nata, quæ & ipſa, eodē die pleuritide correpta fuit, ueluti homo Antonij Carrionis, natus annos triginta, coloris ruffi, Qui tunc ex Neapoli per Anconam, Brujas nobilem apud Flandros ciuitatem patriam ſuam ſe recipiebat.

Curatio ſexta, de ſanguinis reiectatione, per interualla, ſimulque de fonticulo in brachio adaperto, ad priſcorum imitationem.

IOANNES Baptiſta Vccelinus, iuuenis Florētinus, optimis litteris, & moribus apprime imbutus, Temperatura atrabiliarius, gracilis, collum oblongum habens, pectus admodum ſtrictum capitis deſtillatione ſubiectas corporis partes offendente laborare ſolebat, Qui ſubinde, per interualla, ſanguinem per os reiectabat, abſque tamen tuſsi, & anxietudine aliqua, paucum, aliquando ſatis floridum & viuidum, cæterum, quum optimo victus ordine vteretur, & varia medicamenta, & remedia experiretur, & nihil comodi conſequeretur, languescebat, & contra artem medicam, & eius miniſtros iraſcebatur. petijt igitur, quum morbus ex ijs ſit, qui inducias præbeat, & temporis intercapedinem ponat, nec ſæuitiem, aut periculum aliquod ſecum afferat, ex late patente tamq; diuina arte remedium decerpamus, quo liber immuniſq; ab hoc ſanguinis reiectione euadat. Ego uero, ut qui ſciam artem medicam uniuerſam perfici, uno ex tribus inſtrumento, ſuadēte id ſæpe Galeno, & Auicēna, eius interprete, nempe, diæta, hoc eſt, uictus ratione, medicamento, id eſt, remediorum potu & aſſumptione, & opera manuali, Grecis chyrurgia dicta, uidens utique nec dieta, nec pharmacis iuuenem hunc hucuſq; iuuatum, ad opus manuale, tanquam certum & à me, & cæteris hodiernis doctis medicis pro comperto remedio habitum confugi, id autem eſt, fon-

ticulus paratus in brachio, tribus uel quatuor digitis ab humero inter illos muſculos, qui in molles carnes habẽtibus, ſolo ueſicatorio admoto ex cantaridibus pauculo cũ fermẽto & aceto parato, excitatur. Veſicula.n. ex eo leuata forficibus ſcinditur, & ciceris granũ ſuperimponitur, & ſtricta faſcia ſuperligatur, ita ut carnem penetret, & fonticulus adapertus maneat, ſed ciceris poſtea loco pilula ceræ uiridis, uel cõmunis, introduci poterit, ægrotãtis arbitrio, in ijs uero, qui duras carnes habent, candẽte ferramẽto foramen excitat, ſed in iuuene hoc ueſicatorio fonticulus excitatus eſt, ex quo tantũ iuuamenti conſecutus eſt, quantum ipſe uotis cupiebat, bis tamen in die, mane & ſero, fonticulum illum apertum curabat, & à ſorditie abſtergebat, nouo ſemper mutato cicere. Brandanvs. Hoc unum iam pridem à te ô patrue Amantiſsime ſcire uehementiſsime deſideraui, an priſci fonticulos hos, & ijs ſimiles, grauibus in morbis rebellibus, & diuturnis admittere in corpore cẽſuerint. Amatvs. Extant nepos chariſsime, ut paucis tibi reſpondeam, omnes fere libri medicorum priſcorũ, tam Græcorum, quam latinorum, qui teſtantur, quum grauis ſe offerret morbus, illico ad cauteria, & excitata ulcera, authores cõfugiſſe, ex Græcis Hippocrates eſt, medicorum omnium primus parens. dein Galenus eius maximus ampliator, & ſincerioris medicinæ uberrimus fons. Tertius ante eum ætate magnus rerum inueſtigator, & ſingularis doctrinæ Author Dioſcorides eſt, cuius præclara in Hippocratem commentaria, ſua lingua conſcripta, nunc Conſtantinopoli haberi, à fide digno homine accepimus, quæ nos omni diligentia, pro ſalute iuuanda humana, & arte ipſa medica amplianda, habenda breui curabimus. cæterum hos ſecuti ſunt poſtea uiri doctiſsimi, & eruditione multiiuga ornati, Aręteus ſiccam, nec adeo ſucculentam doctrinam præ ſe fęrens. Paulus ægineta, doctiſsimus uir, & qui Galenum in compendium redegit, ut Galeni ſimia dici recte

mereatur

mereatur. Aetius diligentiſsimus medicus, & qui ex multis & doctiſsimis libris, ſermones in medicina ſexdecim uniuerſam complectentes medicinam compilauerit, Alexander Trallianus, cognomento medicus dictus,& merito,ut qui ſuo iudicio multa arti medicæ adiunxerit, nec ſic facile omnes ante ſe imitetur,ſed Galenum quandoque recto cum iudicio uellicet,&ab eius dicterijs merito diſcedat. Hic ut artem medicam recte teneret magnam orbis partem peragrauit,ut ex Græcia nõ modo in Italiam ſed in Galliam & in Hiſpaniam, & in Africã peruenerit,ut ex ſuis dictis elicitur, Magnus Oribaſius cuius ex tam multis & uaſtis operibus, paruũ uolumen hodie tantum habetur.hi, & multi alij,cum in morbos grauiores & contumaces ac curatu difficiles ægrotos incidi uiderent, quibus nec uictus ratio, nec medicamenta ulla iuuarent, illico ad imprimenda cauteria in capite,in ſcapulis,in brachijs, in ſpina dorſi, in cruribus, prout morbus poſtulabat,unum,duo,tria,plura & uaria pro morbi genere & ægroti tolerantia, confugiebant, & ulcera incitabant, Hippocrates ſic, poſt diætam multam, & medicamenta uaria adhibita, ac lac narium propinatum, ad cauteria ſe diuertit,ut apud ipſum legere potes. ut cæteros ſuos libros taceam libro ſecundo de morbis,ubi præcipue à capite morbos exortos proſequitur,quo in loco cruſtas octo, ex uſtione fieri iubet,duas circa aures, duas in occipitio, hinc atque hinc ad ceruicis neruum, duas in naſo, ad oculorum magnos angulos,ſed latius libro de internis affectionibus. Qui ſane liber,totus uſtionibus, & ſectionibus ſcatet, ſæpe autem pectus, & dorſum in eo Hippocrates urit, & ſupra uſturam ſtatim porrum multum, tritum imponere per diemq; permanere iubet,nos uero hodie butyrum per ſe,aut maluæ & oui uitelio miſtum ſuperponimus, aut ex ijs compoſitum pauco oleo roſaceo exceptum; ſed in eo morbo ubi medulla ſpinalis ſiccatur, præcipue à Venere, uaria cauteria affigi iubet, ueluti

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quum renum morbos curat, uidelicet ad ſcapulam, ad acetabulum coxæ, ad nates, ad medium femur, ad genu, ad malleolum, hac conditione, ut ſi carnoſa fuerint loca, ferro urantur, ſi uero oſſea & neruoſa, ignitis fungis, tu uero hodie dicas, aut cauſticis medicinis, ut oleo uitreoleo, id eſt ex uitriolo, cōpoſito, uel oleo ex Mercurio, uel ex Antimonio, concinnatis, & chimica arte extractis, aut cauſtico medicamine, ex uiua calce, & prima ſaponis aqua, conflato, quod ornatæ officinę pharmacopoliæ paratum & promptum ſemper habent, ut uaria alia ſilentio prætercam, quibus opus hoc cōfici poteſt, ſed ex cantaridibus ueſicatorium adiecto aceto acerrimo, & pauculo euforbio, cum fermento paratur, ſatis bonum, & medicis uulgare. Sic aūt eodem libro citato Hippocrates, & ſplenem, & uaria alia membra, quum opus eſt, urit, ut libris Epidemiorum, & ſexto aphoriſmorum, & libro de Articulis, quem ſecutus Galenus idem facit, ut ex eo elici poteſt, prædictis commentariis ſupra Hippocratem, præcipue libro ſexto de morbis uulgaribus, & ſexto libro aphoriſmorum, aphoriſmo ſexageſimo, & libro de articulis; & libris de locis affectis, vbi prope genu crus & brachium ad humerum inurere iubet, quod Hippocrates & Galenus, idem faciūt cæteri Græci medici à nobis citati, ex quibus vnus præ ceteris Paulus Aegineta medicus cordatiſsimus, & ſapientiſsimus libro ſexto ſiuę medicinæ cōſulendus venit, veluti & cæteri Romani medici, vt C. Celſus magnus Hippocratis imitator in vniuerſo ſuo opere medico, præcipue libro tertio, capite. 23. in quo de morbi comitialis curationibus agit, & libro quarto, capite ſecundo, vbi capitis morborum curationes perſequitur, & capite. 22. eiuſdē libri quarti, quo docet vlcera à cauterio contracta diu aperta tenenda eſſe, quouſque morbus conquieſcat. miſſos facio cæteros huius viri libros, in quibus id in primis agit, & magno ægrotantium iuuamento exercet, idem agendum ſuadet author libri, cui

titulus eſt Trotula antiquis Romanis medicis adnumeratus, idem Marcellus vir præclarus, idem Scribonius Largus, vir antiquiſsimus, idem Plinius ſecundus libris ſuis de re medica quinq; , idem Cælius Aurelianus Siccenſis, medicus doctiſsimus & abſolutiſsimus in quinq; de morbis cronicis libris, idem Theodorus Priſcianus, ſcribens ad Timotheum, ad Victoriam, & ad Euſebium, idem & mauritaniæ factionis authores præcipui, Auicena quarta fen libri primi, & prima fen libri tertij, capite de Apoplexia, idem Razes, & Alzarauius. ſed ex ijs, & eorum ſectatoribus, nemo eſt (ut ego arbitror) qui doctius, clarius, aut cordatius vno Albucaſi, rem hanc tractauerit, in eo præcipue tractatu, qui chirurgiæ Petri ab Argillata, adiectus eſt, & ab hinc viginti quinque annos, uarijs chirurgicis inſtrumentis pictis, Venetijs fuit excuſſus. Bran. Optimo conſilio hæc à te o Amate dicta ſunt, vt ea cum mihi dabitur inueſtigandi occaſsio apud præclaros hos authores percurrere poſsim, ſed cũ ad opus deuenerim, vt operari ſciam, dicas rogo, quibus nam locis ſapientes hodie medici in contumacibus de fluxionibus, & antiquis catarrhis cauterium admoueãt.

Amatvs, hoc differenter, pro varia deſtillationis ratione medici agunt, & vt rem teneas, audi, in iuuene hoc de quo agimus, vt qui deſtillatione antiqua laboret, fonticulum in brachij dextri parte ſylueſtri, quatuor digitos ab humero inter muſculos aperire iuſsi, & ita ſemper, vel maiori ex parte, quum in brachio candente ferramento, vel cauſtico medicamento vlcus excitare decreueris, eo in loco fieri debet, vt etiã ſuperioribus diebus factum eſſe vidiſti, Saluſtio Burqueſio Viro nobili, & Coronelio Anconæ, cui ob defluxum à capite in pectus, & ſubiectas corporis partes, duo cauteria ambobus brachiis inflicta ſunt, ſingulum pro parte, Qui ſæpe voce priuabatur, & corporis functionibus deſtituebatur, nihil proficientibus medicamentis varijs, & potu aquarum è thermis, tandem hodie fonticulorum horum

beneficio, ita recte valet, vt nunquàm melius, aliquando vero ad nucam, quandoque ad ſcapulam, ſed in cruribus ſæpe quoque fonticuli ij aperiuntur, ſed præſertim in articulorum doloribus. BRAND. qua igitur parte in cruribus parandi fonticuli ij ſunt? AMATVS. non ſecus ac in brachijs, quatuor digitos à genu, ſylueſtri in parte, inter muſculos, ad hos nanque fonticulos, humores ſoliti in pectus fluere, per coxas, & ſubiectas corporis partes trahuntur, & per eoſdem purgantur, vnde ſuperiores corporis partes mundæ & liberæ euadunt, in vteri tamen vitiis, & affectionibus, interna potius cruris pars aperienda eſt, vt infra dicetur, cæterum, cũ quatuor digitos dico, intelligas velim, plus minus pro corporis ratione, vel ipſius ægrotantis menſura.
BRAND. beaſti me ò Amate, vt qui hęc ità clare docueris, vt iam deinceps non ſit futurus medicus qui ante oculos ea habiturus non ſit, immo ijs & ſimilibus tandiu à te edoctus ego, non verebor publice Londini, aut Briſtolij, apud Anglos, aut Olyſsipponi apud Luſitanos, & Sanctereme mea patria, artem medicam exercere, ſed vnũ vt ego reor prætermiſiſti patrue dulciſsime, & eſt, an in commiſura coronali dicta cauterium ignitum affigendum ſit, precipue in deſperato catarrho, vt omnes hodierni factitant medici. AMATVS, Id conſulto prætermieram, vt qui Secunda Centuria harum curationum quæſitum abſolueram, & pro ſumma dixeram, in catarrho calido, à candentibus ferramẽtis, & cauſticis medicinis abſtinendum eſſe, vt Alexander Trallianus magno iudicio contra Galenum conteſtatur, quia humores magis igniti fluxibiliores euadant, & conſequens maius nocumentum inferunt, nec eſt, quod cauterij iuuamenta adducas, quando ea in humore calido nullius ſint momenti, ſecus autem in frigido. Nã cum catarrhus à frigido humore pendeat, tunc comiſſuræ ſiue ſuturæ coronali, cauterium inditum ſummum eſt iuuamentum hæc autem obiter ſint dicta, de cauterijs, & vſtionibus, dicturus,

Cauterium in brachio d3 fieri in exteriori parte octo digitis supra cubiti iuncturam.
Manard. l. 7. epist. 4.

dicturus tibi multo plura, cum occaſio ſe obtulerit, præcipue in coxendicum dolore, inurenda coxa, quum varient authores. BRAND. Eo mihi gratius erit, quia cum de hac re diſſerueris, illud Galeni, contra quoſdā medicos, ex commentario ſecundo, in librum ſextum de morbis vulgaribus mihi interpretaberis, quod à tē pridem audiui, & mihi mente excidit. AMATVS. O teneo id quod cupis, eſt enim locus apud enarrationem nonam prædicti commētarij, quæ huic noſtro colloquio multum fauere videtur: in ea nanque Galenus vnum ꝓponit, quod quidam cum in coxendicum dolore, coxa inuſtus eſſet, illico dolore liber euaſit, queritur tandem quid in cauſa fuerit, quod dolor coxendicus leuatus ita breui poſt inuſtionem illam fuerit, cui quæſito reſpondent nonnulli, quod huius rei cauſa fuerit dolor conſequens inuſtionem, quod falſum eſſe Galenus tradit, & eos tanquam in arte medica & philoſophia parum exercitos deteſtatur, quum dolentibus, nullum dolor præſidium afferat, adferunt autem auxilium ænodina remedia, hoc eſt, dolorem leuantia, affectum tollēdo, per quæ multæ dolentes partes ſanantur, non igitur ob dolorem dolor coxendicus ſedatus fuit, quia dolor exaſperat, & magis contriſtat, ob inuſtionem igitur adhibitam, quam conſequitur membri roboratio, & humoris difflatio, & expulſio, & malæ qualitatis impræſſæ extirpatio prædictus ſubleuatus fuit dolor, non vero ob dolorem inuſtionem ſequentem. Hæc enim tibi, ſatis ad præſens fore duxi, dicturus multo plura cum caſus varij ſe nobis obtulerint.

Curatio ſeptima in qua agitur, de lumbricis cū febre.

FILIA Trapezitæ, qui ex Piſauro Anconam venerat, puella nata annos quatuor obeſula, & boni habitus, febri continua affligi cæpit, qua & per interualla tremore quodam vniuerſum corpus corripiente,

cruci

cruciabatur,quo inter dormiendum quoque vexabatur & eo ſæpe expergi fiebat,ad hæc,manus ad os, & nares ſæpe admouebat,imo os ipſum ſæpe aperiebat, p quod, halitum vermes præ ſe ferentẽ expirabat,vt tunc puellam hanc vermibus laborare febri cum ingenti illa, mihi certum eſſet,& eo magis,quia ante paucos dies, eorum nonnullos egeſſerat. Puellam igitur hanc ſic afflictam conſiderans veſperi,quo tempore ſtomachus ieiunus fere erat,ſic illico remedia illi paro,& primo per os electarium ex Rhabarbaro concinnatum, quod officinis paratum proſtat,illi ebibendum tradidi,cuius deſcriptionem infra habes,& clyſterem ex lacte iniici curaui, ſic enim medicamentum habet,ex Rhabarbaro compoſitum, ℞. Rhabarbari,Agarici,ana vnciam mediam, ſpicæ celticæ grana octo,ſalis gemæ,drach.vnam,ſacchari albi,libram vnam,aqua graminis ſufficienti omnia excipiantur & fiat electarium,cuius doſis ad vnciam integram ſit,re vera tamen ſequens medicamentum hoc interiectis nonnullis diebus illi propinauimus, ℞. Electarij de Rhabarbaro vnciam mediam, diaſebeſten lenientis,drach.duas. Seminis ſancti ſcriptulum vnum, cum aquæ portulacæ vncijs tribus, miſce, fiat hauſtus vnus,à cuius potu, illico ex lacte clyſterium iniectum fuit. ℞. Lactis caprini,vncias decem,ſacchari rubei vnciam vnam,vitellum oui vnum,miſce fiat clyſterium, porro,medicamentum epotum,poſt horam euomuit, & parum egeſsit,ut nullum emiſiſſe vermem, nec integrũ nec comminutum,vt ſæpe fieri ſolet,crederetur.tũc victus,panis affuſus iure pulli portulaca incocti, illi erat, cui aromatum vice, puluiſculus coralij præparati,ſcordij, & Diptami cretenſis erat, potus vero, aqua Coriandro incocta,pauco vino granatorum miſta, ſequẽti nocte puella melius nõ habuit, itaque parentes maximo dolore afficiebantur,in aurora vero clyſterem parare iubeo ex decocto coriandri herbæ,portulacæ,graminis & acetoſæ, adiecta ſemiuncia hieræ picræ, & oleo

violaceo

uiolaceo & roſaceo, ſingulorum uncia una, quo multa & varia egeſsit, tunc uero aliquantulum quieuit; cæterum, quum per uetulam quandam ceratum ſupra cor, huic admotum eſſet, ex aloe, myrrha, & alijs huiuſmodi compoſitum, ecce autem forte fortuna, caliditate, & attractione, febris intenſe aucta eſt, vnde puella angi cępit, & aliquātulum delirare, tunc ad eam ueſperi ingreſſus, eodem modo eam afflictam & eius parentes nō mediocriter turbatos reperio, qui tunc poſt uaria ultro citroque dicta, ceratum ſupra cor applicitum illi eſſe, id quod antea occultauerant, mihi ſignificarunt: quo percepto, & depoſito cerato, epithema, ut errorem à uetula commiſum ſarcirem, ſupra ipſum cor poni iuſsi, quod habet. ℞. Aquæ acetoſæ, roſarũ, portulacæ ana uncias tres, aceti roſacei, unciam unam, & alterius mediam, croci, grana. vj. ſpecierũ diamargaritonis frigidi, drachmam unam, vini odoriferi optimi, unciam unam, coriandrorum præparatorum ſubtiliter piſtorum. drach. unā.

Miſce, fiat epithema, & cordis regione applicetur, & ſæpe innouetur. Item, ori uentriculi remedium hoc applicitum fuit. ℞. portulacæ pugillum unum, & aceto acerrimo incoque, & ſic tabefactam herbam ori uentriculi admoue, ijs enim remedijs febris imminui cæpit, & puella melius habere, tunc victus & potus, dicto modo erant, re uera tamen uniuerſam hanc curationem clauſit bolus armeniæ uerus, quem (vt verum fatear) nunquam antea uideram, & is eſt, quem tantopere Galenus libro nono de facult. ſimpl. med. ad uaria morborum genera laudat, eſt autem terra hęc, merito lapis cognominandus. quum gleba terrę ſit, grauis, coloris pallidi, ſaporis butyroſi, nihil arenæ referentis, odoris non iniucundi, quam ſi in aquam infuderis, illico ut calcem liquefieri uideas, huius igitur ſcriptulum unum uel alterum in aqua acetoſa, uel condito ex acetoſitate citri, puellæ dabamus, qua ex toto ſanata eſt, cæterum, hanc ſiue terrā, ſiue lapidem, ſiue lutum, ſiue bolum armeniæ appellauerimus

rimus,Galeni modo nihil intereſt,quæ dubio procul,uera & germana eſt,& qua olim Galenus uti ſolebat,præcipue in lue peſtilenti illa immani & ſæua, contra quàm hodie Venetijs ſcéntillantem,utinam medici Veneti ea vtantur,& in praxim trahant.

Curatio octaua, in qua agitur, de talpa ſiue talparia; hoc eſt, tuberculo cum cranei corruptione, quod ad melliceridas,vel atheromata, vel ſteatomata reduci debet.

FILIVS Romerij chirurgici, qui poſtea è carceris feneſtra ſe præcipitauit, & miſerrime obijt,annos natus octo, gracilis, nec adeo bonæ temperaturæ nulla interueniente extrinſeca cauſa, per aurem abſque dolore,anxitudine,aut febre aliqua, ſaniem multã emittebat,cæterum,anno poſt,huic in capitis laterali parte, tuberculum doloris expers,ni manu premeretur, apparuit, ſuccedente uero tempore, puer febri correptus fuit,quem cum pater infelix ſic afflictum uideret eius tuberculum capitis aperire,multis conuocatis chirurgicis & medicis,decreuit, quo tandem aperto tuberculo, cranei magna pars corroſa perforataúe conſpecta eſt, ſed vice cranei exempti, ſanies quædam carnis modo concreta, nata erat,quæ ſupra duram meningem ſedem habebat,tertio uero die,ab hoc opere,quum chyrurgus ſcalpro raſorio corroſas cranei partes adæquare tentaret, & nonnihil prædictæ concretæ ſaniei extraheret, eece poſt peractam operationem,& puerum faſciatum, illico puer conuulſione & tremore correptus fuit,ut illico eum moriturum putaremus, ſed inde utcunq; roborato capite, ex optimis herbis parato emplaſtro, fota quoque nuca oleo coſtino, & ſimilibus, euaſit, ſed tunc puer nihil guſtabat,imo omnia faſtidiebat,tãdem ſequẽti die,eadem hora, ſimili aduentante paroxyſmo; diem ſuum obijt, quo die in eadem domo puella quoque

phthiſi

phthiſi conſumpta, mortua eſt.

SCHOLIA.

QVI practicas ex recentioribus ſcripſerunt, medici, tumores in capite vario modo appellant, videlicet, teſtudines, caries, rimas, & talpas, vel talparias, aut topinarias, quæ genera abſceſſuum, dubio procul, ad ea quæ Græci atheromata, ſteatomata, & melliceridas appellant referri debent, pro contenti ratione, de quibus Galenus 14. Methodi medendi tradit, & alibi ſæpe, veluti & nos, qui eum pro viribus maxime imitari cupimus, his in Centurijs, fuſe enarrauimus, dicitur tamen tumor hic de quo agimus, talpa bene adaptato vocabulo, ab animalculo talpa, muri ſimillimo, ſed viſu carente quod terram fodiendo, ſub qua vitam degit, eam in monticulos & eminentias leuat. hunc fere morbũ Hippocrates deſcribit libro ſecundo de morbis popularibus, capite tertio, quem non lethalem eſſe tradit, & re vera, maiori ex parte ægrotantes ex hoc euadunt morbo, obijt tamen puer hic de quo agimus, quia, exedens materia non ſolum craneum corroſit, ſed duram meningem, imo ſubtilem & ipſam cerebri ſubſtantiam male affecerat.

Curatio nona, in qua agitur de verrucis in balano à coitu contractis, qui morbus Græcis thymus fortaſſis dicetur.

ASCANIVS Bronchonius, nobilis Senẽſis, iuuenis vigintiquinque annos natus, poſt habitum cum muliere coitum, uerrucas in balano contraxit, cæteris ſui corporis partibus recte ualentibus, cæterum, hic quum ex membro uirili fœdationem hanc depellere conaretur, ne forte eius contagio reliquæ corporis partes fœdarentur, chirurgos & medicos accerſiuit, qui poſt corpus ſæpe expurgatum & guayaci ligni decoctum ad multos dies ebibitum, & uaria adplicita topica remedia, melius non habuit, quum verrucę ſemper fixæ manſerint, ſi quandoque tamen remediorum ui deliteſcebat, breui poſtea repullulabant, ut ad quatuor menſes morbus hic, ſic progrederetur. ad eum igitur ipſe nouiſsime accitus, poſt propinata catapotia à nitro dicta, quibus aluus optime reſpondit, uerrucas hoc remedio

medio breui extirpaui, quod diligentiſsime chirurgus noſtris mãdatis apponebat,habet autem remedium ſic. Aquam argentariorum,quam fortem vulgo appellant, ampulla excipe, in quam fruſtula aliquot chartæ denti-bus contractæ,& exacte maſticatæ, ad minus per horas duas macera, dein uero unicuique uerrucę unamquãq; dictę cartę portiunculam adapta, pro loci, & magnitu-dinis ratione,butyri tamen recentis parum, aut ungueñ ti albi portiunculam lineo panno exceptam,ſuperpone, ipſis enim eradicatis, earum ueſtigia,ac derelicta ulce-ra,ex plumbeo unguento ad cicatricem reducta ſunt,ijs enim tantum, intra paucos dies, hic ab hac fędatione ſanatus eſt,qui poſtea vt audio, miſere bello Senenſi in-teremptus eſt, magno parentum, & amicorum ſuorum dolore.

Curatio decima, de carneis excreſcentijs, & ragadijs quibuſdã intra anum ad primũ inteſtinorũ adnatis.

FABRITIVS de Medicis Illuſtris familię apud florẽtinos iuuenis unum de uiginti natus annum, poſt habitum morbum gallicum, à quo curatus fue rat, intra anum caruunculas & ragades rectum inteſtinũ occupantes,ab eodem morbo derelictas, & contractas patiebatur,adeo ſęuas,& malignas, ut quũ egerere uel-let ingentem inde incurreret dolorem,anxitudinem,& animi deliquium,quo factum eſt, ut ſæpe non niſi ſingu-lis ſex uel octo diebus,egereret,ita enim hoc cruciatur morbo, ut poſt cõſultos Florẽtię, & Senarum medicos, Romam uenerit,ut illic quoque à doctis curaretur medi cis, quorum opera, ut paucis dicamus, nullum nobilis hic iuuenis iuuamentum conſecutus fuit,ſed in dies pe-ius habebat,adeo ut Anconam ſe receperit,ut ſaluti cõ-ſuleret ſuę, eiq; prouideret,ad quem uocatus ipſe,mor-bum conſidero talem, qualem à me deſcriptum percepi ſtis, ſunt nanque intra podicem caruunculę,ficos referen tes, nouiſtis autem locum hunc propitium ficis eſſe,ue-

luti &

luti & caput, non ſunt tamen fici carunculę hæ, quę primum inteſtinum infeſtabant, uarijs cum ragadibus, ob quas quũ egerebat multũ dolebat, cauſam porro huius morbi referre, non puto operępretium, pulcherrimus autem hic iuuenis erat, qui & morbo gallico infectus iam fuerat, quantum uero, ad curationem audi. Hic optima uictus ratione,& ſubtili cõſtituta, poſt eius corpus recte pręparatum & purgatum decoctum Rubi uiticoſi ad triginta dies ebibit, ita enim ſarzam parrilham uocitãdam meo in Dioſcoride,primo ſanxiui, quum ex directo ſarza parrilha, Romanis rubus uiticoſus dici debeat, quæ ut hodie compertum habeo,apud Dioſcoridẽ ſmilax aſpera appellatur, ubiq; plãta obuia, in dumetis ſpina ſua ſeuiens, cuius radices rotundas, ſed oblongas à Dioſcoride pretermiſſas,ſarmentis ęquales hodie eradicamus,in totum ſimiles ijs quę ex peru afferri ſolẽt, & Romę, & Venetijs publicę uenales habentur. proinde, quum radices hę iam hodie recentes ubique haberi poſſunt,nõ eſt,quod ab India & terra noua,eas amplius petamus: gaudeant igitur Gallicana ſcabie infecti, quũ tam pręſtans antidotum pro ea domanda, tam paucis numis paratum habeant. receptui igitur canentes, poſt epotum huius ſmilacis aſperę decoctum ad triginta dies quo ſemper iuuenis hic optime ſudabat, recte ualere uidebatur, ſed interim hæc machinabantur ſpeculo inſtrumento ferreo, quod matrici adaptabatur, unde ſpeculum matricis nomen adeptum eſt, latiniores ſpicilum oricularium dicunt, podex aperiebatur,& carunculæ rubricantes, & nigricantes, aqua forti argentariorum, aut oleo ex Vitriolo, aut Mercurio, aut ex Antimonio, inurebantur,quæ facile cadebant,ac poſtea balanum ex pinguedine porcina filo adligatum intromittebatur. quod per diem integrum ni egerendi neceſsitas impediret, retinebat, & toties repetebat balanum quoties aqua illa, aut oleo inurebantur carunculæ, cæterum, apprime extirpatis carunculis, Syphone hæc impel-

impellebatur aluminoſa aqua, quæ habet. ℞. plantaginis, centum nodiæ herbæ, hippuris, roſarum rubearum, balauſtiorum, citinorum ana pugillum unum, Radicis Symphiti, Ariſtolochiæ rotundæ ana unciam unã, Aluminis rochæ uncias duas in libris quinque aquæ, fiat decoctio ſecundum artis miniſterium, ad medias, & coletur, ac Syphone impellatur, & ut dixi, ulcera irrigentur, poſtea uero balanis concinnatis ex medicinis propitiis nunc, nunc dicendis, ulcera fouebantur, habent autem balani ſiue glandes ſic. ℞. ſarcocollæ, Myrrhæ, Aloes, Thuris, Boli armeniæ pallidi & ueri, pulueris radicis Ariſtolochiæ rotundæ, ana partes æquales, & decocto rubi uiticoſi omnia excipiantur & formentur glandes craſsitudinis & longitudinis longioris digiti, medii dicti, quibus filum adaptabatur, extra prominẽs, aliquando tamen ex Goſapio glandes filo prætenſæ parabantur, quas ex unguento plumbeo illini iubebamus. Brand. maximo iudicio glandes hæ pro hoc curando morbo excogitatæ ate ſunt ò Amate, ut quibus intromiſsis, uires ſuas medicamenta ſuper ulcera imprimere ualeant diu. Ama. Solis iniectionibus, & infuſis, Florentiæ medici, & Romæ, pro hoc curando iuuene, præciſis primo carunculis, utebantur, quibus ſcopum nunquam attigerunt, nos autem decocto huius rubi uiticoſi, dictæ ſimilacis aſperæ, ad triginta dies ebibito, & ſæpe repurgato huius iuuenis corpore, ſubtili admodum uictus ratione habita, & iis paucis citatis remediis, & nõnullis ſimilibus, eum ut noſti, & manibus tractaſti, intra ſexaginta dies priſtinæ ſanitati reſtituimus, nec poſtea unquam repullulauit morbus.

Curatio

Curatio undecima, de febre interficiente grauibus & pernicioſis ſymptomatis.

DAVID Donius, vir probus, temperatura ſanguineus, renes calidos habens, ueluti & iecur, obeſus, faciem ſatis rubicundam præſeferens. ætatis ſuæ anno quinquageſsimo ſecundo, febribus laborare cœpit. Qui cum per medicum tractatus eſſet, ad octauum diem, optime habere dixit. At medicus multo plura machinari uolens, quàm aut morbo aut ægrotanti conueniret, nono die, illi ualde potens purgans pharmacum obtulit, quo multa egeſsit, & breui male habere cœpit, delirabat, intenſe, & continuo febriebat, & ſudore frigido eius uniuerſum corpus irrigabatur, ut eo die ad eum uocatus exacte deprehendi, & ut ab aſsiſtentibus & familiaribus accepi, non multum à ratione diſtrahebatur, quia circa res de quibus non diu antea tractauerat, eius erat ſermo, huic lotium craſſum turbidũ, & ſubalbidum erat, quo & pulſus utcunque conſtabant, & ad oblata bene recteq; habebat, ceterum, quũ hic poſt nimiam humorum excretionem, male habere uiſus eſſet, ad ea remedia quæ conueniunt uitiis, & ſymptomatis, à medicamento poſt purgationem derelictis, confugere uiſum eſt, pro ut medici actitant, & Ioannes Meſue vir doctiſsimus, omnibus ſuis numeris abſoluit, quarto theoremate libri ſui primi. Erant autem ea remedia, (ut paucis dicã) hyrudines uenis hemorrhoidalibus applicitæ, cucurbitulæ ſcapulis admotæ, epithema uniuerſum pectus refrigerans, & aliud quoque renes reſpiciens, ad hæc, cliſteres alterantes, & corpus ad frigidum trahentes, oxirhodinum capiti ad motum, & ſimilia, ſed victus quoque huic, contuſum ex pulli carnibus erat, duabus ptiſanę recte paratæ adiectis portiunculis, cui ſæpe ſyrupum de papauere miſcebamus, aliquando uero eiuſdem papaueris albi ſemen, pondere drachmæ

 unius

unius. At, poſt ebibitum contuſum, ita ut dixi, ptiſanę miſtum, iure optimo pulli offas imbutas comedebat, & tunc aquam hordeaceam iulepo & uino granatorum acetoſorum miſtam ſuperbibebat, porro, phrenitis in dies perſeuerabat, qua de re, abraſis capillis, embrocha, ſiue irrigatione caput eius præcipue anterior pars, Sincyput dicta, ex alto irrigabatur, ut optime agendum ſuadet Galenus libro tertio decimo Methodi Medendi capite 22. & poſtea ex unguento populeó caput inungebatur, & quandoque ad pileum ex ranis conſitum uiuis deuenimus, qui uniuerſum caput prehendebat, ueluti ad pullos diſſectos innato ſuo calore calentes, quibus ſic diſſectis, hyoſciami ſuccus affundebatur, ſed uice pullorum gallinaceorum, uel columborum, animalium pulmones calidi prædicto fomento imbuti apponebantur, quæ omnia remedia nihil profecerunt, quinimo in deterius uires labebantur, & morbus præualebat, adeo ut à præſagio habito, hic quarto decimo die obierit.

SCHOLIA.

IN *dubium uerti poſſet, num ægrotus hic ob uiolentum & acre propinatum pharmacum, diem ſuum obierit, demum ut coniecturis aſſequi poſſumus, cum Galeno dicemus libro de conſt.* Artis *medicæ, ut humor intus latitans, & forte principem partem offendens repente ab ea ad membrum ignobile defluere poterit, & tunc æger pro deplorato habitus recte ualideq; habebit, ita contrario euenire ſæpe, ut humor partem ignobilem obſidens, repente ad principem ruat, unde repentina & non cogitata mors ſubſequitur, ut huic hebræo eueniſſe credendum eſt, quo factum eſt, ut ab* Hippocrate *recte dictum ſit,* Acutorum *morborum non omnino certa eſſe præſagia ad ſalutem uel ad mortem, fuit tamen pharmacum obitus ex parte cauſa, cum humores ad motum concitauerit, uiresq; deiecerit, & eas ad proſtrationem traxerit.* Caueant *igitur medici de dandis potentibus & magnis purgationibus, febribus in cõtinuis, malignitatem præcipue præſeferentibus, quoniam ut ex* Galeno *audiſtis lib. 2. aphor. enarr. 22.* Euacuatio *nimia morbum parit, unde Auicena eius interpres fen. 4. primi libri, capite. 3. recte ait, euacuatio ſu*perflua

perflua ſecundum plurimum febres gignit, & ob hoc, inibi inquit, reſiduum materiæ dimittere, quod etiam neceſſum erat euacuare, minus noxium eſſe, quàm confertim euacuare, quæ omnia [redacted]*ſenex, duobus uerbis, ante docuit, quum dicat, euacuationes quæ ad extremum deducunt periculoſæ, rationes uero hæc omnia, roborantes, ut lectori notas prætermitto.*

Curatio duodecima, de Abortu, & ſymptomatis poſtea exortis.

VXOR Moiſis Iobij, Mulier ſanguinea, annos nata quinque ſupra uiginti, quum uterum ferret unius menſis fœtum, uel uerius cyema, id eſt, conceptum, abortiuit, ab abortu nihil ex ea ſanguinis effluxit, ſed ualide habebat, rei tamen euẽtum timebat, quia intus alterum fœtum habere obſtetrices in dubium uertebant. Ego uero parum ſanguinis ex pedis uena extrahi oportere contendebam, cæterum, quum mulier optime recteque haberet, abſq; opera aliqua tranſegimus. Elapſis uero triginta diebus, ecce mulier hæc circa ilia dolere cœpit, abſq; febre tamen, pro quo remouendo dolore, ſanguinis emiſsione, ex uena pedis uſi ſumus, & fomentis debitis, quibus optime habuit, cæterũ, tertio die, poſt dolorem, ad pectus circa mammam intenſius doluit, ad hæc, tuſsiebat, continuo febriebat, & difficulter reſpirabat, ac capitis anteriorem partem dolebat. At tunc ut pleuritide affecta, tractata curataque eſt, & ſanitatem obtinuit, perdurauit autem morbus ad uiginti quinque dies.

SCHOLIA.

IN ſedando quouis dolore, dignum quæſitu proponitur, an primo uti debeamus fomentis & medicamentis anodynis, hoc eſt, dolorem ſedantibus, & poſtea ſanguinis miſsione, uel potius contrario, regulata cura, & uera incedendo methodo, ubi & ſanguinis miſsio, & fomentorum uſus, tuto admitti poſſunt. Huius nanque dubij author Auicena præcipuus

eſt, ut qui fen. 4. libri primi ſui Canonis, *capite. 3. dicat.*Cæterum*, cum ad locum remotum materiam reuellere intendis, mitiga prius dolorem loci affecti, ſic enim minor fiet tractionis uiolentia, cum dolor ipſe trahat. quæ uerba, primo capite eiuſdem partis idem* Auicēna *memoriæ cōmendauerat, dicens.* At *cum ad contrarium locum reuellere deſideras, primo quidem dolorem illius particulæ aqua retrahitur, mitiga, & cætera. & inferius, ſubdens repetit, vbi morbus coniunctus fuerit dolori, aut cauſæ doloris, uel inferenti dolorem, ut eſt vulnus uel raſus, tunc à mitigantibus dolorem inchoandum eſt. hac* Auicēna *ex* Hippocrate *deſumpſit, libro ſecundo de ratione* Victus *in morbis acutis, ubi priuſquam in pleuritide ſanguinem mittat, enixe uarijs fomentis dolorem ſedare conatur, præcipue anodynis, hoc eſt, uere dolorem ſedantibus medicinis, quæ temperata eſſe ſolent, uel ſaltem primum caliditatis non excedunt gradum, & cutim ipſam ad perſpirationes rariorem efficiunt, humoreq́; inflatum diſſoluunt, ut ſacculus ex milio ſemiplenus, uel ex furfure & ſale, aut ex ſemine lini crudo compoſitus, aut veſica ſemiplena decocti cămomillæ, ſeminis lini, maluæ, radicum maluauiſci, anethi, & ſimiliū, adiectis adipibus ut gallinaceo, anſerino, uel oleis camomilino, ſeſamino, anethino, roſaceo completo, & de ſemine lini, uel horum uice, unguentis lenientibus & dolorem mitigantibus utimur, quia doloris locus tenſione affectus cum ſit, oblinitus laxatur, ſed hæc ultima foris applicita forte reſpondent illis, quæ ſua miſtura humorum acrimoniam temperant, unde* Galenus Commentario *ſexto in librum ſextum de morbis vulgaribus* Enarratione *quinta, inquit: frequentiſsimus eſt apud medicos fomentorum membris dolentibus uſus, nam & contenta laxat, repleta euacuat, refrigerata calefacit.* Refrigeratione *autem rarius ad partium dolores tollendos utimur, vt pote, quæ exteriorem ſuperficiem condenſet, & proinde difflationes impediat, intentaq́; tenſiora reddat, & cætera, nos igitur fomentis anodynis prædictis uaporem exitum non habentem diſcutientibus primo occurſu pro ſedandis doloribus utimur, item quia humorem ita ſæpe inflatum diſſoluant, ut opus compleant, nec ſanguinis miſsione, aut alio remediorum genere uti opus ſit, ut uere remedium hoc non ſolum tentans, ut neoterici putant, ſit dicendum, ſed magis curans. ſed id quoties molimur, regulata methodo, & non uiolenta operamur, quoniam aliquando ita urget dolor, ut ad narcotica improprie anodyna appellata, affectu pro tunc neglecto, recurrere cogamur, uel auerſionibus, & euacuationibus ante eius admotionem utamur, ut inferius latius docebo.* Cæterum*, fomentis acribus & potentibus, diſſoluendiq́; potentiam habentibus, opus hoc non aggrediemur, quoniam ut* Galenus *indicat, & experientia ipſa rerum magiſtra atteſtatur, ad ſe multum tra-*

hunt,

bunt, quo ſit, poſt exercitas ac celebratas uniuerſales euacuationes, ipſis vti debemus, ut ex libro tertiodecimo Methodi medendi, capite 22. docemur. porro internis in doloribus ſecus eſt, ut colicis affectionibus, pro quibus domandis, præcipue ſi à frigido euenerint, Galenus acribus & potentibus illico vtitur, vt oleo in quo incocta ſunt ſemina apij, petroſelini, cymini, etiam æthiopici dicti fœniculi, ſiſonis, aniſi, libiſtici, ſeſelis, dauci, & ſpondily, quibus & rutam addit, & lauri baccas, & fœniculum, ueluti bitumen & oleum laurinum, & alia huiuſcemodi, vt iam uideas mutari curationis materiam pro differentia locorum affectorum, vt per ample docet Galenus libro 2. ad Glauconem. Porro, ſi anodynorum applicatione dolor non delituit, ſed potius magis increbuit, tunc ad ſanguinis miſsionem, ſi modo caſus efflagitat, veniendum duximus, quia defluxus maior & copioſior ad locum doloris eſt concitatus. Cæterum, locus expoſcit, cur in diuerſionibus, dolorem primo ſedare debeamus, rationem reddamus, pro quo abſoluendo dubio, ut Auicēnam quoque recte teneas, audi, Auerſio, humoris ad alia loca cōuerſio eſt, quæ ſane auerſio veluti genus eſt ad reuulſionem & deriuationem, vt ex Galeno deſumitur libro quinto Methodi Med. cap. tertio, & libris eiuſdem voluminis, 14. cap. 8. & lib. 13. capite vndecimo, de quibus multa uaria & pulchra leges, commentarijs noſtris, in Auicēna Fen quartam libri primi. Curamus autem nos Vgonem, & ſibi ſimiles homines è ſcholis detrudere, vt rei medicæ ſtudioſi in totum ſolidiorem medicinam ut pote Galenianā teneant, ſed de ijs alias, nunc autem ad dubium reſpondentes dicamus, Auicenam reſponſum capite 3. à nobis citato, iam dediſſe. ſic enim Auicena citato loco, ait. Cæterum cum ad locum remotum materiam reuellere intendis, mitiga prius dolorem loci affecti, ſic enim minor fiet tractionis violentia, cum dolor ipſe trahat. ijs enim verbis Auicenna rationem reddit, quare in reuulſione, ſtante dolore, ipſum prius ſedare debeamus, quia reuulſio attrahit materiam quæ eſt in fluxu, dolor uero eam quoque ad ſe attrahit, quia attractio à dolore, calore, proprietate, & vacuo, ut noſti, fit, unde ex iſta varia attractione, maxima oritur contrarietas, violentia, alteratio ac materiarum concitatio, & eo maior, quo dolor potentior in attrahendo ad ſe fuerit, reuulſio vero generoſior in retrahendo, unde (ut mea fert opinio) Auicēnæ ſententia de ea præcipue intelligenda uenit reuulſione, quæ abſq; euacuatione fieri ſolet, ut cucurbitulis, frictionibus, vinculis, ſinapiſmis, & dolorem inferentibus remedijs. Nam in ea quæ cum uacuatione molitur reuulſione, tam & ſi optimum ſit primo dolorem ſedare, ut ex Hippocrate *docemur, non adeo tamen ut in illa quæ abſque uacuatione fit, neceſſarium eſt, quippe reuulſio cum uacuatione non ſolū*

 humo-

humorem fluentem retrahit, ſed etiam eum fluxum, qui locum obſidet, & dolorem infert, & eo magis quo uacuatio copioſior fuerit, hinc enim à Galeno tanquam ex tripode aureo proditum eſt, libro primo aphoriſmorum, Enarratione 23. in maximis uero doloribus nullum maius inueni remedium quàm uſque ad animi defectionem euacuare. cæterum, quod hæc eadem ſit Auicenæ mens, deprehendet ille qui eius penitius tenuerit uerba capitis tertij adducti, quæ ita habent, & citatis ſunt continua. Ac cum grauiter irahitur ad locum, ad quem trahere cupis non properes importune, fortaſſe enim huiuſmodi urgens infeſtatio mouebit materiam eamq; attenuabit, & non trahetur, imo ad affectum locum facilius reuocabitur, & cætera, per quæ, ſententia noſtra manifeſta euadit, uidelicet, quòd Auicēna intelligendus uenit potiſſimum de reuulſionibus quæ abſq; uacuatione fieri ſolent, tunc enim primo medicus omnibus conatibus dolorem placare eniti debet, quanquam non raro eueniat retractionibus ſolis dolores ſedari, ut in cordis preſſuris, anguſtijs, & doloribus affixa cucurbitula euenit, & hodie in muliere quæ pueros prima literarum elementa docet, contigit, nec minus in colicis affectibus hæc uenire quoque ſeruamus, quāquam Galenus pro eiſdem curandis, primo anodynis tam intus affuſis, quàm extra applicatis veluti calfacientibus, extenuantibus, & rarefacientibus, utatur, poſtea ad cucurbitulam magnam multa flamma ignitam recurrat, vltimo uero ad ſtuporem inducentia medicamenta, vt libro Artis curatiuæ ad Glauconem legitur. Nam libro 12. Meth. Med. hæc à nobis in præſenti propoſita, Galenus ipſe diſputat, & tractat, quem legere ne pigeat.

Curatio tertiadecima, in qua agitur, de febre continua, ex repletione oborta.

IACOBVS ſororius Vincentij à Chio, militis Lauretani, Vir quadraginta ſeptem annos natus, pinguis carnoſus temperatura ſanguineus, poſt multa comeſta & bibita, in febrem continuam incidit, capitis totius quadam cum grauedine, & ipſius partis anterioris non exiguo dolore. Huic occurrens ego, illico uomitoriū pharmacum obtuli, quod nihil uomuit, qua de re minorans hoc pharmacum illi propinaui, Recip. Syrupi roſacei ſolutiui, uncias tres, electarij de prunis non ſolutiui drach. tres, diaphiniconis drach. unam, & alterius mediam,

diam,decoctionis ſene uncias quatuor,miſce fiat potus, quo ſane aluus optime rñdit,ſed inde febris increbuit, nullo alio grauante ſymptomate,nam hic parum ſitiebat & noctu dormiebat,tertio vero die lotium non admodum rubrum apparuit, ſed ſubſtantia mediocre erat, & in eo neſcio quid nubeculæ pendebat, affligebant nanq; tunc febres hominem acriter, & vires conſtabant, qua de re deonerata per clyſterem aluo,ſanguinem ad librã integram emittere iuſsi:qui ſane ſanguis in totum putre factus apparuit,à cuius extractione perinde æger vt antea habuit,proinde veſperi ex eodem venæ vulnere iterum ſanguinem fluere in duas permiſimus peluiculas,in prima quarum ſanguis infectus quoque apparuit, ſed ſecundæ peluiculæ ſanguis corruptione omnimoda vacabat,vnde iudicio habito,præſagiui hunc breui ad ſanitatem rediturum.quarto die febris eodem modo erat, & cætera illi annexa,cæterum in lotio pendens nubeculà maior conſpiciebatur,vnde bono animo vxorem & aſſiſtentes eſſe iuſsi.Quinto,peius habuit,& nocte antea non dormierat,pulſus tamen fluctuoſi vndoſique inter currentes,quandam præ ſe ferentes vehementiam erãt. Sed ecce,in fine quinti, ſudor copioſiſsimus vniuerſum eius irrigans corpus ſuperuenit,quem tres vel quatuor horas tulit,poſt quas,arteriæ in genere quietis rariores erant,in genere vero motus tardiores, & demum in genere rhythmi,pulſus ſi non eurythmus,hoc eſt cõſonus, ſaltem pararhythmus,ideſt,mediocriter conſonantiæ accedens,dicendus erat,exterius tamen carnes bene calebãt.Sexto febris parua erat,ſed veſperi nulla, Septimo bene habuit,octauo,pharmacum ebibit hoc. ℞. Rhabarbari optimi bene contriti drachmam vnam, & alterius mediam,in aquæ endiuiæ vnciis quinque per noctem macera,dein in aurora exprime optime, cui dilu to adde,manæ electæ vncias duas,Electarij lenitiui, dicti diaſene lenitiui drachmas ſex, electarij de dactylis, drachmas duas,miſce fiat hauſtus vnus, quem in aurora

bibat,& ſub eum dormiat,quo aluus optime reſpondit, & tunc pulli gallinacei guſtauit carnes, & vinum optime dilutum ebibit, quum tamen antea ſola panatella & ptiſana,& aqua decoctionis hordei per ſe ſola, aut ſaccharo,aut iulepo,aut vino granatorum miſta egerat,nono a lauante iniecto clyſteri, & poſtea ſaccharo roſaceo guſtato,recte habuit,decimo,taurice valebat.

SCHOLIA.

HVIC *ægroto pendens nebula in urina,quarto die apparuit,ſalutis ut omnes noſt.s ſignum euidens,cæterum quinto ſequenti die peius habere uiſus eſt,pulſus tamen undoſi, & intercurrentes, criſim futuram præ ſe ferentes,erant,& eo magis quia ictuum uehementiam undoſi ij pulſus comitabantur, iudicium ualidæ & potentis facultatis,unde Galenus libro.2.de cauſis pulſuum,capite octauo,prope finem,inquit, Nã ualidam facultatem habet undoſus pulſus,quippe magnas ſic partes arteriarum poterit attollere.hactenus Galenus,quem tu intellige de undoſo pulſu eueniente ab humorum multitudine, cum quandoque euenire ſoleat,à mollitie arteriarum ob nimiam humiditatem emollitarum, id quod Galenus ipſe fatetur libro.2.de præſagatione ex pulſibus, capite nono,in quo & de undoſo & uermiculãte agit pulſu,ita inquiẽs, Aliud ad ſuperiora genus eſt inæqualitatis in uno pulſu, quod non raro animaduertitur,nec in paucis affectibus,imo præter cætera frequenter, atque in multis,inuenitur hoc tum,cum arteriæ propinquior pars principio prius mouetur in quo genere undoſus,atque uermiculãs pulſus ſunt, quos mollis arteria,& facultas non ualida conſtituunt. Ac uermiculans non modo non ualidam,ſed & infirmam facultatem denunciat, undoſus interdum hoc ipſum duntaxat,ſignificat non firmam eſſe: non ſtatim tamen infirmam,interdum etiam mediocriter firmam, cum præſertim decretorium ſudorem promittit,in humidis enim inuenitur & pituitoſis morbis,cum ipſa ſolida corpora nimia humiditate imbuta emollita ſint,id quod potiſſimum accidit in morbis lethargicis, & febribus quotidianis,illiſque etiam,quas paluſtres & typhodes appellant, iam etiam tarditatem,& raritatẽ,magnitudinemque,pulſus in ijs omnibus acquirit,qui ſi præterea altitudinem,& uehementiam nactus ſit,decretorium ſudorem ſignificabit,magis hic ſperandus eſt,ſi plures uehementes,& alti appareant,quàm contrarij. Qui ſi æqualiter appareant, ſalubrem ſimul & breui ſudorem promittunt,maxime ſi indicia appareãt*

conco-

concoctionis morbi. Hæc Galenus, *in quibus hæc, ut noſentis, traduntur, primo quòd undoſus & uermicu'ans pulſus ſub genere inæqualitatis in uno pulſu & non in a certo continentur, de quo genere quum dabitur occaſio multa & præclara dicturi ſumus; Secundo traditur à Galeno, quòd pulſus ij undoſus & vermiculans, eueniunt a molli arteria, & facultate non ualida, ſed hic deeſt, tertium ab eo dictum libro.* 2. *de cauſis pulſuum, capite octauo, a quo quoque undoſus pulſus euenire ſolet. ſ. humorum copia, ita enim ille, Cauſa ſunt illorum generationis, facultatis imbecillitas, uel copia humorum, uel ſumma inſtrumentorum mollitudo. in quo capite, ut obiter hoc ſcitu dignum tradã,* Galenus *contra Eraſiſtratum agens, pro firmo tenet omnes arteriarum partes, eodem diſtendi tẽpore, adeo ut cordi uiciniores non primo moueantur, quàm ob eo diſtantes. tertio traditur à Galeno, uermiculantem pulſum ſemper arguere facultatis imbecillitatem, undoſum uero potius uehementiam, & eo magis in eo ſi altitudo & uehementia fuerint, tunc enim decretorij ſudoris indicium eſt, & eo certius, ſi concoctionis ſigna præceſſerunt, ut in hoc noſtro ægrotãte eueniſſe percipitis. Qui ſi quinto die male habere uidebatur, & in ſymptomata deuenit, ea omnia futura criſi tribuenda eſſe, ex* Hippocrate *didiciſtis, libro aphoriſmorum, cum dicat, quibus criſis fit, ijs mox antea difficilis eſt. prudens igitur & exercitatus, ac generoſus ſit medicus oportet, ut ſimilia adipiſcatur, teneat, & non turbetur immo futuros euentus tanquam præſentes habeat, & de eiſdem præſagiũ uerum tanquam de rebus euidentiſſimis ferat, quæ omnia facilius conſequetur, ſi modo pulſuum omnes numeros & differentias uarias memoria tenuerit. proinde ne ſic ab undoſo, & uermiculante diſcedamus pulſu, ſcias uelim quò d undoſus pulſus ab undarum ſimilitudine dicitur. uermicularis uero à uermibus præcipue reptilibus, qui cum mouentur undarum quoque modo mouentur debilius tamen & obſcurius, & ea de cauſa uermicularis pulſus facultatis imbecillitatem inſignem ſemper arguit, qui etiam ſæpe ſine febribus, ſolet largis euacuationibus ſuccedere, ut memoriæ cõmendauit* Galenus *libro.* 2. *de præſagatione ex pulſibus, capite citato nono. cæterum, uermicularis hic pulſus, ſi in extremam incidat debilitatem, paruitatem & frequentiam, iam tunc non uermiculans, ſed potius formicans appellabitur, in quem ſæpe labuntur ij, qui iam prope ad obitum ueniunt.*

Curatio decimaquarta in qua agitur, de miro quodam artificio ad recuperãdam uocem in totum amiſſam, propter ulcus palato innatum.

GRAECVS nobilis,& qui à Grçcis imperatoribus originem trahere ſe iactabat, variis vlceribus à morbo gallico contractis ſcatebat,à quibus op ti mo ſed ſubtili conſtituto victus ordine,& ebibito Guayaci decocto ad quadraginta dies, ac poſtea à ceratis cruribus & brachiis,ex mercurio impoſitis, & poſtea iterum repetito guayaci decocto,ſanus euaſerat,vnô tã tum vlcere in alta palati parte permanente, quod nullis medicamentis cicatricem duxit, immo ibi perpetuum foramen relictum eſt,ob quod vir hic in totum vſum lin guæ & vocis amiſerat. Quo tamen modo tanto malo occurrerimus,& vir commode loqueretur, attendite, mirum nanque artificium hoc excogito,quo ita recte & concinne poſtea loquebatur,ac ſi nihil mali vnquam haberet:habet autem artificium ſic.Ex auro capitatum clauum per aurificem parari iubeo, claui caput erat rotundum latum,vt vniuerſam foraminis circunferentiam cõtegeret,cuſpis vero parua admodum & rotunda, in cuius medio auricula lentis modo prominebat,in hac igitur claui cuſpide,ſiue ſpica,ſpongiola adaptabatur, quã ſimul intra foramen ægrotus mittebat, quæ humiditate tumida inibi fixa manebat,vnde ita eleganter loquebatur ac ſi nihil mali haberet, dein vero ſingulis diebus, bis,veſperi ſcilicet,& mane,inſtrumentum deponebat, & ſpongiolam lauabat,& digitis comprimebat,& iterũ inſtrumentum reponebat,& intromittebat, quo ita con cinnę & eleganter loquebatur, ac ſi nihil mali vnquam haberet, eo enim depoſito, Vox in totum deficiebat, quæ (eodem intromiſſo) recuperabatur. merito igitur inter alia voci neceſſaria palatum numeratur, ex hoc nãque inſtrumento, arti medicę gloria non uulgaris aſcita eſt, quo & nunc dum hæc Raguſij commenta-

remur,ſimile opus conficimus in Samuelo Erquio iuuene Hebræo, cæterum, clauus ut ex auro ita ex argento, uel ſtagno parari poterit.

Curatio decimaquinta, in qua agitur, de duobus ſimilem faciem habentibus, ſimulq; eodem morbo ægrotantibus.

QVVM ad cœnobium prędicatorũ inuiſum ægrotantes de more accederem, hominem monachum Racanatenſem, annos natum triginta, pleuritide affectum comperio, qui cum omnia neceſſaria conficienda ut decebat iuſsiſſem, ad alterum in eodem cœnobio inuiſum diuerti,ętate,tẽperatura,& phyſionomia, primo ſimilem,qui & eodem die,eodem morbo affligi cœpit, ambobus igitur curatio ſimilis peracta fuit, & uictus ſimilis præſcriptus,& demum ſymptomata omnia paria erant, & uno eodem die ambo ſanati ſunt, erant uero diuerſi patria & moribus.

SCHOLIA.

DVM *hæc commentarer, veniebat mihi in mentem illorum Virgilii carminum.*

Glautia Laride Thymberq; ſimillima proles,
Indiſcreta ſuis, gratusq; parentibus error.

Sed Plinius, & Valerius maximus, multa de hoc ſimilitudinis genere, memoria prodiderunt. quod vero magis me in admirationem traxit, duo fratres hebræi fuere, Hamiſii nomine, ſeptimestres, & eodem partu ambo editi, qui ita inter ſe ſimiles erant, vt ipſe familiariter etiam illis vſus,alterum ab altero,nunquam diſcernere potuerim.

Curatio decima ſexta, de febre continuo affligente.

BRANDANVS nepos meus nigelli coloris iuuenis annos natus uiginti, natura bilioſus, exuſtus, ut omnes fere hiſpani ſumus. quum primum Italiam uenit,ut philoſophiæ & arti medendi operam nauaret

uaret in febrem continuam incidit, huic (eo efflagitante) nam doctor medicus eſt, ter ſecta uena brachij fuit, & ſanguis ad libras duas extractus: nam & ſyrupos refrigerantes ex ſucco acetoſæ ebibebat, demum, quinto die ægritudinis in copioſiſsimum ſudorem, uniuerſum eius corpus irrigantem incidit, à quo ſanus euaſit, nec pharmaco aut alijs medicamentis opus habuit, uſus autem quinque illis diebus, ſubtili admodum & refrigerãte uictus ratione fuit, prout talibus conuenit febribus, nam potus, tamarindorum decoctum illi erat.

Curatio decimaſeptima, de quodam, qui balanum ob præputii ſtricturam, nudare non poterat, qui morbus Græcis φιμωσις dicitur.

ALOYSIVS Beneuenutus, iuuenis florentinus, glandem præputio per partem frenum dictum, ita hęrentem habebat, ut ipſam glandem nudare non poſſet. ipſe igitur ab eo conſultus, illico chyrurgum accerſiri iubeo, qui meis mandatis eam partem per quam prępucium glandi hærebat, & frenum romanis appellari dixi, uniuerſa cum parte decliuiori pręputij ſcalpello acuto præſcidit, breuiter igitur, oui albumine cõſtringentibus pulueribus admiſtis applicito, & tempore ſequenti, pauculo unguento digeſtiuo ſimplici, admoto, & albo camphorato ſuperpoſito, intra octo dies, omnino ſanatus eſt, dicitur autem morbus hic Celſo, ex Gręcorum mente, φιμωσίς, libro ſeptimo, capite 25. Aeginetę uero, phymi nomine appellatur, qui & mulieribus in uteri ceruice contingere ſolet, tunc autem obturatio ſeu coarctatio quædam eſt, in ore aut uteri ceruice, de qua re cum dabitur occaſio agemus. cæterum, huic morbo cõtrarius alius eſt, Gręcis περιφιμωσις dictus, & eſt, ubi glans ita eſt detecta ut non poſsit amplius tegi.

Curatio decima octaua, de inteſtinorum dolore, ab humore calido oborto.

PRAEDICTI iuuenis ſocius, qui ſimul apud Aloiſium pixonium Florentinum mercatorem agebat, ætate uiginti duorum annorum, dolore inteſtinorum affligebatur, huic facies hilaris erat, temperatura ſanguinea, iecur calidum, ad quem accedens, clyſterem ex infuſo (ut uocant) communi, iniici iubeo, quo bilioſa mera eiecit, in aurora uero, dolores manebant non continui tamen, ſed identidem pungentes, quodam p uniuerſum corpus extraneo calore. quibus omnibus pẽpenſis, iudico, à iecore ad inteſtina humorem bilioſum aliqnem delabi, à quo pungentes dolores ij ortum trahebant, tunc uero hauſtum hunc ebiberet ſuaſi.

℞. Syrupi roſati ſolutiui, uncias tres, aquæ endiuiæ uncias quatuor. Miſce, fiat hauſtus unus, qnem ieiuno ſtomacho bibat, quo aliquantulum egeſsit, & ſequenti nocte, abſque dolore quieuit, cæterum, tunc iecur & renum regio ex ſantalino unguento roſaceo miſto illinebantur, & ægrotus ipſe ſyrupum hunc bibebat.

℞. Syrupi de endiuia, lupulorum, cicoreæ, ana unciam mediam, aquarum cicoreæ, endiuiæ, acetoſæ lupulorum, ana unciam unam. Miſce fac ſyrupũ, & bibat, ac ter iteret, optimo habito uictus ordine, tunc uero iecoraria uena in brachij curuatura ſecta fuit, & ſanguis ad ſex uncias emiſſus, unde ita recte ualere dixit ut non opus fuerit alijs uti medicamentis, ad nonnullos tamẽ ſequentes dies ſaccharo roſaceo ieiuno ſtomacho uſus eſt, quo uniuerſa clauſa fuit cura, cæterum huic cibus tenuis erat ad frigidum declinans, potus uero, communis aqua vino granatorum acetoſorum miſta.

Curatio decimanona, in qua agitur de tertiana duplici in ſimplicem verſa, & breui ſanata.

EDVARDVS Gomez Luſitanus, vir grauis, doctus, & Poeta non uulgaris, ut qui Petrarcæ numeros hendecaſyllabos, & cantiunculas hetruſca lingua ſcriptas feliciter in linguam hiſpanicam uertat, ita cordate, appoſite, & ſuis numeris conſone, ut omnibus admirationi ſit. hic anno ætatis ſuæ quadrageſimo quinto, ex Venetijs ubi uaria & ingentia mercium negocia exercet, Anconam uenit, ubi ab Amicis (ut fieri ſolet) ad opipara & lauta conuiuia inuitatus, in duplicē tertianam lapſus eſt. cæterum, is ſecundo elapſo ægritudinis paroxiſmo, uncias tres ſyrupi roſati ſolutiui, totidem aquæ Endiuiæ dilutas ebibit, quibus aluus optime reſpondit, & humor excernendus excretus fuit, ad eo ut paroxiſmus eo die uenturus, non uenerit, & ſic ex duplici tertiana ſimplex facta eſt, nec multum ab exquiſita diſtans, in qua paroxiſmus ſingulis inuaſionibus ſingulas tres horas anteponebatur, adeo ut ad horam unde cœperit deſierit, ut conſonum ſit dicere, humorē hunc, circulum ſuo motu perfectum & integrum confeciſſe, terminabatur autem paroxiſmus ſudore copioſiſsimo, ad duas & plures horas. Nam cum primum ad ſtatum paroxiſmi febris ueniret, multam gelidam ad ſatietatem uſque bibebat, qua & ſudor copioſior illiciebatur, & febris expers tūc manebat. cæterum, hic Syrupos de Endiuia, & acetoſa, eiſdem aquis ſtillantitiis, uel decocto optime dilutos bibebat, ſed elapſo quarto paroxiſmo, ani uenis Hemorrhoidalibus dictis, duas hyrudines apponi iuſsi, nam ſanguinis miſsionem per uenæ ſectionem in brachio non admiſit, poſt ſextum uero paroxiſmum, multa & copioſa apparente in urina concoctione hoc ebibit pharmacum, quo ſanitatem adeptus eſt.

Recip. Mannæ electæ uncias duas, rhabarbari optimi drach-

drachmam unam, Electarij lenitiui, unciam mediã, aqua endiuiæ excipiantur, & fiat hauſtus unus, ſuper quem dormiat horam unam uel alteram, quo ita multa bilioſiſſima & peccantia excreuit, ut inde ſanus euaſerit. huic porro, requiei die, pro uictu pullus gallinaceus lactuca incoctus erat, die uero paroxiſmi, aut panatella, aut lactuca ex oleo cocta, mica ſalis adiecta, uel potius per ſe cruda pauculo aceto intincta, & recentes amygdalæ à putaminibus extractæ & dealbatæ, ac aqua frigida immerſæ, & ceraſa acida ſaccharo concinnata, potus uero in uniuerſo morbi tempore, aqua fontana per ſe fuit, aut iulebo miſta: fuere autem paroxiſmi ſimplicis huius tertianæ ſeptem duobus prioribus non numeratis.

Curatio vigeſima, in qua agitur, de febribus conſequentibus chæradas, id eſt, ſtrumas, ſcrofulas vulgares dicunt, quæ ægrotum interfecerunt.

FILIVS Barboſij Illius, quem ſæuiter & immaniter Turcæ apud theſaliam interfecerunt, puer annos natus quatuordecim, tẽperatura ſanguineus, præualeſcente humiditate caliditatem, iandiu chæradas in collo patiebatur, non admodum tamen eradicatũ difficiles, quia ſupernam corporis partem occupabant tantum. Cæterum, quum puer hic nihil doleret, nec mali aliquid à chæradibus perciperet, de eis eradicandis, matri nunquam curæ fuit, porro, poſt elapſum unum uel alterum annum, à chæradibus puer hic, miti & lenta quadam febricula pertentari cœpit, quam conſideranti in mentem mihi uenit Cornelius Celſus libro quinto ſuæ medicinæ, inquiens, ſtrumæ ſæpe febres moueant, quas ego maiori ex parte interficientes dico, proinde cum febres ſtrumas ſequantur, ut ſtrumas eradicemus illico pro uiribus adniti debemus, id quod in puero hoc maxime curabamus, cæterum, cum hæ extirpatæ non eſſent, febres eas conſequentes, in dies magis affligebant

ægro-

ægrotum quadam graui cum tuſsi, ſed & temporis proceſſu in Kakexiam lapſus puer hic eſt, cum faciei & oculorum palpebris tumeſcentia & pedum edematis, hoc eſt, laxis tumoribus. cæterum, huic medicati ſumus prout morbus poſtulabat, & indies ſymptomata apparebant, & pullulabant, demum, quum morbus omnino ingraueſceret, & uires indies labarentur, ſpuere deſtitit, & phthiſi conſumptus occubuit. cui ſi ſtrumę dum uires conſtarent, extractæ fuiſſent, proculdubio, puer hic uiueret, ut aliis eueniſſe uidimus.

Curatio uigeſimaprima, in qua agitur de dentium dolore, & optimo contra eum remedio.

MVLIER iuuenis ſenenſis, & quæ ut deprehendi, morbo gallico olim infecta fuerat, dētium dolore torquebatur, quos & tremulos habebat, poſt uaria (ut illa dixit) exercita medicamenta, ad eam accedens, eius uniuerſum corpus per catapotia à fumo terræ, purgari iuſsi, ac poſtea hoc diluto dentes collui, & optime habere dixit. Recip. ſandarachæ Arabum optime puluerizatæ, unciam unam, aceti acerrimi, uini rubri non dulcis, ana libram mediam, miſce, & ad ignem fiat ebullitio ſufficiens, hoc enim medicamento calido, os colluebat, ter & quater die, quod ſibi multum opis attuliſſe dixit, & multo magis, quam ſi decocto parato ex ligni guayaci ſcobe, roſis, myrtillis, maſtiche; balaſtuiis, & uariis huiuſcemodi, uſa fuiſſet.

Curatio vigeſimaſecunda, de Cura morbi Gallici, per inunctiones ab unguento ex mercurio confecto, ſimulq; docetur, quomodo euitari debet ſputum ad os euenire ſolitum.

LAPICIDA, Iuuenis robuſtus & fortis, morbo gallico infectus erat, nam uniuerſam eius faciē, puſtulæ uariæ fœdabant, ueluti aliquas alias corporis

poris ſui partes, ſed præcipue inferiores, nihil dolebat, nec mali aliud quicquam habebat, præter puſtularum fœditatem.cæterum,hic ab epotis ſyrupis,& repurgato corpore,ac optima conſtituta uictus ratione,ex unguẽto mercuriali ſæpe à nobis repetito iis in Centuriis, octies inunctus fuit,& ſanitatem obtinuit,uerum,ut hic oris fœditatem & ulcera effugeret,quum mihi compertum eſſet humores in motu eſſe,catapotia ei propinaui: id autem poſt ſecundam, uel tertiam inunctionem facere ſoleo, nam eo tempore humores rebelles, & qui uix medicamentis purgatoriis obediant, commoti, & ad expulſionem acti, à catapotiis propitiis humores peccantes reſpicientibus, facillime foras per inferiora traduntur,purganturve.quo fit,ut ſuperiores partes immunes & liberæ maneant, nec ita infici ſoleant,ut per conſuetas ſimileſq; inunctiones contingit,cum ægri ſic ore infecti, ulcera in eo patiuntur, & multa & uaria, ad multos dies expuunt, non loquuntur,uix liquida deglutire poſſunt, dentes tremulos habent, qui poſtea nigerrimi euadunt, unde oris ſiue habitus fœtor certus pullulat, quæ omnia, uel eorum magnam pars,catapotiis,uel pharmaco (ut dixi) præuiſiuo, opportuno tempore exhibito, intercipiuntur, ut ſæpe experientia compertum habemus. Simili modo, Luna ad oppoſitionem ueniente, morbos rebelles, & quibus humores eradicatu difficiles inſunt, curamus, eo nanque tempore humores natura ſua pharmacis reſiſtentes, lunæ caliditate ſubleuantur, rareſiunt, & expulſioni parati pharmacis obediunt, ac ſic facillime purgantur, & à medicamentis purgatorijs uincuntur, ut olim Romæ, non ſine artis medicæ gloria, uarijs alijs rationibus, & experimentis probauimus. ſic autem æger hic de quo ſermo nobis eſt,à catapotijs eo debito tempore deglutitis, multa egeſsit, & parum per ſputum purgauit, & intra quindecim dies, penitus ſanatus eſt, ultimo tamẽ, ob vnguenti ſorditiem derelictam, aqua marina calida

ſe totum lauauit. hoc eodem modo ſanus factus eſt Leonardus Dolarius, ſed hic ob tumorem in genu habitum claudicabat, at huius vxor guayaci decoctum magis ebibere uoluit, quàm unguento illini, ueluti & Franciſcus, qui arcas parat, ſed hic brachia, ſcapulas, & crura dolebat, & alij duo huius ſodales, nam & ijs duo uicini tunc male habebant, quorum alter, quum ſegniter ambularet, à deglutitis catapotijs, optime ualuit, alter uero, cum caput doleret, & ſanguiſugas ano tres admoueret, & oximel ad nonnullos dies ebiberet, ac poſtea per catapotia purgatus eſſet, recte habuit.

SCHOLIA.

PLACVIT *hoc loco, argenti viui vnguentum adornantis, temperaturam veram deſcribere, ne deinceps in ſcholis iuuenes pro vna vel altera parte digladientur, nouiſtis autem alios opinari argentum viuum (mercurium uocant) calidum eſſe, alios vero frigidum, nos igitur dicamus argentum uiuum frigidum ſiccumq; eſſe, in quo partes ſubtiles & acutæ ſed frigidæ, vt in vento boreali, reperiuntur, quibus mediante, rarefacit, ſubtiliat, & penetrat, ac humores in altum aſcendere facit, demum ipſis, omnes ſuas complet operationes. harum partium ſubtilium, acutiem, & acredinem ignorantes medici nonnulli, argentum viuum humidum putrefaciens deſcribunt, nulla fulciti ratione euidenti, quum ſi chimicam artem tenerent, et mercurium condenſatum viderēt, vel inuiti id frigidum & ſiccum eſſe faterentur. ineſt igitur mercurio, viuacitas, motus facilitas, penetratio, acuties, & humorum ſubtiliatio non ob caliditatem ſed ob acutas partes illi hærentes, quas frigidas ſiccasq;, ſimiles illis quas frigidus boreas poſsidet, diximus, cætera vero de Mercurio, in noſtro legito Dioſcoride.*

Curatio vigeſimatertia, in qua agitur de febribus continuis.

DOMINA Myra iuuenis uidua, & quæ aſthmate per interualla corripi ſolet, quum febribus cōtinuis corriperetur, ad eam accerſitus, eius iecur calidum admodum, & renes calidos deprehendi. huic ſymptoma-

ptomata grauia admodum erãt,& ſimilia ijs,quæ viduis iuuenibus euenire ſolent,erant nanque huic pulſus,pro tenſi, rari, & inæquales, urina uero iumentorum modo craſſa, turbulenta,ad ruborem uergens,in qua & neſcio quid pinguitudinis conſpiciebatur. pro hac igitur liberanda muliere ab ijs peſsimis affectionibus, optimo cõſtituto uictus ordine,ex ſaphena primo ſanguinem emitti iubebam, cæterum, uena illa pedis ſaphena dicta,quũ penitus lateret, nec artifici ut feriretur, ſe exponeret, ex iecoraria brachij ſanguinem emiſimus, poſtea uero elapſis tribus diebus, in quibus ſyrupos refrigerantes & aperientes bibebat, ad eam uenã feriendam quæ ſub genu poſita eſt,& poplitis appellãt, deuenimus, ex qua ſanguis abunde effluxit, & melius habere uidebatur, & re uera, eo die, ſexto ſcilicet, febris ita remiſſa erat, ut eam non febrire quis diceret, per interualla tamen uterina ſymptomata eam affligebant, ob quæ, nonnulli peſſi ex herba mercuriali concinnati, ueluti alia metrenchyta non admodum calida utero ſubdita ſunt,cæterum octauo ab epoto pharmaco, quo multa egeſsit, etiam torrida, tametſi ſæpe clyſterijs aluus reſpondebat, melius habuit, tunc vero ſequentibus diebus cucurbitæ fæmoribus ſunt applicitæ, in quibus & frictiones uniuerſa crura percurrentes fiebant,nam & renes & iecur unguento roſaceo & ſantalino inungebantur. Quibus omnibus intra quatuordecim dies ſanitatem obtinuit, ne tamen in morbos ſimiles incideret, conſului, ut nuberet, ab humore nanque intra uterum uitiato, morbus originem traxerat.

Curatio vigeſima quarta in qua agitur de febribus continuo affligentibus.

IOANNITIVS Teutona, mercator antuerpienſis, vir annos natus triginta quinque, capillitio ruffus, cum in æde diui Cyriaci pernoctaret,

[redacted] in febrem continuam lapſus eſt, quam comitabatur tuſsis, capitis dolor, & ſcapularum grauedo. huic quum minorans pharmacum primo propinatum eſſet, & ſanguis ex uena brachij abunde extractus, breui ſanitatem obtinuit, veluti vxor Franciſci à Franzinis, & illius ſoror, & Ioannes Telinus Florentinus, vt multi alij, ſed tũc filii duo viduæ Letitiæ, febriebant, & multos habebant uermes, qui vt cæteri ſani effecti ſunt.

Curatio vigeſimaquinta, de morbo gallico, narium interiorem partem occupante.

LIVIVS à Bertinoro iuuenis uiginti natus annos, cum iandiu morbo gallico laboraret, ex quo tubercula uaria in cruribus, & frontis alta parte, & brachiis, contraxerat, intra nares ulcera habebat, ex quibus, ſingulis diebus multa pituitoſa turundarum modo, per ipſas nares concreta emittebat, cæterum, hic à ſua patria cum ad me ueniret, ut ipſum à tanto malo liberarem in medio itineris ex equo cecidit, & brachium per tres fregit partes. cæterum, hunc ut à morbo gallico liberaremus, eius fractum brachium ut par eſt, ſanare primo operæpretium erat, qui ubi ab eo recte ualuit, & ſi antea ſyrupos, & purgatorium pharmacum ebiberat, iterum tamen monitis noſtris potentiores ebibit, proinde, eius optime purgato corpore, ad decoctum rubi uiticoſi, confugimus, quod ad plures dies ebibit, & recte ualere dicebat, huius nanque radicis decoctum intra nares ſyphone immittebatur, quo ulcera lauabantur abſtergebantur, & purgabantur, ei tamen quandoq; colatitium mel roſaceum adiungi faciebamus, nonnunquam uero torundæ lineæ apoſtolico unguento illinitę intromittebantur, aliquando vero alia remedia uaria, ut plumbeum unguentum, quibus ulcera cicatricem duxerunt, & ægrotus ipſe non amplius concretam ſaniem

illam per nares emittebat, ac ſic cum recte valeret ad eius fratres uolauit, qui Romæ agebant. eodem fere artificio ſanatus eſt Nicolaus Grimaldus Chius, iuuenis nobilis, ſed hic extra nares ruborem quoque patiebatur, & uice rubi uiticoſi, aſperæ dictæ ſmilacis, decoctũ guayaci ad quadraginta dies ebibit. cæterum, alios non paucos nouimus, qui cum ulcera intra nares haberent, ni oſsicula primo ex eis demeremus, nunquam ad ſanitatem peruenirent.

Curatio vigeſimaſexta, in qua agitur de febre bilioſa continua.

NAAMAN ſacerdos, qui ex Græcia Anconam reuerſus eſt, ut ingentia mercium negotia tractaret, iuuenis bilioſus exuſtus, ſi quis alter, natus annos vigintiquinque, in febrem continuam bilioſam incidit, caput grauiſsime dolebat, & oris amarorem ingẽtem ſentiebat, & circa ſcapulas dolorem patiebatur. ad hunc igitur accitus ipſe, illico ueſperi clyſterem iniiciendum curaui, & in aurora minorans hoc pharmacum ebibit, quod habet. ℞. Syrupi roſati ſolutiui, uncias tres, electarii lenitiui drachmas ſex, aqua endiuiæ excipiantur trium unciarum menſura, & fiat potus, quẽ ieiuno ſtomacho bibat, quo poſtquam multa egeſsit, ita multa bilioſa, citrina, & uitellos ouorum referentia, ꝑ interualla euomuit, ut mirum fuerit, grauiſsimus autẽ (ut ego reor) error fuiſſet, ſi primo huic ſanguis per uenæ ſectionem demeretur, quam minorans hoc pharmacum propinaretur, (ut prima quoque dixi Centuria) ſequenti uero die, melius habebat, cęterum, urina cum craſsitudine rubricabat, & pulſus magnus erat, excedebat autem longitudine, latitudine, & altitudine, profunditate dicta, ad hæc, capitis dolor non admodum intenſus eum affligebat, qua de re, præmiſſo leui clyſteri, ex iecoraria ſanguinis uncias ſex, duabus in peluiculis flue

re iuſsi, ex quibus, ſanguis primus corruptione affect⁹ erat, ſecundus uero abſq; ulla aquoſitate ſeroſa, rubricabat, unde eodem die, melius habere dixit,& re vera, tunc febris minus erat intenſa, ſed tunc ſudore ſuperueniente ex toto, liber hic euaſit. ſcire tamen decet, quòd hic ad oblata male ſe habebat, nam eius uictus, cucurbita agreſta parata erat, aut ptiſana optime concinnata, abſq; tñ ſaccharo, aut leuior panatella agreſtæ ſucco parata, à rebus nanq; dulcibus in uictu & potu, tanquā ab igne ēt meis monitis abſtinebat, quæ facillime in bilem illi vertebātur, qua de re, ſyrupum quem ter tantùm repetiuit ita parabamus. ℞. Syrupi de agreſtæ ſucco, unciam vnam, aquarum acetoſæ, endiuiæ lactucæ, portulacæ, ana vnciam vnam, miſce, cæterum aqua huic, quam potus vice habebat, ex acetoſa deſtillatitia erat, cùi non raro vinum malorum granatorùm acetoſorū miſcebat, vel horum vice, decocto tamarindorum vtebatur, quo multum in potu oblectari non raro inculcabat, veluti aceto diluto, porro iulebo, & ſacchareis, ac rebus dulcibus om nino abſtinebat. At, poſt ſectam venam & extractum ſanguinem, renes ex refrigerante Galeni vnguento fouebantur, ſuperpoſito linteo imbuto aceto roſaceo, & aqua roſacea ſimul miſtis, nec minus iecur vnguēto ſantalino & roſaceo ſimul refrigerabatur. Cæterum, hic vt audiſtis, abſque dulcibus curatus eſt, & intra paucos dies repetito leuiori pharmaco, ſanatus eſt.

Curatio uigeſimaſeptima in qua agitur de muliere vtero gerente. febri continua laborante.

MVLIER Vrbinas, quadragenaria, robuſta, vterum ferebat, quæ cum ad ſecundum menſem cōceptionis perueniret, in febrem continuam lapſa eſt, qua affligebatur & multum conquerebatur, & ad renes multum quoque dolebat, & lotium craſſum meiebat, quibus omnibus perpenſis, illico poſt glandem ex melle

melle paratam, intromiſſam & fæcibus excretis, vena communis brachii dextri,ſecta fuit,& ſanguis ad vncias ſex extractus,à qua ſanguinis miſsione, melius habuit, adeo vt ex continua,tertiana nocturna ſimplex facta fuerit:tunc ſyruporum vice,ex quatuor ſimul conditis cordialibus,conſeruis dictis,ſingulis diebus, in aurora guſtabat,& ſecundum hæc,aquam endiuiæ ad vncias tres bibebat,& renum regio ex Galeni refrigerante vnguẽto fouebatur,& vitis folia ſuperponebantur.Cæterum, elapſis nonnullis diebus, in quibus viguit ſemper morbus, apparente materierum aliquantula concoctione, pharmacum hoc illi conceſsi. ℞. Mannæ electæ, vncias duas,rhabarbari optimi piſti,drachmam vnam,electarij lenitiui vnciam mediam, aquæ endiuiæ, vncias quinque,miſce fiat potus vnus,detur in aurora, & deinde dormiat,ad horam vnam vel alteram,cæterum pharmacum hoc,vt percipitis ſic conceſsimus, quia mulier hæc magna,corpulenta,& potens eſt,quo optime & abſque anxitudine,vel vẽtriculi roſione egeſsit, & melius habuit,ſed non inde penitus extirpata febris fuit, tunc vero ſingulis ex octo diebus ſequẽtibus,rotulum vnum diarhodonis abbatis ieiuno ſtomacho, comedebat, & tãdem optime valuit.ſcire tamen decet, poſtea quam febris deſiit continuo eam affligere, nunquã mulieri huic abnegatam pulli carnem fuiſſe,& vinum pauciferum,id quod Teutona mulieri huic præſiſtẽs,multum laudabat. proximum erit hic narrare curationem vxoris propolę, quæ cum pregnãs ſecundo menſe eſſet, febri continuo affligente correpta fuit,quæ caput grauiter dolebat, & multum ſudabat,cui illico externam brachij venam aperiendam curaui,& ſanguinis vncias ſeptem fluere, vnde febris cum capitis dolore repente ceſſarunt,ad duos tamen ſequentes dies, circa ventriculum, & præcordia, eroſiones,& anguſtias perſentiebat,ſed fomento ex roſis,camomilla,mẽtha,& ſimilibus confecto, & filtro excepto,& applicito, omnino ſanata eſt,ſed & mulier vte

ro gerens,quinto menſe, vxor cuiuſdam mediolanenſis claudicantis ophtalmia graui vtroq; in oculo corripiebatur,cui cephalica quoque vena,brachij exterior dicta ſecta fuit,& ſanguis copioſe extractus, & breui melius habuit,adeo vt paucis poſtea adhibitis topicis medicamentis ex integro ſana euaſerit.nouiſtis autem cephalicam venam ſecurius pregnantibus preſcindi, tum quia non ita cum vtero communionem habeat, tum etiam quia ſub ſe nec arteriam,nec neruum teneat,ſubſiſtit autem baſilicæ,& aliis venis,primo arteria, dein vero neruus,vt docuit Galenus libro ſecundo de locis affectis, capite.2.& experientia rei,ita eſſe indicat. Vxor quoque Pandulfini militis Lauretani,quum vtero gereret, ni prioribus geſtationis menſibus illi multum ſanguinis ex vena in brachii curuatura extraheretur abortiebat, ſanguinis autem quantitas quadã acredine infecti abortus cauſa erat.

Curatio uigeſimaoctaua de cholera morbo, ſimul febre continua, & inteſtinorom tumeſcentia externa, affligente.

IV v e n i s orientalis mercator, annos natus viginti octo,temperatura bilioſus exuſtus,in choleram morbum febri cum continua incidit,nam infra,ſupraque multum materierum emittebat,& adeo violenter,vt ad tertium diem inteſtina infra vmbilicum intumuerint, vt mihi tunc non difficile fuerit aſſerere,ægrotum hunc colica affectione phlegmonoſa laborare, ventris nanq; illa inflatione tumeſcentiaue non parum dolebat, & cõtinuo febriebat,demum poſtquam ventris tumor ille apparuit,& febris,& ciborum faſtidium perſeuerarent fluxus tam ſuperior quàm inferior deſiit.tunc in dubiũ vertebatur,inflatio, & ea ventris tumeſcentia, illico ne cũ vomitu & fluxu ventris ceperit,an poſtea ob morbi violentiam,& dolorem intenſum ſuperuenerit,cui quæſito medici

medici qui primo adfuerant,omnino neſcire reſponderunt,multum nanque ad curationem, vt tu optime nouiſti medice,intereſt,an tumeſcentia illa, primum cum morbi inuaſione cæperit,adeo vt illa præcipuus ſit morbus,quem ſequerentur ſymptomata varia,hoc eſt,febris continua,vẽtris fluxus, ſimul & vomitus cholera dictus morbus,demum cum in agone & dubio hoc eſſemus,remediorum beneficio,tam intus aſſumptorum,quàm extra applicitorum,fluxus ventris denuo ſuperuenit ſolus vnde confeſtim tumeſcentia illa imminuta eſt, & breui ex toto extincta,cæterum,nonnullis affectio hæc colica phlegmonoſa videbatur,quam,ob violentiam & ſæuitiẽ miſerere mei deus,practici appellant, & ea olim apud Luſitanos,mulierem quandam obeſam, vterum gerentem,laborare vidi,cuius vi & crudelitate,ea enecta, diẽ ſuũ obiit. At vir hic de quo agimus liber euaſit, etenim vt ego credo,ob morbi violentiam, inteſtina ſubleuata ſunt,interueniente humore quoque flatuoſo, cæterum, medicamenta quibus hic curatus fuit,pauca fuere, vniuerſus autem noſter conatus eo dirigebatur,vt hic morbo reſiſteret, & valeret,clyſteribus tamen nõnullis vſi ſumus,& fomẽtis carminãtibus & flatus diſſoluẽtibus.

Curatio uigeſimanona in qua agitur de uera & indubitata quadam methodo præſeruandi à podagra, ſimulque de remediis non nullis conuenientibus doloribus podagricis, & tophis articulorum, quos Græci πόρος appellant.

METHODVM præſeruandi à podagra, (quod mirum,ſed verum dixerim,) veram & indubitatã deſcribere aggredior,cui quicunque ſe concredere voluerit,omnes fugiat cauſas oportet,à quibus podagra ipſa,aut chiragra,aut vt in vniuerſum dicam, arthritis,ſiue articulãrius morbus,ortum trahere ſolet,vt al

ſidua

ſiduas comeſſationes,intempeſtiua conuiuia, frequentes ebrietates,immodicum rei venereæ vſum, à quibus cruditates certæ gignuntur, præterea vehementes, & concitatiores deambulationes, præſertim poſt aſſumptum cibum, vt crebrum equitatum, præcipue abſque ſtapedis,vt meminit Hippocrates cum de Scithis agit, quo tempore,non ſolum Scithæ,ſed Romani abſque ſtapedis,cruribus pendentibus,equitabant,non minus mœrores,curas,vigilias,& reliquas animi perturbationes, omnia nanque hæc podagram generare ſolent, veluti alicuius familiaris exercitii intermiſsio, & conſuetarũ excretionum ſuppreſsiones,præcipue hemorrhoidum. Parcus igitur,& frugalis ille ſit oportet, qui curationi huic ſubiici debet,aliter,ea abſtineat ſuademus. ſit igitur huic cibus qui parum nutriendo extenuet, vt ſunt olera,& ſimilia,proinde oua niſi imbecillis multum fuerit,fugiat,carne niſi auium montanarum profus abſtineat,ea de cauſa,capos præſertim veteres fugiat,podagra enim & ipſi affici ſolent,vino penitus huic interdicatur cuius vice,ſi ventriculum calidum habuerit, nec colicũ affectum timuerit,aquam puram bibat,ſin minus,aquam decoctionis coriandri, aut aquam mellis confectam foliis & ſummitatibus, uel ipſis floribus ſaluiæ. Aut uero, melle confecto ex floribus ſaluiæ,ſaluiatio dicto, qđ eo tempore, quo uigent flores concinnari poterit, aut uua paſſa, aut floribus roris marini,aut omnibus ſimul, ſit mellis pars una, ſed non niſi optimi & rutili, aquæ uero octo partes,& dum coquũtur, ſubinde uel aſsidue deſpumentur,quo ad tertia pars abſumpta ſit.cætera uero, conſulto prætermittimus,quæ in immenſum protrahi poſſent, & ad inſtitutum redimus. Galenus igitur in primis occurrit, libro de ſanguinis miſsione per uenæ ſectionem, qui Arthritide & podraga affici ſolitos, verna & autumnali ſanguinis emiſsione,& per pharmacum purgatione, ſanos præſeruabat,hanc uel illam,aut utrãq; ſimul,ſecundum humorum prædominium, exer-

cens

cens euacuationem, quod nos ſummopere laudamus. Admonentes uenæ ſectionem edirecto membri affecti fieri debere, ut ſæpe agendum ſuadet Galenus, tũ libro à nobis citato, tum etiam libris methodi medendi, nam ſi dexter pes dolore affici contingat, uena ex brachio dextro ſecta, ſanguis emitti debet, quod ſi uero manus dextra affecta dolore fuerit, uenam iuxta poplites, aut eam quæ talum obrepit, uel huius ramum qui ad magnũ digitum ſolet apparere, ſecãdam credimus, ut fuſius cõmentariis noſtris in Auicennæ fen quartam libri primi diximus. cæterum, nos, Galeni præſeruatrices uacuationes has, certis & conſtitutis iis temporibus exercitas, ut certas & mirificas, nõ niſi laudibus extollere poſſumus, ſperamus tamen, ut quicunque hoc à nobis præſeruante remedio uſus fuerit, nulla ſanguinis detractione, niſi ualde, & plus iuſto fuerit ſanguineus, indigere. nouiſtis autem uos ex artis exercitio, quod & priſci medici memoriæ commendauerant. Qui ſæpius podagra, & chiragra ſunt conflictati, plus noxæ, quàm auxilii, ex ſanguinis detractione cõtrahere, ſed ne iam eos, qui podagra, & chiragra, ac articulario morbo præſeruari cupiunt, amplius remoremur, methodum hanc enarrare aggredior. In primis, lactis caprini optimi, libras quinque uel ſex accipito, quod lacte ficus, ſi id tempus anni fuerit, ſi minus, cardui floribus, aut coagulo cogito, cuius ſerum per colum diligenter traiicito, & olla exceptum, ad lentum ignem coquito, & ab eo dum coquitur, & bullit, ſpumam cochleari, ingenti cura quo ad nihil lacteæ ſpumæ appareat, abſtergito, & ſerum hoc ad tertias, hoc eſt, quouſq; tertia eius tantum pars remaneat, bullire ſinito, atque iterum per colum traiicito, ſed hoc quouſq; ex eo nihil ſpumæ lacteæ compareat, iterato. nam tunc defæcatum, & ab ſpuma lactea purificatum ſerum dicemus, quum nihil ſpumæ ſuperſtet dum per colum traiicitur. In hoc igitur ſerum ita purum & ab ſpuma defæcatum, foliorum borraginis pugillum unum infundito.

dito, quod ſi pituita multa in ægroto dominabitur, ut ſæpe podagricis euenit, adiicito quoque iuæ, betonicæ, ſaluiæ. ana pugillum medium, imo ſi atrabilis ad fuerit, addito quoque ſenæ, aut epithimi, unam uel alteram portiunculam, demum pro humoris dominantis ratione, ſimplicia hæc, uel illa prædicto miſceto ſero. cæterum, cum podagricus dolor nimis infeſtauerit, ſic ſero compoſito unam uel alteram drachmam optimi & albi agarici linteo excepti, infundito, & ad ignem ſimul omnia, ſed parum bullire ſinito, demum percolato ſero, à prædictis rebus, eius unciis decem uel duodecim, plus minus, pro ægrotantis robore, & alui lubricitate uel conſtringentia, rhodomelitis, uel oximellitis, uel melius oximellitis ſcillitici binas uncias adiicito, & ſic hoc modo ſerum apparatum ægroto, quoad ipſe calidum ferre poſsit, i aurora ieiuno ſtomacho, propinato, à cuius potu, quatuor horas ægrotus ipſe, abſque cibo & potu maneat, quod ſi paululum ſupra potum dormierit, non erit à ratione alienum, & tunc magis cum ſerum agarico apparatum fuerit. Cæterum, potum hunc abſq; agarico, ſingulis menſibus, ſepties, uel octies ægrotás ebibere poterit, alternis ſcilicet diebus, pro alui reſpondentia, ſi enim aluus multum egeſſerit, ſuperſedendum eſt: porro agaricum admiſcere inchoante uere, & autumno, item æſtate, & hyeme, concedimus, non ſecus ac cum dolor nimis cruciauerit ęgrotum, modo uenter lubricus admodum non ſit, uel cum ægrotus ipſe timet podagræ inuaſionem, tunc uero hoc remedio præſeruatiuo eius infringimus conatum aduentumve. Eſt nanq; remedium hoc tantæ efficaciæ, ut hominem totum liberum à podagra & articulario morbo prę́ſeruet, ita ut qui eo utitur nihil ei opus ſit, de ſanguine extrahendo, aut remediis aliis, ut longa experientia compertum habetur, ſi modo ægrotans ſobrie uiuat, & ſex rebus non naturalibus temperate habeat.

Supereſt, ut hic appendamus remedia paratu facilia, podagræ

podagræ conuenientia, ea præcipue quæ Topica appellamus, & nonnulla alia, quæ Tophos, id eſt, iuncturarũ & articulorum nodos, & duritiam, emolliunt, & curãt. Cæterum, in podagræ, & articularij morbi curatione, hoc notum omnibus eſſe uelim, ut iis quæ extrinſecus adhibentur medicamentis, quæ dolores lenire, diſcutere, & moderate reſiccare ſolent, illico inchoante morbo, aliqua quæ conſtringendi facultates habeant, admiſceant, poſt morbi uero initium, ſola diſcutientia applicent.

Topicum remedium, contra podagricos dolores.

Oleum roſaceum omphacinum, pro linendis podagricis & arthriticis doloribus, linteo exceptum, præſertim ſi locus rubore affectus fuerit, optimum eſt præſidium.

Aliud ex medulla panis & lacte confectum.

℞. Lactis caprini libram mediã, uitellos ouorum duos, quod ſi dolor inges fuerit, & caliditas, & rubedo ęgrotum contriſtauerint, eorum quoque albumina miſcebis, olei roſacei, unciam unam, croci ſcryptulum unum, medullę panis contritię, quantum ſatis ſit, ut cataplaſmatis formam recipiant, omnia ſimul terantur, & fiat cataplaſma, & dolenti loco applicetur, porro, huic cataplaſmati ſi dolor nimis cruciauerit, adeo ut ægrotus eũ ferre non poſsit, adiugemus cicutæ ſummitates, aut ſuccum hioſcyami, aut ſemperuiui, aut ſemina papaueris, & hioſcyami, aut opij parum uel multum, pro uirium robore, & doloris uehementia, remini ſci tamen oportet, quòd poſt ſtuporem inducentium remediorum applicationem, membra refrigerata calfieri & roborari cupiunt, ut pipere, cynnamomo, zinzibere, caſtoreo, myrrha, croco, oleo lilino, piperato, coſtino, ſinapino, iryno, unguento althęo, aggrippino, aragonio, & ſimilibus.

Aliud

Aliud repercuſſorium & diſcuſſorium.

Recip. Ammoniaci, Galbani, aceto diſſolutorum, utriuſque unciam unam, thuris drachmas duas, croci drachmam unam, olei roſacei, unciam unam, aceti unciam mediam, reſinæ drachmam unam, cerę parum, ad ignem miſce, fac emplaſtrum, uel depoſito oleo, para ceratum, & loco male affecto admoue.

Aliud.

Folia maluauiſci aqua cocta, tere, & hordeacea farina excipe, ac oleo roſaceo & camomillino, quantũ ſit ſatis, emplaſtrum confice, & calidum dolenti loco admoue.

Aliud.

Farinæ ſeminis lini, roſarum, fœnugræci, fabaceæ, hordeaceæ, camemillinæ, lentium, ana unciam mediam, radicis althęæ, unciam unam, olei roſacei, camomillini, ana unciam unam, uitellos ouorum tres, rob uini unciam unam, omnia decocto roſarum & camomillæ excipiantur; & terantur, & fiat cataplaſma, quod calidũ applicetur; & ſæpe innouetur, & lana ſuccida faſcietur.

Aliud.

Atramentum caſsiæ ægyptiacæ, ſtillaticio, uel decocto ſolani diſſolutum, & linteo exceptum, & applicitũ, ab Auicenna proprio capite de caſsia, laudatus.

Aliud.

Recip. Ramenti rapæ, & cucurbitæ, utriuſque pugillum unum, foliorum caulium, pugillum medium, aqua excipiantur, & ad ignem noua olla parum bulliant, poſtea in mortario optime terantur, quibus addas, pinguedinis porcinæ uncias binas, oleorum, camomillini, roſacei, ana ſeſquiunciam, farinæ fœnugręci, quantum ad cataplaſmatis compoſitionem ſit ſatis, miſce, & utere calido, nec ut refrigeretur permittas, ſed iterum atq; iterum calidum applica.

Aliud,

Aliud, pro abigendis,& emolliendis articulorum duris tumoribus,& tophis, quos Græci πωρος appellant.

Ita tophi,hoc eſt, articulorum duritiæ, & nodi curari debent,quemadmodum nodi,& tubercula, ac dura curãtur apoſtemata.ſolent quippe qui Galeni ſequuntur methodũ,libro artis curatiuæ ad Glauconem, & libris methodi medendi,& eius interpretem Auicennam, in curatione apoſtematum durorum,& ſcirrhoſorum, primo emollientibus medicamentis, poſtea vero diſcutientibus,ac viciſsim nunc illis,nunc iis,quouſque ſcopum attingant,vti,quem ordinem in profligandis & abigendis articulorum tophaceis duritiebus ſummopere laudo, proinde,primo emollientibus ſic vtere. ℞. Ebulorum, althęæ,maluæ,branchæ vrſinæ,ana pugillum vnum, caricarum,numero ,decemſeminis lini fœnugræci,ana pugillum vnum & medium,camomillæ, meliloti, ana pugillum medium,in libris ſex aquæ fiat decoctio, ad medias,& coletur,cui adde,vini cocti, ſapæ dictæ libram vnã,olei ſeminis lini libram mediã,& miſce,qua imbuta ſpongia,optime calida,membrum male affectum foueatur,& irrigetur,quouſque rubere incipiat, tunc madore abſterſo,hoc illinatur linimento. ℞.mucaginis,fœnugræci,ſeminis lini,maluauiſci,ana vnciam vnam, medullæ cruris vituli, ceruinæ, butyri recentis,ana vnciã mediam,pinguedinis anatis, gallinæ, ana drachmas ſex adipis ſuilli veteris, vnciam mediam, vermium terreſtrium,vnciam vnam, olei ſeminis lini,abiegni, terebẽtinæ,ana vnciam vnam, pulueris camomillæ quantum ad ſpiſsitudinem mellis ſufficiat,miſce,& eo calente illinatur membrum affectum, ſequenti die, diſcutientibus vtamur,& primo,fomento diſcuſſorio,quod habet.

℞. Auenæ,vrticæ,hyſſopi,marrubij, anethi, abſinthii, tribulorum terreſtrium,abrotoni,camomillæ,meliloti, ana pugillum vnum,radicis althęæ,bryoniæ,ireos,liliorum alborum,ana vnciam vnam,in libris ſex aquæ,vel li

xiuij,

xiuij,fiat decoctio ſecundum artis miniſterium,& coletur,ex qua imbuta ſpongia, irrigetur locus affectus per dimidiam horam,tandem abſterſo loco emplaſtrum hoc applicetur.

Emplaſtrum.

℞. Emplaſtri de meliloto,de hiſopo, ana vnciam mediam,ammoniaci,galbanes aceto diſſolutorum,ſtyracis liquidæ,bdelij ana drachmas duas, olei irini, vulpini, ana vnciam vnam & mediam,croci drachmã vnam, medullæ cruris vituli cervini,ana vnciam mediam, vnguẽti de althęa,aggrippini,aragonis,ana drachmas ſex, ceræ citrinæ quantum ad ſpiſsitudinem vnguenti ſufficit, miſce,& ad ignem vnguentum compone,& morboſo loco admoue,& ſequenti die ad priora remedia reuertere,dein ad hæc recurre, & circulum hunc ab Auicenna traditum,& ſeruatum pro curandis ſephiris, & duris tumoribus imitare.

Aliud.

Ammoniacum aceto diſſolutum, & igne ad formam cerati redactum,& tophacæis duritiis,& nodis applicitum,ſummum eſt remedium.

Emplaſtrum de marmore, tophacæas duritias diſſoluens.

℞. Marmoris ſubtiliſsime puluerizati;libram mediã, butyri vaccini,quantum ad ſpiſsitudinem prædicti pulueris ſufficit,miſce,fiat emplaſtrum, & actu calidum applicetur,& recte faſcietur,eſt enim à multis expertũ.

Præſeruantia à podagra,topica remedia.

Caligis,& manicis,ac chiritecis, ex pelle canis ruſſi paratis,vti,contra podagram,& chiragram, remedium præſeruatiuum non contemnendum à multis habetur.

Aliud.

Sale minutim oleo trito,membra affligi ſolita,illinire,bis & ter in die per totum vitę curriculum, tanquã expertum laudatur.

Aliud

Aliud.

Succus cæparum illitus,& deſuper piperis nigri pul uiſculus reſperſus,ac ſpongia vino decoctionis cimini imbuta,ſuperpoſita,ſi bis in die iteretur, mane,& ſero, magna pollicetur,ſubtiliatur enim humor, & per ſudorem extrahitur,vel ſaltem per inſenſibilē euaporationē.

Aliud.

Membrum lauare fomēto,ex lixiuio parato aqua marina,in quo decoctæ ſunt herbæ,ſtæchas,myrtus,ſaluia, roſmarinum,balauſtium,& cæteræ ſimiles,vt expertum ſcribo.

Aliud.

Lauare membrum affici ſolitum lixiuio,in quo terreſtes tribuli cocti ſunt,à podagra præſeruat.

Admonēdū duximus in pręſenti, quòd nodi articulorum & tophaceæ duritiæ,ſæpe remediis extirpantur, & tamen membrum retractum manet,ſed tunc inſtrumento,membrum extendere faciente, medicus ſapiens uti debebit,prout in Iulio III.Pontifice maximo, actitatū eſſe uidiſtis,digitum nanque dextræ manus contractum habebat,unde ſcribendi inhabilitatem contraxerat, qui inſtrumento parato,aliquando dicendo,in priſtinum ſtatum,& motū, redactus fuit. Sed hic occurrit problema ex Galeno decerptum,non prætereundum. cur nullus unquam podagricus uiſus eſt pati conuulſionem, quæ frequenter ſolet in neruoſarum partium inflammationibus aduenire,quum & ipſos partium iſtarum inflammatio fatiget,An quoniam neruoſorum omnium ligamenta tantum ipſis inflammari extendique contingit, reliqua uero neruoſa, ut tendones neruiq; proprii non inflammantur,ſed tantum dolent,ut quæ,cum ligamentis ſimul patiuntur.

Curatio trigeſima de iocinoris inflammatione, cum ſingultu, ex qua ſubſecuta eſt mors.

SALAMON Sagatius, vir annos natus quadraginta, temperatura ſi qua altera ſicca, hic cum aſſuetus eſſet non adeo optimis ueſci cibis, inchoante autumno, conqueri cœpit pedes ſibi & faciem tumere, demũ re ſpreta, & tumeſcentia illa abolita, quæ ex iecinoris uitio ortum, dubio procul trahebat, in dolorem quendã incidit, iecur & ſpiritualia membra uexantem, quem comitabantur febris continua, tuſsis, faſtidium, ſitis inexhauſta, & reſpirationis aliquanta difficultas, quibus de cauſis, medici eum inuiſentes, pleuritide affectum eſſe ſtatuerunt, ac illico, ſecta interna eiuſdem brachij uena, ſanguinem emiſerunt, cæterum, paucis interiectis horis, ſingultus huic ſuperuenit, ad finem uſque morbi perdurãs. Nam prioribus diebus hic expuit, ſed poſtea elapſis nonnullis, ſcreatus ex toto ſunt cohibiti, octauo, ad hunc vocatus ipſe, cum abſque dolore inueni, nihil excreabat, ſed per interualla ſingultiebat, & quod peius eſt, uires deficiebant, à me enim ſæpe dicterij modo vſurpatur, ſolus defectus uirtutis, ſignum malum, qua de cauſa, hunc breui moriturum prædixi, ridentibus medicis aſsiſtentibus, ſed ille intra triduum obijt, ignorabant autem medici illi, vt morbum, ita pulſuum inęqualitatem, ut tamen horum medicorum error deprehendatur attendant lectores.

SCHOLIA.

CVM hic iecinoris inflammationem pateretur, medici aßiſtentes pro pleuritide eum curabant, neſcientes inter vtrunque morbum differentiam ponere, cum tamen eam Galenus ditißimus medicinæ oceanus deſcripſerit, & chartis mandauerit, vt Centurijs ijs iam diximus, indicauimusq́; ex ipſo Galeno, tum alibi, tum etiam ex libro de locis affectis quinto, capite ſexto, iecur affici declarant in dextra præcordiorum parte

parte, grauitas, dolor tota præcordia retrahens, atque ipſius vſque ad iugulum extenſio, (nam & hoc nonnunquam euenire ſolet.) exigua tuſsis, linguæ color. primo quidem ruber, dein vero niger, ingens faſti-dium, ſitis inexhauſta, vomitus tum ſynceræ bilis, tum eius quæ ouorũ vitellis aſsimilatur, quæ poſtea æruginis aliquando colorem referre con ſpicitur, aluus quoque aſtringitur, niſi una cum viſceris huius imbecili-tate inflammationem excitari contingat, quæ omnia multum abſunt à notis, quæ pleuritidi hærere ſolent, ſed age, cum iecoris gibbæ vel con-cauæ variæ affici contingant partes, lectori gratificemur, vt doctus no-ſcat inter vtranque differentiam ponere, interdum igitur vt in gibbis duntaxat, ita & in ſimis, ſiue concauis huius viſceris partibus inflam matio oriri ſolet, quanuis vt recte tradit Galenus, inflammatio in neu tra partium exquiſite diſtincta poſsit conſiſtere, quoniam gibbarum & ſimarum carnes inter ſeſe continuantur, quando tamen inflammatio ſimas obſederit partes, tunc dolor ad inteſtina vergit, & ventriculus magis afficitur, vnde vomitus oritur, nauſea, ſingultus, inconcoctio, faſtidium, ſitis, & cætera mala, ac vitia, quæ membris nutritioni ſer-uientibus naturalibus dictis, euenire contingunt, quod ſi vero inflamma tio gibbas occupauerit partes, tunc iecur tanquam ſemiluna euadit, ſed ſignum hoc à paucis deprehenditur, proinde eius vices, ſupplent notæ hæ uidelicet, tuſsicula ſicca, dolor partes ipſas afficiens proprias, veluti & thoracem, & membra ſpiritualia ad, hæc tactus, quo non ita dif-ficulter gibbarum inflammationes percipimus, quemadmodum ſimarũ; tametſi enim iecur opertum ſit peritoneo, ac tribus muſculis contegatur recto, obliquo, & tranſuerſo, ob quos non facile ad eum topicorum reme diorum vires penetrant, nihilominus vtcunque eas percipimus & aſſe-quimur. cæterum, cum ægrotus hic magnam pateretur inflammationẽ in ipſo iecinore, factum eſt, compatiente ſtomacho, vt ſingultus ſuperuẽ nerit, qui, (vt ego puto) & ſymptomata ipſa indicarunt, compatien-tibus primo inſtrumentis reſpirationi deſeruientibus, euenit, quoniam gibbæ partes grauius afflictæ erant nec enim apud me in dubium verti-tur, in medio iecinoris inflammationem, vtranque partem afficientem fieri poſſe, quoniam viſcus hoc varijs canaliculis perforatum, diſſectis humanis corporibus, comperimus, vnde à mediocri inflammatione vtra que ſymptomata euenire poſſe, non eſt dubium. Galenus tamen, libro ſexto aphoriſmorum, enarratione ſextadecima, aphoriſmi illius, à mor bo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuium adueniens, malum, inquit cum partes aliquæ patiuntur non ſimpliciter aliæ compati ſunt na tura aptæ, ſed forti cum paſsione detinentur. ſecundum hoc igitur &

epate fortiter patiente, ſingultus ſuperuenit, compatiente ſtomacho, tuſſis autem & difficilis anhelitus, compatientibus his, quæ reſpirationi ſeruiunt inſtrumentis. cæterum, cum hæc commentarer, in mentem venit Galenus, commentario ſecundo in librum ſecundum prorrhetici, enarratione ſextadecima, qui ad iuuenem hepaticum vocatus, irriſus à medico Theſſali diſcipulo fuit, ut qui per vrinas, iuuenem tali affici morbo, ſcire contenderet, nam medicus ille à Theſſalo doctus nunquã vrinas contemplatus erat, imo eas contemplantes fullones appellabat.

Curatio trigeſimaprima in qua agitur de papillis, ſiue mammarum capitulis elongandis, formandisue.

NOBILIS Veneta, cum peperiſſet, & mammillarum papillas intus abſconditas, contractasúe haberet, ut lac nec pueri ore, nec artificio alio euocari poſſet, magnum dolorem ac ingentem grauedinem in ipſis ſentiebat, ego uero attentius rem hanc conſiderans, ſic pro papillis ipſis formandis producendisúe, machinor. Vitream phialam, oris non admodum latam circunferentiam habentem, feruente aqua implæri iubeo, ac illico ab ea aquam totam deponi, cuius phialæ ſic calentis os ad papillam admoueo, mirum enim in modum attrahit, qua attractione papillæ formatæ & elongatæ manſerunt, lactis autem non parua quantitas in phiala ipſa extracta fuit, unde mammarum tenſio, & dolor imminui cœperunt, & mulier recte habere, perſenſit tamẽ (ut uerum fateamur,) nobilis hæc mulier, in phialæ applicatione, non paruum dolorem, quem poſtea in totũ contempſit, cum præcipue tantum iuuamentum inde ſe conſecutam uideret, fuit nanque opus hoc mirum, ex quo ars medica non paruam gloriam conſecuta eſt, qua de cauſa, & medici aſsiſtentes hoc ſummopere laudarunt, vt qui nunquam antea uiderant, nec apud aliquem legerant,

Curatio trigeſimaſecunda de ſanguine detracto à muliere gracili, cui iandiu ſuppreſſi menſes erant, & contra medicorum opinionem ſana euaſit.

MVLIER boni habitus, gracilis reddita eſt, cui menſtruæ purgationes, per ſex menſes iam defecerant, grauabatur, angebatur, & quotidie non recte ualere nobis inculcabat, cæterum huic uenæ tumebant, & exertæ erant, ac nigricabant, quibus de cauſis, ex pedis uena, ſaphena dicta, ſanguinem per interualla, ad libras duas, contra medicorum aſsiſtentiũ opinionem demi iuſsi, a qua ſanguinis emiſsione, optime ualuit, & in priſtinum ſtatum reddita eſt, ac nõ multo poſtea, menſes illi ſuppreſsi fluxere, & baſilice uiuit.

SCHOLIA.

QVVM *hæc tractarem, in mentem venit Galenus commentario tertio, in librum ſextum de morbis vulgaribus, enarratione 29. vbi huic ſimilem hiſtoriam enarrat, quam ſic habeto. multi itaque (inquit) non parum ſanguinis habent, qui tamen maximopere graciles ſunt, quemadmodum alij craſsi quidem, nec tamen niſi pauco ſunt ſanguine præditi, & quidem mulierem, cui iam per octo menſes ſuppreſſæ erant menſtruæ purgationes, quæq; attenuatiſsima erat, copioſo ſanguine detracto, breui tempore ad ſuum priſtinum ac proprium ſtatum reſtitui, nec ſecus etiam quamplures alias, id tamen quod in ea factum eſt, quippe, quæ non ignobilis eſſet, celebre admodum fuit, præcipue vero quum alij medici uererentur polliceri, certum ex eo remedio futurum auxilium, immo nonnulli etiam nobis aduerſari auderent, qui dicebant non modo ob gracilitatem, ſed etiam ob inappetentiam, ex uenæ ſectione illam fore lædendam, hæc Galenus: qui paulo poſt, inquit, porro, mulieri, de qua nuper eſt habita mentio, prima die, ſanguinis ſexquilibram, id eſt, libram unam & alterius mediam, detraxi, poſtridie libram, tertia uero, non multo plus ſelibra, erant ſiquidem unciæ octo, & ſubdit, porro, illi uenæ exertæ erant, quæ ſanguine uidebantur repletæ, liuentes, ſecto autem uaſe, ſanguis atræ pici, tum colore, tum craſsitie, ſimilis effluebat, ob id ipſum uero longe magis decreui liberalius uacuare. Hæc ſaue obiter medicis dicta ſint qui recte mederi uolunt. Hactenus Gale-*

nus, cuius doctorina muniti nos mulierem hanc de qua agimus, ad ſanitatem traximus, quæ & hodie firmata ualetudine utitur.

Curatio trigeſimatertia de obitu contracto, ex Diabete, & potu aquarum ex thermis montis Bodij.

ADAMANS ex Cyrolio, mulier nata annos ſexaginta, cum ab hinc duos annos fluore muliebri uexaretur, multis & uarijs adhibitis remedijs ad morbum facientibus, conualuit, cæterum, paucis poſt ea diebus in alium grauiorem lapſa eſt, diabetycam ſcilicet affectionem, maximo cum ardore affligantem, porro cum hanc quoque malam & pernecantem affectionem leuare multis machinamentis conaretur, aquam therma rum Montis Bodij, alumen, ſulphur, & ferrum ſapientiũ per quatriduum ebibit, ex cuius potu, uniuerſa eius facies tumuit, ac poſtea ita male habuit, ut per quatuor alios dies tanquam emortua cubuerit: Vix autem eius pulſus percipiebantur, ſed poſtea reuixit, & tanquam ex tenebris in lucem reuocata eſt, mente tamen non exacte conſtabat, ſic plures dies uixit, poſtremo ad obitum ueniens; per ſeptem dies abſque loquela manſit, & pulſus illi ita exiles erant, ut uix perciperentur, quouſque ex toto abſumpta, diem ſuũ obijt. hoc eodem tempore obijt Ioannes Angelus Caribaldus mercator mediolanenſis, diues ſatis, ex urinæ ſtillitidio, maxima cum acrimonia, & mordacitate, complicato malo, erat autem uir hic natus annos plus ſexaginta quinque, raro enim ab hoc uitio Senes liberantur, ut diuinus ſenex, memoriæ cõmendauit, libro ſexto aphoriſmorum, aphor. ſexto, dicens Renum, & ueſicæ uitia, in ſenioribus difficulter ſanantur. Sed tunc eodem uitio afflictum Vincentium fæniculum rei maritimæ maximum exploratorem, liberauimus, ſenex autem & hic uir erat, ſed robuſtus admodum, cæterum. de ijs & ſimilibus curan-

dis

dis uitijs, breui multa & pulchra, Deo optimo, maximo fauente charis mandabimus.

Curatio trigeſimaquarta, in qua agitur de accelerando partu.

PINTA vxor Pharaſij, muſici inſignis, quum per triduum in emittendo fœtu, grauiter laboraret, ad eam iuuandam accerſiti ſumus, ac poſt multa ab obſtetricibus adhibita, & machinata, hoc illi ebibendũ dedimus medicamentum. ℞. Cynnamomi optimi, trochiſcorum de myrrha, croci optimi ana drachmam mediam, omnia optime & ſubtiliter triturentur, & generoſo vino excepta, bibenda propinentur, hoc enim epoto, & repetito medicamento, duas peperit puellas, omnino luteas, ob quem colorem aſsiſtentes mulieres admirabantur. Cæterum, nos colorem hunc, a croco ebibito contractum eſſe docuimus, itaque lauatæ puellæ albæ ſunt effectæ, porro interim hæc agebamus, ſternutationem ciebamus condiſo, hoc eſt, ſtruthio, ſiue lanaria dicta herba, helleboro, pipere, euphorbio, & ſimilibus, prout nos docuit agendum nunquam ſatis laudatus ſenex ille, naturæ verus miniſter, libro quinto ſuorũ aphorismorum, aphor. 35. dicente mulieri, quæ vterinis molestatur, aut difficulter parit, ſuperueniẽs ſternutatio, bonum, vidimus autem nos difficulter parientes, à repetita ſternutatione, breui parere, quia uehementiore concuſſu, atque feruore, partim quidem naturã excitat, partim vero excernit, quæ partibus corporis firmiter infixa adhærẽt, ſic enim & ſingultum ſolet ſanare ſternutatiõ. porro, ingreſſo nono mẽſe à cõceptione, ventrẽ uniuerſum aſſungijs, pĩguedinibus, & oleis uiolaceo, amygdalarum dulcium, liliorum alborum, ſeminis lini, & uarijs ſimilibus emollire, laxare, extendere, dilatare, & fotum habere, optimum eſt, ſiue pariendi difficultas à uitio parientis, aut fœtus, aut ſecundarum, aut extrinſecus adue-

nientium accidat, parturitionis quoque tempore, ſuffitus ex trochiſcis mirrhæ, aut herbarũ uariarum, iuuat, ut ſauinæ, mentaſtri, calaměti nepithæ, pulegij, origani, dictãni, artemiſiæ, iridis, rubeæ tinctorũ, cyclaminis, baccarum lauri, & ſimilium, quæ ſufficienti uino albo odorifero in olla decoqui debent, ac tandem olla ipſa ſedili perforato ſuppoſita, mulier vndequaque circumſepta veſtimentis illi inſideat. Nos inſtrumentum parare iubemus, quoties mulier difficulter parit, ut manibus apprehenſa reſti, ex alto pendente, alta maneat parturiens ipſa, ita ut concuti commode à uiro forti poſsit, id enim ad partum accelerandum multum prodeſt.

Curatio trigeſimaquinta in qua agitur, de febre cõtinuo affligente, in morbillos terminata.

ABRAHAMVS, ex Cidicarijs, puer annos natus decẽ, obeſus, menſe Ianuario febri continua uarijs cũ paroxiſmis inordinatis affligebatur. huic ſexto die ægritudinis ſecta fuit dextri baſilica brachii uena, ex qua ſanguinis vnciæ ſex extractæ ſunt. Cæterũ, ſequenti nocte, puer hic angi cœpit, & lamentari, demũ ſanguis per nares illi ita copioſe fluxit, ut pueri mater, de eius uita timeret, nam & ter egeſsit, forte ob caſsiã ægyptiacam, quam die antea comederat, tũc uniuerſum huius corpuſculum exanthematis mitioribus, hoc eſt, morbillis, plenũ fuit, à quibus gubernatus ut decet puer & abſtemius factus in totum ſanus euaſit, & liber, fuere autem omnes ægritudinis dies uiginti.

Curatio

Curatio trigeſimaſexta de uomitu cuiuſdã mulieris, ex quo medicus quidam contendebat uermen ſcolopendrum dictum, eiectum eſſe.

QVVM mulier quædam nobilis Anconitana, iam diu morbo laboraret, & eum per inique ferret, & inde ſingultiret, ac uomeret, non nullos uermes cum uomitu emiſit, paruos quidem, quos cum medicus conſideraret, forte fortuna, ſcolopendram, uermẽ terreſtrem, unde ceterach, ſiue aſplenium herba, ob ſimilitudinem ſcolopendra uocatur, inter eos uermes inuenit, magna cum admiratione, cum tam horrendum uermem, ægrotantem mulierem per uomitum emiſiſſe videret, porro illi ſimiles, Bononiæ alias euomitos ſub magiſtris uidiſſe, gloriabatur, id quod falſum eſſe, ipſe conteſtatus ſum, quum opinio eius non aliunde eueniret, quàm ex ignoratione uermis illius, quem ille terreſtrẽ eſſe, ſcolopendrumque appellari, ignorabat. fieri autẽ poſſe, eo quo euomuit tempore mulier, vermem in eum locum, in quem euomita ceciderant irrepſiſſe, uel ſi magis placet, id quod non credo, noctu dormiente muliere, & adaperto ore, in eius ſtomachum ingreſſum, ut olim eueniſſe cuidam adoleſcenti, memoriæ comendauit Hippocrates, libro quinto de morbis popularibus, & Gatinarius alij contingiſſe, hiſtoriam citat, viuebat autem vermis hic dũ admedelatus eſt. Cæterum, cũ vermem agnouiſſem, terreſtrem eſſe, & in homine non genitum, medici ignorantiam detexi, unde populus miris laudibus artem ſimplicium dignoſtendorum extulit, & in noſtram iuit ſententiam.

Curatio

Curatio trigeſimaſeptima in qua agitur de aſcite morbo.

MVLIER ad maris portum habitãs, annos pata triginta ſeptem, aſcite morbo laborabat. cæterum, elapſo nonnullo à morbo tempore, vmbilicus huic ex morbo ſimilis membro virili factus eſt, & in eo puſtula quædam ingenita fuit quam mulier vngue cum ſcalperet, inde aquoſitas contenta profluebat, quod aduertentes nos, emiſſarium natura factum, ſcalpello dilatauimus, vt humor ſiue aqua illa contenta, liberalius emitteretur, viuit autem & hodie mulier hæc, & recte ſe exercet, & ad functiones obeundas, optime viriliterque ſe habet, à qua plus minus libræ viginti aquæ huius, intra menſes duos effluxere, magnum tamen ſplenem, (ut ſciatis) mulier hæc patitur.

SCHOLIA.

MORBVM *huuc, ita curandum eſſe, docuit* Diuus ille *ſenex. libro de internis affectionibus, quum ait, ſi uero aqua intercus innaſcatur & rumpatur in uentrem, iiſdem medicamentis, & potibus & cibis, ac laboribus, quibus priores curato, uinum uero bibat, auſterum nigrum, ſi uero tibi uideatur diſceßiſſe ab epate, ferro ubicunque apparuerit, urito, & aquam paulatim emittito, & uelut reliquos priores curato, ſi uero ab his non ſanus fiat, temporis progreſſu corrumpitur, ac moritur, morbus enim eſt grauis, & pauci hunc effugiunt. cæterum, a natura facta apertura hæc, non ita ſæua & periculoſa eſt, ut ea quam ſalmaticæ, hodie* Florentißima *in* Hiſpania Academia, *in alio aſcite laborante, notauimus, de quo, prima* Centuria *ſermonem ſi recte teneo habui.*

Curatio trigeſimaoctaua in qua agitur de febre continua eueniente à bile furente & maligna.

HABRAAMVS, O æſſus natus annos uigintiquinque, temperatura ſi qua altera ſicca & cannina, ad Aſculanum portum febri continua cum labo

raret,& eum medici recte,docteque tractarent, elapſis quindecim diebus à morbi initio,Anconam delatus eſt, qui quum febri continua grauiter uexaretur,imum ventrem dolebat,& non quieſcebat,immo furibunde cubili huc & illuc mouebatur,idque aſsiduo, parum dormiebat,nihil ſitiebat,& recte ad oblata ſe habebat, ſolus in nocte abſque ſocio dormire formidabat, cuius rei cauſam cum ab aſsiſtentibus interrogarem, reſpondit quidam,cum nũcium hic accepiſſet de morte amici ſibi charisſimi, proxima nocte inter dormiendum uidiſſe per ſomnium ſe per literas ab amico vocari, expergefactũ, terrore affectum fuiſſe,& inde mærore & metu concitatum ſolitudinem in lecto timere. quum igitur hic tam grauiter febri laboraret,vt cubili perquieſcere non poſſet,illico intra huius corpus humores furere, ad quorũ motum hic moueretur,coniectura atque argumentis cõſequor, proinde illico purgatorio pharmaco furentes materias reſpiciente, euacuauimus, à quibus depoſitis, ægrotus dolere deſiit,& melius habere cœpit,quanquã febris continuo affligens, vtcunque eum teneret, qua & aluus mediocriter reſpondebat,ſed tunc decoctũ hoc præparauimus. ℞. Ordei mundi,aſari,endiuiæ, cicoreæ,buglosſi,borraginis;ana pugillum medium,radicum endiuiæ,buglosſi,petroſilini, ana unciam mediam, ſenæ drachmas ſex,prunorũ pinguiũ duodecim, florum cordialium,capillorum ueneris ana pugillum medium, ſeminis melonis mundi,cucurbitæ, batechæ, ana vnciam vnam,libris ſex aquę,omnia excipiantur,& fiat coctura ſecundum artis miniſterium,ad conſumptionem tertiæ partis,& coletur, ℞. prædicti decocti vncias quinq;, Syrupi de pomis ſaporis,de lupulis,de endiuia, ana unciam mediam,miſce fiat ſyrupus,quẽ aurora ieiuno ſtomacho,bibat.At dum hæc pararẽtur interim iecur huic illinebatur ſantalino vnguento,& ſpina dorſi, roſaceo;, & os uentriculi,roborante,fouebatur, tunc urinæ mediocres conſpiciebantur.Huic uictus,carnes capi erant

&

& gallinæ iurulentæ, radicibus petroſilini vulgati, inco ctæ, potus uero, vinum optime dilutum ordeacea erat, quandoq; communi aqua. Elapſis vero ſex diebus, huic catapotia ex tribus cum rhabarbaro, obtuli, ſcryptulorũ pondere quatuor, quibus parum egeſsit. Cæterum, hoc tempore, videns morbum prævalere, & hunc in dies gra ciliorem fieri, cum eum gracilem & ſiccum eſſe natura cannina ac propterea facile in habitum morbũ labi poſ ſe viderem, ad balneum eum traxi, ex aqua fontana, adie ctis paucis herbis, endiuia, lactuca, & malua. duobus au tem balneis, intra tres dies peractis, ita recte valere di xit; ut nunquam antea. morabatur autem fere in balneo horam vnam, quum eo multum delectari diceret, in fine cuius, ius pulli endiuia alterati, ad uncias octo bibebat, & ĩde abſterſo, oleo uiolaceo inungebatur, & ut nẽ dor miret tunc monebamus, tunc uero huius uires refici vi debantur, & morbus minui, ſed nos ſingulis ſequẽtibus diebus, ſingulas gabatas prædicti iuſculi capi, ventre va cuo, dabamus, & eum optimis cibarijs reficiebamus, & cum venter non recte reſponderet clyſterijs vtebamur, medicamenta purgatoria fugientes, demum ordine cita to tractatus, intra quinquaginta dies ſanitatẽ obtinuit.

Curatio trigeſimanona in qua agitur, de oris ventriculi dolore.

QVI de oris ventriculi dolore conquerebatur, vir effœminatus, euomere nõ potuit. Cæterũ, ab iniecto clyſteri, quo aluus recte reſpondit, vncias tres aquæ florum camemalli calidæ ebibit, à cu ius potu, dormiuit, & optime valere dixit. Eſt ſane de ſtillatitia camemalli aqua, hoc eſt, ex ipſis camomillę flo ribus parata, pro iis leniendis ventriculi, & inteſtinorũ doloribus præcipua medicina.

Curatio quadrageſima in qua agitur de oris tortura.

VIR quadragenarius, morbis varijs vexari ſolitus oris tortura ingenti apprehenſus eſt, à qua vt recte curetur, in dubium verti decet, vtrum à paralyſi reſolutione dicta, an à cõuulſione ſpaſmo dicto, tortura hæc euenerit, demum perpenſis & examinatis omnibus, à paralyſi ortum morbum traxiſſe comperiuimus erat enim in loco attracto, ſenſus deperditio, cui remedia admouebantur, non deſpecta tamen neruorum origine, vt ſecunda Centuria, vberius diximus, placet tamẽ non nihil de hac re, memoriæ euocare, vt ſtudioſi, & qui artem medicam exercent, quidquid in hac curatione deſideratur, in promptu teneant. Vir tamen hic, intra menſem ſanus factus eſt.

SCHOLIA.

EST *Oris tortura, in figura uitium, quod ex accidenti contingit, aut à reſolutione neruorum, Græcis dicta paralyſi, aut conuulſione eiſdẽ ſpaſmo dicta. cæterum, cum à paralyſi euenit, alterum duorum uel ſimul duo, in eodem membro reperiri neceſſum eſt, uidelicet, aut ſenſus, aut actionis, aut utriuſq; amiſsionem: cum uero à conuulſione euenit, nullum horum reperiri licet. porro, cum altera in parte reſoluti muſculi ſunt, membrum trahitur à reliquis, qui actionem obeunt, & ſic ſana pars ægram trahit, & tunc attractæ parti medicamenta admouenda ſunt, non neglecta (ut dixi) neruorum origine. At ſi muſculi conuulſi, hoc eſt, ſpaſmo ſiue retractione affecti fuerint, ij ad ſe partem ualentem alteram trahunt, & ſic attrahenti remedia applicabimus: nec.n. hæc altius repetere decet, quando, cætera huic rei conuenientia, ſecunda centuria curationũ harum, abunde diximus, de quibus & Galenus non nihil attigit, libro de ſympt. differentiis, quæ percurrere ne pigeat.*

Curatio

Curatio quadrageſimaprima in qua agitur de anguſtijs & cordis doloribus.

MVLIER quędam, quæ puellas legere docebat, nocte quadã, anguſtijs & cordis doloribus ualde opprimebatur, ad eam igitur accitus, breui cucurbitam ad uẽtriculum affigi iuſsi, & illico ſe ſanam dixit, ut incantationi opus ſimile applauſis manibus exclamaret, non minus mulier illa quę poſt ebibitum phar macũ purgatorium, in cordis preſſuras & anguſtias inci dit, ab applicita cucurbitula uentriculi regioni, illico ſe ſanam dixit, & ad Deum pro tanto beneficio præces fundebat.

Curatio quadrageſimaſecunda in qua agitur de ſcabie curanda.

IVVENIS ſcabioſus, qui ſæpe plus iuſto calebat, optimo conſtituto uictus ordine, & ebibitis ſyrupis bilem atram reſpicientibus, & repurgato leuioribus medicamentis corpore, fomento & unguẽto ſequentibus lauabatur, & illinebatur: & intra menſem ſanus eſt factus, habet autem fomentum ſic, ℞. herbarum fumariæ, rumicis, ſenę, mentaſtri, acetoſæ ana pugillũ unum, libris decem aquæ fiat decoctio ſufficiens: ex qua aqua huius uniuerſum corpus lauetur, & poſtea abſtergatur, ac unguento ſequenti illinatur.

Vnguentum contra ſcabiem.

℞. lithargirij, ceruſæ, an. unciam mediam, olei roſacei, uncias duas, aceti roſati, unciam mediam, ſulphuris uiui, drachmas duas, ſalis drach. unam, butyri recẽtis, unciam unam, terebinthinę unciã mediam, mortario plumbeo omnia tere, miſce, & fac unguentũ contra ſcabiem.

Aliud.

℞. butyri recentis unciam mediã, terebinthinæ drachmas

chmas tres,aluminis rochę uſti drac.duas, ſublimati dra chmæ quartam partem,ſucci limonum duorum,oua integra duo,miſce,& compone unguentum.Cæterum,curationibus piſaurenſibus ſequentibus,lõge melius aliud comperies remedium quo purpurati,& nobiles Romæ frequenter pro deponenda ſcabie utuntur.

Curatio quadrageſimatertia de tertiana, gelidæ potu expulſa.

IOANNES Thomaſius,mercator Venetus,& frater pharmacopolæ Venetijs præſtãtis in officina tripli ci corona inſignita, quum ex Antuerpia Anconam ueniſſet,ex itineris longitudine,& laboribus cõtractis, fractus & confectus,in tertianam incidit, ad quem cum intraret medicus quidam & illi minorans medicamentum propinaret, & ſanguinem per uenæ ſectionem extraheret,& ſyrupos illi concederet,& grauiſsime habe ret,elapſis quatuor paroxyſmis,ad eum ſum uocatus die paroxyſmi,quem magna & ingenti febre afflictũ, ac ualidiſsima ſiti cruciatum comperio, in qua acceſsione aſſiſtentes illi aquam obnegabant,ego uero, hominem ſic eo tempore uexatum & ualde ſiticuloſum uidens, linguam admodum quoque aridam habentem,in cuius uri na neſcio quid ſublimamenti conſpiciebatur, aquam ad ſatietatem bibere concedo, quã ille auidiſsime uno hau ſto,affatim ebibit,à cuius potu uehementer ſudauit, & ita bene habuit,ut ſequentis paroxyſmi die,immunis euaſerit,ne tamen in morbum recideret,ex mãna,& rhabarbari diluto,purgatus fuit,& baſilice habuit.

Curatio quadrageſimaquarta in qua agitur, de colico dolore.

PETRVTIVS Bergomas,Anconę mercator,quum dolore colico uexaretur,ab iniecto clyſterio emol liente,clyſteribus acribus & potẽtibus uſi ſumus, & breui

& breui ſanus eſt factus, non multo poſt tamen in quartanam incidit, præſtans tamen clyſter, pro abigendo colico dolore, hic habetur. ℞. anethi, camomillæ, parietariæ, rutæ, an. pugillum unũ, ſeminis aniſorum, carui, dauci, cumini, ameos, an. unciam mediam, oleorũ anethini, rutacei, camomillini, an. uncias duas. butyri recentis, unciam unam, & alterius mediam, uini optimi, libram mediam, aquę libras duas, ad ignem in olla omnia bulliant, & ſecundũ artis miniſterium coquantur, colentur, & clyſterium paretur, ſalis drachma una, uel altera adiecta, itẽ mellis cocti, una uel altera unciola, quod ſi acre reddere cupis, adde trochiſcorum alaandal drachmam mediam, plus uel minus, pro ægrotantis uirium robore, & morbi indigentia.

Curatio quadrageſimaquinta de ſanguinis mictu, ob caſum contingente.

PVELLA annos nata octo, ex alto cecidit, ac prope ſpinam ad lumbos uehementer contuſa eſt, & in fronte uulnus non exiguum quoq; accepit. Cæterum, quum hęc meieret, ſanguinem multum, & uiuidum cum urina emittebat, idq; non ſemel, ſed ſæpius ad tertium diem, à renum enim regione ſanguinem effluere, tum contuſio exterior, eos reſpiciens, tũ etiam ſanguis ipſe, & dolor atteſtabãtur. proinde loco exteriori conſtringẽs medicamentũ admotũ eſt, interius uero pulueres adſtringendi uires habentes pauco cũ philonio perſico ebibendos propinauimus, quos Meſues, capite de rhabarbaro deſcripſit, & demum ſanguis intra tres alios dies cohibitus fuit, capitis quoq; uulnus poſtea ad aliquot dies, coaluit. Cæterum, nunc, nunc, cum hæc Ragu guſij commentarer. Ciues iuuenis ex alto cecidit, & ſanguinem uiuidum meiebat, qui eo dicto modo tractatus, ſanus euaſit, bis tamen illi ſecta uena fuit.

Curatio quadrageſimaſexta in qua agitur de uermibus.

PVERI ab Alba, uermibus uexabantur. Cæterum, cum febrirent, & electarium ex myxarijs, ſebeſtis dictis, cui admiſtum erat parũ boli armeniaci palli di comederẽt, ſani ſunt facti. porro, puella ſcarintij, quũ uermibus quoq; laboraret, & illi tarde medicamẽtũ datum eſſet, unum prǽmagnum egeſsit uermem rotũdum, cuius cum pater pede caput calcaſſet, ex eo alij prodiere uermes, puella tamen breui mortua eſt.

SCHOLIA.

Ex uerme iſto rotundo alij prodiere uermes, quod Hippocrates *fieri poſſe non negat, immo lib. quarto de morbis, rotundos lumbricos intra inteſtina parere & fœtare, fatetur, id quod experientia de rotundo uerme iſto habita,* Hippocratem *ueridicum atteſtatur, cum ex eo calcato & diſrupto, alii prodiere uermes fere ad exitum maturi. porro ut rotundi uermes ij intra inteſtina nidificant, fœtant, & pariunt, ita lati nihil horum faciunt, ut citato loco idem teſtatur* Hippocrates, *de quo uerme lato, lege ſextam centuriam ſequentẽ, ueluti primam, apud curationem ſextam.*

Curatio quadrageſimaſeptima, in qua agitur de puella à cheradibus libera, poſtea gibboſa facta.

PVELLAE, filię honeſtę uiduę brudorũ, alteri ex ijs, quę à nobis ab ſcrophulis liberata, ſana perſeuerabat, poſt elapſum annum, altera ſpinæ uertebrarum exterius deducta eſt, ſupra quam muliercula quædam ex conſtringentibus rebus emplaſtrum cum admoueret, uertebra utcũq; intus ſeſe recepit, ſed poſtea paucis elapſis diebus, puella hæc gibboſa apparuit, pro quà curanda, accitus ipſe, ex unguento de althęa, ſupra gibbam partẽ, ad aliquot dies inungi iuſsi, poſtea uero con ſtringente cerato, locus munitus fuit, & deſuper lamina

plumbea ſuperpoſita,habet autem ceratum cõſtringẽs eo modo,quo alibi à nobis in ijs cẽturijs deſcriptũ eſt.

Curatio quadrageſimaoctaua in qua agitur, de urinæ ſuppreßione,ob carunculas in uijs urinarijs habitas.

CYRIACVS Anconitanus,uir robuſtus,annos natus triginta quinque,quum longo tẽpore gonorrhœam eſſet paſſus,ad quam carunculæ in ueſicæ collo uel urinarijs meatibus,oriri ſolent,& conſequenter urinæ difficultas,quæ & in urinæ retentionem ſæpe terminatur, carunculis laborabat,& urinæ retentione, cui malo occurrentes nos,cum nec medicamentis, nec caractere immiſſo quicquam proficeremus,poſtquã uniuerſum eius corpus purgatũ fuit,& gonorrhęa fere extincta,ad carunculas extirpãdas nos diuertimus,& ſcopum obtinuimus,prout ex quarta centuria docui, & ſanus euaſit:eſt ſane morbus hic difficilis curatu,& à paucis cognitus.

Curatio quadrageſimanona in qua agitur de morbo gallico,papulis per corpus effloreſcentibus.

ALOVISIVS Florentinus,iuuenis ex Pixonum familia,mercator à muliere meretrice diſcedẽs, in plures eius uniuerſum corpus fœdãtes papulas incidit,quarum nonnullas etiam capiti infixas habebat,ad hæc in teſticulis ingentem & ad internecionem uſq; ſentiebat pruritum,pro quo leuando, domandoue unguento populeo, nõnullis opij granis illi admiſtis & aceto acerrimo diſſolutis,eos iniungendos curauimus, & breui à pruritu liber euaſit. Cæterum, pro curatione papularum,& ne in palpebrarum & capillorum defluuium ueniret, à repurgato optime corpore,decoctum radicis ſynarum,ad uiginti quinq; dies ebibit, & tãdem ſanus eſt factus, nec enim opus fuit pro ipſis abigendis papulis

papulis, uti aqua forti argentariorum, aut aqua ſublimati, aut unguento aliquo exſiccante, prædicto nanq; radicis decocto, penitus extirpatæ ſunt. Cæterum, hic tenui admodum uſus eſt uictu, & eo quidem exſiccante.

Curatio quinquageſima in qua agitur de malignis quibuſdam tuberculis, quæ in digitorum articulis ſæpe oriri ſolent.

ROSA, mulier Anconitana, ſexaginta nata annos, articulario morbo obnoxia, in manus pollice digito, tuberculum articulum prehẽdens paſſa eſt, ex eorum genere, quę dolores, & grauia ſymptomata afferre ſolent, pro quo domando, illico emplaſtrum parare iubeo, quo nullum præſtantius aut diuinius excogitari poteſt, & ſupra tuberculum admouere. habet autem remedium ſic. ℞. ſcabioſæ herbæ, pugillum unum, fuliginis camini, unciam unam, album oui unũ uel duo, ſalis drachmas tres, omnia optime triturentur, & fiat emplaſtrum, & ſupra tuberculum apponatur. Cęterum, ſi tuberculum tibi incidendum uidebitur, incide & aperi, cui quoque ſic adaperto emplaſtrum admoueatur, eo enim dolores, & ſymptomata peſsima euenire ſolita, ex ijs tuberculis, leniuntur, & ſæpe omnino remittuntur, immo & tuberculum ipſum, hoc remedio minuitur, & deliteſcit. Cæterum, ſi tibi uidebitur corrodendam eſſe carnem, prout ſæpe euenit, utere alumine rochæ exuſto, uel unguento apoſtolico, uel ſimili alio; ſupra tuberculum prædictum ſemper ponendo emplaſtrum, quouſque omnino compos uoti ſis, ſic enim mulier hæc ſanata eſt, nec in digito uitium aliquod relictum fuit, ut ſæpe ex iis tuberculis cõtrahi ſolet.

SCHOLIA.

EST *tuberculum hoc, ex eorum genere, quæ tria ſæpe citantur, ſtea-*

toma, Atheroma, et Meliceris, & ſic pro contentorum ratione appellantur, in ſteatomate ſeuum referens materia continetur, in atheromate pulticula, in meliceride, mel, cæterum, id quod in iis continetur tuberculis ſiue abſceſsibus, nonnunquam putreſcit, quandoque digeritur, quandoque vero ferro exciditur, in ſteatomate enim propter contentæ materiæ duritiem, nunquam putreſcit, nec digeritur, ſed ferro exciditur, ut in Cerdone Piſaurenſi actitatum eſt, de quo curationibus piſaurenſibus, legito. in Atheromate contentum & putrefieri poteſt, & excidi, in meliceride putrefieri poteſt, digeri, & exedi, cæterum, emplaſtrum à nobis deſcriptum, tantæ potentiæ & dignitatis eſt, ut etiam ad carbunculos domandos uſurpetur.

Curatio quinquageſimaprima in qua agitur de quartana curata.

REVERENDVS Concionator, qui linguam ſanctam optime callebat, ex ordine dominicorum, [redacted], uigente autumno, quartana laborabat, quam iam diu patiebatur, cæterum, hic ab epotis decem ſyrupis, humorem melancholicum reſpicientibus, & deuoratis catapotiis, nocte, ante diem acceſsionis, meli us habuit, demum, epotis drachmis duabus theriaces, ſingulis diebus, in aurora ieiuno ſtomacho, ueluti die paroxyſmi, hora una ante acceſsionem intra mẽſem ſanus euaſit, cæterum uir hic doctus per manus noſtras poſſe breui curari, ſibi perſuaſerat, quia quartanæ curationem in Cẽturia noſtra prima antea perlegerat. cæterum, cibus huic optimus ut oportebat, erat, nõ niſi multo piperi, aromathis, & ſinapi miſtus, potus uero, vinum meracum, ab aqua uero, tanquam ab igne monitis noſtris fugiebat, ea enim ſplen tumeſcit, fons, & origo quartanæ, ſi qua tamen aqua ebibi, à quartana affectis permittitur, ea eſt, aſplenio, ceteracha, ſiue ſcolopendra dicta herba, incocta, aut capillo ueneris, aut tamarice, à lingua uero Ceruina herba, utpote philitide, meatus obſtruente, & conſtringente, fugiendum, iam olim monuimus.

Curatio uigeſimaſecunda, de puero continuo febriente, & circa pectus, dolorem, difficili cum reſpiratione patiente.

FILIVS Zornagæ, cum iam diu affligeretur, & de ventris & thoracis dolore quereretur, medici iuſſu, hirudines ano illi applicitæ ſunt, & mannam iure pulli exceptam, ebiberat, & dolorum loca linimentis uariis illita ſunt, quibus morbus grauior euaſit, cæterum, ad hunc uocatus puerum quinque annos natum conſidero, obeſum, morbo graui laborantem, uires conſtantes habentem, & cui olim ego, ut mater & aſsiſtētes teſtabantur, morbo graui & periculoſo laboranti; ſanguinem per uenæ ſectionem extrahere iuſſeram, tunc audacter dextram iecorariam in brachii curuatura aperiri iuſsi, ſanguiniſq; uncias quatuor fluere, quibus extractis, puer illico melius habuit, & breui ſanitatem exactam obtinuit.

Curatio quinquageſimatertia, in qua agitur, de delendis oculorum nebulis.

PVELLA, annos nata duodecim, quæ concepta utero materno fuerat, eo tempore, quo pater morbo gallico laborabat, morboſa erat, cæterum, huic poſt ebibitum decoctum guayaci ligni, in oculorum nebulas craſſas, ob deſtillationem à capite, incidit, pro quibus delendis, à repurgato corpore, & rubi uiticoſi decocto ad uiginti dies ebibito, non admodum ſubtili uictus ratione conſtituta, hoc rimedio uſi ſumus, & ſana euaſit. ℞. Mellis ex ipſo fauo, libras duas, ſummitatum fœniculi, florum ſambuci, euphragiæ, ana pugillos duos, ſacchari candi, uncias quatuor, in duplici uaſe uitreo, fiat deſtillatio ſecundum ordinem chimicum, ex qua nebulæ ſæpe inungebantur, & tandem ſanata eſt.

Curatio quinquageſimaquarta de puero mingente lotiũ nigrum, qui non febriebat, ſed ſcabiem ulceroſam multam in capite, & collo, patiebatur.

FILIVS Angeli Anconitani, natus annos quinq;, obeſulus, cum bene recteque ut parentibus uidebatur, gubernatus eſſet, circa præcipue ſex res non naturales, in capite, & collo, multam ſcabiẽ cruſtoſam, ulceroſamve paſus eſt, ex qua ichores & ſanies multæ in dies fluebant, cæterum, elapſo menſe, à morbo, puer hic lotium multum nigrum ad tres dies non ſine acrimonia & uirgæ dolore meiebat, abſque tamen febre, porro recte gubernato puero, & abſtemio facto, mannæ uncias duas iure pulli incocti lactuca, exceptas, bibit, quas illico uomuit, ſed poſtea ex caſsia ægyptiaca atramentum manibus ſuis exemptum, comedit, quo aluus optime reſpondit, & melius habuit, ad ſequentes uero octo dies, ſingulis auroris, ſingulas gabatas plenas, iuſculo pulli incocti malua, & paucis foliis ſenæ, bibebat, & tandem ſanus eſt factus, nec enim ad capitis ſcabiem quicquam admouendum permiſi, ex ſe enim poſtea ſanata eſt. Cæterum, lotium nigrum quod puer hic miſit, criſis & terminus fere huius morbi fuit.

Curatio quinquageſimaquinta in qua agitur, de Angina.

PISTOR, Qui ad ſacellum Diui Marci habitat, angina laborabat, febriebat, tuſsiebat, difficulter reſpirabat, os non aperiebat, ad latus ſiniſtrum phlegmon magis daclinabat. quibus animaduerſis, illico cephalicam ſiniſtri brachii locum læſum reſpicientem, ſecare iuſsi, & ſanguinis uncias decem per interualla demere, vires conſtabant, & emplaſtrum extra admouere iuſsi, nam & gargariſmo utebatur. Cuius uſu, & empla-

ſtri

ſtri beneficio, diſrupta phlegmone ægrotus ab orci faucibus reuocatus eſt, tunc uero, aqua mellis gargarizabat,& paucis poſtea diebus pancratice habuit. Erat autem emplaſtrum ex nido hirundinis apparatum, ut ſępe iam me feciſſe uidiſtis.

Curatio quinquageſimaſexta, de morbo gallico, uarijs ſymptomatis complicato.

LVCA, ligurus, Vir robuſtus, & rei maritimæ maximus explorator, quum ex Alexandria Anconā nauigaret, ita male affectus, & uariis uitiis oppreſſus erat,ut pedibus deambulare non poſſet. Nam, morbo gallico uehementiſsime uexabatur, & eiuſdem ulceribus, ab umbilico ad pudenda illi omnes particulæ excorticatæ erant,ad hæc, brachiorum, ita intenſum dolorem patiebatur, ut ea mouere non poſſet, nec eiſdem functiones obire, per uniuerſum quoque corpus, papulas plures habebat, nonnullas uero cruſtaceas, Gonorrhæam nanq; iam diu illi familiarem, omnibus prædictis coniunctam quoque patiebatur, cum quibus omnibus uires imbecilles quadam cum febricula erant.curaturus igitur hunc, primo eum reficiendum,ei uſq; uires inſtaurandas putaui, deficiente nanque facultate uitali, curatio caſſa, & nulla fit neceſſe eſt, ut ex Galeni libris, docti euadimus, interim tamen ulcerum aliqua nobis cura erat, quia eis maxime torquebatur, adeo ut nec ſyndones,nec ſtragula opertoria,ſupra ſe ferret,tūc ea ulcera lauacro exiccādi, & abſtergendi uires habente, abluebantur, & unguento plumbeo inungebantur, refectis tandem uiribus, intra octo dies, hunc leuiori quodā pharmaco,purgauimus,quo optime aluus rn̄dit, tandē pro extirpāda mala qualitate,iecinori,& reliquis mēbris impreſſa,q̄ prima intētio in curatione eſſe merito debuerat,ad decoctum radicis ſynarum bibēdum eū traxi,quod ad uiginti quatuor dies ebibit, & eo parum

ſudabat,aluus tamen in vniuerſa hac curatione optime reſpondit. Cæterum, vix decimus agebatur curationis dies,quando huic vlcera ex toto ſanata ſunt,& brachiorum dolores leuati,quibus ita vtebatur, vt ſe ſanum diceret,ad triginta tamen dies,curatio protracta fuit, & recte habuit.Cæterum, cum adhuc ſeſe non omnino ſanum diceret,alium acceſiuit medicum. Qui ex mercuriali vnguento eum illiniuit,& ita ſiniſtre,vt per os vniuerſam corporis ſubſtantiam ſpuere illi fecerit, adeo vt tabe & marcore confectus diem ſuum obierit.

Curatio quinquageſima ſeptima de febre continua maligna, alteri febri, ſuperueniente.

IOANNES Florentinus,vir annos natus triginta,têperatura bilioſa exuſta,vt eum ſæpe hiſpanum appellarem,febri lenta diu correptus fuit,quam acuta poſtea ſubintrauit,maligna cordis humores, & ipſius cordis corpus prehendens,magis tamen humores, porro, calor febrilis nunquam intenſus fuit, pulſus tamen parui,diminuti,& debiles erant, caput ad anteriorem partem dolebat,& linguam aridam & nigram habebat, vt vix eius verba ab aſsiſtentibus percipirentur.delirabat, noctu magis, diu parum loquebatur,& interrogatus recte reſpondebat,ad oblata ſe bene habebat, & aluus utcunque reſpondebat,huic vrina pallida erat, parte in ſuperiori nubeculam diuulſam habens.Cæterum,iis conſideratis,victum huic ex pullo contuſum parare iubeo, adiecto ptiſanæ cremore,cui puluiſculus boli armeniæ pallidi admiſcebatur,item,diamargaritonis frigidi ſpecies,ſed tunc ex vena cõmuni brachij, ſanguinis vncias quatuor demendas curaui, qui ſane non admodum magnam præ ſe ferebat putredinem, vnde prædixi, omnia proſpera breui futura,tam & ſi,ex febribus cordis corpus occupantibus,quæ & ipſæ hecticæ ſunt, vt fuſe iam in his centuriis dixi ex Galeno, libris de pulſibus, ſanguis

guis extractus,optimus fere ſemper eſt, quare in eis à ſanguinis miſsione,medici prudentes abſtinent, modo tales febres pendentiam ab humoribus, & membris aliis non habeant,vt Ioſepho aurifici Veneto euenit,qua de cauſa illi ſanguinem extraximus,vt cẽturiis per Frobenianos,excuſis legitis.Cæterum,ab hac ſanguinis miſſione ægrotus melius habere dixit.Sed tunc ſpuere cœpit,nam circa pectus pondus ſentiebat, & quandoque tuſsiebat,qua de cauſa,decoctum hoc parare iuſsi.

℞. Capillorum veneris,farfaræ,radicum endiuiæ, bugloſſi,borraginis,ana pugillum vnum, prunorum pinguium,decem,ſebeſten,iuiubarum,ſingulorum quindecim,ſeminis melonis mundi,cucurbitæ,batechæ,ana vnciam mediam,glicirhizæ mundæ vnciam mediam, florũ nenupharis,borraginis, bugloſſi, violarum, roſarum, ana pugillum medium, excipiantur omnia libris ſex aquæ,& fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur,cui adde,ſyrupi violacei,nenupharini,oximelitis,ana vnciam vnam, miſce fiat potus longus, cuius mane & ſero,magnam quantitatem bibebat.Cæterum, linguæ nobis cura incumbebat, quæ ſæpe ſemine pſilij ex aqua lauabatur,& circunflexa canna abſtergebatur, & frontis altæ parti oxyrhodinum admouebatur, veluti cordi epithema refrigerans,quæ ſæpe innouabantur, ſed hæc cum tractarentur,ex naribus ei ſanguis fluxit, non multus tamen,de hinc nocte quater egeſsit, & magis ſolito delirauit,agebatur autem dies,(vt aſsiſtentes aiebant,)octauus à morbo acuto & maligno introducto.Tunc ego morbum in ſtatu iudicaui,ac victum eius ſolum ptiſanæ cremorem eſse iuſsi,& ad ſcapulas cucurbitulas quatuor applicandas curari, ſequenti die, cum hic magna & ingenti ſiti torqueretur,& gelidam vehementer appeteret,tam & ſi hyems vigeret,aquam ad ſatietatem ei conceſsi,qua ipſe valde oblectatus eſt,& ex multum ſudauit,proximo die,melius habuit, & ptiſanæ cremor in cibo auctus eſt,& mannę electę,binas vncias

&

& tertię mediam in decoctione florum & fructuum cordialium,ei propinauimus,quo pharmaco aluus optime reſpondit,& recte tũc habere dixit.exinde victus ei pullus aqua coctus eſſe cœpit, & alia vires inſtaurantia, vt vinum vermiculum ſubtile , quod facile concoquitur , & membris apponitur confeſtim . decimoquarto die, ex toto ſanus fuit factus, qui & nunc recte uiuit. Hoc eodem tempore,febribus quoque correpti, conualuerunt, Lazarus iuuenis, qui ex nundinis fulgineis, tunc reuerſus erat, ubi à medico cognomento uncia,recte tractatus erat, & miles qui ſummi pontificis ſtipendium merebat,qui cum febri continua conciperetur,tertio die bile ſuffuſus eſt, pulicari morbo apparente quoque.

Curatio quinquageſimaoctaua de pleuritide in impiema uerſa, & hominem intra quadraginta dies interficiente.

QVINQVALA,Vir tẽperatura ſanguineus,obeſus, natus annos quadragintaſex, inſpirante, uento auſtro admodum calente, qui ſeſe ad internetionem exerceret, male habere cępit. Cæterum, tertio die ad noctem,pleuritide ſęuiſsima affligi cępit, ad quem accitus ipſe,eum ita fortiter dolore infra ſcapulam ſiniſtram,cordis anteriorem partem prehendente,cruciari inuenio,ut me præſente,bis & ter, in animi deliquium, ob dolorem illum internecabilẽ laberetur, totus nanque riguit,quem pannis calidis confertim reſtituimus, quibus & locus dolore affectus quoq; fouebatur,ut ex milio,& furfure, confecto ſacculo,ſed interim dum hæc applicabantur, fomentum hoc apparabatur, quod habet. ℞. roſarum,hordei,fœnugræci, ſeminis lini,maluæ,uiolarum,anethi,camomillæ,parietarię, radicis maluauiſci,an.pugillum unum, libris decẽ aquæ omnia excipiantur,& fiat decoctio ſufficiẽs,& coletur,

cui adde, olei roſacei, uiolacei, camomillini, an. uncias duas, miſce fiat fomentum, & ſpōgia noua, uel filtro, uel melius ueſica bouina ſemiplena, ſupra locum dolentem applica, & ſæpe innoua, ijs enim dolor ille pernecans lenitus fuit, ſed tunc ex interna brachij uena reſpicientis latus affectum, ſanguinis uncias decē demendas curaui, & ſupra ipſum locum unguento inungi, conſtante, oleo roſaceo, uiolaceo, & pauca cera, lana ſuccida excepto, quibus optime habuit, & eā noctem abſq; dolore tranſegit, in aurora uero ad eūm diuertens, eum recte ualere comperiui: Nam, optime ſpuebat, & parum uel nihil dolebat, totum tamen corpus ſuum tanquam contuſum & uerberibus affectum, dicebat, parum guſtabat, & id quod guſtabat ptiſanæ cremor, aut hordei aqua iulebo uiolaceo ādmiſta erat, ſequēti nocte, dulces ſomni eum tenuere, ut ſe ſanum aſſeueraret, tertio die, ex flore ſiliquæ ægyptiæ bolum deglutiuit, quo aluus optime reſpōdit, & tunc omnia recte habere uiſa ſunt, quarto, cum ex toto ſe ſanum diceret, cum uenia diſceſsimus, domi tamen hic ad ſequentes octo dies manſit, quibus optime ſemper habere dixit, poſt octauum uero diē dolore iterum circa eundem locum affligi cœpit, non ſine febre, & corporis ſui laſsitudine, ad quem ingreſſus alius medicus, ita in eo curādo ſegniter & pigre ſe geſsit, ut nullo extracto ſanguine, ſolis propinatis ſyrupis, ſexto die illi pharmacum purgatorium dederit, quo die phlegmone diſrupta eſt, & ægrotus empimicus factus, tempore etenim illo intermedio, fluxio locum illum debilem repetiuit, unde phlegmone orta eſt, pro qua curanda, illico ſanguinis copioſi emiſsione opus erat, quam negligens medicus præteriuit, ſyrupos tantum dando, oblitus uerborum Hippocratis. Vltimis morbis, ultima remedia eſſe adhibenda, & ultimos & exacte peracutos morbos ſumma & exacta diligentia indigere, demum ſexto die, ab ebibito pharmaco conceſſo, per medicum indignum, ut medicus dicatur, phlegmone diſrupta eſt,

unde

unde ægrotus male habere cœpit, empimicus autē (ut dixi) euaſit, à quo die, ægrotus in fluxum uentris incurrit, & ſaniem per os ſcreare cœpit. Nam phlegmonem intus diſruptam eſſe ægrotus ipſe firmabat, quia eam rūpi perſenſit, ſed euidentiores notæ hoc teſtabantur. Thoracis nanque cauitas ex ipſo pure plena, ut empimicis euenit, euaſit, id autem per os interpellatim ita putidum & fæculentum, magna quantitate mittebat, & ita peſsimi odoris, ut ægrotus ipſe amplius eius emiſſionem ferre non poſſe aſsiſtentibus non raro inculcaret, imo aliquando, ita coaceruatim, & magna quantitate, tabum & corruptum humorem hunc, mittebat, ut quis per uomitum emiſſum diceret, demum perſeuerāte uentris fluxu, & putris materiei per os reiectatione, quæ magnam & ingentem uiſcerum corruptelam arguebat, tabidus factus, diem ſuum obiit, quadrageſsimo die, à morbi initio, non ſine medici illius culpa ingēti, aliter enim non moreretur.

Curatio quinquageſimanona, in qua agitur, de dolore oculi.

ANTONIVS Baptiſtæ filius, iuuenis natus annos viginti ſeptem, quum recte haberet, repēte dextri oculi dolore cruciari cœpit, dolebat etiā à capite, perſentiebat autem iuuenis hic boni habitus temperatura bilioſus intra oculum, dolorem pauco cū rubore, abſq; tamen febre, pro quo curando, adepoſitis per clyſterem alui fęcibus ex cephalia externa, ſiue capitali dicta uena, eundem oculum affectum reſpiciente, ſanguinis uncias ſex detraximus, à qua ſanguinis miſsione, illico ſe recte ualere, nec amplius dolorem perſentire, dixit, ad oculum tamen ſtillatitiam ex Roſis, uno uel altero croci grano intinctam, admouebat frigidam. Vt enim, quæ auribus iniiciuntur calida eſſe oportet, ita oculis applicata, frigida ut ſint neceſſe eſt.

Curatio

Curatio ſexageſima, in qua agitur, de urinæ acredine, mordacitateve, ob vlcera à morbo gallico contracta.

MVLIER, quæ ad portum agit, & iam diu morbo gallico uexata eſt, ut quoque ex eius facie percipitur, in urinæ ingentem acredinem, mordacitatemve, incidit, cæterum, hæc, propoſito optimo uictus ordine, & caſsiæ ægyptiacæ pulpamento bis, atque ter deglutito, ac ebibitis decoctis, quæ materiam morbi gallici reſpiciunt, Guayaci decoctum ad quadraginta dies ebibit, & ex toto ſanata eſt.

Curatio ſexageſimaprima, in qua agitur, de quadam mala affectione derelicta, à quartana febre.

RAPHAEL Thadeus, iuuenis florentinus, & qui Anconæ apud Aloiſium Pixonium mercatorem agebat, quum Antuerpiæ quartana laboraret, in Italiam ſe recepit, & ab ea curatus ſanus euaſit, cæterū, inde eius facies pallida admodum contracta eſt, ut alio grauiori morbo iuuenem hunc affligi, quiuis diceret, patiebatur nanque lienis, & corporis meatuum obſtructiones, pro quibus abigendis, ab ebibitis ſyrupis, & apozematis deoſtruentibus, & repurgato corpore, decoctum radicis ſynarum ad uingintiquinque dies ebibit, & floridum colorem ſolitum adeptus eſt, fiſtula tamen ano infixa detecta eſt, quam antea (ut ille aiebat) non perceperat, pro qua curanda Hipp. conſulendus eſt, proprio huic dicato negotio libro, hoc eſt, de fiſtulis.

Curatio

Curatio ſexageſimaſecũda, in qua agitur, de Ramice inteſtinali, ruptura dicta.

ESAV Martilinus, iuuenis florentinus, abſq; procathartica cauſa, (ut ille aiebat) in herniam inteſtinalem incidit, quæ deſcenſus inteſtinorum in ſcrotum, ob omenti rupturam deſcribitur. Cæterum, huius curam ſuſcipientes nos, à depoſitis alui per clyſterem excrementis, inteſtina per chyrurgum leniter intus reducẽda curauimus: tandẽ accintus eſt faſcia inguinali, optime compoſita, ſub qua, ad rupturam, ceratum noſtro modo apparatum ponebatur. Cuius beneficio, & ſyruporum etiam infra dicendorum potu, intra menſem ſanatus eſt. agitur autem iam bieñium à curatione iſta, ille uero ut ait, ita recte habet, ac ſi nunquam hunc paſſus ſit morbum. habet igitur ceratum mirum contra rupturam, hunc in modum. Recip. Gummi tragacanti, Arabici, carabe dicti ſuccini, ana drachmas duas, bdelij aceto diſſoluti, acaciæ, maſtichis, hipociſthidis, thuris, ſandarachæ, boli Armeniæ, ſarcocollæ, ana drachmas duas, & tertiæ mediam, ſanguinis draconis optimi, Lapidis hęmatitis ueri, mucaginis Veſicarũ vlmi, ana unciam mediam, uiſci quercini unciam unam, Glutinis taurini aceto diſſoluti, drachmas ſex. cerę, reſinæ, ana uncias duas, terenda terantur, & ſecundum artis miniſterium, fiat ceratum, primo ceram & reſinam in cacabo liquefaciendo, dein cætera mittendo: ultimo uiſcum, & Glutinum, tandem ceratum para, me hercle diuinum dices.

Syrupus bibendus.

Recip. biſtortæ, oſsium myrobalanorum citrinorum, mumiæ, Granæ tinctorum, radicum conſolidæ maioris & minoris, ſarcocollæ, ana unciam mediã, rubeæ tinctorum drachmam mediam, ex iis omnibus fiat puluis. Reci. prædicti pulueris ſcryptulos duos, rob Myrtillorũ

unciam

unciam unam, decocti rerum prædictarum conſtringẽtium uncias tres, miſce fiat ſyrupus, quem ieiuno ſtomacho, bibat, & ſæpe iteretur, iis enim vir hic ſanus ut dixi, intra menſem euaſit, qui & nunc apud ægyptũ merces exercendo tauricè ualet.

Curatio ſexageſimatertia, in qua agitur, de puero tumorem prædurum & ingentem in occipitio patiente, unde paralyſis illi ſuperuenit, & poſtea obitus.

PVER proxenetæ à Lanxiano, anno natus duos, magnus & obeſus, tumorem in occipitio prope nucham ingentem & prædurum paſſus fuit, pro quo curando, accerſitus fuit chirurgus, qui emplaſtrum (neſcio quale) tumori ſuperpoſuit, quo breui tumor delituit. Cæterum, paucis interiectis diebus, puer paralyſi correptus fuit, adeo ut brachium ſiniſtrum illi ita reſolutum fuerit, ut motus in uniuerſum expers manſerint, & oculus dexter ita infectus, & puerſus, ut ſtrabo puer factus ſit. At, puer hic, paucis poſtea diebus, febri correptus eſt, multis & uariis exanthematis nigris corpuſculum occupantibus, unde intra octo dies, diem ſuum obiit.

SCHOLIA.

OB *tumoris materiã retroducentẽ, ad interiora ſupra neruorũ originẽ, obſtructio facta eſt quã cõſecuta eſt paralyſis, ſed & oculus paralyſi quoq; affectus eſt, qui ut ſtrabonibus apparet, peruerſus erat, & uix à palpebra claudebatur, nã oculũ ipſum cũ ipſa palpebra ægrotus non mouebat, quem caſum, non raro ante nos, priſci multa laude digni, notarunt, ut accurate Aetius ſermone ſeptimo ſine rei medicæ, capite. 49. pertractat, quem percurrere ne pigeat, lactauerat autem puer hic matris ſuæ lac, quæ hectica febre, & phthiſi laborauerat, & ex ijs conſumpta non diu ante tumoris apparitionem obierat, unde forte puer morbum contraxit, & obitum. hoc eodem tempore, huius pueri patrem ab hectica liberauimus, quam cõtraxerat ab uxore, quæ paucos antea dies*

phthiſi,

phthiſi, & hectica conſumpta, diem ſuum obierat, quam ipſe diu curaue rat tractaueratque.

Curatio ſexageſimaquarta de febre ardente, cum pulicari morbo.

VXOR piſcatoris, mulier procera, & corpulenta, quadraginta nata annos, ardentiſsima febri corripiebatur, ad quam accerſitus, eam ſic ardenti illa febri, pulicari ſymptomate per vniuerſum corpus floreſcente, vexari comperio, multis rubris, paucis vero liuidis exantemathis apparentibus, unde huic illico ſanguinis vncias decem demendas curaui, ex brachij dextri vena baſilica, erat autem ſanguis non admodum corruptione affectus. Cæterum, victus ratione, prout ſimilibus febribus correptis, fit, conſtituta, & propinatis ſyrupis ex ſucco acetoſo, & acetoſitate limonum, quinto die, per nares, ſanguinis fluxum adeo copioſum incurrit vt opus fuerit retractionibus, frictionibus, vinculis, ac ad nares turundis pulueribus conſtringentibus oui albumine exceptis, uti, immo ad tempora & frontem, gypſum oui albo miſtum & plagulis exceptum admouebatur, tunc ſanguis deſiit per nares fluere, & in os cadebat. cæterum, ab oxicrato ore detento, ſanguis ex toto cohibitus fuit, & mulier ex toto libera, hoc eodem tempore huius mulieris filiæ duæ, eiſdem febribus, & ſymptomatis correptæ erant, quæ & ipſæ ſanatæ ſunt.

Curatio ſexageſimaquinta, in qua agitur de aurigine morbo, ſimul cum tertiana duplici infeſtante.

AMORETVS iuuenis Florentinus, natus annos tres ſupra uiginti, tẽperatura biliosa, ſi qua altera, aurigine morbo, ſimul & tertiana duplici laborare cœpit. cæterum, huic occurrens ego, in brachij curuatura internam ſecari feci venam ſanguine ad vncias

cias octo diminuto, ſyrupos quoque iecur reſpicientes & eum ab obſtructionibus liberantes exibuimus, vltimo denique pharmaco purgatus ex rhabarbaro & electario à dactilis, in quo oximellitis parum affuſum erat, compoſito, bene habuit, & ſequentibus nonnullis diebus rhodoſacharum ieiuno ſtomacho, comedebat, & ſtillatitiam cicoreæ ſuprabibebat, ac tandem ſanatus eſt. erat autem huius lotium adeo croceũ vt familiaribus ad mirationi eſſet. hoc eodem tempore, in eadem barberinorum domu, Petrus Franciſcus à terra noua, mercator diligentiſsimus, à nobis ex articulario morbo, curatus eſt, qui & ipſe ſanitatem obtinuit.

Curatio ſexageſimaſexta in qua agitur, de ueteri fluore, rubricante,

VXOR Orientalis mercatoris, qui ad edem Diui Rochi habitat, poſtquam abortiuit, fluxum ordinatum paſſa eſt, qualem tamen, pariẽtes uel abortientes, ſolitæ ſunt pati, à quo optime valuit, octauo poſtea die, fluor muliebris rubricans, qui à toto corpore decidi ſolet, illi ſuperuenit, ita copioſus ut ſæpe mulier hæc animo linqueretur. ad hãc igitur vocatus ego, poſt ſeptimum diem, eam habitu gracilem, viribus tamen vtcunque valentem deprehendi, quæ ad ea quæ illi offerebantur, mediocriter ſe habebat, tunc vero vniuerſa intẽtio noſtra eo dirigebatur, vt hunc compeſceremus fluxum, quando ex illo, mulier hæc ſæpe in animi deliquiũ incidebat, vt timor eſſet aliquando ex toto deficeret, & moreretur. Cæterum, quia mulier hæc etiam de ſtomacho querebatur, & ad gulam neſcio quid perſentire ſe aiebat, vomitorium medicamentum hoc paro, vt humorum fieret auerſio, retractione. ℞. Seminis raphani, cumini, rapæ, cæparum, anethi, ana drachmas duas, ſeminis ſtaphiſagriæ ſcriptulum vnum, in libris duabus aquæ para ad ignem decoctum, & cola, cui adde, agarici opti-

mi,candidi,in puluerem redacti,drachmã mediam, oximellitis vnciam vnam,& alterius mediam,miſce,fac vomitorium,& tepidum bibendum trade.nouiſti tu, quæ tepida ſunt,ſtomachum diſſoluunt, & eum ad vomitum pronum reddũt, hoc etenim vomitorio medicamento multa euomuit,dein uero ex diacitonite ante eſum parum guſtauit,vt eius ſtomachus roboraretur, qui laxus, & diſſolutus erat. huius victus, capi, aut hædi, carnes erant,aſſæ potius quàm aqua coctæ, quibus aſsis ſiue elixis, aromatum vice ſpecies hæ iniiciebatur. ℞. Seminis ſumachiorum optime piſtorum,drachmas ſex, coriandorum præparatorum,drachmas tres, boli armeniaci pallidi,drachmas duas,cariophillorum, drachmã mediam,miſce,& tere,& fac puluerem, cuius pauxilum ꝑ vice infunde, ſed in pótu vinum rubrum auſterum aqua calybeata dilutum habebat,ſed interdiu,& noctu, iulebum hoc bibebat. ℞. Aquæ plantaginis,ſtipitum roſarum,ana libram vnam,rob myrtillorum,vncias duas, miſce,fac iulebum longum,de quo bibat, & eo minus quo potuerit,iis enim ordine digeſtis,radicibus mammillarum,cucurbitulas duas magnas affigi curaui, poſt quas fluxus non ita copioſus erat,immo tunc ex ſe, materia ꝑ ſeceſſum deriuata eſt, ſæpe nanque egerebat, & tunc vt conſequens erat,ex vtero fluor imminutus eſt, ſed cum poſtea ventris fluxus reſtrictus ſit,ex vtero fluxus iterũ ad ſolitum ſuum curſum rediit. At cum tunc ad manus eſſet ceratum contra rupturam paratum, curaui vt obſtetrix ad os ventriculi, eius parum in panno coccino admoueret,veluti & parum quoqúe ad imum ventrem. quibus,prædicto regimine,ita fluor hic reſtrictus fuit, vt intra octo dierum ſpatium,poſt meum acceſſum ſanata fuerit:raro ſane morbi ij curationem recipiunt,& eo magis ſi iam veteres ſunt.

Curatio

Curatio ſexageſimaſeptima, de puero continuo febriente, cui datum eſt purgatorium pharmacum, quo mirum in modum ſudauit, & liber à febri manſit, quæ poſtea in quintanam degenerauit.

PVER Alpharinorum, quum febri continua laboraret, & bene haberet, non multum poſtea, ab ingeſtis pomis viridibus in febrem recidit, huic poſt per iniectos clyſteres, depoſita ventris excrementa, ſequenti die ad eum accedēs, ſyrupi roſati ſolutiui vncias duas, tribus aquæ portulacæ miſtas, ieiuno ſtomacho, propinaui, quibus ita in ſudorem copioſum, vniuerſum eius corpus irrigantem, ad tres horas peruenit, vt inde liber à febri maneret, ex pharmaco autem purgatorio, per ſudorem euacuans humores factum eſt. Cæterum, elapſis poſtea quinque diebus, puer hic, febri correptus eſt, à qua ſudore mundus euaſit, poſtea, quinto altero ſequenti die, eadem febre in eadem hora oppreſſus fuit, à qua & ſudore liber euaſit, ſed & quinto altero ſequenti die, ſimili paroxyſmo vexatus eſt, à quo & ſudore in totum ſanatus eſt. Quintani autem tres ij paroxyſmi à me in hoc puero deprehenſi ſunt, adeo euidentes & manifeſti, vt ex tertianis quotidie percipiuntur, euenere autem hæc, menſe Iunio.

Curatio ſexageſimaoctaua, in qua agitur de ægylope, à morbo gallico, in angulo oculi, contracto malo.

MVLIER, quæ ex Sancto Lupidio ad me delata eſt, morbo gallico laborat, nam eo, maritus antea laborauerat, ex quo Romæ curatus fuerat. Cæterum, hæc ex ipſo morbo vlcus in naribus contraxerat, & ad oculum in magno angulo, hoc eſt, intra nares, & ipſum oculum, ægylopem, non admodum tamen inueteratum malum, nondum enim in fiſtulam dehiſcerat, &

in capite tuberculum magnum patiebatur,& prope alterum oculum duritiem quandam,quam omnes affectiones,ac vitia,capitis ingens dolor comitabatur. erat autem mulier hæc,annos nata,quinque ſupra triginta, cuius aluus,niſi clyſteriis,aut balanis irritaretur,ſex, & octo dies,abſque ſeceſſu permaneret, cauſa non parua, vt morbus hic difficilis , & grauis , in dies magis , & magis foueretur maligniorq; euaderet.omnia igitur hæc,ipſe conſiderãs,quæ ſymptomata antea cum eſſent, morbi euaſerunt,ſic uictũ huic inſtituo,quantitate,prout longitudo morbi,& ipſius uires poſtulabant, qualitate uero,cibaria optimi ſucci eſſent,cõmendaueram, potus uero,aqua decoctionis cynnamomi,ijs enim ordine digeſtis,ſyrupos hos,hæc bibere cœpit. ℞. ſyrupi de fumo terrę,de epithimo,de elleboro an.unciam mediã, infuſionis ſenæ,ancias quinq;,miſce,fac ſyrupum,quem ieiuno ſtomacho, ębibebat, & octies repetebat, in fine quorum,hæc deglutiuit catapotia. Recip. pilularum de nitrõ Alexãdri , ſcriptulos duos,aurearum, de fumo terræ,an.ſcriptulum unum,diagridij.grana tria,trochiſcorum alaandal,grana duo,omnia ſyrupo de fumo terræ excipiantur,& formentur pilulæ quinque,quas hora ſeptima noctis deglutiuit, & inde nocte dormiuit, quibus aluus optime reſpondit: tunc uero ad decoctum radicis ſynarum eam traximus,quod ad triginta quinque dies ebibit, ſubtili admodum uictus ratione inſtituta, & abſtemia facta. Cæterum, paucis interiectis diebus, poſt potus initium,narium ulcus,ubi os denigratũ comparuerat,candente ferramento,leniter exuſsimus,& ut decet,tractauimus, ſed ægylopẽ ita tractauimus, ut pro ea curanda non uſi ſimus uſtione,nondum enim os corroſionem,aut ingentem putrefactionem in ſe contraxerat,quanquam non tantum quartum diem,ſed alios plures ęgylops ipſa,tranſegerat.Et hoc eſt,de quo Gal.cõtra Apollonium,& Archigenem conqueritur,cõtra primum,ut qui nulla pharmaca ad ægylopas deſcripſerat, quia

quia forte, quũ morbus hic acribus curari debet, ab eis oculus officitur, & affectæ partis inflammatio magis augetur. item quia pernecelſaria ad affectionem curandã, pharmaca liquida maiori ex parte ſunt, quæ cum locus nõ tolerat, quia neceſſario ex eis in oculum aliquid influit, ideo poſtponenda ſunt, contra Archigenem, uero, quia per pauca ſcripſit, remedio pro hoc curando morbo, dicens, morbum hũc per chyrurgiam curari debere ſed Galenus Archigenem toto cœlo errare contendit, cum morbus hic non ſubijciatur manuariæ operæ, ſed pharmacis potius ſecundum genus, & id magis quando nondum ulcus ad oſſa uſq; dehiſcit in fiſtulã, Galeni igitur doctrina munitus ipſe, morbum hunc topicis remedijs profligandum curaui, proinde, ad emplaſtrum à nobis iam diu deſctiptum, pro hoc eodem morbo eradicando, cuius iam antea longam habueram experientiã, confugi, ex cuius applicatione, res ita felicẽ habuit ſuccesſum, ut nullo alio remedio uti opus fuerit, erat autẽ durities ad angulum magnum, prope nares, ingens, & orbiculata. Cæterum, intra oculi ipſius angulum, foramen paruum erat, per quod ſanies effluebat, unde oculus totus male affectus euaſerat, immo ex ipſo angulo, palpebrarum circunferentiæ duræ, ſcabiæ, & contortæ apparebant. aduertendum tamen duximus, quod ſingulis curationibus, antea quam emplaſtrum admoueretur à nobis inferius deſcribendum, ex ipſo decocto radicis ſynarum, oculus, & nares, immo & tuberculum capitis, lauabantur, fouebanturq;, ſic enim intra triginta dies ægylops ex toto ſanitatem obtinuit, ex narium uero ulcere, elapſo quinquageſimo die ab uſtione, tria exempta ſunt oſsicula, & uiginti aliis ſequentibus, clauſa uniuerſa curatio fuit. porro, tuberculum capitis prædicto decocto radicis ſynarum quoq; fouebatur, quod poſtea abſterſum, ex unguento ab althęa, pauco argento uiuo miſto inungebatur, fricabaturue, ſic enim ex toto mulier hæc intra hoc prædictum tempus, ſanata eſt. habet

autem unguētum, ſiue ceratum ex noſtra deſcriptione, contra ægylopas,ſic. Recipe pulueris teſtarum coclea rum drachmas duas,myrrhæ,aloes lotę,thuris,an.unciā mediam,ſarcocollæ,ſanguinis draconis,ceruſæ, an.drachmas tres,opopanacis aceto diſſoluti, lapidis hæmatitis ueri,an.drach.unam, & alterius mediam, croci ſcriptulos duos,cerę,reſinæ,an.unc.tres,miſce, & ad ignē, ſecundum artis miniſterium, para ceratum, & angulo oculi admoue.

Curatio ſexageſimanona Piſauri habita, in qua agitur de ramice carnoſo, uarijs alijs affectionibus complicato.

PISAVRVM uenimus,urbem antiquam,de qua Catullus dixerat. Sedes moribunda Piſauri. nunc uero ciuitas nobilis eſt, & magnifica, in qua ita ſalubri aere & clementi amænaq; aura fruitur,ut nuſquam,quod ſciam ſalubrius aut uegetius uiuatur, ſed id in cauſa eſſe, à ſenioribus ciuibus accepimus, in totum exſiccatas lacunas, à quibus olim inficiens & peſtilens aer expirabat,item,quia ſilicibus munitæ uiæ,nunc lateribus ſunt ornatæ: Cæterum,Piſaurum,ita fructibus,& ad uictum hominis, perneceſſarijs bonis abundat,ut hodie Italiæ totius hortus dicatur, & merito, quum inde ingens tritici,uini, fructuum, & frugum copia, per uarias totius Italiæ partes, diſpartiatur. Hæc dum ſcriptis mandaremus regnabat Guidus Vbaldus Illuſtriſsimus Vrbini Dux quartus,& Piſaurenſium dominus clementiſsimus,& liberaliſsimus: qui ut eſt,omni genere literarum ornatus,& in gerendis bellis alter mars,ita Iuſtitiæ adminiſtratione alter Traianus habetur, ſub cuius tutela Piſauri aliquot menſes moratus ſum, & ex pluribus quibus medicati ſumus ægrotantibus, paucas has curationes memoriæ comendauims, quarum prima ſequens habetur.

Iacobus Mantuanus,mercator Piſaurenſis tres ſupra quadraginta annos natus,tẽperatura bilioſus, & qui ad rixas ita promptus eſt,ut uel ex facili cauſa, furibundus ad arma currat,hic adeo morboſus eſt,ut in hoc uitę ſuę curſu magnam partem affectionum,quę homini euenire ſolent,ſuſtinuerit:nam à capite deſtillationem patitur, ex qua grauiſsima tuſsis per interualla oritur, quæ ipſum inſomnem tenet, quas affectiones comitantur ſcapularum & coxendicum dolores,ueluti coli inteſtini af fectio,& renitẽs curationi ramex carnoſus, pro quibus abigendis,profligandisue tam uarijs,tamq; concatenatis,ac contumacibus affectionibus, multi multa, & doctrina & artis excellẽtia prętantes uiri machinati ſunt, nam & decoctum guaiaci illi ebibendum tradiderant, quo peius habuit,& Thermarum aquas non paucas Patauij ebiberat,ſed fruſtra,quo tempore ramicem ita ſini ſtre medici tractarunt,ut ipſis in teſticulis cauernoſum ulcus fieri permiſerint,ſed tunc docti medici Veneti ad nucham, fontem ſiue ulcus,candente ferramento excitarunt,per quem paratum fonticulũ muſci & ſolitæ deſtillationes, foras utcunque exibant, adeo ut curandis teſticulorum ulceribus locum præſtiterint,& cæreræ af fectiones non ita ſęue cruciarent : carnoſus tamen ramex,cum ijs contumaciter uigebat.ad hũc igitur accer ſitus ipſe præter citatas affectiones, alias nonnullas pati deprehendo, iecur nanq; calidum admodum habet, in lotioque album pituitoſum multum emittit. Gonorrhęam non patitur,ſed eam longe antea uiderat,proinde curationem ſic adorior,& primo, uigebat nanq; hybernum tempus, minorans medicamentum illi ebibendum dedi,ſequentibus uero diebus,ex decocto ſequenti,uncias decem in aurora,ieiuno ſtomacho bibebat.

Recipe myrobalanorum citrinorum,chebulorum,indorum,an.unciam mediam, polipodij quercini recentis, unciam unã, ligni ſancti uncias duas, corticis eiuſdem, unciam mediam,radicum cicoreę,endiuię,an.pugillum

unum,ſemiſſis melonis unciam unam,ordei integri pugillum unum, paſſarum de corinthio uncias duas,foliorum & folicullorum ſenæ,an.unciam mediam,roſarum, rubearum pugillum medium,libris ſeptẽ aquæ excipiantur omnia,& fiat decoctio ſecundum artis miniſterium, quouſque maneant libræ tres, facta colatura, & expreſſura,adde ſyrupi de lupulis, de fumo terræ, de endiuia, an.unciam unam,miſce. ex hoc cæterum apozemate, ut dixi ſingulis diebus,ſingulas decem uncias bibebat,quibus in dies ter, & quater egerebat,ut triplicato apozemate hoc,non opus fuerit illi purgatorium aliud medicamentum propinare,quo ita recte ualere inculcabat, ut nunquam antea,tunc uero ad ramicem carnoſum,ceratum hoc deſcripſi,quo ita in minuta carnoſitas & durities illa fuit,ut ægrotanti & aſsiſtentibus admirationi fuerit,habet autem ceratum ſic. ℞. ammoniaci pinguis & optimi, uncias tres, in aceto eas macera, & ad ignem cerati modo redige & poſtea illi adde,marchaſitæ argenti & auri, in puluerem redactæ, πυρίτην græci, latini, ignarium lapidem appellare ſolẽt, unciam unam & mediam,& in aluta,ad equi ferri figuram, aut diadematis,aut lunæ falcatæ effigiem extendatur; & loco affecto ſuperponatur. Cæterum, ne deſtillatio uirum hunc nobilem male afficeret,ad ſiniſtrum brachium, fonticulum machinati ſumus, quatuor ab humero digitos, ſequenti hoc ueſicatorio,ut tyrunculi addiſcant, Accipe, cantarides ex aceto maceratos,quindecim, euphorbij, ſcryptulos duos,in mortario in puluerem redige, & fermento excipe,ueſicatorium,ex quo caput cauum glandis infarciatur, & loco ſignato infigatur, modo in eius circuitu, ceratum in medio perforatũ circumponatur, & aliud ac manutenens ſuperponatur, ne hinc inde currendo,locellos exulceret,ſequenti uero die diſrupta ueſicula,loco exulcerato, granum ciceris adaptato, & parũ prædicti cerati,ſcilicet,diachilonis,uel ſimilis ſuperponito,& faſcia optime faſciato,& ſingulis diebus, granum

num bis innouato, ſic autem factitãdo, fonticulus abſq; dolore apertus manebit,per quem, mucorum & deſtillationum,magna diuertitur quantitas. Cæterum,ijs intra mẽſem,hic ita recte ualere dixit,ut nunquam antea, ſolent autem pro ſimili teſticulorum atterenda duricię, uti medici fomentis,linimentis,cataplaſmatis, unguentis,uaporationibus,ſuffumigijs, ueluti uarijs alijs, quæ referre non uacat. porro hæc Raguſij cum commentaremur, occurrit Hilarius ſenẽſis,uir trigintaſeptem annos natus,qui ramicem aquoſum & prædurum patitur, ex quo cum ſingulis ſex menſibus,(ſcroto inciſo) humorem contentum foras trahat, recte habet,immo ſi non coit, peius habet,

Curatio ſeptuageſima, in qua docetur quòd propagines uenæ aiugos,ideſt,uenæ paris expertis,coniunguntur ramulis uenæ cauæ, thoracis internas partes nutrientibus.

NOLLEM quis mihi uitio uertat, quod Veſalij Bruxelenſis opinionem memoriæ reuoco,quam curationum medicearum harum cẽturia prima, ab hinc octo annos confutaui, eſt nanq; Andreas Veſalius Bruxelẽſis uir medius fidius doctus,& honore multo dignus, ut qui magna cura, & ingenti ſolertia, ac nõ uulgari labore,rem anatomicam,hac ętate illuſtrarit,et ita illuſtrarit, ut primas in hoc munere inter medicos obtinuerit,coactus tñ, eius opinionem teſtis eſt Deus, in medium affero,ob quam uim, unum pulchrum accedit,quod ratio propter quam in pleuritide dextra, axillaris dextri brachij ſecatur,in ſiniſtra uero axillaris ſiniſtri,illuſtratur.prædixi nanque prima cẽturia Andream Veſalium,Caroli quinti Imperatoris medicum,non recte dixiſſe,quãdo in pleuritide, ſiue phlegmone partes occupet dextras, ſiue læuas, dextram axillarem ſemper ſecandam eſſe,ex eaque ſanguinem mittendum, memo

riæ

riæ cõmendauerit.credebat nāq; Veſalius, quia uena azigos,quæ à uena caua iuxta cor,in dextra parte oritur, & ad inferiora reflectitur, craſſa,& multo ſanguine refecta eſt,optimum conſilium fore,ſi ſemper,quacunque in pleuritide dextra, ſiue ſiniſtra, axillaris uena ſecetur, ex eaque ſanguis mittatur, quam opinionem Veſalicam,ut erroris plenam,nos citato loco cõfutauimus, quia in corporibus humanis,à nobis magna diſſectis diligentia,comperiuimus,ea quæ uenam hãc ſine pari intrant, non amplius remeant, nec foras tranſmittuntur, obuiantibus,impedientibuſque ea,oſtiolis quibuſdam, quæ ad recipiendum aperta proſtant. Cæterum, ea quæ recipiunt,nunquam remeare ſinunt,proinde credēs Veſalius in axillaris dextræ uenæ ſectione, magna ſanguinis quantitas per uenam ſine pari phlegmonem alente, extrahitur,quod ſummum remedium ſit axillaris dextri lateris uena,in omni ſiue dextra,ſiue ſiniſtra pleuritide, ſecetur: ſed ille ignorans,per uenam illam,nihil ſanguinis foras euocari,hanc in lucem miſit opinionem,quam poſtea ~~Leonardus Fuchſius Germanus~~ libris ſuis Anatomicis,ueluti commentarijs ſuis in Galeni librum, de ſanguinis miſsione per uenæ ſectionem omnibus uulgarem fecit, & ita pro coronide habet, ſi pleuritis latus dextrum,tam in parte alta, quàm in parte infima, occupauerit,ſanguinis miſsio ex axillari dextra fieri debet,ſi uero ſiniſtrum offenderit, diſtinguendum, uel dolor laceſsit coſtas tres ſuperiores,uel nouē inferiores, ſi tres ſuperiores,ex latere ſiniſtro ſanguis demendus eſt, ſi nouem inferiores,ex brachio dextro ſanguis extrahendus eſt,quoniam nouem hæ coſtæ,(ut ille ait)aluntur propaginibus & ramulis uenæ aiugos, ideſt, paris expertis uenæ,quæ ad latus dextrum iacet. Cæterum, cum à nobis compertum ſit, per uenam ſine pari, ſanguinem foras non uenire, nec remigrare, conſequens eſt, Veſalij [redacted] ratiocinationem, caſſam & uanam eſſe, ut Commentarijs meis, quos ſupra Auicennæ Fen quarta,libri

aliq̃ q̃dã author.

ta, libri primi conſcripſi, uberius dixi, præfixo etenim Auicennæ textu, per Iacobum Mantinum hæbreum, fideliter uerſo; & à nobis reuiſo, & latiniori facto, commentarios ſcripſeramus, me hercle, ut ab iis, quibus legendos dedimus, accepimus, non obſcuros, quos Anconæ in ea bonorum direptione, una cum uniuerſa mea ſupellectili, & non paruo argenti pondere, ac non contemnenda bibliotecha, amiſimus, ſperamus tamen, ad aliquot dies, reſumptis uiribus, hos commentarios, denuo parturire, ædere, & in lucem mittere, ut noſcant omnes, meos illos eſſe labores, non illius, qui alienis ſe plumis ornare cupit. Sed de iis ſatis, & propoſito redeuntes, ſcire decet, quod cum hæc de pleuritide prædicto in loco tractaſſemus, ut rem claram & omnibus euidentem faceremus, indicaremuſque cauſam, ob quam in pleuritide, interna ſecanda ſit uena, dextra in dextra, ſiniſtra in ſiniſtra, dixi, quod rami uenæ ſine pari coniunguntur & copulantur oſculis uenarum propagatarum à uena axillari, quæ internas thoracis altas partes alunt, id quod nunc ita eſſe firmamus, quando ſic in corpore uno, uel altero, à nobis diſſecto, euenire obſeruauimus, quanquam uariis aliis in corporibus, uenæ huius aiugos ramos, non omnino coniungi & copulari propaginibus uenę axillaris in thoracis interna alta parte percepimus, ſed ita oſcula oſculis ſunt propinqua, ut non difficilis ſit tranſitus humorum contentorũ ab unis uenis, ad alias, adeo ut ſi non copulentur copulari tamen & coniungi uideantur, ut in omnibus fere euenire percipimus. nobiſcum hac in re eſt, Bartholomeus Euſtachius ducis Vrbinatis medicus, qui ita rem haberi, per literas è Roma mihi ſignificauit, ut prope diem, docto, & eleganti libro ſuo de Anatomia in lucem futuro, omnibus palam faciet. Cæterum, ut de hac re plenius dicamus, ſcitatis, quòd rami uenæ paris expertis, qui per inferiores coſtas diſtribuuntur, quando uerſus ſternum reflectuntur, non ſolum coniunguntur, ſed eædem

euadunt

euadunt cum ramis uenarum, quæ ſub os pectoris currunt, quæ originem à uena caua in iugulo antea quam diuidatur, habent, item ut ſupremam & ultimam manũ huic rei imponamus, dicimus, quòd uenæ inſitæ ſpatiis intercoſtalibus inferioribus, ex ſe mittunt uenas iuſtæ craſsitudinis, & notatu dignas, ad thoracis externas partes, quæ coniunguntur propaginibus, & ramis thoracis in parte exteriori, qui ortum habent à vena axillari, & ſic quoque uena ſine pari cum axillari conſenſum habet, ex eodem loco, & parte. At hæc ita ingenti ſpeculatione, diligentia & cura, ut adipiſcantur, indigent, ut perpauci hodie extent qui rem hanc ita ſe habere noſcant: non vulgari igitur diligentiæ deditus ſit, immo ingenti labori, & aſsiduo ſtudio incũbat oportet is, qui ad artis medicæ cacumina peruenire debet, prout de uirtute acquirenda ex Heſiodo decantatur. Hæc porro ſi Syluius pariſienſis in ſua ut ille ait, contra Veſalium Apologiá, ſciret, nunquam me hercle ſileret, ac ſic ex tã multis debacchationibus friuolis, futilibusue depulſionibus, aliam ueram in lucem mitteret.

Curatio ſeptuageſima prima, in qua agitur, de Iſchuria, id eſt urinæ ſuppreſſione, ob vrinæ fiſtulam craſſis & lentis humoribus conſtrictam.

VIR Venetus nobilis, qui Piſauri agebat, & urinæ omnimodam ſuppreſsionem, propter craſſos, & lentos multos humores, urinæ fiſtulã obſtruentes, patiebatur, ita affligebatur, ut in uitæ deſperationem ueniret, quum non niſi accerſito chirurgo, & immiſo catectere, meiere poſſet, proinde ut nobilis uir hic expedite meieret, ne catectere, nec chirurgo opus haberet, ſic curationem adorior, ebiberat autem antea plures ſyrupos, & pharmaca purgatoria uariá. ℞. radicis raphani, fœniculi, apij, ſaxifragiæ, ana unciam mediam, corticis radicis anonis uel ononis, dictæ remoræ aratri, unciam unam, capillorum ueneris, agrimoniæ

ana

ana pugillum unum, baccarum Alkekengi numero viginti, ſeminis aſparagi, ruſci, urticæ, cari, ana unciam mediam, florum ſambuci, camomillæ, ana pugillum unũ, in libris ſex vini optimi albi, fiat decoctio, quouſq; remaneant libræ tres. facta colatura, & expreſsione forti, adde theriaces optimæ, ſi quæ habetur, uncias duas, miſce, fiat potus longus, ex quo ieiuno ſtomacho bibat uncias octo, uel decem, ſed exterius, ad partes inferiores, etiam intra teſtes, & anum, hoc illinebatur linimento. Recip. aquæ uitæ unciam unam, olei ſcorpionum, uncias duas, Mithridati antidoti optimi, unciam unam, & alterius mediam, cantaridum panno lineo exceptarum, numero duas, cum cera ad ignem fiat linimentum ſecũdum artis miniſterium. Cæterum, linimentum hoc præcedebat balneum, ex oleo communi apparatum, in quo incoctæ erãt nonnullæ excitatis herbis, quibus ita recte habuit, ut deinceps non opus habuerit cathetere, aut chirurgo, expedite autem meiebat. Porro, pro hac complenda operatione, ſuccus limonis pondere trium uel quatuor unciarum, approbatiſsimum habetur remedium, ſua nanq; acutie, craſſas & lentas attenuat & ſubtiliat materias. Qui quoque pro extinguenda gonorrhæa, primatum habet, ut milies experientia compertum habemus, caute tamen limonis acidi ſuccus bibatur decet, cum impotentem ſæpe hominem reddat, & ad procreandam ſobolem inhabilem, ut cuidam ex principibus Italiæ, ſuperioribus annis, in bello germanico euenit. Cæterum, ad ęgrotum de quo agimus redeuntes, interim dicta parabantur, hic optimo uictus ordine utebatur, ueſcebatur autem ficedulis, & aliis auiculis montanis, perdice, turdo, ueluti & pullo gallinaceo, ex herbis uero aneto bene olente, fęniculo, petroſelino, caro, mentha, cerepholio, cappare, & ſimilibus, quæ aperiendi, & incidendi uim habent, eius namq; potus vinum album generoſum erat, non enim iecoris, aut renum caliditatem extraneam timebat.

Scholia

SCHOLIA.

TRIFARIAM vrinæ meatus conſtringi contingit ut memoriæ cõmendauit Galenus libro primo de Locis affectis, cap. primo, aut enim veſicæ corpus inflammatione, vel ſcirrho, vel abſceſſu, vel alio quouis tumore, ita in tumorem inſignem attollitur, vt eius meatus adeo occupetur, & conſtringatur, vt per eum urina reddi nequeat. ſecundo, vrina ſupprimi ſolet, ob rem præter naturam, quæ meatus innaſcitur, ut lapidem, callum, carunculam, quam ſemper ulcus præcedere ſolet, & ulcus hodie gonorrhæa, aut grumum, aut pus, aut lentum craſſumq; humorem, prout in caſu noſtro contingit, qui vt citato loco adnotat Gal. ex iis eſt, quæ longo temporis ſpatio, & paulatim naſci ſolent. Cæterum, habet vnaquæque harum rerum ſuas notas, per quas coniectura artificioſa, deprehendit medicus exercitatus unam uel alteram in cauſa eſſe, quòd vrina ſuppreſſa ſit. Qui igitur ad Curationes accingitur, primo ſub magiſtris exercitatus accedat oportet. Nos uero, hunc uirum, hanc affectionem à craſsis & lentis humoribus trahere deprehendimus, iis præcipuis notis, quia non à lapide, non à grumo, non à caruncula, non à tumore, ergo ab humoribus craſsis, & lentis, & eo magis quia immiſſa argentea fiſtula, catetere dicta, illico meiebat, & cum urina ipſa craſſi & lenti humores excernebantur, item quia uir erat in otio educatus, & multis cibariis, craſſos uiſcoſosq; humores generare potentibus, fuerit uſus. Cæterum, affectio hæc iſchuria uocatur, quæ & ob renum uitia non raro euenire contingit, & tunc periculoſiſſima eſt, vt Anconæ ſemel notauimus in dulcicario homine magno, & robuſto, qui in foro fontis habitabat, & Raguſii in homine obeſo, & grandi, ſed ii inde diẽ ſuum obiere.

Curatio ſeptuageſimaſecunda, in qua agitur de dolore gallico, cream, tibiæ anteriorem partem infeſtante, & per theriaces applicationem amolito.

QVI patiebatur morbum gallicum, & male habebat, poſt remedia adhibita, melius habuit. cæterum, circa cream, id eſt, tibiæ anteriorem partẽ ſemper doluit, pro quo propulſando dolore, multa & varia topica remedia, aliquando calida, aliquando frigida, admota

admota ſunt,ſed fruſtra,immo ad opium peruentum eſt, & nihil contulit,proinde cōſiderans eo in loco, nullum eſſe humorem,nullam qualitatem manifeſtam, in mentē venit,qualitatem venenoſam aliquam à maligno humore derelictam,tibiæ particulam illam infeſtare, pro qua abigenda,domandaue theriacam ſummum futurum antidotum coniecto,& re vera,à ratiocinatione hac mea minime ſum defraudatus,cum poſt applicitam theriacā dolor ita euanuerit, ac nius,conſpecto fele,nam theriaca adulta,calida eſt & potens,vtpote ex tam multis, & potentibus,ac præclaris ſimplicibus,compoſita.cæterū, ſimilibus doloribus,quoties theriaca non opitulatur,illi adiungendum ſuadeo oleum ex guayaco ligno paratum, ſic enim theriaca oleo huic miſta, ſimiles facile detrudit dolores.

Curatio ſeptuageſimatertia, in qua agitur de angina ſæua deliteſcente,& hominem poſtea interficiente.

LAVRENTIVS de Gentilibus,publicus notarius Piſaurenſis,vir annos natus quinquaginta, temperatura bilioſus, compoſitione vero ſiue habitu grancilis,& qui vt audio,& eius atteſtatur facies, morbum gallicum paſſus eſt,in anginam lapſus eſt,& eā quidem grauiſsimam ſæuiſsimamque.Quę ita hominem lancinauit, vt intra quinque horas, linguam craſſam ad modum habuerit,vt nedum loqui, ſed nec vocem formare,immo vero ne aquam deglutire poſſet.ad eum igitur accerſitus,hora noctis, hoc eſt, decima poſt morbi initium,illico iniecto clyſteri,degrauato ventre,ſanguinem ex cephalica ſiniſtri lateris,ad vncias ſex, demere nō niſi per interualla,admoto digito vulneri,iuſsi, erat autem humor inflammationem faciens, ſanguis pituitæ miſtus.Cæterum, ex ſiniſtro brachio ſanguis extractus eſt,quia in colli parte ſiniſtra,tumoris non nihil apparebat,& eo in loco æger magis dolebat, conſtabant autē

uires,

vires,tūc vero affecto loco,topicum remedium hoc applicitum fuit. ℞. Foliorum maluarum, parietariæ,roſarum,camomillæ,ana pugillum vnum,radicis maluauiſci,pugillum medium, nidi hirundinis numero vnum, caricarum pinguium,quatuor, in aqua ſufficienti fiat decoctio ſecundum artem,& depoſita aqua, omnia in mortario tractentur triturenturue,quibus adde, olei camomillini,roſacei,ana vnciam mediam, butyri recentis vnciam vnam,farinæ hordei,vnciam vnam,& alterius mediam,cum decocto prædicto,miſce, & fac emplaſtrum, & calidum loco affecto applica,item, vt gargarizet, ſic perſcriptum fuit. ℞. Aquæ hordei libram vnam,ſyrupi aceto ſi ſimplicis,vnciam vnam, & alterius mediam, diamoronis vncias duas miſce, fiat gargariſmus. Tertia hora noctis cum morbus ingraueſceret,ad ſectionem venarum ſub lingua deuenimus,quæ cum difficulter ſecari poſſent,parum vel nihil ſanguinis ex eis defluit, parum tunc dormiret,conſului, in aurora vero cum morbus ad ſtatum peruenerat,& materia fluxa fere erat, nihilominus ex eodem ſecto loco ſanguinis vncias quinque effluere feci,conſtabant autem vires.paulo poſtea interiecto tempore,cucurbitulas collo præcipue, & ſcapulis, ſecta cute,chirurgus admouit, nam licet deriuatio hoc tempore quam reuulſio magis conueniret,nihilominus multum iuuare opus hoc, vel ex hoc deprehendimus, quia de nouo aliquid humoris ad locum affectum ſemper effluit,& ea de cauſa,in Scirrho Galenus etiam repellentia deſiderat,quāquam & opus hoc à deriuatione non multum abhorret.Cæterum,horula vna vel alterá, interiecta,iterum ad venarum ſub lingua ſectionem peruenimus,quibus omnibus peractis gargariſmo vtebatur ſequenti. ℞. Florum camomillæ, radicum maluauiſci,ana pugillum vnum,caricarum pinguium,decem, in aquæ libris duabus,fiat decoctio ſecundum artem,facta colatura,& expreſsione,adde oximellitis ſimplicis, vnciam vnam,& alterius mediam,diamori,vnciam mediam

diam,ſtercoris canis prærodentis oſſa optime triti, vnciam vnam,croſci drachmam mediam, myrrhæ ſcryptulos duos,miſce fiat gargariſmus,quo tepido,aſsiduo gargarizet,ſed tunc emplaſtrum ſequens loco affecto applicabatur. ℞. Nidi hirundinis,numero, vnum, caricarum numero decem,radicum maluauiſci, florum camomillæ,ana pugillum vnum,foliorum maluarum, pugillũ medium,in aqua fiat decoctio ſecundum artem, & coletur.Cæterum, omnia in mortario iuſte terantur, quibus adde,butyri recentis vncias tres,olei camomillini, anethini,farinæ lupinorum,camomillæ,hordei,ana vnciam vnam,miſce,fiat emplaſtrum,quod ſi huic adieceris ſterchus pueri comedentis lupinos,longe præſtantius effeceris,iis enim eo die non nihil melius habuit, vt iulebũ violaceum aquæ hordei miſtum deglutiuerit, ſequenti vero die ad eum diuertẽs,in medio colli ex directo gutturis,dolere dixit.(loqui nanque iam cæperat) quo conſpecto loco,tumorem inibi deprehendi, effluerat nanq; humor à ſuperiori parte ad inferiorem,admoto tandem ſupra nouum tumorem, emplaſtro prædicto,tumor delituit,& ex ea materia nouus ſupra pectoris altam partem,ortus eſt tumor,tunc expedite loquebatur iam, & quæ illi offerebantur, comedebat, ſupra quem tumorem emplaſtrum admotum eſt, & ſequenti nocte, inde humor effluit,& tumor euanuit,ſed humor effluens, in coſtas dextras & thoracis anteriorem partem cecidit, ſed quanto dolore ægrotantis,ipſi, & aſsiſtentes nouimus,vt qui eum totam noctem gemere,morique velle, dicere audiremus,difficulter nanque tunc reſpirabat, immo ea nocte,ſepties,vel octies egeſsit,omnia pauca, liquida,putulenta,ingentem præ ſe ferentia corruptionem,inde enim male de ægrotante ſuſpicari cœpimus, vt ex ſcholio rationes colligetis,tunc vero ſupra latus dextrum,ſeprem vel octo cucurbitulas apponendas curauimus, poſt quas, non ita dolere dixit, amotis porro cucurbitulis,eum vniuerſum locum linimento hoc inũ-

gi iuſsimus,quod habet. ℞.Olei violacei, camomilli ni,ana vnciam vnam,butyri recentis vnciam mediam, ceræ,aſſungiæ gallinæ ana vnciam vnam,adignem miſce fiat unguentum,quo locus inungatur. Item ut expedita ſcrearet,ita perſcriptum fuit. ℞. loch de althęa,de farfara,an.unciam unam,ſacchari candi uiolacei, penidiorum,diadragacanti,an.unciam mediam, ſyrupi capillorum ueneris, ſyrupi uiolacei, ana drachmas ſex, miſce fiat eclegma,ex quo aſsiduo lambat, veſperi uero, quia dolor perſeuerabat, fomentum parari iuſsi, & loco affecto admouere, & ita habet. ℞.radicum maluauiſci, camomillæ fœnugræci,ſeminis lini,maluarum, hordei, uiolarum,an.pugillum unum,in libris quindecim aquæ fiat decoctio ſufficiens,cui adde,olei camomillini, roſacei,an.uncias tres,miſce,& filtro imbuto applicetur, & ſæpe innouetur.Cęterum, cũ dolor perſeueraret,ab iniecto clyſteri lauante, hora ſecunda noctis, ex axillari dextra locum dolentem reſpiciente, ſanguinis uncias quatuor, demere, (nam robur uirium,ut cunque conſtabat) & fomenta iterari iuſsi,ſed ſequenti nocte, peſſime habuit,& uires labefactari cęperunt, & ſpuere deſijt,animalis tamen facultas ſemper immunis manſit,recte nanque loquebatur, ratiocinabatur, & auxilia expo ſcebat,quia intenſiſsime dolebat,demum facta omnimoda naturæ proſtratione, ſuum obijt diem, ſexto die, ab anginæ ortu, à pleuritide uero infeſtante,ſecundo,demum obijt in pleuirtidis augmento.nobiſcum hac in cu ratione erant Baptiſta Gualterius,& Hieronymus Carmenas,ambo ex cõducto medici Piſauri, uigebat autẽ ſolſtitium hyemale.

SCHOLIA.

QVOD *ægrotus hic moriturus eſſet, duo pracipua atteſtabantur, alterum,humor anginam faciens,in thoracis dextram partem cadens, & pleuritim gignens,quod quam pernicioſum ſit, teſtatur* Hippocrates *in aphoriſmis,dicens,quicunque ab angina liberantur,his ad pulmo* nem

nem uertitur, & ſeptem diebus pereunt, ſi uero has effugerint, ſuppurantur. Nam licet Hippocrates annuat, ad pulmonem uerti, exitioſum eſſe, ſatis tamen eſſe exitioſum creditur, ſi ad ſuccigentem coſtas membranam, talis humor decubuerit, & eo magis ſubiecto imbecilli, vt in hoc euenit caſu. poſſet tamen quis argute in nos debacchari, præſagium noſtrum infringendo, cum ex ea angina permutatione, Hippocrate teſte, potius bonum, quàm malum præſagire debeamus, ſic enim Hippocrates libro ſexto aphoriſmorum trigeſimo ſeptimo aphoriſmo, ait, ab angina habito, ſi tumor fiat in collo, bonum, foras enim morbus deducitur, & aphoriſmo quinquageſimoprimo, libri ſeptimi, ab angina habito, tumor & rubor in pectore ſuperueniens, bonum, extra enim uertitur morbus. cum igitur materia anginam faciens euanuerit, & extra in collo, ac pectoris alta, ſed exteriori parte, apparuerit, conſequens eſt, inde optimum deſumamus præſagium. Nos huius tergiuerſatoris facile diluimus obiectiones, dicentes, ab interioribus partibus ad exteriores humoris mutationem fieri, optimum eſſe, ut docuit ſenex, & ratio dictat, quia à membris præcipuis ad minus præcipua humorum fit permutatio. uerũ ut hæc optima dicatur permutatio, decet exteriori in parte humor quietus & fixus maneat, ut inibi concoqui, ſuppurari, aut diſſlari poſſit, nã aliter, talis permutatio nullius dicetur iuuamenti, ut in hoc contigit homine, in quo humor anginam faciens, extra per trãſennam in thoracem ruens, apparuit. MICHAEL. Quid igitur o Amate, deinceps, quoties ita euenerit, vt ex angina humor in thoracem ruens, extra apparuerit, & ibi aliquot horas commoratus fuerit, agendum arbitraris?

AMATVS. Pulchre me hercle quæris Michael, & hoc quidem quæſitum non philoſophicum aut logicale eſt, ſed ex ejs maxime quæ naturam humanam multum iuuare poſſunt. Ego uero, cum hæc coniecto, nihil melius hac in re fieri exiſtimo, quàm quoties per tranſitum humor ille apparuerit, candente ferramento, decliuiori in parte exurere, ſi modo locus conſenſerit, ſin autem, cauſtico medicamento, & hoc ſiue humor crudus fuerit, ſiue coctus, candens tamen ferramentum hoc in negotio magis laudarim. Secundum indicans huius obitum, alui profluuium eſt, poſt habitam pleuritim eueniens, quod teſtante Hippocrate, malum eſt, ſic autem ille libro ſexto aphoriſmorum, ſextodecimo aphor. tradit: à morbo laterali, uel pulmonia habito, alui profluuium adueniens malum. & ut Galenus recte admodum in enarratione ait, à laterali morbo, id eſt, pleuritide habito, hoc eſt, detento, ſiue fortiter uexato, profluuium alui ſuperueniens, malum, ut huic euenit ægrotanti. cæterum, an humor ille alui profluuium faciens, portio fuerit illius cadentis ab angina per æſophagum

gum, & inde per pylorum & inteſtina, uel potius ex eo, qui pectus infe ſtauit, & inde ad ſtomachum peruenit, quod & fieri poſſe, medici non inficias eunt, & Galenus fatetur, an potius virtus extimulata, ex venis ipſum ad inteſtina traiecit, in dubium uerti poſſit, probabilius autem mihi uidetur, ex ſuperiori parte ad uentriculum deſcendiſſe, quum eo tẽpore uentriculum multum doluit, re uera, ex quocunque loco decisum dixerimus, ipſum ægrotantis pernitiem protendere notius eſt, quàm à me multis explicari poſsit, nimiam nanque humorem corruptelam atteſtabatur, & morbi ſupra naturam uictoriam.

Curatio ſeptuageſimaquarta, in qua agitur de ulcere uterum occupante confirmato dicto.

MVLIER propola, quæ ad Diui Dominici cænobium habitat, intra pudibunda grauiſsime torquetur, dolebat, & maximo cum labore, & ardore meiebat, & cum vrina multas carunculas, maximãque ſaniei copiam emittebat. Cæterum ad eam inuiſendam vocatus, paucis adhibitis remediis, præſagio habito, diſceſsimus, adeo enim vlcus exedens, corrodensue erat, vt prædiceremus fore vt intra paucos dies inteſtina quoque corroderentur, & perforarentur, ita vt per ipſam vuluam, vrina & ſtercus ſimul egrederentur, vt aliis, ita eueniſſe, obſeruatum habemus.

Curatio ſeptuageſimaquinta, in qua agitur de morbo grauiſsimo, & ſæuiſsimo, ex quo ægrotans, bis, ter, & pluries, in die corripiebatur, & ita ſæue, ut à mulierculis aſſiſtẽtibus ab ſpiritu dæmoniaco eam uexari crederetur.

D[illegible] clara ex Gallis, animæ dotibus ſatis ornata, & optimæ habitudinis virgo, nata annos octodecim, cum alias ſyncopi corripi ſolita erat, nunc demum ob merorem & longam habitam triſtitiam, in grauiſsimas lapſa eſt affectiones, nam ſingulis diebus, bis

&

& ter, ita affligitur, & membrorum omnium concuſsione torquetur, vt ab ſpiritu maligno, vexari, & corripi aſſiſtentes mulierculę affirmarent, eo nanque tempore, quo ita correpta eſt, nihil ſentit, nec percipit, immo omnes ſenſus ſopitos habet, ingenti cum cordis motu, ad hæc dentes clauiculatos ita retinet vt os aperire illi impoſsibile fere fuerit, tanto tamen impetu, & furore, hora vna vel altera mouetur, vt robuſtiſsimos quoſque homines eam amplectentes, lapſos defatigarit, poſt quæ ipſa ita feſſa, & immobilis ſemi horæ ſpatio manet, vt eam ad obitum perueniſſe, quis dixerit, agitur nanque tertia hebdomada, ab huius morbi initio, quo tempore, & eius læuum brachium, paralyſi affectum fuit. cæterum, huius morborum, & ſæuarum affectionum, ortum inueſtigans, comperio iuuenem hanc, menſium ſuorum reſpondentiam debitam non habere, & id in cauſa eſſe puto, cotyledonum ſiue orarum venarum ad uterum peruenientium obſtructionem, à craſſa & viſcida pituita multo ſanguini miſta, genitam, vnde quoque humori atrabiliario, qui ſæpe per menſes expurgari ſolet, via abdita, & occluſa, cum ſit, maxime dominatur, & viget, qui ſufficiens eſt vterum ita male afficere, vt inde ſymptomata prædicta oriantur, quibus accedunt (vt dixi) pituitæ non exiguæ quantitas, & excrementis coniicio, veluti non contemnenda ſeminis genitalis redundantia, iuuenis (vt dixi) eſt, in delitiis agens, bonis fortunæ affluens, quæ omnia ita vterum afficiunt, vt eam in prædicta trahi ſymptomata mirum non ſit, ex vtero enim ipſo, humor cor petit, dein capiti, ac neruorum origini obrepit, vnde cordis extraneus motus, veluti paralyſis, & membrorum ingens concuſsio ortum traxere. meminit nanque Hippocrates Diuinus, libro ſexto Epidemion, Melancholicos magna ex parte comitiali morbo affici, & contra, morbo comitiali laborantes affici melancholia, atque horum vtrumlibet magis accidere, prout vel in hanc vel illam partem infirmitas vergat, & vt Galenus libro tertio de

locis affectis interpretatur,ſi atra bilis in corpus cerebri cadit,ex ea epileptici fiunt',ſi vero,in mentem ſiue temperaturam ipſius cerebri,melancholici redduntur, quippe,epilepſiam,quem vocant morbum comitialem, non ſolum pituita efficit, ſed etiam atra bilis, ea præcipue, quam fęcis ſanguinem,vel melancholicum ſuccum, aut ſanguinem melancholicum appellamus, qui humor, in quibuſdam plurimus prouenit,vel à temperatura ab initio contractus,vel à cibis,qui quum in venis conſequũtur,in huiuſmodi humorem traſmutari ſolent, vt prædicto libro,capite quinto, memoriæ commendauit idem Galenus,quo in loco,ſapientiſsime adnotat ex Hippocratis ſententia,animam eſſe temperamentum quatuor qualitatum actiuarum,aut ſaltem, eam ab ipſarum temperatura permutari. vnde vt receptui canamus, quum primum melancholicus humor cor,dein capitis meatus occupauit,& neruorum obſtructionem genuit, & eorũ origini vitium impertiuit,omnia hæc pullularunt, nam quoties exacta obſtructio fit, nulla fit neruorum retractio,ſed magis exolutio,vt in apoplexia,& paralyſi,euenire percipimus,in ſemiobſtructione vero, neruorum fit conuulſio,& retractio,ac membrorum concuſsio, vt huic euenit iuueni,& fuſius noſtra prima diximus Centuria. Nec eſt,quod dubites,de brachij paralyſi, quũ ſic affectum brachium, non mouetur,nec concutitur, impediente neruorum & muſculorum obſtructione, ſpirituum tranſitum qui ſenſum & motum,prædicto imparti ri ſolebant brachio,cæteri vero nerui,non ſic affecti habebantur,vnde cætera membra concutiebantur. Hanc igitur curaturus,cum alii medici multa iam eſſent machinati, ſic curationi initium dedimus. ℞. pilularum fœtidarum ſcryptulum vnum,diagridii grana duo, melle roſaceo collatitio excipiantur,& fiat pilula vna, quã hora ſeptima noctis inauratam deglutiat. cæterum, catapotio hoc,aluus reſpondit, clyſteres nanque non admittebat,nec eſt,quod obiicias,catapotium hoc non conue-

nire,

nire,ob brachij paralyſim,quoniam medicea regula eſt, vt in huius morbi initio,potentia & humorum diſſoluẽtia medicamenta non dentur,quia medicamentum hoc potens cum ſit,exigua datur doſi,vt potens debile, à iunioribus dicatur medicis, item quia morbi initium elapſum iam diu erat.Miſſa facimus tot, & tam varia, quæ paroxyſmi tempore adminiſtrabantur, & decoctum ſequens deſcribemus,quo ipſa vſa eſt.℞.foliorum & folliculorum ſenæ,thymi,epithymi,radicis hellebori nigri, ana vnciam mediam, polypodii quercini rencentis, & contuſi, radicis petroſelini,ruſci,fœniculi,aſari,ana vnciam vnam,hermodatylorum,drachmas duas, paſſarum de corinthio,vncias duas,pomorum apianorum numero ſex,ſeminis aniſi,carui,fœniculi,ana drachmas tres, in libris ſex aquæ,fiat decoctio, quouſque maneãt libræ quatuor,facta colatura, & expreſsione,adde, ſyrupi de epithymo,de matricaria,de pomis, ana vnciam vnam, miſce,fiat potus longus,de quo ſingulis diebus, ſingulas octo vncias,ieiuno ſtomacho calidas bibat,totidemque duas horas ante cœnam. Porro origini neruorum, & brachio ſic deſcripſi.℞.olei vulpini,camomillini, liliorum alborum,ana vnciam vnam ceræ parum, ad ignem fiat linimentum,iis enim intra triduum icta recte valuit vt brachium paralyſi affectum non eſſe, ſed magis ob labores paroxyſmorum ſic male affectum reliquiſſe, in dubium verterem. Porro, cum iuuenis hæc, optimæ ſit habitudinis, & natura ſanguinea, ex pedis vena illi ſanguinem emittere iuſsimus,cæterum,cum ſaphena nunquam apparuerit, ad uenam iecorariam brachij deuenimus, ex qua,bona fide,ſciſſa uena,ſanguinem emitti ad uiginti uncias permiſi, tum quia uires conſtabant, tum quia ſanguis admodum craſſus, niger, & atrabiliarius expedite fluebat, tum etiam,quia niſi ſanguis ita copioſe demeretur, nullum ex ſanguinis miſsione iuuamentum ægrotans conſequeretur, ſed magis nocumentum, cum ex acetabulis ſiue cotyledonibus, hoc eſt, e

oris ipſis uenarum, quæ ad materiam terminantur, ſanguinem euacuare, & obſtructiones reſerare, neceſſariũ erat, hoc enim ſanguine depoſito, melius ægra hæc habuit, & intra quatuor dies libera à tanta ſæuitie & tormento fuit, non ſine omnium admiratione, & artis medicæ ingenti gloria.

SCHOLIA.

IVBET Hipocrates, & Galenus aſſentitur, libris de ratione uictus in morbis acutis, tum ſæpe alibi, in pleuritide ſanguinis miſsionem copioſam fieri, ut etiam in ipſa inflammatione ſanguis contentus euacuetur, adeo ut pro rubro liuidus ſanguis euadat, uel contra. proinde nos tantorum uirorum conſilium ſequuti, quum huiuſcemodi affectiones & ſymptomata ab obſtructionibus impactis cotyledonibus, pẽdere ſciremus optimum, imo conſilium ſummũ fore duximus, ſi ſaphenam præcipue in iuuene ſanguinea, & boni habitus aperiremus, & ſanguinem copioſe demeremus. At quia pedis vena etiam diligenter inquiſita nunquam comparuit, de baſilica eum demere, neceſſarium eſſe deliberauimus, ideo copioſe eum emitti conſtituimus, ut etiam (ut uerum fateamur) ad libras duas deuenerimus, niſi enim tantus demeretur ſanguis, procul dubio, hæc peius haberet, & in deterius rueret, quia ſymptomata magis durarent, & in dies ſæuius cruciaretur, quum optimus ſanguis deponeretur, & peſsimus obſtructione facta, remaneret, demum ut multa paucis dicam, aut ita copioſe ſanguis ex interna brachij vena emitti deberet, aut omnino ſupprimi. Cæterum, crurum ſcarificationem hoc in morbo perutilem eſſe, niſi ad aras uſq; eam reſpueret, omnes nouiſtis, hac enim copioſa ſanguinis emiſsione, hæc ſana euaſit, & pulchre ualet.

Curatio ſeptuageſimaſexta, in qua agitur, de humida qualitate abſque humore, hominem ad perniciem trahente.

MERCATOR orientalis, qui cubiculum teſtudine lapidea cameratum habitabat, & in eo dormiebat; ita ab humida qualitate abſq; humore uexabatur, ut parum abfuerit, quin in tabem ueniret.

atte-

atteſtabantur autem notæ hæ, morbum immaterialem hunc humidum eſſe, quia ab aere illo ambiente humido, grauedinem corporis totius contraxerat, & eius facies tumeſcentiam albido quodam colore præ ſe ferebat, & humiditates in eius corpore non paucæ accreſcebant, ut nulli ſit dubium morbum hunc à nuda qualitate humida ortum trahere. Cæterum, cum homo hic ſic afflictaretur, eum ab eo cubiculo in alterum ſicciori aere perflatum uenire curauimus, & exiccante uictu cônſtituto, nonnullis adhibitis frictionibus, & exercitio admiſſo, intra menſem ſanitatem obtinuit.

SCHOLIA.

HVMIDA *qualitas ueluti quælibet alia, per ſe ſola, ſufficiens eſt, corpus humanum deperdere, & deſtruere, ut huius rei Autor eſt Ariſtoteles & Galenus, quibus cæteri philoſophi adſtipulantur, unde hominē hunc ſic ab immateriali humiditate affligi, & in vitæ ſuæ pernitiem deuenire, ni malo obſtiteremus, mirum non eſt, cum ijs tamen, humiditas abſq; humore ſufficiens non eſt dolorem excitare, ut huius rei Autor eſt Galenus, libris de facultatibus ſimpl. med. & de ſympt. cauſis, in hunc differens modum, porro, uehementes eueniunt in tactu à naturali habitu tranſmutationes, ob uiolentum calidi, frigidiq; occurſum, atque ob eas res, quæ contundere, ſecare, extendere, aut erodere poſſunt, nam ſiccitas, humiditasq; niſi calori, frigorive coniungantur, occurſu ſuo uim inferre non conſueuere. Hæc Galenus, quorum rationem, nos ex eo ibidem collectum, ſubiungimus, quia nulla res dolorem excitare poteſt, niſi eius occurſus ſit uehemens, & repentinus. Cæterum, cum humiditas & etiam ſiccitas, nullam uiolentiam, aut moleſtam ſenſionem, in corporibus ſenſu præditis, introducere natæ ſint, conſequens eſt, dolorem non inferant, in ſumma, humiditas, qualitas nuda, non eſt ſufficiens dolorē excitare, quia ſubito & repente, triſtem & moleſtam ſenſionem inducere non eſt potens, cum hoc tamen ipſa per ſe ſola, abſque humoris complicatione, humanam naturam exoluere, & deperdere paulatim abſq; dolore, & triſti introducta repentina alteratione, poteſt, unde Conſiliatorem, dictum Petrum Abanum, differentia 193. aberrare certum eſt, cum humiditatem, phthiſim giguere non poſſe niſi caliditati, aut frigiditati, aut humori catarrhali iunctam dixerit, experientia nanq; varijs*

in animantibus à nobis diſſectis compertum habemus eorum pulmones male eſſe affectos, nullo in eis comperto humore. Cæterum, Meſuem, & alios de hac re loquentes conſulto prætermittimus, ueluti Auicennam, qui hemicraneam ab intemperie nuda fieri non poſſe contra Alexandrũ Trallianum conteſtatur. Sed qua ratione uos ipſi iudices eſtote.

Curatio ſeptuageſimaſeptima, in qua agitur, de viſu diminuto, & corrupto, ſimulq; ſcotomia, ob ſuffuſionem, & craſſam nebulam, in altero oculorum apparentem.

MAALEM ex Caſtris, Hebræus, uir qui Solimani Turcarum Imperatoris in ægypto omnes reditus in cura habet, diminute, & corrupte uidet, & Scotomia laborat, dextro nanque in oculo nubeculam craſſam, & magnam patitur. Is Piſaurum uenit, ut à nobis curaretur. Cuius affectiones intimius conſideranti, in mentem uenit, quod omnes fere ægyptii homines duo morborum genera patiuntur, aliud oculorum obtenebrationem, aliud uero, teſticulorum rupturam; euenit nanque oculorum morbus, ex aſsidua eleuatione & depreſsione faſcię turbinatæ, capiti obuolutæ, unde capite ſudore perfuſo, & nimis calido exiſtẽte, de repente, eleuata faſcia capiti obuoluta, refrigeratur, & humor ad oculos fluit, unde obſtructio ſæpe fit, & ſcotomia, & nubeculæ, & ſuffuſiones oriuntur. Iis adde, aeris ipſius. Siccitatem, & acutiem ingentem, qui ſufficiens eſt, humores ſubtiles, & fluxiles ita reddat, ut in oculis morbi ij pullulent, & eo magis concurrente puluere, continuo à vento eleuato, qui oculos ferit, & percutit, ex qua percuſſione, & aeris caliditate, & acutie, ad oculos humores fluunt, ex quibus omne genus morborum ipſis euenire poterit, præcipue ophthalmia, lippitudo dicta: & ſuffuſio, vulgo cataracta, Græcis ὑπόχυμα, dicta: viſus obſcuritas, dicta omnimoda uel maxima ex parte uidendi interceptio, Græcis Ἀμαύρωσις:

σις: dilatatio & diminutio pupillæ, Græcis. *Μυδρίασις.* Nuſcitioſa affectio: in qua interdiu, ægrotantes uident, ſole uero accidente, obſcurius, ſed noctu omnino nihil. ſed hæc, ad mentem Galeni, ſint dicta, non uero ſecundum Herodotum, in ſuo introductorio, & definitionum libris, Galeno attributis, in quibus longe aliter ille de hoc morbo ſentit, ut legenti manifeſtum euadet, accedunt morbis, ægyptiis hominibus uenientibus. *Ὄνυξ.* ſiue ungula, quam practicarum autores ſaniē intra corneam appellitant, & Græcis, aliis uocibus *πύρωσις*, uel *ποπίος* uocitatur, accedunt iis, albugines, ſiue nubeculæ, aut nebulæ, quæ ſi oculi ſuperficiem tantum attingūt, *νεφελία* dicuntur, ſi uero altius radices pertingunt *λευκώματα*, uocantur, utræq; uero ſi, ab ulceribus curatis remaneant, cicatrices appellari merentur, & albugines, quia in nigro oculi omnes candidæ cernuntur. Vlcera, quæ plerunque in adnata membrana, nunc in cornea, interdiu etiam in palpebris, & oculorum angulis fiunt, ueluti phlyctænæ, dictæ puſtulæ exiguæ, & pterygion, ideſt, neruoſa adnatæ membranæ eminentia, quę ab angulo maiori oritur, & ad irim oculi, ſiue coronam dictam progreditur, latinis unguis dicitur, ueluti uariæ aliæ affectiones oculis uenire ſolitæ, quas ſilentio præterimus, quæ in ægypto hodie frequentiſsime ueniunt, & ipſis homines inibi hodie miſerrime uexātur, ut Glaucedine, quæ nihil aliud eſt, quam chriſtallini humoris in cœſium colorem mutatio, quæ forte curationem non admittit, ut inferius patebit latius. Cæterum, in ramices quoque incurrūt ęgyptij homines, quia multam aquam ad extinguendam continuam ſitim, & arcendum ingentem feruorem, bibunt, ob quam inferiora laxantur & diſſoluuntur, ueluti ex aſsiduo balneo, & frequenti coitu, pendent enim illis genitalia membra, neque enim brachati incedunt, unde facile laxantur, & omentum rumpitur, & ad inferiora inteſtina deſcēdunt.

Hunc igitur curaturus noſco eum temperatura bilio

ſum

ſum exuſtū, ætate quinquagenarium, qui ſiniſtro in oculo ſuffuſionis initium habet, quam Auicēna guttam oculi appellat, uulgo uero kataractam, in dextro uero oculo, nubecula ſe offerebat, coloris ſubnigri, alterā ex quatuor membranulis, corneam ſcilicet, occupans, quæ nubecula phlyctena appellari meretur, quū ex puſtula exigua in ipſo oculo, alijs etiam uarijs exāthematis faciem fœdantibus, ortum traxerit, ſubtus quam, & ſuffuſionem eſſe, angurabar, ob quam ipſe parum uidebat, immo in circuitu tanquam muſcas percipiebat, & candelam accenſam tanquam duas cōſpiciebat. Cæterum, pro ea deponenda nubecula, ipſe collyrium quoddam ſuo modo apparatum, habebat, quod habet. ℞. aquæ ſuper cannas in nocte cadentis, libram mediam, uiridis æris, drachmam, ſacchari candi, unciam unam, aloes, drach. duas, camphoræ ſcriptulum medium, ſief albi, unciā mediam, moſchi ſcriptulum mediū, miſce, fiat collyrium, ex quo penna intincta ſæpe oculo admoueatur. Ego uero poſt, uniuerſum huius corpus ſæpe purgatum, & eius quoque caput mundatum, immo poſt propinatum decoctum radicis ſyuarum, ad uiginti dies, in quibus uaria collyria ipſis oculis admouimus, nubeculam ipſam ſubtilē adeo reddidimus, ut ſub ea ſuffuſionem latitaſſe deprehenderemus, altera uero alterius oculi, tantum abeſt, ut medicamētis obedierit, ut potius incrementum nō exiguum acceperit, qua de cauſa, utrāq; permittere ad perfectionem uenire, optimum conſilium fore duximus, unde ab omni curatione abſtineret, conſuluimus, immo oryza, caſeo, babula carne, farro, & alijs edulijs, craſſum & lentum humorem gignentibus, uteretur, monuimus, ijs. n. ſuffuſiones, craſsitiem exactam, perfectionem, & complementum, ut opera manuali extrahantur, adquirunt, quibus depoſitis, ægrum recte ualeturum haud ambigimus, ut etenim apparebat ſuffuſio hęc, ex ij s erat, quę curationem admittere ſolent.

SCHOLIA.

Ὑποχύμα, hipochymæ, romanis ſuffuſio dicitur, & eſt, ut res ipſa indicat, et omnes medici deſcribũt, humoris aquei inter chryſtaloiden et corneam concretio, differt à glaucomate, ſiue glaucedine, quod glaucedo chryſtalini humoris in cæſium colorem mutatio eſt, quæ forte nullam admittit curationem, ſuffuſio uero ut inferius dicetur, maxime Auicenna, fen tertia libri tertij, ſui canonis, morbum hunc, aquam appellat, alii uero practicarum autores Kataractam, alii, guttam, non nulli uero imaginationem, hunc eũdem morbum appellant, diuerſimode tamen, quoniam in principio, eum imaginationem appellant, quando præcipue ægrotus imagines non ueras recipit. ſed hic aduertendũ duxi, quòd imaginationes ſiue imagines hæ, ut indicium ſunt ſuffuſionis, ita ſi ſexto elapſo menſe, poſt earum apparitionem, ſuffuſio non apparuerit, tunc imagines ſiue imaginationes hæ reducendæ ſunt ad caput de uertigine, ſiue ſcotomia, non uero ad caput de ſuffuſione. ſic enim hodie cum hæc literis commendaremus, mulier quædam imaginationes patiebatur, in quas ab hinc biennium lapſa erat, ad quam uocati nos, ignorãtibus non nullis medicis, concluſimus, morbum non eſſe initium ſuffuſionis, ſed magis eum eſſe reducendum ad caput de ſcotomia, quum imaginationes hæ quando ſuffuſionem arguunt, ad ſummum ſextum menſem non ſuperexcedunt, ſed intra hoc tempus, ſuffuſio apparet, & deocultatur, quòd ſi tempus hoc tranſgreditur, & ſuffuſio ipſa non deocultatur, tunc iam non ſuffuſionis argumentum eſſe dicemus, ſed magis, ut dixi, ſcotomiæ, nomine morbus meretur, ut Auicenna citato loco memoriæ commendauit, & ante eum græci authores. cæterum, ſuffuſionum uarias ſpecies, curabiles & non curabiles, colliges ex practicis. hoc te unum ſcire uellem, quod ſi is qui ſuffuſionem patitur, nihil lucis aut claritatis percipit, etiam ſi radios ſolares intuetur, talis ſanus non euadet, ſecus autẽ, qui aliquid claritatis percipit, ut monacha diui Bartholamæi, & hebræus, à quibus me præſente, nurſinus, ſuffuſiones extraxit, & poſtea recte uiderũt, item, percipitur ſuffuſio apta operæ manuali, quoties clauſo altero oculo, alter digito compreſſus, & repente apertus, in eo ſuffuſio dilatatur, ſed non diuiditur, quod ſi oculo compreſſo, & confeſtim aperto, ſuffuſio in partes diuidatur, & ſeparetur, tunc imperfecta, curationem per acum non recipit, & tunc ægrotans cibarijs craſſum gignentibus ſuccum ueſcatur, decet, quod ſi oculo compreſſo, & illico aperto, ſuffuſio non mouetur, ſed ſic ut eſt, immobilis manet, talis craſſa

admodum eſt, & acu extrahi non poterit, plura uero de iis cōſulto prætermittimus, de quibus cum dabitur occaſio ſermonem faciemus.

Curatio ſeptuageſimaoctaua, in qua agitur, de tuberculo capiti exorto.

QVI mecum olim ab hinc uigeſimumquintum annum, oceanum nauigauit, nunc Piſaurum uenit, ubi cum teſtudineam camaram habitaret, (ob uarias forte quas habet merces) in capitis ſyncipite dextram partem reſpiciente, tuberculum paſſus eſt, tactu durum, ſed doloris non expertem, ex quo, & humor ad oculum dextrum deſcendit, ipſum quaſi ex contuſu, denigratum reddens, cum quibus & caput uniuerſum dolebat, & aliquantulum febri pertentabatur. uir etenim hic robuſtus eſt, temperatura ſanguineus, annos natus quadraginta, quem curaturus, primo deonerata per clyſterem aluo, ex eius cephalica uena, locum affectum reſpiciente, ſanguinis uncias octo demere iuſsi, & tuberculum hoc linimento inungi. ℞. olei roſacei unciam unam, pulueris roſarum, camomillæ, an. drach. duas, ceræ parum, miſce fiat linimentum, oculus tamen roſacea aqua lineo panno excepta fouebatur, ac ſæpe innouabatur. Cæterum, quum hæc machinabamur, corpus uniuerſum ſyrupis ex endiuia & roſaceo ſimplici, præparatum, purgauimus, ac poſtea ab oculo, inflatione & nigritie leuata, capitis tuberculum diu perdurans, ex ammoniaco ad emplaſtri formam redacto, ſæpe applicito, euanuit, & ægrotus ipſe ſanus euaſit.

Curatio ſeptuageſimanona, de ulceribus in iis urinæ, maximo cum ardore derelictis, ex curatione caruncularum.

ABRAAMVS, qui Piſauri habitat, & iam diu ob carūculas in collo ueſicę habitas, difficulter meiebat, cum à gallo empyrico curaretur, in grauiſ-

ſima

ſima ſymptomata,& uitæ ſuę periculum incidit,nam ulcera grauia in uijs urinarijs facta ſunt,ob quæ cum meiębat,ita acritudinę intenſa,& maxima cruciabatur, ut alta uoce exclamaret,immo ob ea collum ueſicæ ita contrahebatur,ut raro meieret.Cæterum, ut hunc à tanto malo liberaremus,primo ſymptomata,hoc eſt,urinę ardorem,ſupprimēdum,ſiue leuandum putauimus.proinde ſyphone , ſiue iniectorio, per uirgam lac muliebrę recens mulctum immitti iuſsimus,utque hoc ſæpe actitarent cōmendauimus, dein uero,lactis uice, ad collyrium ſequens deuenimus,quod habet. ℞. roſarum ſiccarum pugillum medium,ſeminis lini,ſeminis maluarū, an.unciam mediam,ſeminis citruli,melonis,cucurbitæ, portulacæ,papaueris, an.drach.duas, ſeminis halikakabi,numero.x.in libra una & alterius media aquę fiat decoctio ſecundum artem & coletur, cui colaturæ adde, trachiſcorum alkakengi, halikakabi dicti, unciam mediam,ſacchari candi uncias duas,camphoræ drach.unā, miſce, fiat collyrium, quo collyrio per ſyphonem iniecto,& urinæ acredo infringebatur, & ulcera eluebātur, extergebanturq; ,& urina libere eiaculabatur,quandoque uero trochiſcus ſiue paſtillus halichachabi, uno uel altero grano opij,adiecto,inijciebatur .non me latet,paſtillos hos halichachabi,opio etiam parari,ſed apud me abſq; opio parati magis laudantur,cum medici iudicio, opium addi, & minui poterit, ſed tunc lacte dilui poſſunt,aut aqua roſacea,uel plantaginis,uel portulacæ, ue luti paſtilli diaphiſalidę,ſed tunc unguentum roſaceum, & populeon renum regioni,& uirgæ radici,ac inter teſticulos & anū applicabatur,quibus remedijs,ſtatuto optimo uictus ordine, hoc eſt, ex pullo contuſo , & portiuncula ptiſanæ,uel per ſe ſola ptiſana,uel panatela ſim plici,aut ex pulli iure parata, & ordeacea aqua in potu admiſſa,intra octo dies liber euaſit, ſyrupos tamen uiolaceum & capillorum ueneris decocto ſupra ſignato dilutos,iis diebus bibebat,ſed & clyſteres ut aluū reſpon

dentem

dentem haberet, inijciendos tunc curauimus. cæterum, hic cum recte ualeret, ſed adhuc non nihil ſaniei per uirgam emitteret, elapſo menſe, cum uxore coiuit, unde teſticulus ſiniſter craſſus maximo cũ rubore & dolore eſt redditus. cæterũ, ex fabacea & ordacea farina, adiecto oleo roſaceo, parato emplaſtro, optimo præſtante uictus ordine, ſanitatem exactam adeptus eſt. nobiſcũ hac in curatione erat Laudadeus Blanes, hebręus, Reuerendiſsimi Cardinalis Criſpi, medicus doctus & probus.

Curatio octuageſima, in qua agitur, de cruſtis, pueri caput occupantibus, & ad oculos deſcendentibus.

SAMVELIS Catalani puer recens natus, cruſtas in capite patiebatur, quæ ad oculos deſcendebant, & ita eos occupabãt, ut timor eſſet, ne in ipſis uitium aliquod impingeret. nos igitur huic occurrentes uitio, iubemus, ut nutrix optimo uictus ordine utatur, ſimulq; parte, & optimis edulijs ueſcatur, atq; ut ex ubere ſuo, ulcera ipſa multo lacte irroret, ac poſtea, coronali capitis parti, uerſus ſincyput, folium caulis tepidum admoueat, ac ſepe innouet, iis enim facillimis remedijs puer liber intra paucos dies fuit. poſſent quoq; huiuſcemodi cruſtę è capite leuari decocto maluarum & furfurũ, ueluti aqua lauati panis, adiecto butyro, uel oleo roſaceo, aut utroq; ſimul, nonnullę uero mulierculę, folijs hedæræ adplicitis, opus hoc complent. cæterum, cum olim alter huius uiri filiolus ſimilem pateretur affectionem, & ſiniſtre eum medici tractarent, miſere puerum in utriuſque oculi ſuffuſionẽ traxerunt, qui & nunc elapſo triennio, eodem laborat morbo, nondum autem exactum incrementum ſuffuſiones adeptæ ſunt, ut opera manuali extrahi poſsint.

Curatio octuageſimaprima, in qua agitur de febre diaria, ob frigus eueniente, ſimul, quòd omne genus febris, cor pro ſubiecto habet.

QVI frigus paſſus eſt ingens, domum cum ſe reciperet, febri correptus eſt, ad hæc, caput dolebat, & non leuiter afflictabatur. cæterum, ad eum accerſitus, arteriarum pulſus non admodum extra naturam ſuam, nec longe à proprijs diſsidentes comperio, ſed & lotium non admodum à naturali diſsidebat, immo corporis functiones, ſiue actiones omnes nō mul tum leſæ erant, qua de re, febrem ipſam diariam eſſe prę dixi, id quod ita eſſe, ſucceſſus probauit, per leuem autem quendam madorem exoluta febris ſequēti die fuit.

SCHOLIA.

FRIGVS *diariam febrem ex accidenti ginit, quia expiramenta & cutim claudit, & denſat, unde effluuium quoddam ſolitum cohibetur, quòd ſi calidum & acre eſſe contingat febrem gignit, ſin benignum, plenitudinem. cæterum in omnium medicorum ore eſt, febris diariæ ſubiectum ſpiritus eſſe, ueluti putridæ, humores, hecticæ uero cordis corpus: & pro exemplo adducūt famigeratiſsimam apud Galenum & cæteros medicos ſimilitudinē, diaria ſic febris dicta, quod unum tantummodo diem durat, ſimilis eſt uēto calido, qui utri includitur, ut enim aer calidus utrem cui includitur, calefacit, ita ſpiritus plus iuſto calefactus, corpus calfacit, diariæ febris igitur ſubiectum, ii ſpiritus conſtituunt, ueluti putridæ, humores, quoniam quoties in humoribus ſuccenditur calor cum putredine, febris oritur, quam putridam medici appellamus, eſt que ſimilis aquæ calidæ: ut enim aqua calida, uas frigidum cui infunditur calfacere poteſt, ita & humores plus iuſto calefacti, corpus calfaciunt, non minus, ſi calor præternaturalis contingat in membris accendi ſolidis, hectica reſultat, quæ aſsimilis uaſi eſt calido, quēadmodum enim uas calidum, aquam frigidam quæ infunditur calefacit, ita hectica, quæ membris fixa eſt, humores omnes corporis excalfacere poteſt. Cæterum, ſimilitudo hæc, ut à tantis uiris celebrata, ita pro uera & optima, reputanda eſt, non eo tamen inde arguere quis poterit, dia-*

iæ.ſpiritus ſubiectum eſſe,nec putridæ humores,cum re uera, omnis febris ſubiectum , cordis corpus ſit,non enim febris res inanimata ſubiectum eſſe poteſt , ut humores , & ſpiritus , qui dubio procul inanimati ſunt: neceſſe eſt igitur cordis ſubſtantia,omnis febris ſubiectum dicatur. Erit igitur ſpiritus calore febrili ſuccenſus,cauſa diariæ febris, quia carnem ſiue cordis ſubſtantiam inficit: affectus igitur ille , actiones cordis primario lædens, morbus ſiue diaria febris dicetur, ueluti putrida, quoties humores putridi, & febrili calore infecti cor petierint,& inde cætera membra , ueluti hectica, quoties cordis ipſius ſubſtantia apprime à calore febrili infeſta euaſerit , ut huius rei Auicenna quoque Autor eſt, fen prima, libri quarti.

Curatio octuageſimaſecunda , in qua agitur de Aphtis.

PVER Abraami Catalani,qui aphtas in lingua, palato,& labiis patiebatur,& ex eiſdem multum torquebatur , à colluto ore , hoc lauacro optime habuit. Rec. roſarum rubearum, ſumachiorum,ſummitatum rubi, balauſtiorum, ana pugillum medium, in aqua fiat decoctio ſufficiens . facta colatura & expreſsione, adde ſacchari candi uncias duas , aluminis rochæ crudi unciam unam , miſce fiat lauacrum,ex quo lineus pānus imbuatur , atq; eo os colluatur, quandoque uero puluiſculus hic intra os indebatur , quibus intra octo dies ſanitatem obtinuit, habet autem puluiſculus ſic. Rec.pulueris roſarum rubearum , ſumachiorum,balauſtiorum, ana drachmam unam, & alterius mediam, ſacchari albi, & fini,drachmas duas , aluminis rochę crudi drachmam unam,miſce fiat puluis cuius portiunculam in os mitte.

Curatio octuageſimatertia , in qua agitur, de ſymptomatis quibuſdam mulieri cuidam ſterili, nonnulla ebibenti,ut prægnans euaderet,obortis.

MVLIER infœcunda,& ſobolis procreandæ auidiſsima , [redacted]

[redacted] ab obſtetrice auertendæ ſterilitatis remediũ petit, obſtetrix uero, ut omnium aliarum mos eſt, remedium non deeſſe, imo experimentum apud ſe tale haberi, ut eo plures ad conceptionem pręparaſſe mulieres, effuſis multis & uariis uerbis affirmaret. Cæterum, hæc auidiſsime remedium expoſcens, quod non aliunde quàm ex puro pipere, & gingibere, paratum habebatur, ſumma cum uoluptate ebibit, poſt cuius potum, altero interpoſito die, ita anguſtiis, & cordis preſſuris tenebatur, ad hæc fauciũ ſtrictura, ardoreve, ueluti pulſuum minutionibus, & uigilio, ut eam breui morituram aſsiſtentes crederent. Ego uero, bona ægrotantis fortuna, ut qui alteram ab eadẽ obſtetrice, ita tractatam iam curaueram mulierem bono eſſe animo iuſsi, & contra prædictas affectiones, ita inuado, & primo fęcibus per clyſtesem ex aluo depoſitis, iecur hoc linimento illini feci, quod habet. ℞ vnguenti ſantalini, unciam unam & alterius mediam, roſacei, unciam unam, aceti roſacei parum, miſce fiat linimentum, quo leniter iecur inungatur. Cæterum, cordis regio quoque inungebatur, ſic. ℞. vnguenti de nenuphare uncias duas pulueris coralij rubri, drach. mediã, aceti roſacei parum, miſce fiat linimentum, timor nanq; erat, ut ne hæc in hecticam laberetur febrim, ad collum tamen, ut quæ tanquam ſtrangulata, ob nimium ardorem in eo perceptum, iacebat, deforis hoc admouebatur linimentum. ℞. unguenti roſacei, populeonis utriuſque, unciam unam, camphorę drachmam mediam, aceti parũ, miſce fiat unguentum, porro: ut gargarizet, hoc decocto frequenter utatur ſuaſimus. ℞. ordei, roſarum, uiolarum, nimpheæ, foliorum plantaginis ana manipullum unum, in libris tribus aquæ, fiat decoctio ſecundum artem, facta colatura, & expreſsione, adde, rob mororum, ſyrupi acetoſi ſimplicis ana unciam unam, camphoræ drachmam mediam, miſce fiat gargariſmus: ut quoq; in aurora biberet, ſic perſcriptum fuit. ℞. foliorum en-

diuiæ, lactucæ, cicoreę, uiolarum, roſarum, ana manipul. unum, calicum papaueris albi, pugillum medium, ſeminis melonis mundi, unciam unam, & alterius mediam, prunorum pinguium, decem, ſebeſtem, iuiubarum, ana num. XII. tamarindorum, unciam unam, ſantalorum rubeorum, unciam mediam, in libris ſeptem aquæ, fiat decoctio, quouſque maneant libræ quinque, facta colatura, adde, ſyrupi de cicorea ſimplici, uncias tres, miſce, fiat Iulep longum, de quo ieiuno ſtomacho uncias octo bibat, nocte uero cum it dormitum, diacodij ſimplicis orbiculo uno uel altero, drachmę pondere utatur. uictus huic perſcriptus, contuſum pulli, cum parte altera ptiſanę erat, potus uero ordeacea aqua, iis enim poſt elapſos quadraginta dies ſanitatem adepta eſt. admiſſus eſt autem in hac curatione Marcus, ducis Vrbinatis Illuſtriſsimi, medicus doctus, quum eo tempore, ingenti colico dolore ipſe cruciarer.

SCHOLIA.

QVVM *variæ ſint ſterilitatis cauſæ, variæ ſint indicationes curatrices, & varia ipſa remedia decet, ex remedijs tamen quæ empirice accipiuntur, nulla ſeruata indicatione, aut à mala qualitate uterum inficiente, aut à mulieris uel viri intemperie, aut varijs alijs, quæ non uacat, nec puto eſſe operæpretium referre, aloe eſt, quæ tum ieiuno ſtomacho, tum quando uadit dormitum, mulier deuorare debet, ita enim experimentum hoc pro certo habetur, ut non dubitem mulieres eo utentes mihi pro eo gratiam habituras, doſis autem pulueris, ſcryptulus ſit decet, aut ſemidrachma, nebula abſcondita, ac pauculo iulepo, vt in bolo caßiæ, qui deuoratur fieri ſolet, amarißima etenim ut noſtis eſt aloe, quæ ad aliquot dies, ſic deuorari debet.*

Curatio octuageſimaquarta, in qua agitur, de quodam [redacted], qui amore cuiuſdã puellæ captus, ſeipſum (ueneno hauſto) interemit.

P[redacted], iuuenis uiginti annorum, [redacted], puellam

puellam nomine Catharinam Ariminenſem, [redacted], amare cœpit, quam ſucceſſu temporis ita impatiēter amabat, & deperiebat, ut ſæpe puellam in uxorem ducere, [redacted], promiteret, unde flexis genibus, eā non raro ita orabat, ut illius miſereretur, ut niſi eius uotis & precibus annueret, aut mœrore ſe moriturum, aut ſeſe interfecturum aſſeueraret, porro, [redacted] hic, puellę huius amore ita deflagrauit, ut eam cum iam in amorem ſuum trahi non poſſe perſentiret, animum deſponderit, clam enim ex officina pharmacopolia emptum uitriolum deglutiuit, à quo exhauſto, male habere [redacted] cępit, ita ut in uentriculi eroſiones, & uomitum, & ſeceſſum deuenerit, ad hęc, linguæ nigredinem, & ipſius craſſitiem, demum ſymptomatis auctis, & proſtratis uiribus, rem aliis patefecit [redacted], ſed accerſiti ad eum medici, breui ipſum deploratum reliquerunt, & merito, quum eo die, uitam cum morte cōmutauerit, & amoris [redacted] pœnas luerit. Piſauri hęc euenere, quinto die Menſis Februarii, 1556.

Curatio octuageſimaquinta, in qua agitur de puero commorſo à cane, plauſtrum continuo comitante.

PVER natus annos duodecim, à cane plauſtrum cōtinuo comitante, in crure demórſus fuit, ſequenti uero die, eadem hora, puer rigore, ſuccedente ingenti poſtea febri correptus eſt, ad quem uocatus ipſe, & accerſito chirurgo, locum demorſum ſcarifare iubeo, non niſi profundioribus quibuſdam uulnuſculis, & calido uino lauare, poſtea uero crure optime abſterſo, loco affecto hoc emplaſtrum admoueri iubeo, quo breui melius habuit, & intra paucos dies ex toto ſanitatem adeptus eſt, ſic autem emplaſtrum habet. Cœpam unam acrem accipe, alliorum caput, ſiue radicem mediam, the-

riaces optimæ, unciam mediam, foliorum balotes, id eſt marrubij fœtidi, meliſſæ, ana pugillum medium, rubiæ minoris unciam mediam, fermenti uncias duas, omnia piſtentur, & loco affecto, ſuperponantur, quibus, vt dixi, ſanitatem breui obtinuit.

SCHOLIA.

OMNES canes aliquid ueneno ſi in ſe habere, præter quod omnes docti firmant medici, hiſtoria illa, quæ de Baldo iuris peritiſsimo circumfertur, atteſtatur. Nam cum ſapiens uir ille, à caniculo in delitijs habito, demorſus in labro eſſet, & medici præſentes, parum ueneno ſi morſus recordati, uulnus ad cicatricem breui traxiſſent, inde mortem contraxit, ut latius alias diximus.

Curatio octuageſimaſexta, in qua agitur, de ſanguinis reiectatione.

Domina Luna, Vxor Magnifici Leonis Abarbenelij, vtero cum gereret, ut ipſa credebat, ſed falſo, & quartum ageret menſem ſuppreſsionis menſium, ob mærorem & meſtitiam repente euenientem, menſtrui ſanguinis non nihil emiſit, adeo ut ne in abortum laberetur timeret. Cæterum, ſexto menſe à retentione menſtruorum, dulcedinem in ore perſenſiſſe, me certiorem fecit, quã ex ſanguinis redundantia eueniſſe cõieci, porro, elapſis tribus diebus, hec in ſanguinis ſputum incidit, quem non niſi tuſsi reiectabat, ad hæc, in pectore dolorem perſentiebat, & ſanguis eiectus non admodum multus erat, nec rubicundus, ſed potius ſubnigricans, & grumoſus, ut in pectore affectionem eſſe, nemini dubium eſſet, à thorace etenim concretus ſanguis ad pulmones, ingenti tuſsi tranſmittitur, & inde diſſoluitur, & poſtea iterum, cogitur, & concretus expuitur. Cæterum, cum huic nonnulla, me abſente præſcripta eſſent, ſequenti die ad eam accedens, & omnia conſiderans, ex interna dextri brachij uena, ſanguinis uncias

ſex

ſex demere iuſsi,qui oĩno biliofus & florid⁹ erat, à quo extracto,melius habere cœpit,ut ſequenti die, ex toto ſanguis cohibitus eſſet, huic aer frigidus erat, & ſomnus longus permittebatur,nam & ſi ſomnus internis affectionibus noceat,quia in eo ſpiritus, & ſanguis intro abeunt,nihilmonus in hac affectione,eum multum afferre iuuamenti,ſcimns,quia tuſsis cohibetur,& uena conſolidatur,& conſequenter ſanguis conſtringitur, quod potiſsimum in hac curatione eſſe,& à medico in primis conſiderandum,docuit Galenus libro de compoſitione medi. s. L. proinde ceruicalia,& culcitras penna conſitas fugiebat,non minus ac ueſtes pellibus fulcitas. Cibus porro,quia nunquam febris apparuit,primo ex amylo parabat,dein uero,pullus oryza, & pauco ſumachiorum ſemine, aromatum uice, aqua calybeata incoctus fuit,quanquam poſtea,caput cinaræ,chichophilum dicimus,adiectum in pulli coctura fuit, non nunquam uero uice chichophili, radices ſimphiti in taleolas redactas iniiciebamus,quas interdiu noſtris monitis, aqua refrigeratas,ſic crudas guſtabat, & earum uice eclegma ex ipſis & pauco bolo armeno,ac pauco gũmi dragacanto, ſyrupo myrtino exceptis,lambebat. hæc porro, noſtris monitis,acuta omnia fugiebat,ut acetum,ſale,ſinapim, uinum,cuius uice,aquam bibebat, & aromatum omne genus,ueluti acria omnia,in aurora uero, ieiuno ſtomacho,ſyrupum hunc deglutiebat.℞. ſyrupi roſacei de roſis ſiccis,myrtini,ana drachmas ſex,aquarum portulacæ, plantaginis,farfaræ,ana unciam unam, miſce fiat ſyrupus.Cæterum,& ſi tribus diebus ex toto bene haberet, nec ſanguinem amplius eiectaret, in eodem tamen regimine ad aliquot dies, meis monitis perſeuerauit, & regie uiuit.

SCHOLIA.

SANGVIS per os reijcitur uario modo,aliquando ab ore,& tunc

gis pectus comprimentis, non huiuſmodi alia. ad hac, quod in uena rupta, ſanguis copioſus exit, nec admodum difficilis curatu eſt, modo medicus dexter, & diligens illico in principio curationis ſit, retractiones, euacuationes, & deriuationes exercendo, & pernéceſſaria remedia ad aptanto, ſed quòd non ſit exeſa uena, patet, quia non deſtillatio ulla præceſſerit, uel tanta quæ exedere, & uenam corrodere ualeret, difficulter autem uena exeſa curatur, & eo magis, ſi à deſtillatione euenerit, ut Galenus refert, libris methodi medendi. conſonum igitur aſſerere erit, ſanguinem hunc, ob uenæ oſculum plus iuſto adapertum, exire, nã quum hæc mulier iuuenis ſit, & in delitijs agat, optimis aſſueta cibarijs, & cui ſanguis menſtruus retentus eſt, non mirandum, ſi ſanguis copioſus ſubtilis, & bilem præſeferens, oſcula uenarum diſſoluat, laxet, & aperiat. diximus igitur, ſi ob uenæ oſculum laxatum, ſanguis effluere contingat, conſtringentibus, ſiue obſtruentibus, curationem perfici debere, quibus, ut docet Galenus, aliquod aperiens, & uiam ſternẽs medicamentum, miſceri debet, non eo tamen magna in quantitate, ut conſtringentium uires hebetet, attenuet, & minuat, ſed magis ut ea cito ualidas, & potentes, ac manuducentes, ab ſtomacho ad iecur, & ex iecore per uenam cauam ad cor, & inde ad locum affectum penetrare faciat. nouiſtis autem ex prima harum medicearum curationum centuria, quæ pectus per tracheam arteriam intrare debent, eam lambendo aſſumi deberi, homine non niſi ſupino ſtante, hoc eſt, capite ad dorſum reflexo.

Quod uero ad præſagium attinet, audi, tradit Hippocrates libro quarto aphor. ſanguis qualiſcunque ſurſum, malum, quem intellige, per os, & ſi magna copia fuerit, & cum febre, quod uero ita Hippocrates intelligendus ſit, ipſe ſe ipſum exponit, libro ſeptimo, eiuſdem uoluminis, cum dicat, quicunque ſanguinem euomit, ſi ſine febre, ſine periculo eſt cum febre uero periculo non uacat: memini me apud caſtellum album, iuuenem quendam cognomẽto ſyluam, ſanguinis reiectione, intra diem obijſſe; nam hic cum recte ualeret, & uxorem iuuenem craſſam et magnam, incubam, hoc eſt, ſupra eum cubantem, ſæpe faceret, in uena caua rupturam deuenit, & breui effluxo toto ex corpore ſanguine, uitam cum morte commutauit.

aph. 25

aph. 37.

Uxoris incub[illegible] pericul[illegible]

Curatio octuageſimaſeptima, in qua agitur, de muliere, quæ cum uterum gereret, melancholica euadebat.

MULIER Piſaurenſis, & uxor forte illius, qui uiperas nobis Anconam pro conficiendis theriacis paſtillis, deferebat, facie nigricans, cum,

utero gereret, melancholia morbo detinebatur, & ita uaria & multa effutiebat, ut omnibus admirationi eſſet, ob retentos forte menſes, melancholiā præ ſe ferentes, morbus hic originem trahebat, memini autē me, aliam Anconæ uidiſſe, quæ cum pariebat, melancholica quoq; euadebat, ut primis dixi centurijs, ita enim uaria & multa pro uaria melancholiæ miſcella euenire contingunt, oporteret igitur, ante conceptionem mulierem hanc, de qua curatio noſtra agit, optime purgare.

Curatio octuageſimaoctaua, in qua agitur, de mira quadam carnea excreſcentia, à mulieris inguinibus pendente, pondere uigintiquinque librarum.

IN hoſpitali Piſaurenſi, mulier nata annos quadragintaquinque, carnoſam quādam excreſcentiam, ab inguinibus naſcentem, pondere fere uigintiquinque librarum, patiebatur, quæ nō minus illi inter crura pendebat, ac ramex inteſtinalis, qui uiris ſæpe euenire contingit, & ſacci inſtar inter crura pendet. hæc cum à me uiſa eſſet, paucis interiectis diebus, diem ſuum obijt, quam illico cōuocatis undique medicis, & chirurgicis, diſſecuimus, & prominentem carnoſitatem dictam, per medium ſcindimus, in qua nec inteſtina aſſeruabātur, ut nonnulli putabant, nec intus uterus cōtinebatur, ut alij credebant, ſed nec in ea aquoſitas aliqua erat, ſed tota ipſa pendula, caro erat, alba, pituitoſa, uberis carnē præ ſe ferens, nam uuluæ os, in parte huius pēdulæ alta, continebatur. cæterum, hac deformi carnoſitate inciſa, & recte uiſa, ad membrorum naturaliū contemplationem, nos diuertimus, nam huius iecur, ita magnū & craſſum uidebatur, ut ſex ęquaret libras, nulla in eo diuiſione cōſpecta, proinde deſinat Syluius in Veſalium maledicta profundere, doctus nanque eſt Syluius pariſienſis, & cuius doctrinæ, ego multum tribuo. At, cum ueritas ipſa, ante omnia ſit præferenda, iubente ſic platone, uel meliori

liori autore,ea de cauſa,Veſalio, quàm Syluio adhęrendum putarim. Sed & lien in hoc corpore, craſsitie, lentore, & magnitudine, non recte ualere indicabat, unde membra hęc naturalia cum infecta eſſent, & male haberent,uice ſanguinis, pituitoſum excrementum gignebant, quod ad locum decliuem illum tranſmiſum, deformem hanc carnoſitatem genuit, intra annũ autem pendula hęc admirandam magnitudinem accepit, cęterum, huius mulieris uterus ita intra inteſtinum rectum & ueſicam contractus locabatur, ut altera ueſica ab imperitis, & parum in Anatomia exercitatis crederetur, ſolet autem huiuſcemodi uterus in nonnullis mulieribus non raro conſpici, pręcipue ſterilibus, & quę nunquam pepererunt, ſed iis quoque mammillæ paruę, & contractę ſunt, ut ex illis, uteri paruitas & exiguitas etiam arguatur.

Curatio octuageſimanona, in qua agitur, de topico quodam remedio, optimo & tuto, ſcabiei conueniente.

VT SCABIES facile decidat, pręſertim à corporibus delicatis, accipe, herbarum fumi terræ, ſenæ, lapathi, ana pugillum unum, hellebori nigri vnciam unam, in aqua iuſtæ quantitatis omnia infundantur & bulliant parum, ex quo decocto, ſcabies lauetur, ſed poſtea abſterſo corpore, hoc linimento ſcabiem inunge, & breui decidet. Accipe olei communis, vncias duas, aceti mediam, ſulphuris in puluerem redacti & lineo pãno excepti, vnciam unam, omnia in ollulam iniicito, & ad ignem bullire ſinito, quouſque acetũ abſumptum ſit, hoc enim linteo continente ſulphur, ſic oleo illo inuncto, ſcabiem inunge, & facile decidet, etiã non præcedente herbarum lauacro, opus breui cõſequeris, ſi ter, quaterve, in die illines ſcabiem.

SCHOLIA.

EST *ſulphur medicamentum ad ſcabiem ſatis idoneum, & ſecurũ, ut de quo dicat Galenus, quod intus non remittat ſed magis foras extrahat, ut apud eum legitur libris de facult. ſimpl. med.*

Curatio nonageſima, in qua agitur, de punctura ex piſcis ſpina, in digito oborta.

ANNA Pinta, mulier honeſta, quæ apud anglos diu egit, & uxor illius, qui apud indos multos egit annos, & multas callet linguas, Piſauri, cũ piſces deſqnamaret, forte in piſciculũ paruum ſubalbidum, quem araneum uulgus appellat, incidit, qui in dorſo ut habet alam paruã, ita ſpina, & aculeo uno uel altero, inſignitam, armatamve, quibus pollicem digitũ imprudens transfixit, tanto dolore, & ſæuitia, ut mortẽ precaretur, nervus autem punctus fuit, ob id ſeca punctura hæc appellabitur, ad quam accedentes nos, illico per chirurgum ſcalpello puncturæ foramen dilatari iuſſimus, ut ſi quæ eſſet ſpinæ alicuius portiuncula auelleretur, ac poſtea ſcarificare mandauimus, aderat autem mulieris huius alia amica, quæ ore ſuo ſanguinem à digito ſic ſcarificato ſugebat, quo ad nobis ſatis uiſum fuit, pro curationis ratione. Cæterum, puncturæ, topicum remedium hoc admouere mandauimus. ℞ ſagapeni, galbanes, terebenthinæ, ana drachmam mediam, olei roſati completi, vnciam mediam, theriaces drach. vnam. pulueris radicis cannarum, drach. mediam, miſce, fiat vnguentum ſolidum, & admoueatur, quo intra quatuor dies, ſana euaſit, nec ſanguinem mittere per venæ ſectionem opus fuit.

SCHOLIA.

PRO *ſalute huius mulieris, in dubium uerſum fuit, an tunc, hoc eſt, puncturæ initio, affligente dolore, & tumeſcente manu, & brachio,* defen-

defendens, ſiue repercutiens aliquod medicamentum, quod frigidum natura eſſe ſolet, applicare deberemus, ut humorum fluxus cohiberetur, coerceretur ve. Et demum, poſt multa hinc inde adducta, & dicta, concluſum fuit, quod non iubente ſic Galeno libro ſexto de morbis curãdis, non procul à principio, vbi hiſtoriam enarrat iuuenis philoſophiæ deditì, in medio articulo manus, puncturam habentis, & ita inquit, Nam *id quoque uel in primis ſemper habendum curæ eſt, ne quid ex ijs quæ vulnus contingent, frigidum ſit, quandoquidem ipſa laborans pars & ſenſilis maxime eſt, & principium partium primati continua, & temperamento ſuo frigida, quorum omnium occaſione, & ex facili à frigido offenditur, & ſuam offenſam impertit cerebro: quòd ſi ex ijs fuerit, quæ in muſculos perueniant, etiam conuulſionem facile accerſit, ſi quidem monſtratum eſt, muſculos uoluntarij motus inſtrumenta eſſe, idem fore & in tendonibus expectabis, ijſdem de cauſis. Cæterum, cum memoratum remedium tum uulneri ipſi iuuenis impoſuiſſem, tum uero partium quæ ſupra erant, non parum eodem complexus fuiſſem, quæ circa axillas, collum, caputque eius erant, omnia calente oleo aßidue madefici.* Hæc Galenus, *per quæ nos docet, frigida in nerui punctura fugiamus omnia, quia facile, exangues nerui cum ſint, & frigidi, aſcititia frigiditate, eorum originem, cerebrum, & nucham, refrigerabunt, & conuulſionem creabunt, proinde vel punctura in digito ſtante, oleo ſabino calente, uel aliquo ſimili, ab aſelis ad digitum male affectum, ſæpe manus foueri debet, id quod clarius paulo inferius tradit, cum dicat, ac quæ ad ulceris curationem attinent, hic quoque ſunt eadem. Cæterum, detrahere largius ſanguinem, ac tenui magis quàm in illis uti uictu, tum in quiete omnino, ac lectulo molli, hominem continere, oportet, tum oleo calenti, vbertim in axillis, collo, tendonibus, ligamentis, & capite, uti, quod ſi vulneratus neruus ex ijs ſit, qui in crure habentur, ſicuti cum in manu erat, alæ, ita in ijs bubones largo oleo imbuendi, tum per totam ſpinam, ad collum, & caput aſcendendum. hactenus* Galenus, *qui paucis citatis iis, ita rem haberi indicat, ut nõ opus ſit illius varios nunc adducere locos, ut ex libris de comp. med.* S. L. *Cæterum, euphorbium conſulto prætermiſi, quo in hac curatione, Galeno ſuadente, tuto uti poteramus, cum neruus denudatus non apparebat, abnegat autem Galenus in neruo denudato euphorbium, ueluti acria, & irritantia medicamenta, adeo vt* Terebenthinam *non niſi elotam admittat, ſed tunc, unguentum ex calce elota, ſummopere extollit, ueluti ex pompholige, non minus & medicamentum diacalchiteos dictum, quæ omnia remedia, ex libris de compoſi. medic.* S. *Genus*

petenda

petenda ſunt. Cæterum, in horum remediorum vſu, & applicatione, hominis temperatura, ac compoſitio; conſideranda eſt, robuſtus enim uir, fortia & acria, magis fert medicamenta, quàm imbecillis, item vir potius quàm fœmina, iuuenis quàm mollis puer, ut Galenus nos docet, nos vero in præſenti Galeni methodum legenti prepoſuiſſe, prout noſtra expoſcit Curatio, ſatis duximus.

Curatio nonageſimaprima, in qua agitur de quodã puero, qui ob eſum calcis uiuæ, diem ſuum obiit.

FILIVS Hioſeppi Chirurgici, annos natus octo, capillos, & parietum cretam aſſuetus cũ eſſet comedere, ſemel in calcem viuam incidit, ex qua cũ abunde comederet, in grauia lapſus eſt ſymptomata, intenſiſsime febricitabat, ſitiebat, & multum bibebat; ſed eius ſitis nunquam extinguebatur, ad fauces dolebat, & de ventris conquerebatur, non egerebat, nihil appetebat, ſed ea quæ illi offerebantur, reſpuebat, & nihil guſtabat. ad hunc tertio die ingreſſus ipſe, præſagio habito, quod hic breui moriturus eſſet, lac illi copioſum bibendum darent ſuaſi, vel ſaltem ius aliquod præpinguis carnis, ſed & clyſteres ex malua, ibiſco, ſemine lini, paratos adiecto butyro, & oleo ſeminis lini, illi iniicerent, mandaui. Cæterum, cum is nihil per os admitteret, ſexto ſequenti die, obijt, agebatur autem nonus dies tunc à morbi initio. Cæterum, de ijs Dioſcorides libro ſexto, nonnulla memoriæ comẽdauit, quem per ocium legere ne grauemini.

Curatio nonageſimaſecunda, in qua agitur de ſymptomatis obortis, ob multarum herbarum eſum in oxyporo.

DAVID Bonus, iuuenis annos natus viginti, habitu gracilis, & temperatura bilioſus, cui ſæpe ſanguis per nares effluebat multus, herbis valde in-

victu oblectabatur.cæterum, hic cum ſemel plus iuſto herbarum in oxyporo victitaret,male habuit,de dolore capitis conquerebatur,circa os ventriculi eroſiones patiebatur,calorem præter naturalem per vniuerſum corpus perſentiebat, nũquam ea nocte quieuit, ſed eam inſomnis exegit,nauſea affectus nunquam vomuit,ſed bis vel ter aluus illi commota eſt.ad eum igitur diluculo accedens,omnia citata contemplor, quæ ex bile praſsina, ab herbis illis plus iuſto ingeſtis, exorta, originem trahere,certo comperiui,proinde,deinceps iuuenis hic ab eſu herbarum abſtineret,ſuaſi, quando ventriculi calor non ita eſt potens,vt herbarum ita ingentem molem ingeſtam concoquat,ita enim huic,ex vſu herbarum multarum euenit,quemadmodum monacho recinenſi, qui Anconæ agebat,& capparorum ingẽti copia vtebatur, vt ſecunda Centuria dixi.Cæterum,aliis ſimile eueniſſe ob fabarum & eruiliarum,veluti capitum cinaræ, & pomorum eſum,non raro notauimus,proinde qui ſanitatẽ ſeruare ſtuduerit,hæc & ſimilia fugiat oportet.At æger hic de quo ſermo agitur,euocato vomitu, & multa eiecta bile praſsina, conualuit,porro deinceps,herbis cum abſtinuit,recte valere dixit.

Curatio nonageſimatertia,in qua agitur de optimo quodam remedio, contra dolores & tormina in dyſenteria.

QVVM puer ille nobilis torminibus,hoc eſt, doloribus dyſenteriam conſequentibus vexaretur,iuſsimus hircos mactare, ac eorum omentum,zirbum Arabes,retem vulgus appellant,ita recens calidum ſupra pueri ventrem extenſum admouere,& faſcia faſciari,idque bis & ter,iterari mandauimus,quo remedio à doloribus puer liber breui euaſit,& conſequẽs adplicitis aliis machinatis remediis,ſanus omnino eſt factus.Cæterum,topicum remedium hoc ſecurum & optimum

mum,vt ab hircis parari diximus,ita à ueruecibus, & aliis animantibus accipi poterit,vt in curationibus racu ſinis videre licet.

Curatio nonageſimaquarta,in qua agitur de opera naturæ,artis operibus reſpondente.

VIR natus annos quinquagintaquinquæ,facie pallida,& emortua, vt qui ſingulis diebus per hemorrhoides ſanguinis magnā copiam mittebat, febri continua inchoante mēſe maio,corripi cœpit, ad quem cum inuiſum accederemus eum grauiſsima febri teneri,iuuenimus,nam huic pulſus uehemens, magnus, frequens & celer erat,lotium rubrum & craſſum,vt hūc ſanguinis miſsione indigere,nemini dubium eſſet,diluculo igitur eum cum ſemel inuiſerem, intra duas horas rediturus,vt me præſente illi venam aperiat chirurgus, ita contingit,vt vix me ab eo diſcedente,in tantam ſanguinis per nares eruptionem perueniret, vt cum poſt horas illas duas ad eum redirem,opus arte conficiundū, à natura completum inuenerim,ac ea de cauſa, refectis viribus per biduum,& propinato pharmaco ex rhabarbaro,& ſyrupo roſaceo ſolutiuo cum drachma vna vel altera electarii de dactilis breui ſanitati reſtitutus fuerit.hinc enim videre licet,quam vera & præſtās ars medica ſit,quamque ſaluberrimis & ueridicis remedijs ornata,vt quæ ipſa aggredi deberet, natura per ſe primo cōpleat, & q̄ natura ipſa exequi debuerat,ars ſuppleat. Erat autem opus,huic ſanguinem mittere, quem intra duas horas extrahendum decreueramus,at natura ex ſe, ſapiens & prouida,opus agendum anteceſsit, & tanto operi inuida,operatrix,& victrix euaſit.

Curatio nonageſimaquinta, in qua agitur de Gigante Senogalliæ nato, crura tumefacta ad ſummum cum ulceribus habente.

HOMO ingentis magnitudinis, ita vt gigās ab omnibus dicatur, & merito, quia communis hominis ſtaturam, cubito excederet, nam eius manus, hoc eſt, ab initio metacarpij; ad apicem vnguium, dimidium cubitum (dempto digito altero latitudinis) continet, quin, & eius pes calapodio viginti continente punctos, clauditur, dentes trigintaduos habet, ſexdecim pro ordine, & eos quidem ingentes, ſed raros ſeparatosue, reliquaue ijs citatis, proportionata putato, nam vt de viribus dicam, hic ſalmam tritici Senogalliæ, ſexcentas paruas libras continentem ex terra eleuat, & eam ſuis imponit humeris, eamque ferens ſine labore incedit, cæterum, hic cum Senogalliæ, vbi forte natus eſt, ætatis ſuæ vigeſimo anno, male haberet, contigit, vt Guidus Vbaldus ſecundus, Illuſtriſsimus Vrbini Dux quartus, qui vt eſt princeps omnium virtutum genere ornatus, ita regnum ſuum magna cū iuſtitia ſuſtinet, eóq; non raro per eum tranſcurrit, vt cuique petenti, de iure audiat, & quod vnicuique debetur tribuat, in Senogalliā ueniret, & hominem tam uaſtæ magnitudinis cerneret, & forte eo tempore male habentem, pietate, ac miſericordia [redacted] ſumma commotus, eum Piſaurum deferri curauit, vt ibi omnia perneceſſaria illi in promptu eſſent, ab optimiſque medicis curaretur, ulcera nanque cum pedum ingenti tumefactione patiebatur, qui ad ſanitatem reſtitutus fuerit, ignoro, breui nanque tunc diſceſsimus à Piſauro, eius nanque curam habebant, Marcus medicus doctus & Abraamus Aloya Luſitanus Iudęus, Piſauri ex conducto chirurgus, nobis autem ſatis eſt hominis gigantis noſtræ tempeſtatis memoriam feciſſe.

Curatio nonageſimaſexta, in qua agitur de deſtillatione oculorum.

LVDOVICVS Corradus Mantuanus, vir hac ætate doctus, & qui nobis Philoteum græcum in Hippocratis aphoriſmos, latinum fecit, deſtillationē ad oculum ſiniſtrum patiebatur, cōtra quām hoc uſus eſt remedio, & breui ſanus euaſit. tutiam præparatam linteo raro excipe, & filo liga, & in vino cretenſi auſtero immerge, & ea ſic pannio excepta, oculum laua, breui enim, uel intra triduū ſanus euaſit: bis autem uel ter, in die iterari debet.

Curatio nonageſimaſeptima, in qua agitur de affectionibus quibuſdam, & ſymptomatis euenientibus ab ingenti caliditate iecinoris & cerebri.

IOANNES Victorius, uir nobilis, & confalonerius Piſaurenſis, annos natus ſexagintaquinque, temperatura bilioſus, & boni habitus, uariis ſymptomatis laborabat, à iecinoris & capitis intemperie euenietibus, nam ingentem caliditatem per uniuerſum corpus perſentiebat, ueluti ſitim inextinguibilem cum liguæ quadam ariditate, & ſciſſura, ad hæc, deſtillationem à capite perſentiebat, ſalſo quodam cum ſapore, ſed non tuſsibat, ſed per interualla quaſi ſyncopi detinebatur, quia eius loquela intercipiebatur, & niſi ſtaret forte caderet, agebatur ſextus menſis, ex quo morbo iſto uexabatur, quibus per uniuerſum corpus ſcabies ipſum detinebat, ſed nunc phlegmones uarii eius uniuerſa membra corripierunt, ſunt ſane phlegmones ij dicti heriſipelatoides, quorum materia ſi magis exaſſaretur, in carbunculos, ſiue carbones, conuerterentur. Sunt igitur conſideranda in hoc corpore, tubercula, uocis interceptio, caliditas accidentalis, uniuerſum corpus prehendens, ueluti principalium

cipalium membrorum caliditas, de qua paulo inferius, ad hæc, deſtillatio ſalſa, & uirtus, morbos & ſymptomata hæc ferens, quæ ſane uirtus, etiam ſi in ſene, conſtans tamen & potens habetur, cum autem de uirtute loquimur, de uitali intelligatis oportet, ſed hic optime concoquit, & optime digerit, ac diſtribuit, quæcunque in uictu habet, diu autem eſt à deſtillatione conqueritur iſta, pro qua abigenda uariis uſus eſt remediis, ueluti aquis thermarum, à ualle ſancti Martini, cæterum, nos curaturi hominem hunc, ſic orſi ſumus, & primo ſtatuentes in ſene iſto, iecur, cor, & cerebrum, membra tria præcipua calida cum ſint, eius uniuerſum corpus calidum eſſe, ut Galenus docuit libro artis medicinalis, eius tamen iecur cum ſupra modum calidum ſit, ſanguinem bilioſum reddit, & male morigeratū, unde ipſe ſanguis ad uniuerſum corpus delatus caliditatem illam extraneam inducit, cæterum, cum uirtus excretrix ſiue expultrix, ualida & potens eſt, quadam ueluti criſi, ad exteriora, hoc eſt, ad cutim, materiam hanc tranſmittit, unde phlegmones ij oriuntur, quandoque duo, quandoque tres, & plures, quia mala qualitas iecinori impreſſa, in dies nouam materiam gignit, ex qua alij & alij ortum habent. ad caput igitur obrepens humor hic ſiccus immiſtus capitis humiditati ſalſus euadit, non minus ac lixiuium ſalſum, ex cinere aquæ miſto factum, cæterum, quia per tracheæ arteriæ parietes humor hic cadit tuſsim non facit, ſed ea mala qualitate ſpiritus lancinat & afficit, adeo ut uox ipſa intercipiatur, & æger ipſe lipothymia quadā detineatur, quanquam uocis huius interceptionem euenire ab humore iſto, neruos recurrentes prope aſperam arteriam opprimente, non abſurdum crediderim, uel ſi magis placet, ob portiunculam ad uentriculi os delatam, unde conſortij ratione, cor patitur, & conſequens lipothymia illa cum uocis interceptione ortum habet. Vt igitur uir hic nobilis à tam uariis ſymptomatis liber euadat, ſic curationem incepimus, & primo, quia nuper

bis ſanguinem per uenæ iecorariæ inciſionem abunde extraxerat,& caſsiæ ægyptiacæ atramentum non ſemel deuorauerat,& decoctũ ex endiuia,lupulis, ſena, fumaria,bugloſo, & ſimilibus herbis, paratum biberat, cõmendaui, ut ad uenas hemorrhoidales,tres iuberet applicare hirudines, quæ ſanguinem ſugerent, quouſque ſponte ſua caderent, ac ſingulis octo diebus per eaſdem hæc iteraretur uacuatio,interea hæc perdurat curatio, dein uero,aquam lactis oximellite à lacte ſequeſtratam ebiberet,non quidem ut uulgus aſſueſcit, cyathum ſingulis auroris,ſed priſcorum more, ad heminas, ſiue libras tres,& ut ego propinare ſoleo,ad quatuor & quinque,modo uentriculus ferat,eo modo,quo hodie aquæ thermarum bibuntur, per cubiculum deambulantes, euntes, & redeuntes ægrotantes, per interualla,pocula illa lactis aqua, exhaurientes, ſic autem tanta corporis ſiccitas, & membrorum ariditas humectatur, & refrigeratur, cum uero turbercula ſana euaſerint, iubeo ut hic alternis diebus ex aqua potabili balneetur tepida in qua incocta ſit malua, maluauiſcus,endiuia, & nimpheæ flores,& ad iecur epithema ex ſucco endiuiæ, cicoreæ,lichenis, cum pauco aceto roſaceo admoueatur, ac ſæpe innouetur ſuadeo, aut eius uice,unguento ſantalino miſto roſaceo, adiecto pauxillo aceto, illinatur. ſed capiti quoque irrigationes fiant moneo,ex papaueris calcibus,ſenæ foliis,roſis,ſalicis foliis, endiuia,floribus nympheę,& ſimilibus,in iiſq; diu agendis perſeueraret,optimo præſtante uictus ordine ad frigidum & humidum inclinante,non niſi optimum generante ſuccum uino huic interdicere facius erat, quia aqua contentus euadebat,ſi eo tamen utebatur,eo quidem oligophoro, paucifero,& optimo,iis autem & paucis aliis, quæ referre non uacat,bonus hic uir ſanus intra mẽſem euaſit.

Curatio

Curatio nonageſimaoctaua, in qua agitur de puero, qui ob eſum cicutæ diem ſuum obijt.

FILIVS mercatoris Piſaurenſis, annos natus undecim, cum extra urbem cicutæ ſummitates ieiuno ſtomacho comederet, & ad torridum ſolem illico dormiret, breui mortuus fuit, nam cum à ſomno expergiſceretur, non uidebat, nec mente conſtabat, ad domũ igitur portatus breui diem ſuum obiit. Piſauri hæc euenere, in calce menſis Maij. 1556.

SCHOLIA.

HAEC ſcribenti mihi in mentem uenit Socrates diuinus ille, qui à maleficis oſtibus improbe accuſatus, ſucci cicutæ potu interemptus eſt accelerante carnifice motum, ut apertis meatibus & corporis uijs frigiditas celerius cor peteret, & interficeret. cæterum in Italia cicutam uenenoſam reperiri, quemadmodum apud græcos, ex pueri huius ſucceſſu, ſatis conſtat. at, ut puer hic mortem euaderet, meracioris uini copioſi potu, opus habebat, ut Galenus ſuadet, & Plinius non ſiluit.

Curatio nonageſimanona, in qua agitur, de ſcirrho ingenti in ore nato, & à multis pro cancro habito.

CERDO, qui ad diui Dominici Cænobium habitat, ſcirrhum prædurum, ſed non omnino doloris expertem, in ore habet, qui ex maxilla ſiniſtra ſuperiori ad palatum, ab hinc duos annos ortum traxerat, & ita ingentem magnitudinem occupauerat, ut ex dente inferiori, illi reſpõdente ex directo, ita fortiter comprimeretur, ut medici conſilio, dentem illum album ſolidum & apprime fixum extrahere curaret. cæterum, hic ad manus duodecim medicorum, pro ſalute ſua, (ut aiebat) iam conuenerat, quorum nonnulli affirmabãt morbum huius generis eẽ, ut eo ſciſſo, aut perforato, illico uitã cum morte commutaturus eſſet æger, forte putan

tes cerebri medullam ad eam partem deſcendiſſe, & ſimilem hunc eſſe caſum; illi de quo prima noſtra centuria harum medicinalium curationum, diximus, præcipue, de puero corniculum in capite habēte, alij autem, morbum hunc cancrum eſſe prædicebant, reliqui uero, morbum nunquā antea ab eis uiſum, ac ea de cauſa, nolle illius aggredi curationem, nec de eo periculum facere affirmabant. ad hunc igitur aduocatus ipſe, tumorem prædurum, ſolidum, decliuiori tamen in parte aliquantulum mollem, animaduerto, qua de re, purgato ex leui pharmaco, corpore, in mentem uenit, quod tumor hic prædurus cum ſit, & locus minime idoneus, ut emollientibus medicamentis, & alijs ad curationem facientibus, uti libere poſsimus, candente uti ferramento, ſummum in hoc caſu eſſe remedium, duximus, eo enim humorem illum frigidum ſaxi duritiem præ ſe ferentem, caliditate ignea emolliri, & ea ipſum ad optimam uiam externi credibile erat. proinde, ore adaperto, inſtrumento uulgari, ad id adaptato, tumorem hunc ignito ferramento perforo, ex quo aquoſitas nulla tunc, ſed poſtea, ſanguis ac aqua dilutus, exiuit, tunc tumor minor factus eſt, colore rubicundus, tactu mollis, & mitis, qui eo tempore unguento à pinguedinibus uarijs parato, colluebatur. cæterum, elapſis duobus diebus, hic febri pertentari cœpit, & de capitis dolore conqueri, ſed ſequenti die, melius habuit, ulcus tamen ex ſe putorem quendam emittere cœpit, ut æger ipſe de eo conquereretur. cęterum, ulcere ſæpe colluto ex decocto parato, roſis & orobo, melius habuit, ut omnibus iam ſpes eſſet, hunc ad ſanitatem peruenturum, ſemituberculi autem quãtitas abſumpta erat, demum ut multa paucis contraham, hic poſteater exuſtus fuit, & ad radices tuberculum extirpatum uidebatur, pro cuius ſeminarijs eradicandis, oleo uitrioleo uti opus erat, ſed interea, Raguſium, tunc dimiſso Piſauro, me contuli.

Curatio-

Curatio centeſima, in qua agitur, de ulceribus renibus præfixis, maximo cum urinæ ardore.

ILLVSTRIS Comes Iulius, à monte ueteri, vir inſignis, & alto loco natus, ulceribus renibus præfixis, & confirmatis laborabat, ut ex eius lotio ſabuloſo, & terreo, deprehendebatur, ſimul dum meiebat, magnum ardorem incendiumue in uirga perſentiebat, ſed hic præterire non eſt, dubium ſingulare, cur eſt, quod ij, qui renum & ueſicæ uitia patiuntur, cum meiunt, ardorem tantum in uirgæ ſeu glandis apice, ſupremaue parte, ſentiunt, percipiuntue, an forte, quia neruus à renibus per ueſicam delatus in uirgæ apice pauca cōtectus carne apparet, & fere diſcoopertus, ab ijs qui corporis fabricam contemplātur cernitur, unde eo in loco ſenſus, quàm cæteris in locis urinæ, clarius percipitur. cæterum, ad illuſtrem virum hunc uocatus, præſagio habito, quod breui moriturus ſit, cum annos ſit natus quinq; ſupra ſexaginta, ex quo morbo, ſene [redacted] præſente, maiores natu non euadunt, illius curam habere nolui, etiam ſi multa & magna, nobis pollicebantur, quando certo ſciebam eius renibus ulcera complantata, & confirmata ita eſſe, ut æſtuante tempore, hunc è uita deceſſurum dicerem, quod ita eueniſſe nunc cum hęc Raguſij commētamur, audimus. cæterum, habebat illuſtris hic uir, etiam recte ualente, pulſum dicrotum, ideſt, bis ferientem, qui & facultatis uitalis robur, & arteriæ tenſionem præ ſe ferebat, ut Galenus non raro libris illis ſeptedecim de pulſibus memoriæ cōmendauit, quē pulſum quoq; olim Antonius Nebriſenſis ſi recte recolo habebat; is eſt Antonius Nebriſenſis in politioribus literis, ut paucis plurima comprehendam, Hiſpanus Varro. Sed cum hęc ſcribo, ſubit mihi doctiſsimi & innocentiſsimi ſenis fortunas miſerari, is enim in Gymnaſio Salmanticenſi, à Caſtillio adoleſcente, & eius diſcipulo, publicis ſuffragijs

uictus eſt,& quod magis mirum ſit,cum uterque,grāmatices rudimenta quæ quidem ipſe Antonius compoſuerat, de ſuperiori loco interpretaretur, præmium erat, annuum trecētorum aureorum ſtipendium, præter honorem,qui à magnis uiris multo pluris ſtimatur. Ceſsit ergo uir doctiſsimus,à parum docto uictus,illud Africani ſuperioris ſubinde repetens, ingrata patria, ne oſſa quidem mea habebis [redacted] Et hic finis eſto quintæ huic Curationū noſtrarum Centuriæ,quam Piſauri abſoluimus,ſub id tempus,quo Ferdinandus Albæ regulus,Teatino Pontifici Romano infenſus, Philippi Regis auſpicijs,bellum Romanis inferre parabat.

FINIS.

AMATI LVSITANI, MEDICI PRAESTANTISSIMI, CVRATIONVM MEDICINALIVM SVARVM CENTVRIA SEXTA.

Amati, introitus ad Curationes Raguſinas, in quo introducuntur, Ioannes Gradius, Simon Beneſius, Paſchalis Ceruinius, nobiles Raguſæi.

GRADIVS.

Vt parum proſpiciunt oculi mei, aut Amatum Luſitanũ medicum uideo. Benesivs. Immo nihil te fallunt oculi tui, ut qui Amatũ utriuſq; noſtri amicum communem, uides. Grad. Salue ò Amate, te ſaluum aduenire gaudemus, immo gratulamur & tibi, & nobis: ſed iſthæc miſſa faciamus, & ad quendam ex noſtratibus patritium inuiſendum accedamus. Ben. Orſatum gondulanum forte? Grad. Ipſiſsimum, & quem medici deploratum reliquerunt. Ben. Et ego uiciſsim te rogo, eum uidere digneris Amate. Amatvs. Accedamus bonis auibus, quoniam nihil eſt mihi gratius, aut cordi fixius, quàm uobis inſeruire: Cervinivs. Hæc domus eſt, ingrediamur. Amatvs. Quem igitur morbum patitur hic ægrotus? Cer. Febrem continuam maximo cum delirio. Ama. Ex relatis, & ſymptomatis, ac morbo ipſo, & eius tempore, ac anni tempore, & cõſtitutione, uiget nanque æſtas, iudico iuuenem hũc temperatura ſanguineum, febri ſinocha laborare, qui, breui

etiam ſi male habere uidetur, ab hoc liberabitur morbo: nam præter cætera, eius pulſus id mihi ſatis teſtantur, & delirium hoc effugiet illico, ſi modo frontis hanc uenam ſecueritis, & inde ſanguinis vnc. quatuor emiſeritis: aut ſi hanc ſanguinis emiſsionem timueritis cucurbitulas ſcapulis ſecta cute, affixeritis, in reliquis uero, prout uobis imperauit primus medicus, ſtate, & ſi quid euenerit, me certiorem facite, ualete. CER. Salue Amate. AMA. Et tu quoq; ſaluus ſis. CER. Aegrotus noſter iubet te ſaluere, cui, iuxta quod imperaſti, ſanguis miſſus eſt, & nunc reſipiſcere, & mēte conſtare incipit, ut præſagium tuum uerum eſſe omnes iam teſtari audeant, nam & meliuſcule guſtat, & omnia proſpera, & falicia ægrotanti noſtro euenire uidentur. AMA. Eum recte ualeturum breui, exacte noui, ſed nunc cum exacte ciuitatem hanc ueſtram Raguſæam, contemplatam & conſideratam habeam, ad eam deſcribendam me diuertam, quod ut primum, ita optimũ officium medici prudentis & rationalis eſſe, teſtatur ſenex [redacted]

RAGVSII CIVITATIS, BREVIS DEſcriptio, per Amatum Luſitanum.

RAGVSIVM, vrbs parua, ſed antiqua, & Venetiarum ſimia, ad Mare Illyricum inter rupes ſedet, & meridiem ſpectat, & propterea auſtralibus uentis eſt obnoxia, in qua, hyeme homines grauius & frequentius morbis uexantur, uina potentia, ſed inſalubria fert, fructus paucos, triticum ut quæ campis careat, nullum, republica gubernatur, admiſsis tantum nobilibus: qui & politici ſunt homines, & diuites ſatis, ac ſobrij, præter nobiles, populus numeroſus eſt, cuius pars altera, mercatores ſunt, homines ciuiles ſatis, merces ut nobiles, per plures orbis partes, ingentibus, ac miris ſuis nauibus exercentes, reliqua pars populi, miſera eſt, & paupertie afficitur.

Curatio

Curatio prima, in qua agitur, de herpete, à thoracis alta parte, ad teſtes uſq; fœdante.

HIERONYMUS Bucignolius Patritius Raguſæus, temperatura bilioſus exuſtus, annos natus ſexaginta duos; caſu crus cum luxaret, uictu exiccante calfacienteque longo uſus eſt tempore, unde cacochymia orta, & humores ſubtiliati, ac ſupra modum calfacti, corpus infeſtarunt, quos natura tanquam criſi quadam extra ad partes cutaneas tranſmiſit. quo factum eſt, ut Herpetem à thoracis alta parte, ad teſticulos uſque fœdantem creauerint, ut ſæpe fieri ſolet, & Galenus libro tertio de temperamentis memoriæ commendauit; cum dicat magna ex parte: Cutis quoniā in hanc, excrementa quæ in habitu corporis colligūtur, natura expellit, multis & aſsiduis ulceribus afficitur, quippe, cancri, phagedenæ, herpetes erodentes, carbūculi, & quæ chyronia & telephia uocantur, milleq; aliæ ulcerum generationes, ab huiuſmodi cacochymia naſcūtur. Cæterum, hæc affectio cutem, rubore ingenti relicto, corrodebat, unde ſæpe cutis ipſa decidebat, denuo alia, & alia ad caſum parata: ſed quod grauius erat, ita ingentem per interualla lancinationem ſecum ferebat, ut nobilis uir hic, uix eam ferre poſſet. Ad eum igitur accerſitus, hominis temperaturam, ac eius habitum cōiecto, dein exedentem ruborem hunc ingentem conſidero, qui uniuerſum thoracem, uentremque ad pudendaſque magna cum brachiorum & crurium parte comprehendit. corroditur autem hac in affectione cutis ſuprema pars, quæ exiccata decidit, & denuo alia magis ſquāmoſa quàm furfuroſa oritur, & quæ & ipſa exiccata cadit: ſub ea tamen, ut æger ipſe mihi referebat, aliquādo ichores aſſeruabantur. Eſt autem morbus hic, Herpes à bile flaua ſincera, nullo aliò humore admiſto excreta, ortum habens, ut Centuria ſecunda harum medi-

cearum curationum, fuſe diximus, aliquando tamē icho res ſubtus continebantur, ob alicuius aquoſæ humiditatis cum bile miſcellaneam, ut ſæpe fit, & herpeti miliari quoque euenit. Nos tamen interea dum in hac ſitimus curatione, nunquam ichores hos uidimus, proinde omnibus præ neceſſariis in ordinem digeſtis curationē ſic aggreſsi ſumus, & primo pharmacum hoc lene illi tribuentes, quod habet. ℞. tamarindorum unciam mediā, ordei excorticati, unciam unam, florum cordialiū drac. mediam, ſeminis melonis mundi drac. duas. in libra una aquæ fiat decoctio ſecundum artem, & coletur. ℞. prædicti decocti, uncias quinq;, floris caſsiæ fiſtularis drac. decem, miſce fiat potus, adiecta unciola una ſyrupi roſacei ſolutiui, quem ieiuno ſtomacho ante prandiū duas horas ebibit, & eo aluus optime reſpondit. Cæterum, altero interiecto die, locus rubore affectus ſic inungi cœpit. ℞. ſucci plantaginis, ſemperuiui, ſolani, ana libram mediam, aceti roſati, uncias duas, olei roſati unciam unam, & alterius mediam, lithargyrij, ceruſæ, ana unciam unam, in mortario plumbeo omnia tractentur, quibus adde, oua integra, demptis putaminibus, numero duo, miſce, & fiat linimentum, quo uniuerſus ille locus rubore affectus inungatur, & deſuper pannus lineus imbutus iis ſuccis admoueatur: ſic habent ſucci, ℞. ſucci ſolani, ſemperuiui, plantaginis, ana libram unam, aceti roſati, uncias duas, miſce. Porro cum hæc parari cœperunt, illico decoctum hoc paratum fuit. ℞. endiuiæ, borraginis, lupulorum, ana pug. unum, hordei mūdi, uncias duas, florum cordialium drachmam unam, prunorum pinguium num. x. polypodij quercini recētis & contuſi, unciam unam, ſenæ unciam mediam, tamarindorum unciam unam, paſſarum de Corinthio, unciā unam, libris ſex aquæ, fiat decoctio, quouſque maneant libræ quatuor, & coletur. Rec. prædicti decocti uncias quinque, ſyrupi de ſucco cicoreæ unciam unam, uiolati unciam mediam, miſce, fiat ſyrupus, quem in aurora

bibebat,

bibebat,& eo aluum lubricam habebat. Cæterum, prædicto unguento, quod loco affecto admouebatur, poſt elapſos priores dies addidimus, antimonij, unciā unam & alterius mediam, mercurij extincti ſucco limonis unciam unam, & in mortario plumbeo, ut prius recte tractabatur; & eo iniunctio fiebat, bis ſcilicet, in die, mane, & ſero, & aliquando ter, ſuper addito lineo panno ſuccis prædictis imbuto. Cæterum, elapſis nonnullis diebus, ab applicatione huius unguenti, æger aurora quādam rigore affici cœpit, febrim tamen non habuit, imo tunc expuere cœpit, adeo ut ex ore multa mucoſa & uiſcoſa ad quatuordecim dies emiſerit; mercurio nanque opus hoc tribuēdum noſtis: porro, ab ſputo, duos dies, in hominis ore ulcuſcula floruerunt, ob quæ ualde anguſtiari cœpit; continuus autem ſputator, & ſcreator erat; & nihil comedebat, nec noctu dormiebat. quæ omnia laborioſa noſcens homini præſertim ſeni, temperatura ſicco, & in maraſmum, ac extremam ſiccitatem, labi prono, illico ex pullo contuſum ut biberet parandū curaui, ueluti ex aqua dulci, balneum, quo uniuerſum eius corpus, dempto capite, irrigabatur, & eo multum oblectabatur, ſepties uero uel octies, balneum per totidem dies iteratum fuit: quin & gargariſmus unus uel alter, conficiebatur, quandoque ex aqua ordei, adiecto pauco ſyrupo roſaceo de roſis ſiccis, quandoque melle roſaceo colato, quandoque apparabatur ex ſumachio, balauſtio, plantagine, roſis, hordeo, omnibus aqua incoctis, adiunctis alumine, & roſaceo melle colato, & ſimilibus ad rem facientibus, quibus ſcopum intra dies quatuordecim conſecuti ſumus. Scire tamen decet, quòd cum ſputum apparere cœpit, illico ab applicatione unguenti deſtitimus, ueluti à propinatione ſyrupi, uerū unguenti prædicti loco, album camphoratum receptum fuit, quo locus illinebatur, & lineus pannus imbutus ſuccis citatis ſuperponebatur, ſed ſyrupi uice, ſaccharum roſaceum utcunque deglutibat, hordeaceā ſupra bibita,

iis enim citatis, quibus (ut audiſtis) multam tam ſupra, quàm infra excreta ſunt, truculentus morbus hic extinctus fuit, & æger intra menſem, ex toto ſanus euaſit, vir proculdubio, bonus & liberalis.

Curatio ſecunda, in qua agitur, de dyſenterico puero, topico quodam remedio curato.

PVELLVS ſex uel octo tantum natus menſes, & filius Benedicti Gondulæ iunioris, patritii Raguſæi, quum dyſenteria laboraret, & multa uiridia, lutea, & aliorum colorum egereret, & anxie ferret, ac doloribus cruciaretur, ita ut lac ſugere non ualeret, in dubia ſpe erat. ad eum itaq; uocatus, adductum ueruecem, intra cubiculum ubi puer erat, mactari iuſsi, ac diligenter exenterari, à quo calens omentum, zirbum arabes uocant, ſic extractum, ſupra uentrem pueri extendendum curaui, & faſcia faſciari, hoc enim topico remedio, intra tres horas, puer melius habuit, egeſtiones.n. minui cęperunt, & dolores ex toto leuati ſunt, iuſsimus tamen, ut nutrix pullo gallinaceo calybeata aqua incocto, adiecta oriza ueſceretur, & uini uice, calybeatam pluuialem aquam biberet, ac à coitu abſtineret, & cornu rubro fructu, tunc maxime abundante, pro cibo uteretur, iuſsi. Cæterum, poſt elapſas quatuor horas, & è pueri uentre leuato omento ueruecino, eum unguento è comitiſſa dicto, inūgi iuſsimus, & aquam ex pullo per campanam deſtillatitiam, adiectis coralio, margaritis præparatis, ac cotoneorum fruſtulis ſimul miſtis, per os illi iniiciendam curaui, iis enim, ſequenti nocte puer bene habuit, & quieuit, ac dormiuit, & lac ſuxit, nec amplius torminibus tentatus fuit.

SCHOLIA.

OMENTVM *ſupra uentrem extendi, & ſæpe iterari, optimum, eſſe ſcire nos uelim, plures igitur uerueces, aut arietes, aut hircos mactare,*

re, & confeſtim exenterare iubete: eſt enim remedium hoc ſingulare.

Curatio tertia, in qua agitur, de morbo ſæuo & crudeli, in quo ægrotans trecentos egeßit iuſtæ magnitudinis uermes.

MARCVS annos undecim natus, filius Hieronymi Baſilij, patritii Raguſæi, præfecti, inſulæ mediæ, in qua cum forte puer licentioſe uagaretur, & fructuum atque eſu piſcium copioſiori, uteretur, in febrem lapſus eſt ingentem, unde illico Raguſiũ delatus eſt, ad eum inuiſendum ſum uocatus, ſex à morbi initio, elapſis diebus, quibus ut ab aſsiſtentibus acceperamus, nihil quicquam guſtauerat, atque inde eum ita imbecillem, & uiribus proſtratum inueni, ut ea ipſum nocte mori, ni obuiam tanto malo iremus, certum eſſet, pulſus non apparebant, ſed foris frigidus, & algidus totus puer ipſe erat, ad hęc, circa guttur laqueum habere, & ueluti eo ſtrangulari inculcauerat, cubili proſtratus cum iaceret, non quieſcebat, ſed furibunde huc, illuc mouebatur, quæ omnia non aliunde uenire quàm à uermium multitudine puerum infeſtantium, mihi fides erat, proinde breui, clyſterium ſequens paratũ, iniiciẽdum curaui, quo duodecim illico egeſsit uermes tam craſſos, & ingentis magnitudinis, ut puer illico melius habere dixerit, habet autem clyſter ſic. ℞. coralinę, portulacæ, graminis, ana pugillum unum, betæ, maluæ, mercurialis, ana pug. medium, coriandrorum præparatorũ, unciam mediam, ſeminis ſancti, drach. duas, in libris duabus aquę fiat decoctio ſufficiens, & coletur, ℞. prædicti decocti, uncias quindecim, olei roſati, uncias duas, caſsiæ extractæ drach. ſex, hieræ picræ drach. duas, mellis uiolacei, unciam unam, ſalis drach. unam, miſcę, fiat clyſter, quo ut dixi, duodecim egeſsit uermes, craſſos, & longos ſatis, & tunc meliuſcule habere

uiſus

uiſus eſt. At,ut uires robore afficerentur,ex pullo aquã deſtillatitiam parare in hunc modum iuſsi. Rec. carnis pulli Gallinacei, uncias duodecim, çoralij preparati,margaritarum præparatarum. ana ſcriptulos duos,ſeminis ſanctonici drach. unam, ſeminis limonis drach. mediam,miſce,& in balneo mariæ fiat deſtillatio,ex qua deſtillatitia aqua nõ nihil deglutire,ac ebibere cæpit,id quod aſsiſtentibus mirũ uiſum fuit, qñ per ſe illos priores dies nihil quicquam deglutiuerat, ſequẽti uero die, chyſterem ſimilem iterari iuſsi, quo tantam uermium proluuiẽ egeſsit,ut omnibus admirationi eſſet,ſed tunc meliuſcule guſtabat, & ad oblata melius habebat, pulli autem contuſum bibebat,immo ex ipſo pullo & ficedulis non nihil pitiſabat,ſemper puluiſculo coralij præparati ſuperaddito, pro potu uero, aquam coriano incoctam uino granatorum miſtam habebat.Cæterum, in aurora,ieiuno ſtomacho,ſyrupum hunc bibebat. ℞. ſeminis acetoſæ,portulacæ,ſanctonici, an.drach.duas, corallinæ drach.tres,ſeminis citri,limonis,coriandri præparati,an.drach.unam,herbæ acetoſæ, ſcordij, portulacæ, graminis,pimpinelę,an.pugillum medium,in libra una, & alterius medio aquæ fiat decoctio,quouſq; maneat libra una,& coletur. ℞. prędicti decocti, unc. quatuor, oxiſaccharæ ſimpl.unciã unam,miſce,fiat ſyrupus,quem ut dixi,ieiuno ſtomacho bibebat,ſed interdiu, ex electario ſequenti miris prædito uiribus,pro detrudendis uermibus,lingebat. ℞. ſeminis ſanctonici, ſancti, uel alexandrini dicti, unciam unam, contundatur, & per duas horas in aceto acerrimo maceretur,ac poſtea coletur, & ſemẽ melle diſcocto excipiatur, & fiat conditum,electarium primas cõtra uermes habens,dignum ut appelletur,paratu enim ut eſt facile,ita uiribus,& facultatibus mirum,hoc.n.per interualla adhibitum guſtabat & ſi placebat,ex prædicta aqua uino granatorum miſta ſuperbibebat,iis enim puer hic intra decem dies,quod mirum ſed uerum dixerim,trecẽtos egeſsit uermes,& eorum

rum plures,craſſos,& ingentes,ac uiuos omneis,ſterco ri liquido & putido miſtos. cæterum, cum intra decem dies,à uermibus corpuſculum hoc liberum eſſet,& iam omnino recte ualere uideretur,adeo ut ſequenti aurora parum rhabarbari,& agarici dare deliberarem,ut poſtea incolumis inſulam mediam ſe reciperet, in qua pater, ut dixi,Gubernatoris officio fungebatur: Ecce, noctis initio,puer rigore affici cępit,quē poſtea ſubſequuta fuit febris,ad octo horas poſtea ſudore terminata,ſequenti nocte,eadem hora, ſimiliter correptus fuit, minori tamen paroxiſmo,tunc uero,pharmacū ex rhabarbaro & agarito,prędicto à nobis decocto,exceptis,propinauimus,quo multa,lutum referentia ſubnigra, pauca liquida,citrina,nullo conſpecto uerme,egeſsit, & optimo appetitu,atque auide tunc comedit, ſequenti nocte, paroxiſmus exiguo frigore puerum corripuit, ſed febris ut antea erat,in qua madores à pectore ad caput uſque,apparebāt, demum febris hæc pituitoſa,quotidiana,deocultata eſt,nocturna tamen, quæ ut Hippocrati in Epidimiis placet,lethalis,& mortifera eſt,huic calor humentior erat quadam cum acrimonia, quam nō protinus admota manu, ſed permanente, ſentiebamus, copioſo nanquē uapore obruta acrimonia, quam putris fumus parit,non ita primo occurſu percipitur, huic pulſus parui admodum erant, & tardi, urina tenuis, ſubrubra,ſitis nulla,ſicuti nec ſymptoma aliquod puerum affligens,pręter frigus nocturnum paruum admodum,acceſsionem indicans,à qua,decem octo horas puer febri correptus,fere ſemper dormiens,quietus manebat,nec niſi appellatus quicquam loquebatur, ſex uero aliis horis non ex toto à febre mundus,meliuſcule haberi uidebatur,tunc nanque loquebatur,& aliquid guſtabat, ſed uires in dies magis & magis languebant,& corpus exolui uidebatur,& morbus creſcebat,omnibus conatibus, nobis reſiſtentibus. At,quum morbus natura ſua lethalis eſſet,puerum ad interitum traxit,obiit autem nono

die Auguſti, non ſine parentum ingēti dolore, nam unigenitus illis erat, credere.n.eſt, tantam uermium colluuiem, puerum exuccum reliquiſſe. cępit ægrotare puer ſic duodecimo die Iulij, & decimooctauo ſequenti, ad eum inuiſendum peruenimus. porro, uigeſimooctauo, cum à uermibus liber & ſanus uideretur, febri corripi cępit, & in dies deterius habuit, tandem obijt nono die Auguſti, hoc eſt undecimo die à febre corripiēte, ab initio uero morbi, uigeſimoſeptimo.

Curatio quarta, in qua agitur, de ſanguine ex pectore reiecto, & ſucco urticæ cohibito.

QVI ſanguinem ex pectore reiectarunt, & à medicis tanquam deplorati ſunt habiti, ſolo urticę ſucco ebibito, conualuerunt, poſt multa autem machinata remedia, nullum remedium ita contulit, ut ſanguis hic cohiberetur ac ſuccus urticæ, quem ad quinque uel ſex dies ebiberunt, ſingulis nanque diebus, ſingulas quatuor uncias ieiuno ſtomacho bibebant, imo & ipſam urticam incoctam iure pulli, aut ueruecis ſæpe comedebāt, ex iis alter, prædicti Bucignolę nepos erat, alter uero Raguſæus patritius quoq;.

SCHOLIA.

VRTICAM *hoc munus conficere poſſe, difficile creditu eſt, Dioſcorides tamen, de ea ita inquit, urticæ folia profluuia narium cum ſucco ſiſtunt, trita impoſita, & ultimo, vrticæ ſuccus, uuam gargariZatus reprimit, inquit.*

Curatio quinta, in qua agitur de puero loquente, qui poſtea ob morbum ſæuum superuenientem, mutus factus eſt.

NICOLAVS, filius Blaſij Darſæ, uiri ſpectabilis Raguſæi, puer annos natus quinque, temperatura humidus, hic ætate cum eſſet annorum duorum,

rum,recte prout illa ferebat ætas loquebatur.cæterum, cum illi febris ingens ſuperueniret,& à medicis deploratus relinqueretur,mulierculæ diſſectos, & exenteratos catulos,inter cætera parabilia remedia,capiti admouerunt,unde forte fortuna,à tam rabida, & mordaci febre,intra octo dies,liber puer,in ſæuiorem morbum labitur,eius nanque crura ac brachia paralyſi ſunt affecta, ſed præcipue lateris ſiniſtri,ad hæc,quum puer antea loqueretur & recte audiret,loqui & audire deſijt, ut muti nomen mereatur, cœpit autem febris, quintodecimo die,menſis Iulij,quæ ut dixi,octo tātum dies uiguit, ſed paralyſis per totam hyemem,ad aprilem uſque durauit, adeo ut maij menſe ſequēti,iam liber ex toto à paralyſi puer, nihil tamen audiat,nec loquatur,credere autē eſt, puer temperatura humidus cum ſit,caput quoque humidum & excrementitia materia refertum cum habeat, febri,& catulorum calore,capiti admotorum, ipſam in ipſo capite eliquari & fundi materiam, unde ad neruorū origines fuſa, & delata pituita hæc craſſa, obſtructionē procliui & prono in corpore, genuit,facta autem obſtructione, ac impedito ſpirituum tranſitu,per neruorū origines, per quos patet tranſitus motrici facultati ad muſculos, paralyſis ſiue membrorum reſolutio orta eſt, Cæterum, quia non modo nerui, qui motui præſunt, obſtructi fuere, ab ea craſſa & frigida materia,ſed ii qui auditui & loquelæ inſeruiunt,& forte reuerſiui,factum eſt, ut puer non ſurdaſter, ſed ſurdus & abſque loquela euaſerit, grauis autem morbus hic eſt, curabilis tamen, ut qui neruorum obſtructio ſit. Nam ut ea quæ impediebat crurum & brachiorum motum obſtructio, ex toto ab hinc biēnium leuata eſt, ita ſperandum quoque, ut hæc ex qua ſurditas, & loquendi impedimentum ortum habent, ad aliquod tempus extirpetur, hac enim fulciti ſpe, puerum hunc curare aggreſſi ſumus, & eo magis, quia in hac ætate vis caloris natiui magna eſt, & facultates naturales quarum ope pręſertim id genus morbi

curantur, maxime ualidæ ſint, quo fit, ut pueri ſi bene, & recte gubernentur, longe maiores difficultates ſuperare ſoleant. primo igitur in uniuerſum, eam conſtituimus uictum rationem, quæ attenuandi uim habeat; à natura enim morbi, ut noſtis, petenda eſt remediorum ratio, morbus autem is (ut diximus) cum à craſsis lentisque humoribus ſit excitatus exiccantia iuuant. Oportet tamen non admodum ſiccitate excellant, cum à puerili ætate indicatione ſumpta, ualde exiccantia pueris non parum aduerſentur. Cæterum, cum Raguſium in meridiem uergat, & ideo auſtralibus uentis, qui inſigniter caput replent, ſit expoſita, conſonum fuit, uigente ætate, ut quæ non ita huiuſcemodi uentis ſit obnoxia, curationem aggredi, permittentes, ut puer modeſte exerceatur, etiam pulchro, ac ſereno die, extra domum, non tamen illico poſt ſumptum cibum, ne & cibi coctio impediretur eo motu, & ita caput repleretur, in ſomno quoque, ut qui pueris admodum familiaris eſt, plus illi indulgendum, quàm in cæteris, putauimus, modeſte tamen, utilior enim ad has diſcutiendas materias, & eas abſumendas uigilia eſt, quàm ſomnus, pręſertim tamen cauere eſt, ne ſtatim ab acepto cibo dormiat, maxime uero meridie, euitetur timor, & mœſtitia, quod ſi aliquando ſubiraſcatur, non erit à noſtro inſtituto alienũ, curauimus tamen conſuetas excretiones de more haberet, in cibisque fugeret ea quæ humectant, & refrigerant, ueluti, quę caput humore replent, ut fructus, & olera, quantum per hanc ętatem fieri potuit; item & lacticinia, & piſces, præcipue recentes, ſalitos nanq; lubentius in hoc caſu admitterem, parua tamen quantitate, legumina quoque omnia improba ſunt, cicerum iure excepto, pro oxiporo, ac acetario, cappares oximellite paratos, concedimus, abnegato tamen omni genere humidarum carnium, ut ſunt, agni, ſuis, uerucecis, caſtrati, imo & caponum ſaginatorum, quæ uero rationem uictus attenuantis conficiunt, ſunt, pullorum gallinaceorum,

rum, palumborum, hædorum, leporis iunioris, auium ſyluestrium, ut perdicum, turdorum, phaſianorum, auicularum nemoralium, ut ficedularum, & ſimilium, quæ aſſæ magis, quàm aqua coctæ permittebantur, ut ſaluia, menta, maiorana, rore marino, petroſelino, cerepholio. ſerpillo, & ſimilibus, adiecto cinnamomo, pipere, & aromatis ſimilibus, oua recentia, ut boni ſucci admittũtur. Vinum in totum abnegatum eſt, quia uinum, multũ pueris obeſt, & caput fumis replet, eius ergo uice utebatur aqua incocta ſaluia, aut cinnamomo, aut betonica, aut pipere. Iis igitur in ordinem habitis, quoniam morbũ difficilem curatu, & eum non niſi aſsiduo & longo medicamentorum uſu, curari & abſolui prędixeramus, iuxta carmen prouerbiale, Aſsiduo illiſu, durum cauat undula ſaxum, iis medicamentis uti cępimus, quæ ad morbum faciunt, puerilis ætatis ratione habita, & ita initiũ habent. ℞. betonicæ manipulum unum, florum roris marini pugillum medium, ſeminis aniſorum drac. duas, libra una aquæ fiat decoctio ad tertias, & coletur. Reci. prędicti decocti, uncias tres, oximellitis, ſyrupi de betonica, ana unciam mediam, miſce, fiat ſyrupus, quem auide in aurora, ieiuno ſtomacho, puer bibebat, ſed ebitis nonnullis ſyrupis, catapotia hæc recte deglutiuit. Rec. Agarici nouiter præparati ſcryptulos duos, diagridij, granum unum, miſce. f. p. tres, quas inauratas, quando ibat dormitum deuorauit, & eis aluus optime reſpondit, tunc uero, ſequentibus diebus, conditũ hoc in aurora comedebat. Rec. conditi de betonica, de floribus roriſmarini, de ſaluia, ana drachmam unam & mediam, cum ſyrupo de corticibus citri, fiat miſtura, quandoque uero ex omnibus, unciam integram deuorabat, porro, tribus poſtea horis, irrigatione, ſiue embroca, pueri caput irrigabatur, quæ ita habet, Rec. betonicæ, maioranæ, ſaluiæ, ſtæcados, ana pugillum unum, origani, pulegij, foliorum lauri, ana pug. medium, in libris quindecim lixiuii communis barbitonſorum, fiat coctio

 ſufficiens,

ſufficiens, quouſque maneant libræ decem, & coletur, ex qua calida, irrigatio ſuper caput, ad ſyncipput præcipue fiat. At, ab irrigatione exiccatum caput, hoc illinebatur unguento. Rec. olei camomillini, anethini, laurini, ana unciam unam, ceræ parum ad ignem miſce, fiat linimentum, ſiue unguentum molle, quo caput, antea à capillis denudatum illinatur, ſed per aures hoc infundebatur oleum. Rec. olei amygdalarum amararum, uncias duas, uini optimi albi, uncias duas & alterius mediam, maioranæ pug. medium, ellebori nigri, ſcryptulũ medium, miſce, & ad ignem fiat decoctio uſque ad uini conſumptionem; & fiat expreſsio, & colatura, cui adde, moſchi grana duo, miſce, & utere, ac per aures ex eo parum infunde, quod moſcato goſſapio, occludebatur, itẽ, ſuccum hunc per nares attrahebat. Rec. ſucci maioranę, betæ, ana uncias tres, radicis pyretri, drachmas duas, ellebori nigri, ſcryptulum medium, miſce, & ad ignem fiat decoctio, & ſucci purificatio, ſiue defęcatio, & coletur, cui adde, Ambari griſij, grana duo, moſchi, grana totidem, miſce, & utere, iis enim, etiam repetitis, ad quinquaginta dies uſus eſt, nullo tamen conſecuto iuuamento, oporteret autem curationem hanc in longius protrahi tempus. Cæterum, cum hæc operaremur, occurruit quoque puer annos natus duodecim, filius Hieronymi Gradii patritij raguſæi, qui ad ætatem hãc uſq; cum pro muto haberetur, nunc demum loqui cœpit, ſcatebat enim puer hic quibuſdam excrementiis humiditatibus quibus temporis & ætatis ſucceſu, conſumptis, expedite, & concinne, eum loqui ſperamus, ad nucham nanque laqueum inditum fuit, quo capitis humiditates ſuperfluæ, apprime extinctæ ſunt, unde ipſe loqui cœpit.

Curatio ſexta, in qua agitur, de fluxu ſanguinis narium, cum mala uentriculi intemperie frigida.

MARINVS Gradius, patritius raguſęus, uir annos natus ſexagintaquatuor, temperatura bilioſus, ut qui caput, iecur, & cor, membra præcipua calida habeat, uentriculum uero admodum frigidum, ſic olim à mala curatione pro reſtituendo, ſe à morbo antiquo, contractum, ad hinc quinquēnium in tantum ſanguinis per nares fluxum incidit, ut intra octo horas, (ut ille ait) duas adimpleret pelues, uiginti ſex libras continentes, nunc uero narium ſanguinis profluuio laborat, pro quo compeſcendo, bis illi ſecta eſt uena, nam ex brachio dextro & ſiniſtro, ſanguis miſſus eſt, tum hypochondriis & ſcapulis inciſa cute, cucurbitulæ admotæ, ad hæc, fronti, ſyncipiti, medicamenta refrigerantia, & contingentia, immo intra ipſas nares impoſita ſunt, nihil tamen contulere. at, quia vir hic ſolitus erat per hemorrhoides multum ſanguinis mittere, & ab hinc annum vnum in totum cohibita euacuatio hæc eſt, iuſsimus hirudines plures ano admoueri, eaſque per medium poſtea diſecari, quia retractione euacuationeue, ſanguis è naribus quoque fluebat, nec à curſu ſuo deſiſtebat, tunc ligaturæ, frictiones, & retractiones ſunt factæ, & teſticulis gelida aceto miſta ſæpe admouebatur, immo ſyncipiti, depoſitis capillis, & fronti, remedium nobis familiare ex gypſo ouorum albo excepto, applicitum fuit, quo peius habuit, dixerat autem æger, eo caput magis calefieri, ſed eo depoſito, & ſanguine ex ſiniſtra nare tantum fluente, iuſsimus ex ſiniſtro brachio ſanguinem demere, & guttatim, ac per interualla fluere, tunc uero ſanguis fluere deſijt, ſed non multo poſt, in lipothymiam, ſine animi defectum incidit, cui reuocato, ius pulli cum oui uitellis oblatū fuit, cæterum, tunc embrocha ſiue pro capite irrigatio, para-

ta fuit ſequens.℞.Foliorum lactucæ,ſemperuiui, portu lacæ,plantaginis,ſolani,poligonij,corigiolæ dictæ, florum uiolarum,roſarũ, nenupharis utriuſq;,ſumachiorũ, corticum granatorum,hioſcyami,lyſimachij,ana pugillum unum,radicis mandragoræ,unciam unam, capitum papaueris,ſex numero,in libris uiginti aquæ, fiat decoctio ſecundum artem,& coletur, ac ſupra caput irrigatio fiat,facta irrigatione,capiti exiccato, hoc applicetur ceratum,℞.olei nenupharini,unciam unam & alterius mediam,roſacei unciam mediam,ſeminis roſarum, pulueris roſarum rubearum,ana unciam mediam,pulueris corticum granatorum,balauſtiorum,ana drac. duas, ſucci lyſimachiæ herbæ,unciam unam, ceræ quantum ad ſpiſsitudinem ſufficit,miſce,fac unguẽtum,& capiti ſed præcipue ſyncipiti applica, cæterum, cum ſanguis conſtrictus eſſet, non permiſimus irrigationem hanc, nec unguentum adminiſtrari, conſilium tamen dedi nobili huic,& patritio uiro, ut rhabarbarum ex tamarindorũ decocto ebiberet,ut ſanguinis feruorem, bilisque acrimoniam infringeret, domaretque, qui ubi conſilio paruit, optime ualuit,& baſilice uiuit.

Curatio ſeptima,in qua agitur de lyenteria.

PVER qui lactabat, natus menſes uiginti, & filius Sarcinatoris Racuſini,ob nutricis malum regimẽ, ea quæ comedebat,incocta & cruda per inferiora remittebat,aſſeruabatur autem in eius uentriculo, mucago quædam,quæ cibum lubricum faciebat,impedimẽto enim erat,retentrici,ac concoctrici facultatibus,hũc igitur cum uiderem puerum, nutrice exacte purgata, ac ut oportebat gubernata, oximel per interualla, ipſi puello cocleari trado, poſtea uero oximellitis paululũ ex diluto rhabarbari,& agarici, puluiſculo hieræ picræ adiecto,propinauimus,à quo potu, mucagines in uentriculo contentæ,euacuatæ ſunt, & ſequenti die, robo-

rato per ceratum uentriculo, recte habere cœpit, & ea quæ comedebat, recte concoquebat, nec amplius ea incocta, aut cruda remittebat, male dubio procul conſultum eſſet, ſi contentis in uentriculo mucaginibus ipſis, extra admouerentur conſtringentia, creſceret nanque lyenteria, & puer in uitæ periculum incideret.

Curatio octaua, in qua agitur, de quodam qui cum duplici tertiana laboraret, in diaphragmatis abſceſſum incidit, & breui medici negligentia obijt.

AVRIFEX Racuſinus, iuuenis natus annos triginta, temperatura bilioſus, cum, uigente canicula, duplici tertiana laboraret, ut qui eius curam habebat, medicus referebat, ſeptimo die male habuit, & ex brachij curuatura uncias tres ſanguinis, prædictus medicus demere iuſsit, & peius habuit, dolere autē ad coſtas deſtras notas cœpit, ſimul & mente priuari, octauo, cum ad eum eſſem uocatus, in ſepto tranſuerſo, diaphragmate dicto, inflammationem ſubortam eſſe, tum ex ipſo dolore intenſiſsimo ad prædictas coſtas, tum ex febre acutiſsima, & ex mentis alienatione, conieci, phrena enim eo dici puto ſeptum tranſuerſum, quia cum mēte, & cerebro communionem ingentem habet, phrenas uero & Homerus & alij grauiſsimi uiri, pro mente ſæpe numero uſurpant, ut Galenus quoque aliquando ſcriptis mandauit, ut libro quinto de locis affectis, capite tertio, & alibi ſæpe. Cæterum, huic uires ita deiectę & imbecilles erant, ut intra paucas horas hominem moriturum prædixerim, quod ita poſtea euenit, oportebat autem huius morbi initio ſanguinem copioſe demere, id quod medici negligentia, ne dicam ignorantia prætermiſſum eſt.

Curatio

Curatio nona, in qua agitur, de puero ex feneſtra cadente.

FILIVS Nicolai Bonij, patritij Raguſæi, è feneſtra, [redacted] ſtomacho uacuo cecidit, & corpuſculum contundit, nulla fracta, aut diſrupta eius aliqua particula, cum nec ſcarificationem crurum, nec cucurbitularum admotionem, cute ſcarificata, admitteret, erat autem annos natus quatuor, iuſsimus pelle arietina recens calida, aut ſindone imbuto uino, roſis, & myrti ſummitatibus incocto, inuolui, ut centuriis iis iam meminimus, cæterum, poſt conuolutum puerum ſindone ex uino prædicto imbuto, in potu mumiā ex Meſues deſcriptione ebibit, & ſudauit, & recte habuit.

Curatio decima, in qua agitur, de phthiſi, hoc eſt, ulcere pulmonis.

SECVNDVS, Dominici Cladorouichi mercatoris Raguſæi filius, annos natus uiginti, ab hinc tres mēſes, multum ſanguinis tuſsiendo ex pulmone reiecit, ſed ex qua cauſa, aut unde euenerit, aſsiſtentes, ut incertum referunt, poſt reiectationem ſanguinis febri cōtinua correptus fuit, & male habuit, cum qua, quandoq; in publicum exibat, quandoque domi ſe continebat, tandem poſt elapſum tertium menſem, à morbi initio, ad eum uocatus, ipſum phthiſi affectum, & conſumptum, ac maraſmoide detentum comperio, contradicente tamen medico illo, qui primo eius curam habuerat, mordicus nanque contendebat, ulcus in pulmone ægrotum non habere, cum tamen ſputa aſsidua tuſsi, putida & omni putrilagine affecta, ægrotus ipſe excrearet, elleboro igitur indiget talis medicus, & ut ad anticyras relegetur dignus eſt, quando hecticam tertia ſpecie conſtitu-

tam,nondum nouerit,quam uel barbitonſoribus notam tradit Galenus,& omnes ita eſſe norunt,cæterum, paucis tentatis remediis,breui hic diem ſuum obiit, ſolent autem ij etiam loquendo expirare,vt huic euenit iuueni,qui ob medici huius ignorantiam,in ſummam perniciem,& obitum deuenit, inter parata tamen remedia, ex aqua dulci balneum habebatur,veluti ex cancris fluuialibus reſtaurans medicamentum,quod habet. Accipe,cancros fluuiales,tres,quos primo iugulabis,& aquâ fontana incoques,quo ad exoſſari uideantur,dein exanteratis,& exoſſatis, interanea pulpamenta ab oſsibus exime,quæ ter calido lixiuio lauabis, & totidem aqua calida dulci, & totidem quoque frigidiola, ac poſtea in aqua roſacea,& violacea,per dimidiam horam macerari ſines,tunc vero accipe horum trium cancrorum fluuialium,vel nemoralium,ſic præparata pulpamenta,caponis carnis,vncias duas,amygdalarum dulcium mundatarum,vncias duas,piſtaciorum vnciam vnam, lactis vncias tres,ſacchari albi,penidiarum,ana vnciam vnam & mediam,ſeminis papaueris albi,drachmam vnam, ad ignem lentum,miſce fiat electarium, ad formam loch, ex quo ad lubitum deglutiebat. Item,ex cancrorum eo modo apparatis pulpamentis,& pulli carne, contuſum confice,admiſto ſaccharo & aliis,vt noſti,reliqua referre non vacat.

Curatio undecima, in qua agitur, de puero dyſenteria affecto.

FILIVS Nicolai Palmotæ Patritij Raguſæi, annos natus tres,dyſenteria laborabat,inteſtinorum autem inferiorum raſuras miſtas ſanguini egerebat,cui cum primũ occurrerem,iubeo pullum aqua calybeata adiecta oryza, ac nõnullis immaturis ſorbis incoqui,ex quo pullo comedebat, & ex aqua pluuiali calybeata ſyrupo myrtino miſta bibebat. cæterum, ad uen

trem

trem, unguentum comitiſſæ, uel illud aliud, ex corticibus caſtanearum dictum, admouebatur, & ijs ac paucis alijs, ſanitatem obtinuit, nec conſtringendi uim habentibus clyſteribus uti opus fuit.

Curatio duodecima, in qua agitur, de puero meiere non potente.

PVELLVS natus menſes ſex, & filius Petri Catarini, mercatoris Raguſæi, cum nutricem mutaret, & meiere nõ poſſet, ſic deſcripſimus. ℞. olei ſcorpionum, liliorum alborum, anethini, ana unc. mediam, dialthęæ drachmas duas, ceræ parum miſce, fiat linimentum, quo ab umbilico ad inferiora omnia, etiam inter anum & teſtes, inungantur. item, ℞. radicum petroſelini pugillum medium, cyperi, ſcinanthi, aſſari, ana drac. duas, in libra una aquæ fiat decoctio, quouſq; remaneat tertia pars, & coletur. ℞. prędicti decocti, uncias tres, ſyrupi de quinque radicibus unciam unam, ſyrupi roſati ſolutiui, unciã mediam, miſce, & cochleari per interualla propinetur, iis enim & egeſsit, & optime minxit, & puer recte habuit, poſtea uero puer deiectus aliquantulum cũ manſiſſet, ita fuit recuperatus. ℞. carnis pulli, uncias ſex, aſſari, florum uiolarum keiri, borraginis, an. pugillum medium, ſeminis melonis mundi, unciam mediam, in uitrea campana omnia ſimul deſtillentur, ex qua deſtillaticia aqua, cochleari ꝑ interualla detur puero, quam optime deglutiebat, & recte habuit, ex craſsiori autem lacte guſtato, lenta quædam humiditas ingenita eſt, tranſitum urinæ impediens, quæ prædictis remedij leuata eſt. cæterum, de nutricis lacte, nobis non parua poſtea cura fuit.

Curatio decimatertia, in qua caſus citatur mirus, de pue ro ob timorem breui emortuo.

IACOBVS, filius alterius Nicolai Bonij, Patritij Raguſæi, annos natus quatuordecim, cũ Auguſti die ſecundo, pila alijs cum adoleſcentulis luderet, forte fortuna, euenit, ut ex illis unus repente ob rem malam ab eo uiſam occlamaret, hic uero Iacobus cum hæc audiret, tanto timore perculſus fuit, ut omnibus animi potentijs expectoratus, parum abfuerit, quin illico mortuus conciderit, ad domum tandem reuerſus, rem ex toto matri, & aſsiſtentibus enarrat, affirmans cum alium puerum ita terrore affectum audiret, ſibi cor diſtrahi, ac ueluti ad inferiora deſcẽdere ſenſiſſe, atque ideo animo ſe conſternatum eſſe, ita ut ſe ſe moriturum credat, poſt hæc dicens, cubile conſcendit, & male habere incipit, febricitat, quarto die rem nigram ore euomuit, quinto obiit, qua hora obitus, per os, & nares, illud idem uirus nigrum eiecit. cęterum, ſanguinis miſsione per uenę ſectionem illico hic opus habuerat, quæ à medico pręter miſſa eſt.

SCHOLIA.

ANIMI *affectiones grauiores eſſe corporeis, omnes, qui animam corpore præſtantiorem exiſtimant, norunt, quo fit, ut earum diligentior habenda ratio ſit, miras enim in corpore humano animi affectiones inducunt alterationes, et præcipue timor, et pauor, ad interiora enim præſertim ad cor, tanquam ad arcem & ſcatebram ſuam in timore ſpiritus & ſanguis ſe ſe conferunt, ubi ſpiritum ſuffocatione extincta animula, algeſcentibus externis partibus, breui mors ſubſequitur.*

Curatio decimaquarta, in qua agitur, de dyſenterico uario ceræ uſu curato.

PORTONARIVS, qui ad montem habitat, & alterius portę ciuitatis curam habet, dyſenteria cum laboraret, febriq; careret, iubeo præter alia pullo colum-

columbino aſſo,ſed cera infarcto ueſcatur, ad hæc, pomum cotoneum excauatum,cera quoq; repletum, & ad ignem exaſſatum,ieiuno ſtomacho,comedat,nihilq; ſuprabibat,ſuadeo,iis.n.non ſæpe iteratis conualuit.

SCHOLIA.

CERAM *dyſentericis conuenire,tradit Dioſcorides libro ſecundo ſui medici operis,capite de cera, ad hunc modum dicens; Cera datur in ſorbitionibus,dyſentericis,cui ſuffragatur Galenus, et cæteri poſt eũ medici. cæterum,nonnulli,ceræ,maſtichem adiungunt.*

Curatio decimaquinta, in qua agitur, de errore quodã, à multis medicis commiſſo,in præbenda cycorea diſcocta febri laborantibus.

QVVM iuuenis Raguſinus febri laboraret,& medicus de more illi cicoream diſcoctam ox'eleo paratam cõcederet,illi obuiam iuimus, ac eum de errore notauimus, quia febris illa cũ ab obſtructionibus pendeat, diſcocta cicorea magis hominem conſtringeret,obſtrueret,& febrem augeret; nam ita cicoreæ euenit,ac braſſicæ,& lenti,cicorea nãq; frigida ſicca temperatura cum ſit,pártium ſubtilium ratione, aperit,& meatus referat,ut notat Gal. lib. de Comp. med. ſ.l. capite de iecinoris affectionibus, unde cruda opus complet,aut eius decoctum primum, in quod partes illæ ſubtiles abeũt,aut eius deſtillaticia debito ordine extracta aqua,craſſo,& terreo,ac conſtringente manente eius corpore; proinde aduertant medici Italiæ, quibus nihil eſt in vſu mediceo frequentius, quàm febri laborãtibus cicoreum coctum in victu porrigere, parum alioquin aduertentes coctam cicoream cõſtringere, & meatus ac vias obſtruere, dyſentericis igitur, aut alui fluxũ patientibus,ex herbis diſcoctam cicoream ſecure concedemus,non ignorantibus nobis, eius decoctum quia aperit,& lotium prouocat, diuerſionis ratione, apprime

me quoque eiſdem cõuenire; qui igitur erraticis febribus, autumno præcipue tempore laborat, ab eſu diſcoctę cicoreæ abſtineat, eius nanque eſu facile in quartanam labetur, & in grauiores morbos incidet.

Curatio decimaſexta, in qua agitur, de fluore muliebri.

VXOR Mudai, nata annos triginta ſeptem, magnam ſanguinis viui copiã per os vteri, ab hinc ſex menſes, emittit, & intra corpus, ac extra, veluti ad pedum plantas, ingentem caliditatem perſenſit, abunde ſitit, noctu nõ dormit, & ad ilia cum uniuerſa ea parte, in qua præcingi ſolet, intenſe dolet. ad quam uocatus, comperio hanc multos ieiunaſſe dies, (Hebræa nanque eſt,) unde ſupra calfacto ac ſubtiliato ſanguine, fluor hic ortum traxit. perſcripto igitur huic uictu, uim refrigerandi, & condenſandi habente, & quiete habita, ex interna brachij uena dextra, ſanguinis uncias quinq; demere feci, & ſyrupos denſandi, & adſtringendi facultatem habentes, mane & ſero, bibebat, quibus peius habebat, nam ſanguis copioſior fluebat, qua de re, iis poſthabitis, & demiſſa aqua chalybeata, cuius uice uinũ rubrum, craſſum, & adſtringens in potu intro miſſum eſt, ad mammas cucurbitulas duas magnas multa flãma igni tas affigi curaui, ex quibus ſiniſtra fixa illico fuit, dextra uero, nunquam affigi potuit, ex quo mulier hæc ſibi magnum futurum iuuamẽtum augurata eſt, quia omne malum ad lęuam eius partem ſtare contendebat, ac ea de cauſa, cucurbitulam in ea parte fixam per totũ fere diẽ manſiſſe, illi fides erat, & re uera, cucurbitulæ huius beneficio, & pulueris albo oui excepti, & ebibiti, in aurora ieiuno ſtomacho, & noctu quando ibat dormitum, ita recte ualere dixit, ut intra tres dies ſequẽtes ſanguis ex toto fere cohibitus eſſet, habent uero pulueres ſic. ℞. gummi tragacanti, arabici, utriuſque unciam unam, ſanguinis draconis ueri, boli armeniæ pallidi, ſuccini, terrę

lemniæ

lemniæ; vulgo dictæ boli armeniæ, lapidis hæmatitis, an.drach.unã, & alterius mediam, ſe.lactucæ, portulacę, cicutæ, papaueris, hioſcyami, radicis mandragoræ, ana drachmas duas, omnia terantur, & fiat puluis, cuius drachmam ieiuno ſtomacho albo oui exceptam deglutiat, & noctu quinta hora à cœna, alteram eo modo ebibat, cæterum, ilijs & ad renum regionem hoc vnguento illinebatur, quod proprijs manibus domi parabat. ℞. ceræ albæ racuſinæ, vncias duas, aqua & aceto quinquies lauentur, cui poſtea adde, olei roſacei omphacini, vncias duas, ceruſæ, vnciam mediam, aceti roſacei, vnciam vnã, miſce, & ad ignem fac vnguentum mollæ, quo inungebatur, & ſupra pannum imbutum oxicrato, ſiue poſca, ponebat, & aſiduo mutabat, cæterum, hęc cum aliquot dies recte ualeret, & poſtea profecta eſſet caſtellum nouum, olim numeroſi militis hiſpanici cruentum macellum, recrudéſcente morbo obiit.

Curatio decimaſeptima, in qua agitur, de cruſtoſis, & concretis quibuſdam turundis muſchoſis, per nares emisſis, à mala quadam capitis affectione, ortum trahentibus.

FRANCISCVS nummularius Racuſinus, per nares cruſtaceas quaſdam turundas, ac concretos quoſdam mucos, mittere ſolebat, non ſine capitis tamen dolore, cui occurrentes nos, à purgato corpore, & capite particulariter tum errhinis, tum maſtichatoriis medicamentis, decoctum radicis ſynarum ad viginti dies exhibuimus, & ſanus factus eſt.

SCHOLIA.

QVI ex Alexandria, & Memphi ciuitate populoſiſsima, hodie ad nos ueniunt, ibi radicem ſynarum ita apparari à mauritanis, apud quos in pretio habetur, affirmant. radicem hanc in ſcobem redigunt, & mel

le

le exceptam, ac coctam, ſemiunciam pro uice ægrotanti comedendam porrigunt, ſupra quam cyathum decocti eiuſdem radicis ebibendum offe runt, & hoc mane & ueſperi, ac ſic curationem duodecim dierum tem pore, abſoluunt: porro, nos huic de quo agimus, ægrotanti, radicis decoctū ſolito noſtro modo concinnatum dedimus, & ſanatus eſt.

Curatio decimaoctaua, in qua agitur, de ophthalmia, ſiue lippitudine.

TVRCA Imin, ex Duratio, qui Solimani turcarum Imperatoris redditus extra vrbem Raguſium col ligit, lippitudine, ſiue oculorum ophthalmia grauiſsime laborabat, ut penitus nihil videret, nec oculos aperiret, intus enim rubicundi, & ſanguinolenti uide bantur. ad hunc uocatus, tenuí victu conſtituto, ad frigidum declinante, primo, quia clyſteres hic non admittebat, bolum hunc deglutiendum tradidi. ℞. floris caſsiæ nouiter extractæ, drachmas ſex, diaphiniconis, electarii lenitiui, ana vnciam mediam, ſpecierum hieræ picræ, drachmas duas, ſaccharo omnia excipiantur, & fiat bolus, quo optime egeſsit, tunc uero, ſequenti die, ex externa vena brachii, ſanguinis unciæ quindecim extractę ſunt, à qua ſanguinis miſsione, melius habere cæpit, tūc uero oculi, hoc collyrio fouebantur, lauabanturue. ℞. ſief albi, ſine opio, drachmam vnam, camphoræ ſcrip tulum medium, aquarum plantaginis, roſarum, ana uncias duas, miſce, fiat collyrium, & penna ſæpe applicetur, item, vt aluus lubrica huic eſſet, & ſingulis diebus reſponderet, & caliditas extranea infringeretur, decoctum hoc parauimus. ℞. cicoræ, endiuiæ, lupulorum, eu phragiæ, ana pugillum medium, foliorum ſenæ, folliculorum ſenæ, vtriuſque, vnciam mediam, florum boragir nis, bugloſi, nenupharis, roſarum, ana pugillum mediū, prunorum damaſcenorum, duodecim, libris quatuor aquæ, omnia excipiantur, & fiat coctio ad medias, & coletur. ℞. prædicti decocti, vncias quatuor, ſyrupi de cico-

M rea,

rea,vnciam vnam,roſacei ſimpl.vnciam mediam,miſce, fiat ſyrupus,ijs enim tertio die,ſanus euaſit, nec aliis opus habuit remediis.

Curatio decimanona,in qua agitur,de caſia ægyptiaca, uiridi,& recenti ſacchаro condita,quæ uẽtrẽ ſoluit.

PAVLVS Gradius patritius Raguſæus grauiſsimus natus annos octoginta,cum difficulter egereret,& oris amarorem ſentiret,& multum ſitiret,ob bilem forte altam ſtomachi partem fluitatem,ſemiunciam caſſiæ ægyptiacæ ſaccharo paratæ meis monitis comedit, qua bilis exacte purgata eſt,tandem ipſe breui recte ſe habere dixit,ut poſtea plures alij,qui ægyptiaca hac caſia ſic ſaccharo condita,uſi ſunt.

SCHOLIA.

AEGYPTIACA *hæc caſia, interim dum uiridis eſt, & parua apud memphim ubi naſcitur,quandoque integra,quandoque uero in parua fruſta ſciſſa,ſaccharo conditur,cuius uncia ad ſummum comeſta, aluum lenit,mouet,& purgat,ſecure,benigne, & abſque labore, qua de cauſa à principibus & regibus in pretio maximo habetur. cæterum, ægyptia hæc caſia, interea dum uiridis eſt,guſtu acerba eſt, non minus ac ceratium xilocaracter & carubium dictum.*

Curatio uigeſima,in qua agitur,de ſanguinis reiectatione.

VIRGO abſcondita & ſécreta, quæ raro patuerat virorum aſpectibus,vt illam religioſam appellaremus,ſanguinis reiectatione laborat, cui abſenti,(apud Canalem oppidum nanque agebat) cum ſanguinem ex ſaphena demere mandaremus,ecce illi conſueti menſes reſponderunt,unde illico ſanguinis ſputus conſtrictus eſt,quibus poſtea paucis interiectis diebus,ſuppreſsis,ingenti tuſsi,in eãdem ſanguinis reiectationem

redijt,

rediit,magno dolore,& ingenti caliditate in ore ventri culi percepta,qui retractionibus, & ligaturis membrorum extremitatibus factis,& ebibitis pulueribus deſcriptis curatione prima quintæ Centuriæ, albo oui exceptis,ex toto reſtrictus eſt,porro,ad ſedandum dolorem oris uentriculi ingenti illa caliditate perceptum, portulacam aceto coctam ac tabefactam,& calidam,ſic illi imponebant,& melius ſe habuit.Cæterum,tunc curaui ſaccharum roſaceum miſtum bolo armeniæ pallido,pauculo robo myrtillorum exceptum, ad multos dies, nucis magnitudine,ieiuno ſtomacho comederet,ſimulq; quãdo iret dormitum rotulum ex diacodio ſimplici ingereret,uel granum vnum,uel alterum thuris deuoraret, & uino omnino abſtineret,ueſceretur tamen pullæ carnibus portulaca incoctis,aut ſorbis,aut mali cotonei fruſtis,aut ſymphiti radicibus, aut ſemine ſumachiorum, aut ſimilagine ſuaſi, quibus optime ualere dixit.Gracilis puella hæc eſt,collum altum, & pectus ſtrictum habens,cuius altera ſoror,& frater vnus, phthiſi conſumpti,diem ſuum obiere,cæterum,hæc elapſo menſe, Raguſium delata eſt,quæ noctis certa & deputata hora, ſeptima ſcilicet,tuſsiebat,& ſpuebat,pauca,alba,uiſcida, durabat autem tuſsis parum.At,interdiu ſpuebat quidẽ ſed non tuſsiebat,cæterum,à prandio febriebat,aliquando intenſe,aliquando uero remiſſe, & lotium optimũ, quantitate,qualitate,& contẽtis in uniuerſo huius morbi inceſſu,habuit,porro,vniuerſus noſter conatus eo dirigebatur,ut capitis deſtillatio in ſubiectas thoracis partes, ſiſteretur. proinde à purgato per catapotia ex agarico,corpore,nã de hiera catapotia,in hoc caſu nonnullis medicis ſuſpecta ſunt,& propinatis uarijs alijs medicinis reſpicientibus malam intemperiem frigidam capitis cũ materia,ad ſynciput,ſacculum ex rebus exiccantibus,& roborãtibus calidis, compoſitum,admouimus, & tunc ſaccharũ roſaceum bolo armeniaco pallido miſtum,quando ibat dormitum, nucis magnitudine,come

debat. cæterum,hęc cum viſcidam multam pituitam,nõ ſanioſam ad multos dies tuſsiendo ſcrearet, quæ à capite ortum trahebat,in capitis cõmiſſura,eã cauterio indigere, expoſuimus,quæ cum non paruit, ſic incuratam reliquimus,agebatur autem ſextus mẽſis curationis. cęterum,hæc elapſis aliis duobus menſibus,hoc eodẽ morbo ad ſummum conſumpta,diem ſuum obijt.

Curatio uigeſimaprima, in qua agitur, de remedijs partum accelerantibus.

HVIVS ſoror,filia Dominici Cladorouichi, mercatoris Racuſini,primipara, tẽpore partus difficulter cũ pareret, & in anguſtiis eſſet, ad eã acceſitus,ut eius partus acceleretur,ſic deſcripſi. ℞. radicũ maluauiſci,petroſilini,rubeæ tinctorum,an.unc. mediã,dictami cretenſis,dictami albi, origani,pulegij,hyſſopi,calamenti,mentaſtri,nepitæ,an. pugillũ unũ,ſeminis ſeſeli,ruſci,cumini,fœniculi,an.drachmam unam, libris tribus aquæ,& una uini generoſi,fiat decoctio ſufficiens,& coletur, cui adde, cinnamomi optimi, drach. duas, croci drachmam unam,trochiſcorum mirrhæ drachmam unam,& alterius mediã,antidoti emagogi, drachmas tres,miſce,fac potum,de quo uncias octo,uel decem,tepidas parturiens bibat. cæterum,ut expedire pareret,curaui,chordam ex alto pendentem,manibus apprehenderet,ita ut erecta ſtaret,& ſi fieri poſſet, à uiro robuſto cõcuteretur,item,ut huius aluus oleo amygdalarum dulcium foueretur,aut oleo ſeminis lini,aut oleo lilino,aut linimento ſequenti. ℞. olei amygdalarũ dulcium,butyri recentis,an.unciam unam,pinguedinis gallinæ,unciam mediam,ceræ,parum,miſce, fiat linimentũ ad ignem,quo illinatur aluus,item,ut ſternueret,ſic prę ſcriptum fuit. ℞. condiſi,aſſæ fœtidæ,an.drach.unam, ellebori,ſcriptulum medium,euphorbij, grana decem, miſce,terantur,& fiat puluis,& goſſapio exceptus, tormentur

mentur errhina medicamenta,aut ſic per ſe naribus pręſentetur,iis enim ita mulier hęc iuuata eſt,ut intra diem puerum peperit, cum enim ſternuit, puerum miſit, nec enim obſtetrices permiſimus unquam, manibus uiolen tum aliquod tractarent,prout illis moris eſt, quando ex illa uiolenta attractione, multa uitia, & fœdæ affectiones oriuntur. cæterum, poſt partum, hæc ad utranque ſciam doluit,quem dolorem,olim eo tempore quo men ſes illi conſueti,fluere incipiebant,ſentiebat,& tunc eũ ſic ſedauimus. ℞. olei hypericonis,unciam mediam,ca momillini,roſacei, an.unciam unam, pulueris roſarum camomillæ,an.drach.duas,ceræ parum, miſce, fiat linimentum, & utrunq; locum dolore affectum illine, quo breui recte habuit,& ſanata euaſit.

Curatio uigeſimaſecunda, in qua agitur, de gallica ſcabie,manuum palmas, papulis, et ſciſſuris inficiente.

MARINVS Gondulanus,nobilis iuuenis Raguſęus,ex memphi apud ęgyptum,Raguſium mor bo gallico infectus, reuerſus eſt, circa genitalia ulcera paſſus eſt,& mento,& facie, papulas non pau cas habuit,à quibus remedijs propitijs adhibitis, breui ſanatus eſt.cæterum,in ipſis manuum palmis papulę quę eas infecerant,& in ſciſſuras euaſerant,reliquerũt, pro quibus abigendis,& in totum ipſius ſcabiei ſeminariis extirpandis, iuueni huic annos nato uigintitres, decoctum radicis ſynarũ ad quindecim dies, habita optima, & ſubtili uictus ratione,ebibẽdum dedimus, in quorum ſingulo, ter & quater, eodem decocto manus lauabat, demum,iis citatis intra prædictum tempus,ſanatus eſt, uictus huic,panis nautici unciæ quatuor in prandio circunſcribebantur,totidem in cœna,potus ea ipſa aqua, ſiue decoctum radicis ſynarum erat. cæterum, ultra panem, in prãdio ſemipullum gallinaceum inaſſatum, uel decocto ipſius radicis ſynarum elixum abſque ſale, huic

concedebamus,in cœna uero,pugillũ paſſæ uuæ, & paucas dealbatas amygdalas.

Curatio uigeſimatertia, in qua agitur, de febre tertiana,continua,maligna, pulicari cum ſymptomate.

PETRVS Ioannes Bonius, ex Patritia Raguſæorum gente, adoleſcens annos undeuiginti natus, temperatura bilioſus,habitu gracilis,colore ſubnigro,cum extra urbem refractario equo,curreret, mulierem obuiam impetuoſe ad terram proſtrauit,ut eã tunc emortuam,ipſe putaret,vnde merore affectus,multa vomuit,& in febrim incidit,primo lentam,dein uero acutam, & malignam.ad hunc igitur accerſitus undecimo die ægritudinis, eum ingenti febri oppreſſum comperio,ad hæc,ſiti ingenti,lingua arida,& nigra,retro collum ad ſcapulas uariis exantemathis efflorefcẽtibus,nõ nullis rubricantibus,paucis ad nigredinem uergẽtibus, urina huic citrina, cruda, nihil concoctionis indicans, erat pulſus uarius,nunquam ſudauit,nec ſua ſponte egerebat,ſed aluo clyſmis,aut balano irritata . cæterum, ad hoc uſque tempus plures ebiberat ſyrupos,ſed nullã habuerat notatu dignam uacuationem,duodecimo ſequenti die,ad eum de more accedens, exantematha aucta eſſe,& uniuerſam poſteriorem partem corporis occupaſſe,conſpicio,unde ea non diu antea initium habuiſſe, ſatis euidens mihi argumentũ erat.proinde aluo per chyſmum irritata,ex baſylica uncias decem ſanguinis diminuo, qui non admodum magnam præ ſe ferebat corruptionem,hic ſummopere uinum appetebat,cuius uice, potum hunc deſcripſimus. Recip. tamarindorum, unc. unam,radicis bugloſi,ordei mũdi,ſeminis melonis mundi,cucurbitæ,batechæ, an.unciam mediam, florum cordialium,an.pugillum medium,prunorũ pinguium, decẽ numero,libris quinque aquæ fiat decoctio ſecundum artis miniſterium,& coletur,cui adde, ſyrupi de acetoſi-

tate

tate citri, unciam unam, miſce, aquarum acetoſæ, portulacæ, an. uncias tres, miſce, fac ſyrupum, & ſtomacho ieiuno propina. ut uero huius lingua abſtergeretur, cãna curua, & pſilij ſemine humectaretur, aſsiduo curabam9. cibus huic, contuſum ex pullo herba acetoſa incocto, erat, portiuncula ptiſanæ admiſta, cui puluiſculus diamargaritonis frigidi reſperſus fuit, ueſperi huius diei, ita habuit, & peius, quia acceſsio eum grauiter afflixerat, eſt nanq; febris hæc tertiana continua maligna, noctu melius habere cœpit, & recte dormiuit, decimotertio, ita recte habere dixit, ut nunquam antea, melius & reuera, tunc urina quantitate, ſubſtantia, & contentis, optima apparuit, & pulſus meliores, qui urina certius indicare ſolent, tunc frictiones exercebãtur, & cucurbitulas uarias corporis uariis locis affigi curauimus, & ſyrupum hunc deſcripſimus. ℞. ſyrupi acetoſi ſimplicis, de cicorea, ana drachmas ſex, decocti florum nenupharis, acetoſæ, cicoreæ, ordei, uncias ſex, boli armeniaci pallidi, tantopere à Galeno decantati, ſcriptulũ unum, miſce, fac ſyrupum, & propina, ieiuno ſtomacho, quo, ſequenti quartodecimo die, hunc ſudaturum aſsiſtentibus tunc prædixi, quod ita futurum, pulſus fluctuoſi recurrentes, mihi ſatis indicabant, & ita eueniſſe ipſi aſsiſtentes obſeruarunt, ſudauit quidem, ſed parum, à quo ſudore melius ſe habuit, ſextodecimo, pharmaco compoſito manna, & rhabarbaro, purgatus eſt, quo optime egeſsit, & qualia purgari debuerant, purgata ſunt, ſed tunc uinum illi paucum ſed optime dilutum conceſsimus. decimoſeptimo, ab iniecto clyſteri lauante dicto, ſaccharum roſaceum pauco bolo armeno miſtum, comedit, nec amplius ſudauit, forte quia materia ſudoris purgatorio pharmaco uacuata fuit, rectius tamen æger ipſe habebat, pulſus tunc optimi erant, & lotium tum ſubſtantia, & contentis optimum, à prandio tamen aliquantulum febriebat, qua de re, ſyrupum aperiendi facultatem habentem, ſingulis auroris bibebat, & aquam

hordeaceam iulebo miſtam, pro potu habebat, uigeſimo primo die, ex ſe natura mota eſt, bis nanque ægrotus ipſe egeſsit, multa & citrina, ſed à prandio, ſolito modo caluit, 23. & 24. & 25. eædem erant, clyſmis tamen aluus irritabatnr, 26. iterum purgatus, ſanatus eſt, eius tamen uenter ad multos dies reſtrictus, non niſi clyſmis, & infuſis irritatus reſpondebat, ad ſolitum tamen ſuum curſum redit, epoto iure pulli, aut ueruecis, incocto malua, & mercuriali, aut beta, aut omnibus ſimul.

SCHOLIA.

IN *ijs peſtilentibus & malignis febribus curandis, duæ habentur uiæ, altera Galeni, & Græcorum, altera uero Mauritanorum, nam Galenus, ut cæteri Græci, iubet pro ijs curandis febribus, aperire, uias reſerare, & totius corporis expiramenta patefacta habere, ut apud ipſum quis legere poterit, libro ſecundo, de differentijs febrium, Auicenna uero, & Mauritanicæ factionis Claſsici medici, res frigidas & ſtypticas, ac conſtringendi facultatem habentes, potius concedunt. Nos uero utranque uiam optimam eſſe nunc doceamus, donec nanque peſtilentis febris caliditas uiget, & feruet, rebus frigidis, ſtypticis, ac acidis utimur, ut putredo infringatur, coerceatur, nec amplius ſerpat, item ne hoc ueneno lancinati ſpiritus breui deficiant, ad quorum difflationem, & reſolutionem, uita amittitur, & mors introducitur. Cæterum, remiſſo huius peſtilentis febris incendio, fauoreve, tunc ad ea quæ aperiendi, & ſudorem euocandi facultates habent, confugimus, ea ægrotis ſimilibus propinando, ut in hoc de quo agimus ægrotante, à nobis factitatum eſt. At, hæc ita breuiter per tranſennã dixiſſe uolui, quando de ijs quoque me dixiſſe nonnulla puto, Centuria tertia, harum curationum noſtrarum.*

Curatio uigeſimaquarta, in qua agitur, de febre continua epidemica.

STEPHANVS Mænſsius, patritius racuſimus, annos natus unum ſupra triginta, cum apud ſtagnum ciuitatem, prætoris officio fungeretur, febri grauiſſima correptus eſt, & ea quidem tertiana continua epidemica,

demica, eſt enim uir hic temperatura ſanguineus, ut ex notis elicitur, nam, hic magnus, longus carnoſus, muſculoſus, & hirſutus admodum eſt, genas rubricantes habens, in eo tamen humiditas ſuperat caliditatem, ut excrementa uaria atteſtantur, & paulo inferius interpretabimur, huius caput humidum & calidum eſt, caliditatem indicant, capitis magnitudo, oculi ingentes, foras prominentes, ut Alciatus iuris peritiſsimus doctor, hac noſtra ætate phenix, habebat, qui ferrariæ leges publice profitebatur, eo tempore, quo & nos Galenum, & Hippocratem eiſdem in ſcholis interpretabamur. Cæterum, huius ægrotantis capitis humiditas deprehéditur, ex uariis, & multis quæ ab ipſo capite continuo defluebant humiditatibus excremétitiis, ſed & cor huic calidum & humidum quoque eſt, ut eius atteſtantur arterię magnæ, molles, & craſſæ, veluti pectus perlatum, magnum, & bene hirſutum, ſed iecur huic, calidum quoque eſt & humidum, id quod uenæ admodum craſſæ, latæ, & ſanguine refertæ, ſatis approbant. cum igitur præcipua tria hæc membra calida ſint, uniuerſum corpus calidum ſit decet, quin & cum ipſa humida ſint, & uniuerſum corpus humidum dicatur oportet, ut ex Galeno ſæpe repetiuimus. Cæterum, cum hic humida calidaque temperatura præditus ſit, omnium temperaturarum peſsima, & corruptioni magis obnoxia, ſi modo Galeno fidem damus, & multis & uarijs cibariis aſſuetus, contigit, quod cum apud ſtagnum, ut dixi, ciuitatem Raguſæorum imperium ſubiacentem, prætoris officio fungeretur, in febrem grauiſsimam, ſæuiſsimamq; laberetur, & eam quidem epidemicam, biliofam: ſolent autem huius ciuitatis Incolæ certis, & ſtatutis anni tēpòribus, fere omnes febribus ſimilibus corripi, ob cauſam communem, aerem ſcilicet, morbificum & infectū, à quibus plures eorum euadunt, unde peſtis dici non debet, eſſet nanque peſtis, ſi omnes uel maior ægrotantiū pars, morerentur. is igitur, cum corpus multis refertū excre-

excrementis haberet, non difficile fuit, ab aere illo alterari,& affici,unde in tertianam continuam lapſus eſt, à bile vitellina pendentem, qua eius caput multę pituitæ miſta refertum erat,ut eius indicabat grauedo,pituitæque deſcenſus ad maxillarum, & faucium muſculos, unde dentes dolebat, & lingua craſſa, & fere contracta reddita, non recte loquebatur, ad hæc, non ſitiebat, id quod & in ſtomacho humiditatum redundantiã arguit, ſed magis,nauſea, ſiue ad uomitum procliuitas,imo rerum pituitoſarum,& uariarum copioſus aliquando cum uerme uno uel altero, uomitus: hic cæterum, multa cũ abundet pituita, tamen non dormit, ob fumos forte ad caput delatos, bilioſos ſiccos, ob quos inappetentiam quoque incurrit,uel quia humiditas pituitæ ſtomachum laxat, multum quoque ad appetentiam refert, pituitam altam ſtomachi partem occupare, uel eius infimam, nec enim omnis frigiditas cauſa appetitus eſt, ſed uerius ea quæ acerbitatis nonnihil habet, ut melancholiæ. Cæterum, hic uentrem conſtrictum habet, nec niſi clyſteri adiutus egerit, ſolet autem ſæpe natura infuſis, & clyſteribus aſſueta, pigra fieri, nec excrementa,niſi eiſdẽ, aut balano irritata, mittere. Ad hunc igitur, accerſitus ego, trigeſimoquarto ægritudinis die, eum cubili proſtratum comperio, tertiaua continua, à uitellina bile pendente, laborantem, qui, ob prædictam à nobis cauſam, non recte loquebatur, porro, huius pulſus digitis noſtris admodum reſiſtebant, latitudinem,longitudinẽ, & profunditatem ſatis amplam pręſeferentes, febrilis porro calor non admodum acris erat,ſed lotium rubrũ, & craſſum uidebatur, in quo concoctio, ut aſsiſtens medicus aiebat, apparuerat, tunc nanque delituerat,itẽ nocte antea multũ ſangninis per nares illi effluxuerat, quibus omnibus perpenſis, & examinatis, iudico, & ſi huic ſanguis ſemel abunde ex brachij curuatura miſſus fuerit,& per hirudines,uẽnis hemorrhoidalibus admotas,tunc quoque ſummum remedium eſſe, ſciſſa brachii

uena.

uena, ſanguinem emittere. erant autem notę ſanguinis miſsionem expoſcentes, pulſus plenitudo, quam præſeferebat arteria, ueluti ipſius magnitudo, digitis maxime renitens, & lotium craſſum & rubrum, ad hæc, morbi magnitudo, hoc eſt, febris continuo affligens, & ſanguinis è naribus fluxus, nec morbi longitudo eam impediebat, ut monet Galenus, libro de ſanguinis miſsione per uenę ſectionem, & ſexcentis aliis locis, aut ſi hanc nollent exercere uacuationem, per cucurbitulas ſecta cute, & ſcapulis applicitas, ſaltem extraherent, conſului, de qua re, ignorantiſsimus quidam ex conducto hic medicus, admiratus, reſpondet, ſtante humorum abũdantia, cucurbitulas non eſſe affigendas: ſed hic, cum artem medicã omnino ignoret, ſatius eſt, illum innominatum relinquere, quàm eius opinionem refellere, ut nóſcant tamẽ qui hæc legerint, ſi quis modo legerit, ſciatis uelim, Galenum, & poſt eum omnes medicos, etiã initio morborum, iubere, uel ſaltem non negare, per curcubitas ſecta cute, euacuationem moliri, cum ut Auicenna ait, cucurbitulæ uicarię ſunt phlobotomiæ, abnegat autem Galenus, ueluti cæteri medici, plethora ſtante, cucurbitularum, ut aiunt ſiccarum admotionem, id quod Cumanus hic aſinus, capite clitellatus, diſtinguere neſciens, ita ut audiſtis effutiuit, edoctus tamen inde, ſequenti die mulieri ſanguine à febri laboranti, hic illico morbi initio, per cucurbitas coſtis affixas, cute ſecta, euacuationem tentauit, ad quam eo die accerſitus ipſe, opus ut audiſtis confectum inueni, cum tamen ſecta in brachio uena rectius, & ſecurius eſſet euacuationẽ exercere, menſes nanque muliercula hęc diu erat perdiderat, de qua poſtea ſermo fiet. Applicitis igitur ſcapulis cucurbitulis ægrotanti, de quo agimus, & extracto ſanguine ad uncias ſex, melius habere cœpit, qui poſtea, paucis ebibitis medicamentis deobſtruendi facultatem habentibus, ueluti purgatoriis, paulatim priſtinam ſalutem conſequutus eſt.

Curatio

Curatio uigeſimaquinta, in qua agitur, de ſurditate contracta ob malum uitæ regimen.

SEBASTIANVS Bubalius ex Racuſæis patritiis, annos natus triginta quatuor, iam diu eſt, morbo gallico afflictus fuit, qui poſtea immoderatis rei uenereę uſibus deditus, & aeri nocturno aſsiduo expoſitus, in capitis grauedines, & ipſius uertigines, multo cũ flatuoſo ſpiritu, utranque aurem infeſtante, incidit, unde diminute audire cœpit, qui etiam ab eo uitę inordinato regimine, tot mala illa aſcita ſibi eſſe non ignorãs, nihilominus in eodem perſeuerabat, in dies minus audiens, quouſque ex toto ſurdus factus eſt, eſt autem uir hic robuſtus, fortis, temperatura optima præditus, multam tamen præſeferente humiditatem, præcipue in ipſo capite. Cæterum, ſurdus hic eſt, id eſt, ſenſu auditus omnino ſpoliatus, quod accidere ſole ex leſione nerui auditorii, uel eius partis cerebri, ex qua oritur, nonnunquam etiam ex intemperie, aut tumore contra naturam uel ex obſtructione, uel ſolutione continui, uel ut Galenus commentario primo, in librum primum porrhetici, enarratione trigeſimaſecunda tradit, fit ſurditas & ob humorem quendam, in auditoriis meatibus impactum infarctumque nihil quod malignum ſit habẽs, fit quoque & interdum extincta audiendi facultate, quã in acutis turbulentis morbis contingere cernimus. hæc Galenus. porro, ægrotus noſter ſurditatem à craſsis glutinoſisque humoribus, præcedentibus procatarticis dictis cauſis, contraxit, id quod Paulus ægineta, dignoſcendum docuit, cum dicat, libro tertio ſuæ medicinę, capite 23. ſonitus qui fiunt à craſsis glutinoſisq; humoribus cognoſcuntur quod nõ uniuerſim ſed paulatim increſcunt, ac naſcuntur. Cæterum, cum ægrotus hic ſonitũ utraq; in aure illico à morbi initio perſenſit, & in dies maiorem & crebriorem, quemadmodum & nunc

ſurdus

ſurdus factus, conſequens eſt dicamus, ab eiſdem humoribus capiti infixis ſurditatem ortum traxiſſe, non uero aliunde ad eum delatis, qui mea ſententia, auditum, & aurium meatus obturant, unde ſurditas prognata eſt, quæ ut ingenue fateamur, immedicabilis eſt, cũ hucuſq; uiderimus tam multa & egregia remedia pro hoc leuãdo morbo nihil contuliſſe, celebrata nanque fuit ſanguinis miſsio, ut agendum ſuadet Paulus libro tertio ſuæ rei mediæ, dicens, ex crudis craſsisque humoribus prognatas ſurditates, uel grauem auditum, curato uenæ inciſione, aut omnino purgatione ex hiera, non minus materia hæc ante eius purgationem oximellite uulgari, ueluti Iuliano tributo, præparata fuit, quæ poſtea etiam uniuerſo purgato corpore, particulariter uacuabatur, apophlegmatiſmis, errhinis, & ſternutamentis, ueluti uariis aliis, quæ incidunt, & attenuant, craſſos, & uiſcoſos hos humores, etiam per calamos perforatos eorum ſublatus ad auditorium meatum uapor. Nos tamẽ poſt multa ab aliis adhibita, & exercita, hæc pauca illi conceſsimus. Recip. ligni Guayaci, contriti, & in ſcobem redacti, librã mediam, infundatur in libris decem aquæ fontanæ per totam noctem, cui adde, maioranæ ſtæchados, ana pugillum unum, menthæ, pulegij, hyſſopi, origani, ana pug. mediũ, ſenæ, unciam unã, polipodii quer cini unciam mediam, thymi, epithymi, an. drach. tres, paſſarum de corynthio uncias duas, omnia ſecundum artis miniſterium buliant, ad medias, & coletur, cuius decocti ieiuno ſtomacho in aurora, uncias nouẽ, uel decem, optime calidi, ebibebat, quo aluus illi optime rñdebat, & recte quoq; ſudabat, item, caputpurgium, ſiue errhinum dictum medicamentũ, ita adaptabatur. Rec. ſucci maioranę, ſucci foliorum capparũ, betę, an. uncias tres, pulueris corticũ radicis capparorũ, piretri, ellebori nigri, an. drach. mediam, clarificentur ſucci ad ignem, & naribus trahendo utatur. item fomentum hoc pro irrigando capite apparatum ſic fuit. Rec. maioranæ, ſtœcados,

chados, betonicæ, ſaluiæ, origani, pulegii, hyſopi, camomillæ, meliloti, anethi, rutæ, ana pugillum unum, ſeminis aniſorum, fœniculi, ameos, ana drachmas tres, garyophillorum, maſcis, ana unciam mediam, foliorum lauri, pugillum medium, libris quinque aquæ, & decẽ uini, & quatuor aquæ uitis, omnia excipiantur, & fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis, ſecundũ artis miniſterium, & coletur, optima facta expreſsione, quo fomento, depoſitis capillis caput irrigabatur, ſaltẽ per mediam horam, tandem exiccato ab humiditate capite, hoc illinebatur unguento. ℞. unguenti aragonii, agriſpini, althęæ, ana, vnciam mediam, olei rutacei, laurini, ana unciam unam, pulueris ſtęchados, pulegii, maioranæ, ana drach. unam, maſtichis, garyophillorum, macis ana drach. mediam, aquæ uitis optimæ, uncias duas, omnia ſimul bulliant, ad aquæ uitis abſumptionẽ, cui poſtea, adde, ceræ citrinæ parum, miſce fac unguentum, quo, ut dixi, caput inũgat. Sed ut in aures deſtilletur, ſic quoque paratum fuit, ℞. olei de caſtoreo, liliorum alborum, ana unciam unam, anethini, unciam mediam, ellebori, drachmam mediam, aquæ vitis, unciam unã, miſce, & in balneo mariæ bulliant omnia, quouſq; aqua uitis abſumatur, poſtea per colum traiicito, & calidum in aures infundito, goſſapio moſchato ſuperimmiſſo, iis enim optimo uictus ordine ſeruato, intra uiginti dies, ſaniem ex utraque aure emittere cœpit, aliquãdo albam, nonnunquam uero nigram, quam curioſe admodum, abſtergendum curabamus, unde ſonitum illum uniuerſum caput apprehendentem, circa aurium meatum perſentiebat, aliquando tamen percepto dolore, nõ admodum tamen offendente. Cæterum, iis non contentus, chirurgum accerſiuit, qui eum ceratis ab argento uiuo confectis, illeuit, unde peius habuit, nouiſtis autẽ ex Auicẽna, argentum uiuum, natura ſua, auditui obeſſe, tum etiam quod meterias ad partes ſuperiores id ipſum trahat, quæ dubio procul infra trahendæ erant, ut docet

docet Hippocrates uariis ſententiis ſuorum aphoriſmorum,& Galenus firmat ſexcentis ſuæ doctrinæ locis,ueluti Auicenna fen 4 libri primi, nunc uero ita hic habet,ut immedicabilis maneat.

Curatio uigieſimaſexta, in qua agitur, de tribus pueris fratribus,eodem morbo correptis.

FILII Manuelis Fragoſii, uiri qui apud indos diu egit, cum ueherentur naui, & multam aquam per menſem integrum, nec adeo bonam biberent, ad hæc,pane nautico, & uariis aliis craſsis & obſtruendi facultatem habentibus cibariis,ueſcerentur, in febrim inciderunt continuam, quibuſdam apparentibus excreſcẽtiis, ab obſtructionibus pendentem.Nam eorum uẽtres tumebant, & pedes œdematoſi uidebantur,quin & eorum facies tumore pallebant, ſed præcipue oculorum palpebræ, eſt autem minimus annos natus duos, ſecundus, annos quatuor, maior uero, ſex, ad quos accritus ipſe, uidens omnes ſimili morbo laborare, eadem curatione omnes indigere iudicaui, habita tamen ratione ætatis, & uariarum eorum temperaturarum, primum nanqne, optimam uictus rationem illis propono, refrigerandi, & deſtruendi facultatem habentem, proinde uictus illis, pulli caro uulgati petroſelini radicibus elixa erat, aut perdix, aut turtur, aut in dumetis uigentes auiculæ, aut panatella ſemine melonis parata, aut ptiſanæ cremor, aut amygdalatum,ex amygdalis & melonis ſemine concinnatum,pauco adiecto ſaccharo,aut ex internis pulpamentis pulli paratum contuſum, pro potu uero aquam parare iuſsi ex hordeo integro, apij communis radice adiecta,duinde, ut quiſque horum puerorum unam uel alteram unciã ſyrupi roſati ſolutiui,adiecta portiuncula electarii lenitiui, quod uulgo medici, diaſene lenitiuũ appellare ſolent, ebiberet, curauimus, tandem ut obſtructiones amolirentur, eorum uentres

ſequenti

ſequenti unguento inungebantur, quod habet. ℞. ſucci de cicorea, uncias duas, apij, petroſelini, uulgati, abſinthij, menthæ, ana unciam unam, olei capparorum, uncias duas, pulueris ceterachi unciam mediam, corticum radicis capparorum, drachmas duas, ceræ parũ, ad ignem miſce, fiat unguentum molle, etiam cum ipſis ſuccis, quo bis eorum uentres in dies, inungebantur, mane, & ueſperi, & ita reſpondebant, ut bis & ter eorũ quiſque in die egereret, cum tamen antea eorum uentres ſatis conſtricti habebantur. ita enim iis, pueri ij recte habere cœperunt, ut corporis inflationes & ædemata imminui cœperint, qua de re ſyrupum hunc illis deſcripſimus. ℞. radicis petroſelini, cicoreæ, hordei, ana pug. unum, ſeminis melonis mundi, unciam unam, paſſarum de corinthio, uncias duas, in libris tribus aquæ fontanæ fiat decoctio ad tertiæ partis abſumptionem. ℞. prædicti decocti uncias ſex, ſyrupi acetoſi ſimplicis, unciam unam, mellis roſati colati, unciam mediam, ſy. capillorum ueneris, unciam unam & alterius mediam, miſce fiat ſyrupus, cuius partes ita diſtribuantur, puero paruo, duas propinato uncias, & tertiæ mediam, ſequenti, tres uncias, maiori uero reſiduum, iis enim ad aliquot dies tractati habita conſideratione acceſsionũ, in quibus, à cibo fugiebant, cum concoctio in lotio apparere cœpit, unum uel alterum pharmacum illis dare decreueramus. Cæterum, cum pueri ſint, & nollent obedire, nec pharmacum bibere, ſic optimo conſtituto regimine uitæ, eos ſeruauimus, contenti ea unguenti inũctione & pauco conceſſo uino, prædicta diluto aqua. Cęterum, meminiſſe decet, horum maiori, quia grauius & intenſius febri affligebatur, ex baſylica brachij uena ſanguinis unciæ tres extractæ ſunt, à qua ſanguinis miſsione, recte habuit, porro, ille alter, quatuor natus annos, ob patris auaritiam me abſente ita tumuit, ut inde ſuum diem obierit, terebenthinæ autem uſu opus habebat.

Curatio uigeſimaſeptima,in qua agitur; de plenitudine.

HORVM puerorum pater; vir annos natos quinquaginta, temperatura biliosus exuſtus, ut qui diu apud indos egerit, in ano fiſtulā patiebatur, ex qua puris multum continuo emittebat, morbo laterali correptus fuit, cōtinuo febriebat, ad coſtas dextras multum dolebat, tuſsiebat, & difficulter ingenti cum capitis dolore reſpirabat. ad quem accedens, poſt quatuor uel ſex horas huius morbi apprehenſionis, illico accerſito chirurgo, ex interna eiuſdem brachii uena, unde erat dolor, ſanguinem mittere ad uncias ſex feci, qui ſane in totum corruptus, & putore affectus erat, à qua ſanguinis miſsione aluus ſua ſponte cōmota eſt, ſæpe nanque egerebat, pauca pro uice, biliosa, putida, & corruptione affecta, tunc ſyrupum ebibit uiolaçeum, & de endiuia, prædictis dilutum aquis, & in cibo illi ptiſanæ cremor erat, pro potu uero aqua hordei. Cæterum, doloris locus fouebatur ſequenti fomento. ℞. hordei, roſarum, matrum uiolarum, parietariæ, camomillæ, fœnugræci, ſeminis lini, maluarum, ſummitatum maluauiſci, ana pugillum unum, libris quindecim aquę fiat decoctio ſecundum artis miniſterium, facta colatura, et expreſſione, adde, olei roſacei, uiolacei, ana uncias duas, miſce, & ueſica ſemiplena, uel filtro, uel ſpongia, loco dolenti applicetur, & ſæpe innouetur, locum uero abſterſum & recte exiccatum hoc linimento illine.

℞. Aſſungiæ gallinæ, vnciam vnam, olei roſacei drachmas ſex, violacei, vnciam mediam, camomillini, drach. duas, butyri recentis, unc. med. pauca cera alba, ad ignē miſce fac linimentum, ſequenti die, etiam circa locum dolebat, & intenſe febriebat, & caput dolebat, quibus de cauſis, iterum ex eodem facto vulnere, totidem vncias ſanguinis demere curaui, qui ita corruptione affectus erat, ac primus. Vltimus tandem rubicundus appa

ruit,vnde ipſe melius habere cœpit, dolor nanque minui cœpit,& febris remitti,ſed & capitis dolor fere eodem die leuatus fuit,ad os tamen amarorem perſentiebat.cæterum,primo die morbi, hic per interualla ſyrupum violaceum ſimplicem, cochleari lingebat, quibus paucis,multum excreabat,& ad ſeptimum uſque diem, melius ſemper habuit, aduertendum tamen duximus; quòd tertio die,ptiſanæ loco, amygdalarum cremorem ſaccharo concinnatum bibebat,quinto ius pulli ebibit; ſexto,ad alas ipſius pulli deuenit;imbecillis nanque factus erat,& eo magis quia per fiſtulam illam antiquam multum puris emittebat,porro, quia bilem per caſsiæ ægyptiacæ pulpamentum,purgandam decreueramus,& ille non obediuit,peſsime habuit,& morbus ita contractus fuit,vt mirum fuerit, quòd ex eo diem ſuum non obierit,poſt duos tamen menſes valetudini integræ reſtitutus fuit.

Curatio uigeſima octaua,in qua agitur, de cordis anguſtijs & animi anxietudinibus, ob ſuppreſſos menſes euenientibus.

HVIVS vxor, cum menſium reſpondentiam exactam nō haberet,ita vt vtero gerere firmiter crederet,mentis obtenebrationibus,& cordis anguſtiis,ita ſæpe detinebatur,ut omnes,etiam ſibi chariſſimos filios odio haberet, quo tempore paroxiſmi, veſtium omne genus,ex pectore,veluti quæcunque in capite geſtabat,deponebat,& reiiciebat,quæ omnia ſecta ex brachio interna vena,abundeque extracto ſanguine, in totum atro & craſſo,libera euaſit,nam pedis ſaphena vt quæ merito ſecanda erat,vt quæuis alia pedis,nunquā apparuit,cæterum,elapſis poſtea paucis diebus, menſes curſum ſolitum ſuum habuere,& baſilice habuit,

Curatio uigeſimanona, de febre interficiente.

STEPHANVS Aranius ex patritia Raguſæorum gẽte, iuuenis quinque & uiginti annos natus, robuſtus, & muſculoſus, & otio deditus, crapulæ, & veneri, vt nobiles adoleſcentes factitare ſolent, multum indulgebat, quare in ſtomachi imbecillitatem, & meſſeraicarum venarum obſtructiones, atque duritiem incidit; quoties vero largiore potu vtebatur, in ſęuiſsimum inteſtinorum, & uentriculi dolorem incurrebat, quo adeo miſere uexabatur, ut crebro illud ex ſacris, repeteret, in manus tuas domine, &c. habebat præterea & capitis vertigines, & animi deliquiũ. cæterũ, hic, circa idus octobris febri corripitur biliosa, & nunquam intermittente, quibuſdam tamen excreſcentiis ſatis apparentibus, quas à vitellina bile originem trahere, pro certo habebamus, vt paulo inferius dicetur. At hic, ſub initium mente parum valebat, ſitim non habebat, forte ob multam in uentriculo congeſtam pituitam febris tactu non adeo intenſa erat, immo omni morbi tẽpore, mitis ſemper apparuit, vrina craſſa, turbata, & veluti ſubiugalis, pituitoſa in ea reſidẽtia, apparebat, quam ex gonorrhæa prouenire, familiares aiebant, pulſus tactui valde reſiſtebant, cæterum, uomitiones praſsinam bilem referebant, quæ res vt de iuuene male ſuſpicaremur effecit, ob nimiam autem iecinoris & venarum caliditatem, eam prouenire non verò ob ciborum cruditatem, multa fidem faciebant, primo enim, pituitoſa in ventriculo contenta euomuerat, ex aſſata autem bile flaua, vt Galenó placet enarratione. 38. commentarij ſecũdi prædictionum Hippocratis, vitellina euadit, & inde ex vitellina praſsina, ex praſsina eruginoſa, tandem ex eruginoſa atra bilis ſicca & feruens conſurgit. ad hunc igitur accerſitus ipſe, cum iam ægrotus leniens medicamentum ebiberat, per aſsiſtentem medicum perſcriptum, conſultum fuit, de

 ſanguini:

ſanguinis miſsione, vnde tunc ſanguinis vnciæ octo extractæ ſunt; cæternm, ſeptimo die morbi, ad eum reuerſus, inuenio inſomnem noctem cum delirio tranſegiſſe, & tunc pulſus illi imbecilliores erant, lotium turbatum, immo per interualla ægrotus ipſe non recte mente conſtabat, varia nanque eſtutiebat, immo vt tūc ab aſsiſtentibus mihi relatum fuit, tres antea noctes non dormierat, quibus ad oblata vtcunque ſe habebat, vnde ea conſultatione, hunc moriturum prædixi, ſcapulis tamen cucurbitulæ ſecta cute infixæ ſunt, & ſanguis per eas abunde extractus, quin & ano hirudines admotæ, & cordi, refrigerans epithema cordiale dictum, veluti capiti irrigatio quoque pro ſomno conciliando, refrigerandi vim habens: cæterum, cum iis, pulſus imbecilliores erant, & ægrotus ipſe omnia cibaria iam abhorrebat, tunc ad capi deſtillatitiam aquam deuentum eſt; hic demum nihil mali perſentiebat, ſed gemitus ingentes, per interualla, ingentem ſpiritus difficultatem præ ſe ferentes; immo certum obitum, emittebat, tandem, uiribus omnibus proſtratis, initio decimi diei, obiit; non ſine matris merore, vnicus illi erat & diues ſatis, obiit autem die plenilunij, quādo ex directo luna ſoli opponitur, & plena dicit.

Curatio trigeſima, in qua agitur de dolore in iecinore.

DIDACVS Pyrrhus, vir Græce & latine peritiſsimus, & magni nominis poeta, cum in ſuburbio Raguſij ageret, (recens enim ex Bizantio venerat) ubi peſtis graſſabatur, ob eſum forte pomorum crudorum & cibariorum malorum, bilis vitellina in eius ſtomacho genita eſt, quæ ad iecur deſcendens magnum dolorem inferebat, vnde febris orta eſt, & ſiniſtræ manus ſtupor inſignis, cæterum hic cum Bizātij ſimili morbo correptus eſſet, & medicorum conſilio illi ſecta eſſet brachij uena, & extractus bis ſanguis ad uncias viginti, vt prope obitum eſſet, de morbo timuit, quare cum male

le ſic haberet,de ſanguine extrahendo ſolicitus erat. Ac ego materiam extra venas dignoſcens à ſanguinis miſſione fugiendum iudicaui,ſecta nanque vena,humor iecinoris ſimas partes infeſtans,intra iecur & venas magnas retraheretur,unde morbus ingraueſceret,& ex facili difficilis euaderet,ut Bizantij euenit,proinde iudicio habito,uomitum prouocauimus, & multam uitellinam euomuit bilem,tandem clyſteri uno uel altero, aluum deonerante iniecto,& ptiſana pro uictu habita, ac ſupra dolorem ueſica ſemiplena ex decocto rerum anodinarum,& dolorem ſedantium adplicita, melius habere cœpit,tandem pharmaco leniente ebibito, intra quatriduum ſanatus eſt, magna artis medicæ laude, ut qui tam facillimis,à tam graui morbo,& à quo uix Bizantij euaſerat,liberatus eſt.

Curatio trigeſimaprima,in qua agitur de punctura ſcorpionis.

VIR qui ab ſcorpione in manus digito punctus fuit,multum dolebat,& refrigeratus totus contremebat,& per corpus dolores cute tota quaſi acu puncta,formicātes patiebatur.cæterum, hic ab ſcorpione punctus,illico eum interfecit,& contuſit,& contuſum puncto digito ſuperpoſuit, & breui à dolore liber fuit,ad aliquot tamen dies,digitus totus excoriatus fuit,& quaſi ab igne exuſtus reddit³,& ex toto ſanatus.

SCHOLIA.

SCORPIO qui læſit contritus,& ſuper locum impoſitus, iuuat, ut teſtatur Dioſcorides,ſic dicens,libro ſexto ſua medicinæ, in remedio erit ſcorpionis puncturæ ſcorpio ipſe,qui læſit contritus, & ſuper locum impoſitus,tanquam iniuriæ uindex,& perniciem quam intulit, corpore ſuo luens,dominante illa rerum diſsidentia,ut conſtat,& ſubdit, prodeſt,& ſcorpius quicunque tritus cum ſale, ac lini ſemine, & althææ herba impoſitus.

Curatio trigeſimaſecunda, de febre continuo affligente, cui poſtea ſanguinis reiectatio ſubſecuta eſt, & poſtea ſanguis per ſeceſſum exiuit.

MILES temperatura ſanguineus, pluuioſo tempore iter cum ageret, domum reuerſus in febrem cōtinuam incidit, caput dolebat, ſitiebat, & ualde conquerebatur, accerſitus itaque ad eum, illico ex communi uena, in brachij curuatura, ſanguinis uncias quindecim demere curaui, qui quidem ſanguis, taurinam craſsitudinem præ ſe ferebat, ab inciſa uena, ut primo febriebat, & ſanguinem ingenti tuſsi reiectabat, & pectus non dolebat, multa egerebat, liquida, & uaria ingentem atteſtantia corruptionem, quinto die, per ſeceſſum ſanguinem purum & bene flauum bona quantitate, abſque uentriculi, & inteſtinorum dolore ullo, eiecit. Septimo, febri, & ſymptomatis aliis liber euaſit, imbecillis tamen, & ex altera aurium ſurdaſter, à qua ſurditate, paucis poſtea diebus immunis quoq; & liber fuit.

SCHOLIA.

SANGVIS *per os ingēti illa tuſsi ex thorace reiectabatur, qui poſtea ꝑ ſeceſſum eiectus eſt, nec. n. mirari eſt, ſanguinē thorace cōtētū ꝑ ſeceſſum emitti, quando ille cor petens, per uenam putealem cauam dictam tranſmitti ad iecoris ſimas poterit, & inde ad inteſtina, unde poſtea per ſeceſſum emittitur. cæterum, tradit Galenus libro ſexto de locis affectis, capite quarto; nos pulmonis uomicam per urinam; thoracis autem per inteſtina & aluum expurgari uidimus; quanquam in primis ex pulmone per renes tranſitus, nullam re uera dubitationem excitare debet. atenim, ut à caua vena, ita ex magna quoque arteria rami deſcendunt ad renes.*

Curatio trigeſimatertia, in qua agitur, de dolore ſtomachi cordis quoque regionem infeſtante, ab humore melancholico & uiſcida pituita eueniente, ſimulq; de podagra.

PAVLVS Gradius iunior, Patritius Raguſęus, annos natus quadraginta ſeptem, temperatura melãcholicus, vigente autumno, quo atra bilis, (vt noſtis, viget) de dolore ſtomachi, & cordis, ac poſterioris partis illi reſpondentis conquerebatur, ſed noctu magis, redundabat autem in huius venis melancholia, veluti in eius ore ventriculi viſcida pituita, à quibus dolor hic originem habebat. audiſtis autem alias a me, ex Galeni præclara doctrina, ſanguinem uena caua contentũ, & cordis corpus ingredientem, nõ nutrire cor, cum cor à ſanguine coronali vena contento nutriatur, ſanguis tamen hic craſſus cum ſit, à natura in cordis ipſius priore uentriculo cõtentus, vt ipſum cor in medio thoracis recte ſtare facit, cõtigit, quod craſsior quàm deceret, euaderet, id quod atteſtabantur, tempus fouens ſanguinis craſsitiem, & rerum melancholicarum longus eſus, cordis dolores & ipſius nocturnę diurnęq; anguſtię, ac preſſiones, quibus fauebat viſcida pituita ore vẽtriculi contenta, quam, linteolo fricata lingua, nobilis vir hic euomebat. cæterum, vt nobilis vir hic ab hac affectione euaderet, ſic curationem orſi ſumus. ℞. floris caſsiæ nouiter extracti, drachmas ſex, pulueris ſenæ præparatæ, drachmam vnam, electarij lenitiui, vnciam mediam, pulueris ſeminum aniſorum, ſcriptulum vnũ, ſaccharo omnia excipiantur, & fiat bolus, detur ante cibum duas horas quo multa egeſsit, nigra, & aquoſa, pauca vero viſcida, ſequenti vero die, hunc deſcripſimus ſyrupum. ℞. radicum bugloſi, borraginis, petroſelini, an. vnciã mediam, ſenę, epithymi, an. drach. tres, polipodij quercini recẽtis

vnciam vnam,glicirrhizæ raſæ,& recentis, vnciam mediam,hyſſopi herbæ,abſinthij, an.pugi.medium, pomorum appianorum,numero ſex,ſeminis aniſorum, drach. duas,paſſarum de corinthio vncias duas, corticum myrobalanorum indorum,chebulorum,ana drach.duas, in libris quinque aquæ fontis,fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis,& coletur. ℞. prędicti decocti,vnc. quinque ſyrupi de pomis compoſiti,vnc.vnam, oximellitis vnciam mediam,miſce fac ſyrupum, & ieiuno ſtomacho,propina,& repetatur ſæpe. porro, ſecundo die, hirudines tres, venis hemorrhoidalibus apponi iuſsi, quas per medium cum primum tumeſcere incipiebant, calente ſuppoſita aqua,præſcindi fecimus. ita enim per medium ſectæ hirudines,auidius & magis attrahũt, dein vero iterato pharmaco ex rhabarbaro,ægyptięq; ſiliquæ atramento, cum hieræ picræ ſpeciebus melius habuit,non ab re tamen fuerat,ſanguinem ex interna brachij vena ob ſanguinem craſſum corde contentum, demere. cęterum,quia per mariſcas extractus ſanguis multũ attulit iuuamenti,ab ea deſtitimus euacuatione,tunc vero foris ventriculus ipſe quodã inungebatur linimento,& ſingulis auroris,rotulum vnũ vel alterum diarhodonis abbatis,ægrotus comedebat,habet autẽ linimentum ſic. ℞. pulueris comę centaurij minoris,abſinthij, farinæ loliaceæ,an.vnciam mediam,ſeminis cumini,anethi,apij,fęniculi,an.drac.vnam,& mediam,ſcinãthi,ſpicæ indicæ, maſtichis, an.drach.vnam, oleorum laurini, rutacei,anethini,abſinthini,an.vnciam mediam,vini optimi vnciam vnam,& alterius mediã,miſce,& ad ignẽ ſecundum artis miniſterium cum cera fiat linimentum, quo ſuccida lana excepto,os ventriculi fouebatur,pręmiſſo antea fotu ex fomento prædictis rebus, & ſimilibus apparato. cæterũ,eo tempore quo fotus, & inũctio fiebat,durities,& tenſio, perceptæ, aliquantulum circa ipſum os ventriculi dolebant,demum cum ſic incederemus,elapſis octo diebus,nihil iam dolebat, immo duri-

ties

ties & tenſio illa,ex toto extirpata erat.ſed audi,à deuorato rotulo illo diarhodonis, vinum pitiſabat generoſum,tunc vero poſt extirpatam tenſionem & duritiem, vt ventriculus robuſtior euaderet, ſacculum hûc parandum curauimus, qui habet ita. Rec. abſinthij, menthæ ſiccæ,roſarum ſiccarum, aniſorum, an.vnciam mediam, ſpecierum aromatici roſati, drachmas duas, maſtichis, macis,thuris, an. drach.duas, & alterius mediam, ſpicæ nardi,ſcinanthi,cariophilorum, cinnamomi, ana drach. vnam & alterius mediam, galangæ minoris, drach.tres, galliæ moſcatæ meſuæ, drach. vnam, omnia terantur. & fiat puluis,ex quo paretur culcitra zendalo rubro conſita,& intercipiatur,quam generoſo vino irroratam ventriculo admouebat.& recte valebat:victus huic, carnes perdicis ſunt,aut pulli,circa potũ vero ſcire licet,quod hic poſtquam ab hinc ſexennium Conſtantinopoli podagra correptus fuit, vino abſtinere ſibi propoſuit, vnde abſtemius euaſit. cæterum,ob vẽtriculi imbecillitatem, & humoris atribiliarij redundantiã, me authore, victus rationem mutauit,& pauciferum vinum ebibere cępit, à cuius potu,vt ille aiebat,melius habebat, & ventriculus rectius concoquebat.porro,exacto menſe vno vel altero,animi excandeſcentia correptus, in podagram recidit,mirum dictu,vt nunquam vir hic in podagram incidat; ni primo ira aut merore corripiatur.Contra podagram itaque morbum remedia adhibere inſtituimus; erât nanq; illi ad digitum craſſum inflati pedes,& in ſuris contractio quędam neruorum percipiebatur,leuiter nanq; dolebat,& ab ore multam ſaliuam reiectabat,dormiebat vero ſuauiter; & ciborum paulo iuſto erat appetentior,aluum non iuxta reſpondentem alternis diebus infuſo lauabamus.At,quia topica remedia adhibere ſibi nunquam permiſit,ad hoc ſequens decoctũ recurrimus, quod habet. Rec. radicum bugloſi, endiuiæ, cicoreæ, an.vnciam vnam,roſarum ſiccum, pugi. medium, paſſarum,vnciam vnam,polipodij quercini recentis,& con-

tuſi, vncias duas, hordei integri vnciam vnam, florũ cor dialium omnium pugi. vnum, in libris quinque aquæ fiat decoctio quouſque remaneant libræ tres, & coletur, cui adde, ſyrupi roſati de roſis ſiccis vncias duas, ſyrupi roſati ſolutiui, vncias duas, & alterius mediam, miſce, fiat potus longus, de quo ſingulis diebus ieiuno ſtomacho, ſingulas octo vncias calidas bibat. hoc etenim decocto, deſtillatio à capite illico coercita fuit, & aluus recte reſpondebat, tandem intra viginti dies, à podagra ſanatus eſt. cæterum, in huius morbi inclinatione pedes lauati ſunt, & ab eis vngues, & cruſtoſæ ſuperfluitates plantis hærentes, cultro præciſæ, habet autem lauacrum hoc modo. Reci. ſummitatũ myrtillorum, roſarum rubearum, balauſtiorum, an. pugillum vnum, camomillæ pugil. medium, nucum cupreſſi, numero ſex, in libris octo aquæ, & duabus vini rubri optimi ſtipticitatem præ ſe ferentis, miſce, & fiat ebullitio ſufficiẽs, & fiat lauacrum, quo vniuerſa curatio clauſa fuit. cæterum, vt hic ab ouis abſtineret ſuaſi, veluti à rebus aperiendi vim habentibus, familiarem tamen ſibi orizam haberet, veluti ſimilaginem, & farrum, maluam, mercurialem, betã, pruna, caules, & ex carnibus, optimas permiſi, vinum porro, vt dixi, fugere ſibi propoſuerat, cuius loco aquam mellis introduxit, ſic à nobis apparatam. Rec. coriandri præparati, vnciam vnam in libris decem aquæ fiat decoctio ſufficiens, & coletur, cui decocto adde, mellis deſpumati optimi libram vnam, ad ignem lentum coque ſufficienter, ſemper ſpumam demendo, vel loco mellis communis, mel ſaluiatum mittebat, quod ita meis mandatis parabatur. mellis optimi rutili, & recte deſpumati libras vigintiquinque, accipito, in quod, florum ſaluiæ recentium libras quindecim, per horas vigintiquatuor, macerari ſinito, ac poſtea floribus ipſis torculari optime expreſſis, & abiectis, iterum totidem florum ſaluiæ libras prædicto melli adijcito, & per vigintiquatuor quoque horas maceratos ſinito, & vt primo torculari exprimito, &

to,& poſtea abijcito,quod & tertio repetito,quod mel tandem per colum laneum traiicito,& ad ignem admoueto,& coqui ſinito,quouſq; ſyrupi rationem obtineat, aliter autem ob humiditatem à floribus cõtractam,breui mucidum euaderet,& non perduraret,ſed corrumperetur.ex hoc igitur ſaluiato melle,aquam mellitam parat,quam ſibi familiarem habet,& ea per totum annum vtitur, & baſilice valet,quod vero ab animi affectionibus fugiat,illi cura eſt, quoties autem excandeſcit, illico podagra afficitur.

Curatio trigeſimaquarta, in qua agitur, de puero ſæpe in febrem cum uermibus propter obſtructiones, & malum uitæ regimen incidente.

IVNIVS Gradius,Patritij prædicti nepos, optimæ habitudinis puer, annos natus octo,varijs quum cibarijs,& fructibus autumnalibus multis indiſcrete, vt à voracibus pueris fieri ſolet,veſceretur,in meſenterii & venarum meſeraicarum obſtructiones lapſus eſt, vnde febrim per interualla patiebatur,cum qua & vermes multos ſed paruos egerebat, ad vmbilicũ dolebat, & tactu eo in loco obſtructiones eſſe percipiebamus, ſubduriuſculus nanq; locus quadam cum tenſione erat, pro quibus omnibus deponendis affectionibus, optimo victus ordine conſtituto,& à fructibus & rebus obſtructionem parientibus alienato,ſic orſi ſumus. ℞. floris caſsiæ nouiter extracti,vnciam mediam, ſpecierum hieræ picræ drachmas duas,pulueris glicirrhizæ drach. mediam,miſce fiat bolus,quo recte egeſsit, poſtea vero ſyrupũ hunc deſcripſimus. Rec. radicis petroſelini, apij, graminis,ruſci,fœniculi,an.drac.duas, ſeminis ruſci vnciam mediam,capillorum veneris,coralinæ,an. pug.medium,ſenæ,drach.vnam,polipodij vnciam mediam,paſſarum de corinthio vnciã vnam, libris duabus aquæ fon

tis

tis excipiantur, & fiat decoctio ſecundum artis præcepta, ad conſumptionẽ tertiæ partis, & coletur. ℞. prædicti decocti vncias tres ſyrupi de duabus radicibus vnciam vnam, miſce fac ſyrupum, quem continue interim dum decoctum durauerit, item, foris locus prædurus ſequenti vnguento inungebatur. ℞. ſucci abſinthij, apij, cicoreæ, petroſelini uulgaris, foliorum raphani, an. vnciam mediam, olei capparorum, amygdalarum amararum, an. drach. ſex, pulueris cæterach. capillorum veneris, corticum radicum capparorum, camomillæ, ana drachmam vnam, ceræ, quantum ſufficit, miſce fiat vnguentum molle, quo bis in die venter illinatur, porro, ebibitis quinque ſyrupis, & nonnulla apparente concoctione materierum, hoc ebibit pharmacum, ℞. rhabarbari optimi, & piſti per noctem infuſi in vnciis duabus deſtillatitiæ fœniculi, drachmam vnam, in aurora fiat expreſſio fortis, & prædicto diluto, adde, mãnæ electæ vnciam vnam, & alterius mediam, electarij lenitiui, drach. duas, cinnamomi ſcriptulum medium, iuris pulli parum, miſce, fiat hauſtus vnus, detur in aurora, & ſupra dormiat; quo aluus recte reſpõdit, & optime valuit, ad aliquot tamen dies, ſingulis auroris, ſingulos rotulos drachmales guſtabat, cæterum, puer hic, quum manus verrucis varijs, & ingentibus ſatis fœdatas haberet, ignitis ſarmentis dextræ adhibitis, abſq; dolore vllo, intra octo dies ſanus, & ab hoc fœdo vitio liber, & immunis euaſit.

Curatio trigeſimaquinta, in qua agitur, de febre cum dolore, ad coſtas nothas, ſimul quòd cucurbitulæ ſecta cute, morborum initio recte exerceri poſſunt.

HVius ancilla muliercula Illyrica, annos nata ſex & quadraginta, quæ bizantij apud hebræum Hiſpanum ſeruitutem ſeruiuit, febri laborabat continua, qua & caput continuò dolebat, & per vniuerſum corpus laſsitudinem perſentiebat, & ad coſtas men-

doſas

doſas dextri lateris dolorem patiebatur, ad quam vocatus medicus, cucurbitulas ſecta cute ſcapulis affigi iuſſit,& ſanguinis vncias quinque demere,cum tamen antea duos dies,medicus hic cum apud Stephanum Menſæum Patritium,qui male habebat,eſſemus, & propoſitum à me eſſet, de affigendis cucurbitulis ſcapulis cum ſcarificatione,firmiter contendebat, Galenum nũquam vſum fuiſſe cucurbitis,ſtante repletione,ignorabat autẽ ille Gal.doctrinam,vt qui cucurbitulas eo in caſu,ſiccas quod aiunt,abſq; ſanguinis extractione, abneget, ſecus autem cute ſecta,& extracto ſanguine,id quod Auicenna interpretatus eſt,cãdide cum dixerit,cucurbitæ cum ſcarificatione,vicariæ ſunt phlebotomiæ, proinde hic doctus factus mulieri huic cucurbitulas ſecta cute affigendas curauit,& ſanguinis vncias quatuor demere,ad quam ſequenti die accerſitus ego, eam prædicta febre continua laborãtem inueni,cum qua & lotium craſſum ſubrũ apparebat,& dolor ad nothas coſtas dextras eam vexabat,qui dolor,non à phlegmone,vel pleuritide, ortum trahebat, ſed potius à flatuoſo quodam ſpiritu, eo in loco occluſo,malam qualitatem, & ſolutionem continui inducente, quãquam vt verum fateamur,& ad Galeni mẽtem loquamur,alterum horum ſæpe ſit ſatis pro inducendo dolore interno dicamus,ſecus autem in externis doloribus, in quibus & mala qualitas & ſolutio continui ſemper neceſſe eſt reperiantur & concurrant, vnde Galenus in ſua doctrina,alterum horum per ſe natum eſſe introducere dolorem,quandoq; meminit,præcipue quãdo de internis doloribus corporis interiores partes occupãtibus loquitur, cum à minori cauſa,& facilius alterari poſſunt interiora,quã exteriora.ſed hæc, quaſi per trãſennam ſint dicta,& ad inſtitutum noſtrum reuertentes,dicamus,quòd dolor mulierem hanc infeſtans,à frigore tanquam à cauſa procatarctica ſanguinẽ mouente ortum traxit,vigebat autem hyems. iis igitur perpenſis,iuſsimus vt hæc vini loco, aquam decoctionis

nis cinnamomi pro potu haberet, in victu vero offam iure pulli intinctam, & parum martij panis comederet, instituimus. cæterum, locus dolore affectus ex vnguento anodino dolorem ſedante, & reſoluente illinebatur, demum humoribus per ſyrupos ebibitos præparatis, ad expulſionem, concoctione apparente, pharmaco purgata eſt, & melius habere dixit, poſtea tamen ad cutē exanthematha, qualia ex ſanguinis redundantia oriri ſolent, floruere; error nanq; fuit, quando cucurbitulę admotæ fuerunt, vena ſecta non fuit, & ſanguis abunde extractus, pręcipue ex interna brachij eundem locū affectum reſpiciente, vt cunque tamen ſeptimo die, recte valuit, & nunc firmata valetudine utitur.

Curatio trigeſimaſexta, in qua agitur, de muliere continuo febriente, cum tuſsi, & purulento ſcreatu.

VXOR Georgij à Martinis, ciuis Raguſini, aliquando ſanguinem ex pectore reiectauerat. cæterum, nunc cōtinua febre laborat, tuſsiebat, & ſcreatum purulentum mittebat, & ad pectus dolebat, huic occurrentes nos, cum ſanguinis miſsionem renueret, ab ebibito pharmaco manna compoſito, melius habere viſa eſt. cæterum, duobus elapſis menſibus, phthiſi conſumpta, diem ſuum obiit, contraxerat autem, vt intelligo, à matre morbum, ex quo quoq; deceſſerat.

Curatio trigeſimaſeptima, in qua agitur, de muliere pariente geminos, marē et fœminam, quæ non recte purgata eſt, unde diem ſuum obijt.

VXOR Michaelis Scipionis Bonij, ex patritia Raguſęorum familia, annos nata ſex & triginta, Geminos peperit facili ut ab obſtetrice pcepi, parti, marē & fœminam, ex quibus mas illico obijt, fœmina ſupereſt. Cæterum, hæc nono à partu die, quum ſuo, & aſsi-

& aſsiſtentium muliercularum iudicio,abunde purgata uideretur, febri continua corripitur, qua & per interualla non mente conſtabat, ſed multa effutiebat,& delirabat, non ſitiebat, nec eius lingua admodum arida aut denigrata erat, non egerebat ſua ſponte,ſed irritata balano, aut clyſteri aluo. eſt ſane febris hæc ſinochus, ortum a ſanguine menſtruo cotyledonibus retento, & putrefacto, habens, qui per putidos fumos continuo cor petens, & lancinans, febrem hanc gignit, & inde caput obrepens, & animales ſpiritus male afficiens, delirium parit, non ſitiebat,nec linguam aridam, aut denigratam habebat, ob nimiam humiditatem capite,& ſtomacho contentam, cum quibus continuo uigilabat ob calidos, forte & ſiccos continuo aſcendentes fumos, qui cum malam qualitatem in ipſo capite imprimerent, & membra nullarum diſtenſionem facerent, dolorem continuum inducebant; quem ipſa perſentiebat,ad eam igitur accerſitus medicus de ſanguine detrahendo,ex ſaphena contendebat, quod cum ab illa impetrare non poſſet,erat enim ualde timida,uenæ ſectionis uice ad uaria conuertitur remedia,nam frictionibus,ro tractionibus,cucurbitulis,non minus ſyrupis aperiēdi, & menſes educendi facultatem habentibus, non admodum tamen natura calidis utebatur, quin, & membrorum extremitates fomento infrigidandi, & ſomnum cō ciliandi,uim habente irrigandas iuſsit,ad hæc,temporibus unguentum populeum naribus,auribus, & brachialibus,poſtea illini curabat, docte admodum morbi cauſam,& febrim,ac ſymptomata conſiderans, Nam morbi cauſa,ſanguis obſtructus & retentus,ac refrigeratus ipſis in cotyledonibus eſt,qui prouocatione,inciſione, apertione,& ſubtiliatione indiget,pro quibus complendis operationibus,medicamētis calidis indigemus, quæ dubio procul,febrem acriorem reddunt, intendunt, & ſymptomata omnia augent,& conſequens mulierē hanc in delirium maius traherent,unde de phrenitide timor

erat

erat,quod ſi contra febrem tentare propoſuerit, frigidis utatur decet,quæ ſanguinem denſant, meatus obſtruunt,& morbi cauſam fouent magis & augent. ad hanc igitur uocatus ego,quinto die morbi,eam eo dicto modo afflictam inueni,cui uires utcunque conſtabant,& ad ea quæ illi offerebantur recte ſe habebat, eius tamen lotium craſſum,turbulentum, & ſubnigrum, quantitate multum erat,quod menſtrui ſanguinis ſubſtantiam præ ſe ferebat,unde cum mulierem hanc ita afflictam conſidero,quæ ob timorem ſanguinis detractionem (ſecta uena) renuebat, hemorrhoidibus,quas pati ſolebat, & mulieres aſsiduo parere ſolitæ,ſæpe incurrunt, quatuor hirudines admouere,& eas ſemiplenas per medium ſecare curaui,ac perforata ſella ſedens ad calentis aquæ uapores fere libram ſanguinis fluere permiſimus, tunc victus huic,ptiſanæ cremor miſtus pulli contuſo multo ſemine melonis apparato erat, potus uero hordeacea ex pullo non admodum diſcocta, ſed ea nocte parum dormiuit,& multum delirauit,& floccos ab ſtragulis euellebat,& feſtucas colligebat,& manus ſæpe porrigebat, & eas ita contrahebat,& euertebat,ut exteriores articulorum partes intus conuerti uiderentur,ſpaſmoſum nanq; motum patiebatur,nam lecto nũquam quieta manebat, porro media nocte huic ius pulli aut ſimile offerebatur, & in aurora ſyrupum hunc bibebat. ℞. capillorum ueneris,manipulum medium,ſeminis melonis,citruli, cucurbitæ,omnium mundatorum ana drachmas duas, radicis endiuiæ,bugloſi,petroſelini,ana drachmam unam & mediam,hordei,pugillum unũ,cicoreæ,manipulum medium,prunorum pinguium,numero decem, florum cordialium,ana pugillum medium,in libris tribus aquę fiat decoctio ad conſumptionem tertię partis,& coletur.
℞.prædicti decocti uncias quinque,ſyrupi de dubaus radicibus,de cicorea,oximelitis ana unciam mediam,miſce,fac ſyrupum,nam tunc melius habere uiſa eſt, & ante prandium ſuris,& fœmoribus frictiones exercebantur,&

tur,& cucurbitæ ſcapulis ueluti brachijs retractiones, & ligaturæ adhibebantur,& tunc lotium clarius apparuit,& febris minui cœpit,& non delirabat, & quæ illi offerebantur comedebat,immo tunc cõquesta eſt, quòd à tam multis remediis illi adhibitis fuerit uexata, ſeptimo, non dormuit,ſed delirabat,qua de re,oxirhodinum capiti applicitum fuit,& peſſus ex ſucco mercurialis & mytridaceo antidoto cõſitus, ad os uteri intromiſſus eſt, tunc in lecto meiebat, & conſpurcabatur. Cæterum, à prandio febris intenſa eſt, ſed ueſperi remiſſa. At ante cœnam clyſterium paratum fuit,quo immiſſo, ægretulit, immo in animi deliquium deuenit, adeo ut eam emortuam aſsiſtentes putarent,ſed poſtea optime egeſsit, & ita recte habere uiſa eſt,ac ſi nihil mali haberet, optime loquebatur,& febris lenis & remiſſa erat,& de conuulſiuo motu nihil tunc in arterijs,aut manibus percipiebatur,poſtea tandem ita peſsime habuit, ut frictiones, & retractationes ante cœnam ſolitas,aſsiſtentes mulieres prætermitterent,immo tunc parum cœnata eſt,& à cœna duas horas,requiei Nicolai deſcriptione drachmam unam,& alterius mediam ex lactucæ decocto ebibit, & unguento ſomnum euocante, tempora, aures, nares, frons,& brachialia illinita ſunt,quibus etiam totam noctem non dormiuit,unde à pharmaco, quod illi ebibendum decreueramus, abſtinuimus,octauo, omnia in delirium uerſabantur,& urinæ excretionem abſque recordatione patiebatur,parum loquebatur, ſed contractis manibus floculos colligebat,tunc abraſis capillis,irrigatione ſomnum cõciliante caput irrigabatur,quæ habet. ℞.hordei mundi,florum nenupharis, foliorum lactucæ, endiuiæ,portulacæ,ana pugillum unum,hyoſciami, pugillum medium,roſarum,uiolarum, anethi uiridis, ana manipulum unum, corticum radicis mandragoræ, unciam mediam,calicum papaueris albi,& nigri cum ſuis ſeminibus,ana numero tres,ſeminis lactucæ,portulacæ, endiuiæ,ana unciam mediam,camomillæ pugillum me-

dium, in libris duodecim aquæ fiat decoctio ſecundũ artem,& ſpongia noua ex alto caput irroretur ad minus per mediam horam,tandem abſterſo capite, illinatur, hoc unguento. ℞.unguenti populeonis,unciam unam olei uiolacei, roſacei,ana unciam mediam, opij grana quinque,aceti drachmam mediam,ſucci hioſcyami, pul ueris radicis mandragoræ,ana drach. unam,ſeminis lactucæ, portulacæ, pulueris camomillæ ana drachmam unam,& mediam,ceræ parum, ad ignem ſecundum artis miniſterium fiat linimentum,quo & tempora, & nares,& aures, & brachialia illinebantur, immo ſpongia linimento imbuta ad nares appoſita eſt,quod ſi tunc mã dragoræ,aut eius generis uarij pomum aliquod luteum haberetur prope nares admitteretur.cæterũ cũ hæc age rentur,deſtillatitia ex capo aqua illi bibenda offerebatur,quemadmodum iam antea inſtitueramus, ueluti & pulli contuſum hordeaceæ ptiſanæ admiſtum, ſed hæc ſo mnũ nunquam conciliare potuerunt, proinde ad clyſteres ſic confugimus. ℞. corticum mandragoræ unciam mediam,hordei mundi pug. unum, calicum papaueris cum ſuis ſeminibus,numero tres,ſeminis endiuiæ, lactucæ,portulacæ,ana drach.duas,foliorum uiolarum, maluarum,ana pug.unum in libris tribus aquæ fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis. ℞. prædicti decocti uncias quindecim,olei roſacei,uiolacei, nenupharini, ana unciam unam, ſacchari unciam unam, caſsiæ extractæ,unciam unam,ſalis drachmam unam, ouum integrũ, optime conquaſſatum,unum,miſce fac clyſterem, nono die,omnia eadem erant,iu quo lunæ coniunctio ſoli uigebat,quo factum eſt,ut ſyrupum de papauere compoſitum cum decocto lactucæ, & foliorum & florum nenupharis,poſt cœnam ebiberet,aut eius uice, requiei Nicolai deſcriptione drachmas duas, decocto lactucæ, & florum nenupharis,cum calicibus papaueris,parato exceptas, aſſumeret, & interim cum hæc exercebantur, ſequentem ſyrupum bibebat. ℞. ſyrupi de acetoſitate

te

te citri,unciam unam,de ſucco acetoſæ, unciam mediã, decocti florum nenupharis,lactucæ,acetoſæ, uncias quatuor,miſce.Cæterum,febris hæc uarie habebat,cũ quandoque eodem die inſurgebat,& ualida ac intenſa apparebat,quandoque uero deprimebatur, & remiſſa percipiebatur,adeo ut eodem die,ternas & quaternas mutationes febris hæc faceret, unde mihi in mentem uenit Hippocrates libro primo prorrhetici,textu.27.dicens, frequẽtes in phreniticis permutationes conuulſionem indicant,erat autem mulier hæc,conuulſione (ut dixi) maxime affecta.cæterum,Galenum aliter Hippocratem interpretari in ijs citatis uerbis me non latet,nec enim credere eſt,febris uarietatem hanc,ex uaria febrium cõplicatione gigni . demum cum hæc uigil ſemper maneret morbus increbuit,& præualuit,eius uiribus ſubcumbentibus,adeo ut illi phrenitis confirmaretur, duodecimo die,huic crura frigida ac emortua ſunt facta, quia à caloris fonte longinqua,unde pedum arteriæ motus, quæ ad digitum magnum percipiuntur deficiebant, & non apparebant,demum tertiodecimo die, ſuum diem obiit,apud me tamen opinio ſemper fuit, quod mulieris huius morbus,ab ipſo die partus cœperit,nam & amaricatum oris,& febrim, & corporis totius laſsitudinem illico parſenſit, quæ omnia mulieres aſsiſtentes in lactis generetionem reijciebant.

Curatio trigeſimaoctaua,in qua agitur, de papillarum dolore,& earundem ſciſſuris,ac contra eas remedio.

ENIXAE mulieres,poſt partum ſæpe conqueri ſolent de papillarum dolore,& earundem ſciſſuris, pro quo leuando malo, nullum præſtantius, nec uotis magis reſpondens remedium, hoc uno infra ſcribendo comperi,quod habet. ℞.unguenti populeonis, de plumbo,ana unciam unam,opij thebaici, grana quinque, miſce fac unguentum, & eo inunge mamillarum

 papillas,

papillas,quas cum mulier puero lac dare uoluerit, uino diluto lauet,& poſtea iteret, eſt ſane remedium hoc certum & indubitatum,cæterum, uxor Salomonis Erguij, dolore & ſciſſuris ingenti cum febre torquebatur, cui bis uena ſecta fuit,& ſanguis abūde extractus, ac īde admoto topico remedio citato,breui ſanitatē adepta eſt.

Curatio trigeſimanona,in qua agitur,de ſplenis duritie, ex quartana contracta.

QVI ex Theſalonica ad me uenit, mercator cognomento Criſpinus,natus annos triginta,temperatura biliofus,coloris nigelli, lienis magnitudinem ingenti cum duritie patiebatur,quam ex quartana olim habita contraxerat,ſolet autem ſplen, ut noſtis,obſtructionibus,& ſcirrhis facile tentari,præſertim iis in corporibus,quæ quartana longa laborarunt, & gelidam multam biberunt, nihil enim ſpleni male affecto magis aduerſatur,quàm aqua: qua de cauſa,ſuadeo,quoties medicus quartana laborantem ſibi curandum propoſuerit,cuius quartanæ,lien fons & origo ſæpe eſt,aut induratos lienes minuere decreuerit, quòd ægrotantes non ſolum ab aqua abſtineant pura, ſed etiam ab ſtillatitijs herbarum curet,quarum uice, decocta ex ipſis herbis ad rem facientibus parare facillime poterit, quę per ſe propinari poſſunt,uel ſyrupis miſceri,ſed hæc tanquā dicendorum præfatio ſit,quum multa & pulchra,pro liene curando in ſcholio habebis. Hunc igitur curaturus, ſanguinis miſsione omiſſa,ut quę huic caſui tunc non cōueniebat,ſic orſi ſumus,conſtituta primo optima uictus ratione,quæ extenuans eſſe debet. Nam Galeni pręceptum eſt,ex libro undecimo Methodi med. decerptum, & à medicis in uſum praxis adductum,& hodie obſeruatum,obſtructa non ſunt aperienda priuſquam plenitudo uacuetur,& quoniam purgatio non recte celebratur antę corporis pręparationem, iuxta illud Hippocratis ſatis

tis triuiale,cum quis uult purgare,oportet prius fluida facere,proinde hunc ad euacuationem primo pręparatum purgauimus,ſic autem euacuationi pręparatio anteiuit. ℞.herbę fumiterrę lupulorum,ſcolopendrię,capillorum ueneris,ana pugillum unum, cuſcutę, betonicę ana pugillum medium,epithymi, drachmas duas, ſeminis aniſorum,fœniculi,ana drachmam unam, & medium,in libris aquæ tribus fiat decoctio ſecundum artis miniſterium,ad conſumptionem tertię partis, & coletur. ℞.prędicti decocti,uncias quatuor, ſyrupi lupulorum,de fumoterrę,ſyrupi acetoſi diarhodonis,dicti,an. unciam mediam,miſce, & fac ſyrupum, & donec decoctum perdurat,iteretur,poſtea uero bolum hunc illi obtulimus,qui habet. ℞. electarij lenitiui,unciam mediã agarici recens pręparati ſcriptulos duos, confectionis amech.drachmas tres, ſaccharo omnia excipiantur, & fiat bolus,quem in aurora ut decet,capiat, quo aluus recte reſpondit.cęterum, poſt hęc peracta, ad lienem ipſum induratum emolliendum, & minuendum, uniuerſus noſter conatus uerſabatur, non ſolum intus exhibitis,ſed foris admotis,proinde ſic deſcripſimus. Recip. corticis thamarici,radicum capparorum, ana pugillum unum, radicum fœniculi,apii,ruſci,aſparagi, ana unciã mediam, ſeminis anethi,fœniculi,apij,aniſorum,carui, foliorum matris ſyluę,periclymeni dictę, ana drachmas duas,ſenę,unciam mediam,polipodij,unciam unam,cuſcutę,epithymi, myrobalanorum indorum,citrinorum, chebulorum, ana drachmas duas,herbę ceterach: manipulum unum, libris ſex aquę, omnia excipiantur, & ad ignem fiat decoctio ad medias,ſecundum ordinem pharmacopolium,& coletur,cui poſtea,adde aceti acerrimi uncias tres,& iterum ad ignem parum ferueat, ex quo in aurora uncias ſeptem,uel octo,ieiuno ſtomacho, bibat,& totidem ante cœnam,duas horas, quia eius uentriculus optime ferebat,& ad oblata recte ſe habebat, ſucceſſu uero temporis,huic apozemati, aceti ſcillitici

portiũculam addebamus,Galeni pręceptis innixi,libro dę facultatibus ſimpli.medic.quinto,capite undecimo, ſed extrinſecus,fomentum ex multis citatis herbis, & flore geniſtę,ſeminę lini,fœnugręci, malua, radice althęæ,ireos,cucumeris aſinini,abſinthio,cuſcuta, aſaro, flore camomillę,meliloto,ſemine aniſorũ,fœniculi,carui,aqua & aceto incoctis quoque parabatur.ſępe autem dixi,acetum tam intus quam extra ſpleni maxime conuenire,& opitulari,ut Galenus ſępe docet,pręſertim citato à nobis loco,poſt fotum uero lienem, & recte abſterſum,atque optime frictum,ammoniacum aceto diſſolutum ad unguenti formam redactum, & lana ſuccida exceptum, ſuperponebatur, quod medicamentum in emolliendis huius uiſceris duris tumoribus, Galenus ſummoperę laudat,& nos ipſi pręſtans eſſe, ſępe experti ſumus.ſic enim Galenus,libro quartodecimo Methodi medendi,capite quinto,inquit. At in liene & carnoſis muſculi partibus ſcirrho affectis,tutus aceti eſt uſus, quippe rarę ſunt naturaliter hę partes, nec eſt quod metuas,ne quis neruus eius ui lędatur, ac ammoniaco quidem thimiamate cum aceto, etiam alij non pauci lieni imponentes utuntur, ad luti, ſcilicet craſsitudinem, quod ex utriſque miſtum eſt redacto, idque ſolum ei curando ſatis fuit,& cętera,quę Galenus inibi tradit. porro,ſplenem quoque fouere aceto acerrimo, in quo marchaſita dicta lapis pyritis candens, & ignita extincta fuit, ſpongia uel filtro exceptum ad Galeni mentem optimum eſt remedium,non minus uinum decoctionis radicum filicis ad medias, & ebibitum per uiginti dies ſplenis duritiem minuit,Galenus quoq; lib.2.artis curatiuę ad Glauconem,capite.6.tradit, lienem aut flatu, aut ſcirrho,facile affici, quo circa, quum flatu lien, at potius ædemate tumuerit, abſinthio perfundi poſtulat, ac poſtea emplaſtro foueri ex ſulphure & plurimo alumine conſtante.quòd ſi ſcirrhô lien occupetur,digere di facultas præpollere debet,aſtringendi uero exigua portio

tio admiſceri, ut in flore ſalis exterius ſupra ipſum lienem lineo panno excepto, & applicito, reperitur. Cæterum horum remediorum maiori parte, nos pro liberãdo hoc hebræo, uſi ſumus, & ſanus euaſit, victus huic, extenuans erat, ex rebus quæ facillime cõcoquuntur, & ſuccum bonum, & tenuem adgenerant, potus uero, uinum erat, ex decoctione aſplenii herbæ, dictæ citrach.

SCHOLIA.

LIEN uiſcus eſt, ex ijs quæ ſanguinem expurgant, ut Hippocrati & Platoni placet, referente id Galeno, libro. 2. de facult. naturalibus, cui inſita uis eſt melancholiam ad ſe trahendi, non propterea humore craſſo nutritur, ſed uerius nigro ſubtili, ſubtiliori autem ſucco lien nutritur quàm iecur, ut alias ex Galeno dixi, qui lien per inteſtina expurgari debet, non uero per uias urinæ, ut Galenus candide docet, libro methodi medendi tertiodecimo, ad hunc modum dicens, In liene uero alteram duntaxat eſſe ſuperflui uacuationem, cum quæ per renes agatur. nulla huic uiſceri uacuando uia pateat, proinde ubi phlegmone premitur, deiectoriis id medicamentis, tum detergemus, tum laceſſimus, quo remittat deponatque ſuperflua, & cætera. per quæ uerba Galenus ſatis clare docet, quòd à liene ad renes nulla pateat uia, per quam purgari poßit, ſed magis ab ipſo liene ad inteſtina, ac ea de cauſa per clyſteres & medicamenta aluum purgantia, lien curatur, unde Martinum Acachiam, & Andream Lacunam ſecobienſem, ac plures alios uiros doctißimos in hac re hallucinatos indicamus, qui enim libro ſecundo de arte Curandi ad Glauconem capite. 2. lienem cum renibus per meatus urinarios purgandum eſſe, literis mandarunt, quod quantũ errẽt, & à Galeni mente deuient, paucis indicemus, Achachia nanque qui Galenum citato libro uertit, & commentariis illuſtriorem reddit, ita citato loco habet, quod uero in gibbis iecoris per urinas, ſimis uero partibus per aluum excrementa ducere oporteat, uiſceris ipſius ſitus indicat, quodque thoracem ac pulmonem tußi repurgare conueniat, uentrem ac ſtomachum uomitu, interanea alui deiectione, quemadmodum lienem quoque & renes per urinas, hactenus Galeni per Acachiam uerſio, qui lienem una cum renibus per urinas purgari debere, ait. Andreas Lacuna, uir doctus, in ſuo breuiloquo Galeno, ita quoque habet, uentriculum, & ſtomachum expurgabis per uomitum, inteſtina per deiectiones, quemadmodum per urinas & ſplenem, & renes. hæc Lacuna ex Galeno, quæ

perinde ſunt ac ab Achachia tradita, ſed quanta inaduertentia, vel ex citato à nobis Galeni loco, libri. 13. methodi medendi, ſatis clarum euadit, & eo magis ſi cum Lacuna locum legerimus, ut in ſuo breuiloquo Galeno legitur, ſic, lieni ſane, per renes nulla adminiſtrari poteſt uacuatio, ſed tantummodo per inteſtina, & cætera, ijs enim uerbis luce meridiana clarius claret, lienem per inteſtina repurgari debere, non uero per urinas. Cæterum, unde docti viri ij, errorem traxerint, paucis aperiam. Leonicenus, Vir cui mortales multum debent, ut qui ex denſiſſimis tenebris artem medicam in lucem reuocauerit, ita elegātiſſime primo locum hunc Galeni interpretatus eſt, & quidem loborantibus gibbis epatis partibus, quod per urinam trahere oporteat, concauis autem per excretionem inferiorem ſitus ipſe viſceris indicat, atque etiam thoracem & pulmonem per tuſſes expurgare, uentriculum autem & ſtomachum per uomitus, inteſtina autem per inferiores excretiones, quemadmodum & ſplenem, & renes per urinas. hactenus Galenus, interprete Leoniceno, quibus in uerbis, prima facie uidetur aſſerere, ſplenem ueluti renes per urinas repurgandos eſſe, ſed mea ſententia, longe aliter Galenus ſentit, & Leonicenus interpretatur, quoniam ſic hoc loco Galenus legendus uenit, inteſtina autem per inferiores excretiones, quemadmodum & ſplenem, ut finis ſententiæ & punctus hic ſit, & poſtea ſequatur, & renes per urinas. At, cum uiri ij hæc minus aduerterent, in errorem lapſi ſunt, parum alioquin Græcanicum exemplar curantes. receptui igitur canentes, dicamus, Lien per inteſtina purgari debet, non uero per uias urinæ.

Curatio quadrageſima, in qua agitur, de muliebri fluore, à multa pituita ueniente, cui febris pituitoſa continuo complicata erat, à uentriculi, ueluti & ipſius uteri frigida intemperie, ortum trahente.

VXOR Natalis proculei, patritii, raguſini, uteri fluore pituitoſo, febri pituitoſæ continuæ complicato, iam diu eſt laborat, eſt autē mulier hæc frigidæ & humidæ temperaturæ, uterum frigidum, ueluti uētriculum & cor habens, obeſa autem mulier hæc eſt, coloris albi, annos nata, uigintiquinq;, quæ arterias & uenas paruas, nec adeo pulſantes habet, unde cor frigidum eſſe arguitur, uterum quoque frigidum eam

habere,

habere, uel ex hoc indicatur, quia in coitu, parum (ut maritus ait) delectatur, & pudenda paucißimis pilis illi decorentur, ſed ſtomachus, ſiue uentriculus quoq; frigidus eſt, multa redundans humiditate, quam & ipſa perſentire aiebat, qua de re, nec cibaria retinet, nec ea recte concoquit, unde uentriculum intemperie frigida materiali, male affectum, fontem & originē huius morbi eſſe dicendum reor, viget nanque pituita in hac muliere, natura pituitoſa, hyeme uigente, unde mirandum nō eſt, ſi ab hac pituita fluor hic ortum traxerit, id quod ex exeuntibus mutatis clarius & euidentius percipitur. Nam ſanguis exiens ut ex intinctis ſudariolis, ſaltem exiccatis, percipiebamus, coloris albi eſt, immo ſanguis ipſe pituitam uiſcidam & lentam, præfefert, ueluti urina ſubalbida & aquoſa, quando clara & à ſanguine immunis apparebat. Cæterū, cum uentriculus frigida intemperie laboraret, & refertus multa eſſet pituita, ingeſta non recte concoquebat, nec iecur exacte ea alterabat, nec in ſanguinem uertebat bonum, unde natura eum tanquam inutilem ad cotyledones remittebat, qui eorum oſcula ſuo pondere & mala forte qualitate aperiebat, & conſequens in uteri cauitatem cadebat, & inde foras ueniebat, quo aßiduo fluxu, uenæ ipſæ ad uterū terminatæ cotyledones dictæ, ueluti & ipſe uterus. in dies imbecilliores & frigidiores euadebant, unde non tantum uentriculi intemperie, ſed membrorū iniuriam fluor hic perſeuerabat, quem cum multa pituita (ut dixi) craſſa & uiſcida comitaretur, non mirum eſt obſtructiones inde oriri, & tandem ex ea putrefactiones, ex quibus febris pituitoſa, lenta, & mitis conſurgit, quæ fluorem comitatur. Solent nanque morbum hunc ſęuum comitari ciborum inappetentia, & eorum inconcoctio, & iecinoris imbecillitas, unde chachetia, totius corporis malus habitus, dictus morbus pullulat, palpebrarum tumeſcentia, ac pedum lenis quædam inflatio, & conſequens hydrops, ad obitum certa uia, ex quibus

ſympto-

ſymptomatis, & malis affectionibus, nullam hucuſque euidenter nobilis hæc mulier incurrit, quanquam morbi huius agatur tempus ſexaginta dierum. Pro hac igitur curanda nobili muliere, ſic agendum decreuimus more Galenico è libro de præcognitione, in Curatione vxoris Boetii cõſularis Romani, quam ipſe Galenus ex ſimili morbo rebus incidentibus & aperientibus, curauit. proinde tentatis iam per medicum alium uariis remediis, nos primo per uomitum euacuationem moliri cœpimus, à qua non adeo fruſtati ſumus, ac poſtea decoctum hoc ſic parauimus, ℞. capillorum ueneris, hyſſopi, menthæ, meliſſę, ana pug unum, aſari, pug. mediũ, radicis petroſelini, unciam mediam, ſeminis aniſorum, drachmam unam, in libris duabus aquæ fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur.
Recip. prædicti decocti, uncias quatuor, mellis roſati colatitij unciam unam, oximellitis unciam mediam miſce fiat ſyrupus, quem in aurora ieiuno ſtomacho, bibat, in cuius potu diu perſeuerauit, quia eo recte ſe habebat. cæterum, ſingulis diebus, ſingulos clyſteres ei iniiciendos curabamus, & ad uentriculũ ceratum hoc admouimus. ℞. ladani optimi & puri unciam mediam, menthæ ſiccæ, cinnamomi, gariophilorum, galangæ paruæ an. drach. duas, roſarum pugil. medium, malobatri dicti folii, quod ex india uerum & germanum habemus, drachmam mediam, ſpicę indicę, ſcriptulos duos, reſinę, terebinthinæ, ceræ an. parum, ad ignem miſce, & fac ceratum, quod in panno cocco infecto ad ſcuti figuram redacto extende, & uentriculo admoue: non minus aliud ſimile ſub umbilico impoſitum eſt, ueluti alterum ad renũ regionẽ, non tamen ex ita calidis medicamẽtis compoſitum. ijs.n. ita cœpit ualere mulier hæc, ut intra uiginti dies ex toto fluor cohibitus fuerit, & ipſa à febre immunis euaſerit, & pãcratice habuerit, cibus huic conſuſum ex pullo erat, ſuperingeſtis duobus uel tribus bolis carnis pulli, & deſuper bibebat, bibebat autẽ aquam deco-

decoctionis gariophillorum, pauca miua cidoneorum adiecta. At, poſtquam recte ualere cępit, rotulum unum uel alterum diarhodonis ieiuno ſtomacho, quandoq; interdiu guſtabat, ſed tunc uinum illi rubrum pauciferum & optimum conceſsimus, animaduertāt igitur medici, qui omnes huiuſcemodi fluxus, medicamētis frigidis & ſtypticis, tam ebibitis quàm extra applicitis, curare con tendūt, nobiſcum autem erat in hac curatione Iacobus Bononiēſis medicus doctus, qui difficulter nobis in pro pinatione illius citati decocti aſſentitus eſt. cæterum, cum rem ad uotum ſuccedere uideret, acquieuit, ſunt.n. ut uidetis omnia decoctum componentia calida & aperientia, quo artificio olim me quoq; curaſſe adoleſcētulam quandam anconitanam, memini, ut duodecima Curatione, quartæ Centuriæ legitur.

Curatio quadrageſimaprima, in qua agitur, de remedio ſingulari, contra podagræ ingentes dolores.

QVI podagrę ingētes dolores patitur, Capram intra cubiculum ſuū apportare, ac ex ea lac ſupra membrum dolens, & male affectum emungere curabat, quo, dolores diminui & meliuſcule ſe habere euidēter ſentiebat, nec quidem iniuria, nam lac ſic recens emulctum dolores demulcet, & mitigat, ac remittit; eſt autem remedium hoc turcarum Principibus commune & familiare ſatis, á te qui lucrum & honores queris in precio habendum.

Curatio quadrageſimaſecūda, in qua citatur, caſus mirus de quodam nobili Gallo, imaginatricem corruptam habente, & eiuſdem curatione faceta.

IACOBVS homo Gallus, & Henrici Frācorum Regis in orientali plaga procurator, Argentonij pręterea illius qui Gallicam hiſtoriam ſui tēporis præclare

re

re ſcripſit,ut ille ait gentilis,morbo patrio,hoc eſt, Gallico laborabat,pro quo abigendo,multa & uaria remedia fruſtra expertus erat, in quem quum extremo hyemis Raguſii recideret, lecto ſe continebat, nec tantum morbo ſed curis etiam grauatus,in melancholiam morbum facile incidit,delirabat autem,& inſaniebat continuo, unde in capite morbnm & eius cauſam eſſe, ac ut aiunt,per primogeniam affectionem, ſiue proprio affectu caput affici euidens deſumitur argumentum,imaginatricem nanque facultatem corruptam habebat, ſalua tamen ratiocinatrice,nam abſceſſum ſiue apoſtema ad latus dextrum habere ſe cōtinuo querebatur, medicūq; qui illū curaret,& aperiret,magna promiſſa mercede, accerſebat; ego cum ad eum uenirem,hominem baſylica ualetudine inuenio,facie erat ſatis uiuida, conſtabāt pulſus,taurice comedebat,bibebat gallice,& profunde dormiebat, ab inſania tamen nullo modo deduci poterat,claraq; uoce ab ipſo abſceſsu,putidos & mortiferos uapores ad nares ſibi leuari inculcabat,quodq; magis ridiculum erat, ſputum albiſsimum illud quidem, & ſatis ſpiſſum digitis oſtentabat,eoq; res deuenerat, ut teſtamentum conderet, quæq; illi domi erāt,ueſtem,aurum, equos,& precioſam ſupellectilem,uel inter ignotos, de manu diuideret,nec quicquam ſibi præter lagenam reliquit, quam non ſecus ac elegantem puellam continuo amplexabatur,uino ſane generoſo plenam.ad hunc itaque hominem ſanandum accintus, primum hæc paro.

Radix zarza parrillia

℞. rubi uiticoſi,zarze parrilliæ dictæ,quam hederam ſpinoſam eſſe olim patefecimus,uncias duas, cōteratur,& infundatur per noctem in libris quatuor aquæ, & duabus uini albi,& boni,cui adde,hellebori nigri præparati,præparatū dico,interea dum eſt uiridis, ex eo eſt cor exemptūm,drach. tres,ſenę,unciam mediam,polipodii quercini recentis & contuſi, paſſarum de corinthio,ana unciam unam,epithymi,pugi.medium,terantur,& ſcindantur,& in panno lineo ligentur,& ſuſpendatur in ol-

la

la,coctionis tempore,ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur, ex quo decocto, in aurora ieiuno ſtomacho bibat uncias decem calidas,& ante cœnā totidem, quo bis & ter in die egerebat. cæterum,ex eadem cocta radice,linteo ex contentis abiecto, ſecunda apparabatur aqua,ad medias cocta,quæ pro diluendo uino, & interdiu bibendo,deſeruiebat,uel melius, ex alia noua radice,aqua pro uino diluendo parabatur, cum ubiq; radix hæc,creſcat, & uigeat; reſtabat abigenda corrupta illa imaginatrix de infixo ad latus dextrum abſceſſu, ſiue apoſtemate,pro qua profliganda,in mentem ueniunt doctorum & ſapientum medicorum hiſtoriæ,qui etiam inſanientes imaginatricem corruptam habētes, uario modo curarunt,liberaruntq; : nam,Alexander Trallianus, vir medicus inſignis,& poſt eū alii uarii iuniores, multa dicunt; hiſtoriam tamen texunt hanc: Curabat medicus ægrotum,cui ob inſaniam ſerpentem ſe in corpore habere,perſuaſiſsimum erat,nec ab ea opinione deduci poterat, prouidus itaq; medicus ſerpentem in laſanum poni curat,ubi uero ægrotus alui onus depoſuiſſet, ille quaſi excrementa inſpecturus alta uoce clamat, ſerpentem ab ægrotante per inferiores partes eiectum, magnoq; iudicio uirum prædicat, qui opinione ſua falſus non erat,habebat etiam medicus nonnullos aſsiſtentes, qui partem fabulæ peragerēt,& quaſi in admirationem ducti,tum demum conualuiſſe ægrotantem dicerent, illiq; magno applauſu, uultu, uerbisq; , reſtitutam ualetudinem gratularentur.quid multis,credit ægrotus,& ita ab ea inſania liberatus eſt.feruntur & aliæ iſtiuſmodi fabellę, nec inſuaues,nec inutiles,quas enumerare ſuperſedeo,ne lectori faſtidium pariam.nunc ad Gallum noſtrum,uerſabatur uniuerſa huius inſania,(ut dixi,)circa abſceſſum lateri dextro infixum,cum tamen nullum haberet,pro qua leuanda ita illi aſſentiens nō raro dirum abſceſſum habere,putidum,& fęculentum inculcabam, in quam ſententiam ibant aſsiſtentes huius rei conſcii,

quos

quos ego præmonueram,pro quo leuando emplaſtra,cataplaſmata,unguenta,linimenta, illi loco affecto apponi hac non niſi habita præfatiuncula, curabamus, rudis, & crudus abſceſſus hic eſt,quem cum primum ad ſuppurationem traxerimus,eum poſtea candente ferramento aperiemus, eſſentiebatur ægrotus ipſe, ſed quaſi in deſperationem ueniebat, quòd non illico apoſtema aperiebamus,ſed ad triduum opus differebamus, tandẽ conuocatis medicis, & chirurgicis, & uariis aliis domeſticis huius rei conſciis,octauo die menſis Martii.1557.lateris dextri falſum apoſtema aperire,magno ipſius ęgrotantis applauſu,propóſuimus,pro quo conficiundo ope re chirurgus candente ferramento locum dextrum ſuperficietenus exuſſit,ac uice puri fluentis,ex ſcutula liquorem ex lacte & gallinæ ſanguine compoſitum,ſuper reſperſit,quem ægroto poſtea quaſi ex abſceſſu fluxũ indicarunt,unde ille ſaniei admiratus,ſe ſanum clamauit, ſimulabat autem chirurgus in dies bis & ter eum curare abſceſſu magnam puris & ſaniei quãtitatem demere, ex cuius fluxu ægrotus ipſe mirum in modum lętabatur, ut qui tantæ ſaniei extractione, ſe ſanum breui euaſurum credebat,id quod ita eueniſſe, poſtea uniuerſa Raguſia ſeruauit, fuere autem nobiſcum, ac in noſtrum hoc curandi artificium deſcẽderunt Iacobus Bononienſis medicus doctus,& duo dexterrimi chirurgici,Baptiſta Vanuccius Florentinus, & Paulus Celetanus Neapolitanus.

Curatio quadrageſimatertia, in qua agitur, de morbo gallico.

THAMAR turca mercator ex Pergamo olim opulẽtiſsima ciuitate,& Galeni magni illius patria, nunc uero paruo uico, oriũdus, Venetiis morbo gallico infectus eſt, ubi à doctis medicis curatus recte habuit. cæterum cum nauim vigente hyeme conſcenderet,ut in patriam ſe reciperet,Raguſium uenit, ubi de-

terius

terius ab eodem morbo habuit, quàm unquam habuerat, membrorum articulos & iuncturas dolebat, ſub mẽto ad collum duritiem patiebatur, & intra os ulcuſcula ſordida quæ ad labra peruenerant habebat, cum quibus, capút dolebat, & uigil noctes trãſigebat, ad hæc, ſcabioſus erat, ſicca ſcabie quadã & prurigine uniuerſum corpus prehendente, & ad pernarum creas dolores ingentes ſentiebat. pro quo curando, quidam accerſitus medicus ad triginta dies eum peiori quo prius ſtatu reliquit, qui quum ſatis purgatus per illum eſſet, ut qui ſingulis diebus ſingula pharmaca purgatoria illi daret, decoctũ guayaci ebibendum illi tradidimus, pauculo hordeo illi adiuncto, præfixa optima ratione uictus, ſemigallinam nanque in prandio accipiebat, aliquando aſſam, quãdoque uero, ſecundo decocto elixam in cœna, præterea, paſſam corinthiacam, & amygdalas albas, ac nauticũ panem ſecundo ligni decocto imbutum comedebat. Cæterum, durities ſub mento habita, aſsiduo lotu primi decocti euanuit, ulcuſcula uero intra os ad labra apparentia tanquam aphtas putidas curauimus, decocto ſcilicet rerum exiccantium, adiecto alumine rochæ uſto, & melle roſaceo colatitio, ut uero pernarũ dolores leuaremus, unguentum parauimus concinnatũ ex unguento althęæ & Aggrippini, adiecto lithargirio, & pauculo argento uiuo, ac exiguo oleo ſeminis lini, cũ pauca cera, miſtis, porro, ſiccam ſcabiem cum ingẽti pruritu, ita facile extirpauimus. ℞. herbæ fumi terræ, rumicis, maluarum, radicis althęæ, camomillæ, roſarum, an. pug. unum, ſenæ, unciam mediam, furfurum ligatorum in linteo, pug. medium, excipantur libris quinq; aquæ, & fiat decoctio ad medias, quo decocto ſcabiem optime laua, ac poſtea linteo abſterge, & linimento ſequenti illine. Recip. ouorum uitellos duos, olei roſacei, unciam unam, olei abiegni, unciam mediam, ſucci extracti ex duobus limonibus, uel eius uice ſucci acetoſæ, unciam unam, ceruſæ, unciam unam, radicis enulæ campanæ, unciam

unam

unam,& alterius mediam,in mortario lapideo,tere, miſce,& fac linimentum, quibus remedijs, intra uiginti dies ſanus turca hic euaſit.

Curatio quadrageſimaquarta, in qua agitur, de melancholia morbo, pendente ab hypochondrijs.

NICOVAVS Gozius, ex nobili Raguſæorum proſapia,annos natus uiginti,temperatura bilioſus, faciem ſemper admodum rubricantem habens, uentrem uero ita durum & male reſpondentem,ut non niſi ſingulis octo uel decem diebus,ſemel pauca, pilularum caprarum modo,egerat,ad hæc, ſemper fere hominum conuerſationes fugiat,nunc mente non conſtat, & quandoque febricitat,& ad hypochondria,flatuoſitates & rugitus perſentit.Nam plures ructus, & per inferiora uentum multum remittit,pendet autem morbus hic à melancholia naturali multa,hypochondria, ſiue præcordia dicta,occupante,id quod circa ea loca, affectionem eſſe,ſpiritus ad caput aſcendens, quem ægrotus ipſe primo ſentiebat indicat,non minus eructatio,& à cibo uomitus,hoc atteſtantur. pro qua leuanda mala affectione,ſic orſus ſum,primo in mentem reuocãdo, quod per pauci ſunt medici,qui ſanguinis miſsionem pro hoc curando,admittant, Auicenna tamen eam utcunq; permittit.Cæterum,ſi ea in hoc morbo, & quouis melãcholico alio,comittẽda eſt,Hippocratis iudicio ex inferioribus potius corporis partibus celebranda eſt, magis quam ex ſuperioribus,cui & ratio ſuffragatur, inferius dicenda.Nam Hippocrates, libro aphor.ſexto, aphor. 21.inquit,in inſanientibus ſi uarices, uel hemorrhoides ſuperuenerint,inſaniæ ſolutio,ſunt nanque corporis infimæ hæ partes aptæ ut per eas melancholicus humor grauis & ponderoſus uacuetur, ſubſidet nanque inter humores,ut fęx in uino,aut amurca in oleo, id quod libro quarto eiuſdem uoluminis ſe ipſum exponit, apho-

riſ.

riſ.nono,dicens,melancholicos plenius inferiores, ſcilicet purgare,quam ſententiam,iterum eodem ſexto libro citato,aphor.undecimo repetit,cum dicat,atra bile uexatis,& renum paſsionibus,hemorroides ſuperuenie̅tes,bonum,grauitat nanque, melancholicus ſuccus, ac ea de cauſa,ima petit,ueluti bilis ſuperiora, unde flaua per ſuperiores partes,uacuanda uenit,atra uero,per inferiores,qua ſente̅tia,nos pręmuniti, uenis hemorrhoidalibus huius hirudines tres affigi curauimus,fugientes earum apertionem cum phlebotomo,quas, cum primu̅ tumefieri cœperunt,chirurgus forpicibus per medium præſcindit,ægrotum ſub perforata laſani ſella trahens, ut ab eo ſic ſedente,ſuppoſita calente aqua, exacte hirudines ſugerent,ſanguiniſque tantum extraherent,ſuper ſcutulam ad id concinnam, quantum à nobis chirurgo co̅mendatum erat.cæterum,ita hæc contulit uacuatio, ut illico omnes aſsiſtentes eum reſipiſcere dicerent. ſequenti die,hunc illi obtulimus ſyrupum. ℞. herbæ fumi terræ,borraginis,bugloſi uulgaris, ana pugillum unu̅ ſummitatum thamariſci,ſcolopendrij,cuſcutæ,ana pug. unum,pomorum appianorum,uel camuſiorum,numero ſex,thimi,epithimi,ſeminis aniſorum,fœniculi, ana drachmas duas,florum borraginis,bugloſi,arantiorum,ana pugillum medium,polipodij quercini recentis,ſenę ana unciam mediam,paſſarum de corinthio,uncias duas,comæ abſinthij,parum,dulcorat enim abſinthium atram bilem,ut meminit Galenus, & nos ijs in Centurijs, chartis mandauimus,omnia igitur hæc libris quinque aquæ fontis excipiantur,& ad ignem bulliant,ad conſumptionem tertiæ partis,& colentur. ℞.prædicti decocti,uncias quinque,ſyrupi de pomis, fumi terræ, borraginis, ana unciam mediam, miſce, fac ſyrupum, & da ieiuno ſtomacho,& in dies bibat.præterea, interea dum ſyrupos bibebat,ſoliciti admodum eramus de alui reſponde̅tia,quia ut dixi, perſtrictam admodum habebat, & inobedientem,nec huius rei tantum ſoliciti eramus, ſed fri-

ctionum, retractionum, & ſimilium rerum quæ multum huic morbo conferre nouiſtis, expleto uero decocto, pharmacnm hoc ebibit. ℞. electarij lenitiui, floris caſſiæ nouiter extracti, ana drach. tres, electarij indi, amec. diaphiniconis ana drachmam unam, prædicti decocti quantum ſatis ſit, miſce fiat potus, & uncia una ſyrupi de epithymo dulcoretur, detur in aurora ieiuno ſtomacho, & deinde dormiat, hoc uero pharmaco, ea quæ purganda erant exquiſite purgata ſunt, tunc uero prædictum decoctum iteratum, ſic ſyrupos deſcripſimus. ℞. prędicti decocti adiecto anetho, & floribus uiolarum, unc. quinque, ſyrupi de pomis compoſiti, de fumo terræ maioris, de uiolis, an. unciam mediam, miſce, fiat ſyrupus, quem ieiuno ſtomacho, hora qua ſyrupi ebibi ſolent, bibat, & deſuper dormiat, iis uero diebus præcordia hoc fomento fouebātur, quod habet. ℞. abſinthij, anethi, camomillæ, meliloti, uiolarum, an. pug. unū, fumi terræ, ſenæ, ana pugillum unum, & medium, ſeminis aniſorum, fœniculi, carui, cumini, ana drachmas tres, libris decem aquæ, & duabus uini, fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis, & fiat fomentum, ex quo imbutæ ſpongiæ nouæ, aut filtrum, præcordijs admouebantur, quibus remedijs melius habebat, tunc uero iterum catapotijs indis, & fumi terræ purgatus, rectius ſenſit, tandem guſtatis electarijs letificantibus, quorum patet ſylua, non niſi miſtis cō dito ſacchareo ex floribus arātiorum, ſuperbibita aqua meliſſæ, & ex dictis arantiorum floribus, recte habuit, nec opus fuit condeſcendere ad catapotia ex lapide cyaneo ſtellato dicto, uel armeniaco, compoſita, ueluti ad hieram in qua helleborus primatū optinet, uictus huic optimus fuit, qualis melancholia laborantibus concedi ſolet, potus uero, decoctum cinnamomi erat, iis enim ut dixi, hic ſanatus eſt, nec mirum cum ut nouiſtis, melācholia morbus, ſiue ab uniuerſo corpore, ſiue ab hypochodrijs, ſiue ab ipſo capite originē trahat, illico in eius initio facile recipit curatione, ſecus aūt cū inueteraſcit.

Curatio

Curatio quadrageſimaquinta, in qua agitur, de quodam correpto febri continua, maligna, & male morigerata, in qua per plures dies lotium nigerrimum apparuit, & poſtea conualuit.

FILIVS Draconis Ceruini, patritij Racuſini, natus annos duodecim, temperatura bilioſus, febrem oblongam, & fere uiginti quinque dierum paſſus fuit, qui à medico docto adiutus cōualuit, cæterum, poſt elapſos dies aliquot, in febrem continuam, malignam, & male morigeratam recidit, ad quā accitus ego, quarto die, eum continuo febrientem cum linguæ ingenti ariditate, capitis magno dolore, & hypochondriorum non leui tenſione, à multo flatuoſo ſpiritu pendente, inueni, ſed tunc lotium nigrum turbatum ſatis meiebat, quod breui album, clarum, ſedimine quodam rubricante, euadebat, nouiſtis autem ex hoc optimum deſumendum præſagium, ut in Scholio ex Galeno legetis. At huius uires non admodum conſtabant, & male ad oblata ſe habebat, non egerebat niſi aluus eſſet irritata, & per interualla dormiebat, ſed nonnunquam expergefactus, uoce alta, repente conquerebatur, ſed cauſam interrogatus, ſe ignorare aiebat, exteriora huic nō adeò calebant, interiora maxime, ſæua, & crudelis febris hæc eſt, & ex earum genere, quas lipyrias appellat Galenus, frigent quippe exteriora, nimio æſtu interioribus flagrantibus, pro qua leuanda extinguendaue, primo conſultum fuit, ut decoctum ſequens pararemus, ex bugloſſo, cicorea, endiuia, floribus cordialibus, prunis, tamarindis, capillo ueneris, & hordeo, cui poſtea colato, adiiciebatur ſyrupus de aceto[illegible]ate limonum, ex quo ad lubitum bibebat, non [illegible] ſyrupi uice, in aurora, ſed interdiu, & noctu, item epithema refrigerans, cordi admouebatur, & ſæpe iterabatur. ſed pro præcordiorum tenſione, ac flatuoſo ſpi-

 ritu,

ritu, exterminandis, diſſoluendiſq;, linimentum uires diſſoluendi cum quadam refrigeratione habẽs, parauimus, id autem eſt, ex ſuccis unguentum, ſæpe iis centuriis repetitum, item thorax in quo incendium, & ignis fornax uigere ſolet, fomento quoque fouebatur, eoque imbuta ſpongia irrigabatur, refrigerabaturve, ſic autem incedentes ad aliquot dies perſeuerauimus, in quorum prioribus, ut dixi, vrina atra & turbida, mingebatur, ſed breui clara euadebat, indicium breui morbum à natura victum iri, cæterum ſequentibus diebus, cum nigra meiebatur, ſic nigra & turbida, multo atro, & rubricante ſedimine apparente, perſeuerabat, peſsimum ſane indicium à nonnullis dicendum, quia febris cum ſym ptomatis cęteris inſtabat, properabat autem morbi ſtatus, demum cum in dubio & agone eramus, & uirium robur non admodum conſtare uideretur, contingit, quod ſeptimo die huius morbi, ſol cum luna coiret, quo die, mirum in modum de adoleſcente timuimus, tamen Dei opt. max. gratia, puer præualuit, unde de pueri uita ſpes nobis perampla fuit, octauo die ſequenti, pulſus parum meliores percipiebantur, & urina nõ ita atra erat, ſed ſedimen ſubnigrum quodam cum rubore apparebat, tunc clyſteribus, ut antea quoque, aluus concitabatur, & recte reſpondebat, ex ſe excrementa biliosa mittendo, ſed cum iis puer quaſi mortuus proſtratus iacebat, & ſi uocabatur, irritabatur, utcunque tamen illi inuito ouum ſorbile, aut ex deſtillatitia aqua capi, per os, mater, & aſsiſtentes mulieres iniiciebant, imo meis monitis parum uini maluatici illi dederũt, quibus uires tanquam ex Plutonis famulitio reuocatæ fuere, unde paulatim in dies melius habens, 14. die, recte comedebat, & bibebat, prorogatus tamen fuit morbus ad menſem integrum, in cuius fine baſilice habuit, & nunc uiget, & ualet, & firmata ualetudine utitur.

SCHOLIA.

DIGNVM conſideratione in hoc morbo, lotium nigrum & turbidum uenit, quod quarto, & quinto die, nigrum & turbidum cum exibat, breui poſtea clarum & album, pendente nubecula reddebatur, ſexto uero, & ſeptimo, & octauo, nigrum & turbidum cum exibat, ita quoque perſeuerabat, nec album, aut clarum ut antea fiebat, id quod tu naturæ uictoriæ tribuas uelim, nam primo nigrum & turbidum breui cum clarum euadebat, uictoriam naturæ ſupra morbum, citam atteſtatur, ut ex Galeno paulo inferius indicabimus, agebatur nanque tunc morbi, initium ſtatus, nam poſtea nigrum emictum lotium, in eadem nigritie perſeuerans, etiam multo maiorem uictoriam ſupra morbum naturæ arguit, eſt autem criſis hæc optima, ut ex Hippocrate libris epidemiorum doctis euadimus, & experientia ipſa ita eſſe quotidie indicat, & atteſtatur, ut Centuria prima harum curationum & alibi adnotaſſe recordamur, ſic autem Galenus, libro primo de Criſibus, ait, nam cum triplex ſit urinarum turbidarum differentia, quia uel cum tales mictæ fuerint, paulo poſt reſident, ut in noſtro ægroto uidebantur, uel ſemper ſimiles permanent, uel puræ quidem minguntur, poſtea uero conturbantur, praua quidem ex dictis tertia, bona uero prima, media autẽ inter utranque, ſecunda quoniam quæ ſtatim quidem reſidet parum aliquid inæqualis turbulentiæ ſupereſſe, demonſtrat, quæ uero ſemper manet ſimilis, uigere adhuc eam quæ eſt in ſanguine agitationem oſtendit, quæ uero extra conturbatur, debet incipere concoqui, quare hæc non ſine ratione peſſima eſt, etenim longiori tempore, & uirtute forti indiget ad coctionem, ſed quæ turbulenta mingitur, ſtatimque ſubſidentiam optimam habet, morbum haud ita multo poſt concoquendum ſignificat, atq; iccirco melior, medio autem modo ſe habet reliqua, & tertia, ut enim quæ uigente fit conturbatione, quantum malitia differt ab ea quæ adhuc futuram perturbationem ſignificat, tantum ſuperat eam, quæ iam quieſcente obtinet, & cætera, quæ omnia idem Galenus libro. 4 de ſanitate tuenda repetit, & nos breuitatis conſulentes conſulto prætermus.

Curatio qudrageſimaſexta, in qua agitur, de tertiana, et hædina carne.

SIMON Beneſius, uir doctus, ex nobilibus Raguſæis, cum è Bizantio, ubi Legatum ad Solimanum

regem pro patria egerat, uigente canicula, in patriam ſe reciperet, longitudine itineris defatigatus, in morbũ incidit, à quo utcunque leuatus, meliuſcule habere cœpit, capitis tamen deſtillationes aſsiduo patiebatur, nec difficilis eius ægritudinis cauſa inuentu erat, habet enim egregius is uir uentriculum ob frigiditatem, imbecillum, caput uero per quam calidum & humidum, porro autem iecur non ualde calidum. Cæterum, huic cum inter deambulandum remedium peteret, optimam uictus rationem propoſuimus, nam cum è capite deſtillatio pectus ingenti tuſsi offenderet, & cibaria in ſtomacho corrumperentur, & acida euaderent, ſalſedinem præterea in ore ſemper ſe habere quereretur, orizam, ſimilaginem, amylum, lactucam, ueruecinos pedes, & huiuſmodi cibos materiam condenſantes, & deſtillationes reprimentes, concedebamus, unde eiſdẽ ad aliquot dies uſus, recte habuit. Cæterum, paucis poſt diebus, in tertianam febrem lapſus eſt, ab exquiſita nõ ualde diſsimilem. Cęterum, quinta periodo hic ut decebat tractatus, è tertiana liber euaſit, ſequenti uero die, pharmaco purgatus, multa excreuit, & hædinam elixam in uictu habuit, prout initio habere ſolitus erat, vinum illi in potu erat, cinnamomi decocto dilutum, ructus tamen acidos, ingratiſsimoſque, & toleratu difficiles incurrebat, peſtiferi enim fumi à quibus ructus ij oriuntur circuniacentem cordis regionem infeſtabant, adeoq; miſere lancinabant, ut ſibi thoracem fractum, aut uenã diruptum iri, ualde timeret, meamque opem, conſiliũq;, & diligẽtiam identidem expoſceret. ego primum in ſuſpitionem ueni, de hypochondriacha melancholia, pręter enim acidos ructus, flatus, nauſeamque ſentiebat, unde quoque membranis ipſius uentriculi infixam pituitam eſſe, uериſimile erat, ergo primum admotis hirudinibus, hemorrhoidalibus uenis, ſanguinis uncias ſex extraximus, ſtomachumque atque hypochondria diligenter fouimus, & epithema cordi admouimus, & ſyrupos atram

atram bilem reſpicientes, & pituitam, ebibendos dabamus, nec tamen quicquam proficiebamus, tamen ab hædinæ eſu ea ſymptomata prouenire poſſe, ſuſpicari cœpi, nec mea me fefellit opinio, mirum enim & incredibile permultis uideri poterit, mutata enim uictus ratione, & uice hędinæ, alitibus conceſsis, breuiſsime amiſſam ualetudinem recuperauit, acidosque illos ructus in totum amiſit, nam & uini loco, cinnamomo decoctum bibebat, decet igitur medicum prouidẽtem eſſe, & rerum omnium naturas dignoſcere, ac manu tenere.

SCHOLIA.

NON raro mortalibus affectiones peſsimas, ob hædinæ & agninæ carnis intempeſtiuum eſum euenire certum eſt: agnina enim utpote temperatura, & ætate humida, non niſi calente iam aere, comedi debet, quæ plerunq; herbarum nondum à ſole illuſtratarum, quibus agni ipſi ueſcuntur, naturam ſapit, unde uiridis quidam ſuccus, lentus, mucilaginoſus corruptioni obnoxius, ex eadem in uentriculo & uenis gigni ſolet, ex quo putredines, & corruptiones oriuntur, & conſequens febres, malignitatem præſeferentes, pullulant, ut Anconæ, & Piſauri. ubi eius frequens eſt uſus, & alibi eueniſſe, non raro notaui: caueant igitur qui ſanitati ſuæ conſulere cupiunt, ne ante Aprilis Idus, ſimilibus ueſcantur carnibus, id quod non ignorantes thurcæ conſtantinopolitani, populi ſaluti connſulentes, pro decreto habent, ne ante dimidiatum Aprilem ſimiles agnorum carnes publice in macellis uenales habeant: quæ omnia etiam ad hædinas carnes referri poſſent, non ignorantibus nobis, quod hædina caro paſsiuis in qualitatibus temperiem quandam ſortiatur, natura etenim hædus ſiccitatem præ ſe fert, quæ ſiccitas, humiditate ætatiua, retunditur & hebetatur, unde temperies quædam in eo reſultat, qua mediante hædina caro mollicula, friabilis, & facilis concoctionis, euadit, deprauatur tamen eſu herbarum, quibus hædi, ueluti & agni aluntur; unde facillime corrumpitur, & peſsimum adgenerat ſuccum, & eo magis, ſi in uentriculo hædina aliquid uitioſi ſucci offenderit, cui corruptioni magis reſiſtit ſi toſta comedatur, quàm aqua cocta, & eo magis, ſi Auicennæ fidem præſtantes, frigidinſcula quàm calida accipiatur, hædinam enim frigidam, agni-

nam uero calidam comedendam eſſe, ex Auicenna præcepto habemus, hic enim, ne quis me mendacij arguat, fen tertia libri primi, doctrina ſecunda capite, illo aureo, ſeptimo, in quo de regimine eius quod comeditur & bibitur, agit, tradit, hædus præterea quum fuerit frigidus erit melior, propterea quod eius quieſcit uapor, & agnus cum eſt calidus eſt melior, propterea quod ipſius malus odor reſoluitur. Hæc Auicenna, qui fortaßis ab Hippocrate *ea deſumpſit libro quarto de rat. uictus, in morbis acutis, cum de caprinis loquitur carnibus, aduertant igitur medici, qui hædinam carnem, ægrotantibus pro ſelecto & optimo uictu tribuere ſolent,* [redacted] *hædinas carnes epilepſiam mouere, id quod de caprinis, aut hircinis, medici ingenue fatentur; nam noſter ægrotus, ob hædinæ carnis elixæ eſum, in eos dictos incidit acidos ructus, ex quibus flatuoſus ſpiritus, circa regionem cordis delatus, exaſperationes & lancinationes ita graues & ſæuas inducebat, ut pectus illi dilaniatum, aut in eo uenam aliquam diſruptum iri, pro certiſsimo haberet, ſi modo iuuamen propitium breui non daremus, quod nos aduertentes, eius uice, gallinaceorum carnes edendas conceſsimus, nec amplius quod mirum dixerim, ructus illos perſenſit, immo, uentriculus recte concoctiones obibat, & eo magis poſtquam uinum abſinthithe, in potu familiare, meis monitis habuit, adeo ut nunc egregius & doctus uir hic, fauſta & integra fruatur ualetudine, ne tamen apparatũ uini abſinthites deſideres, facile ita concinnatum fuit: ampullam uino albo et generoſo plenam accipito, in quam, abſinthij ex biduo collecti comã manip. medium per horas duas immerges, ac poſtea ſuper cineres calidos, ampullam calefieri ſinito, dein uero, uinum colato, & ægrotus eo utatur, eſt ſane mirum.*

Curatio quadrageſimaſeptima, in qua agitur, de ſubluxato ad talum pede.

PAVLVS Gozius, Patritius Raguſęus, quum deambulando pedem ſupra lapillum poneret inaduertenter, eum ad talum contuſit, & in maximum dolorem incurrit, adeo ut uix domum pedibus ſuis rediret. cæterum, locus ad talum inflatus eſt, & dolebat, chirurgici tamen opera & diligentia, melius habuit, porro, elapſis multis diebus, cum libere non ambulet, medicos & chirurgos conuocat, ut cauſam inueſtigent, unde pedi

pedi tantum malum euenerit,illiq; remedium propitiũ inquirant,demum poſt multa huc & illuc adducta, concluſum fuit,pedẽ in eo loco ſubluxatum eſſe,à qua ſubluxatione chirurgici diligentia,pes melius habuit. cæterum,cum ad locum debilem illum,& corporis infimam partem,currãt ſuperfluitates,& eo magis quia nulla uacuatio pro hac complenda operatione exercita fuerat, factum eſt,ut particula hæc tumuerit,ad hæc,chordæ, ligamenta,& nerui,& humiditate contractiores ſint redditi,& omnia circa eã particulam duriuſcula percipiantur, & magis curta, unde pedi impedimento ſunt, pro qua abigenda mala affectione,& vt vir hic dextre pedibus ambulet,ſic conſultũ fuit,primo, ut quieſcat, ac per catapotia, eius uniuerſum purgaretur corpus, quo facto, pes fomento irrigetur ſequenti, & deſuper emplaſtrum admoueatur,nouiſtis autem ex naturali ſcientia, tribus contingi modis,uel ob nimiam caliditatem reſoluentem,& exiccantem,uel propter congelationem,uel ob nimiam repletionem,prima curatur humidis,ſecunda,caliditate,tertia,uacuatione,de qua nobis ſermo eſt, euacuabitur igitur hæc reſolutione,per fomentum hoc ſic apparatum. ℞. camomillæ,meliloti,ſtœchados,anethi,roſarum,abſinthii,ſeminis lini,fœnugræci, cumini, an.pugil.unum,in libris ſex aquę,& duabus uini fiat decoctio ſufficiẽs& coletur,ex quo decocto imbuta ſpongia noua,pes irrigabatur,cui poſtea exiccato, linteolo, emplaſtrum admouebatur ſequẽs. ℞. rerum prædictarum ſic coctarum partem mediam, in mortario optime triturentur,quibus adde,olei camomillini,anethini,an. unciam unam,pinguedinis anſeris,unciam unam,& mediam,ſalis unciam mediam,miſce fiat emplaſtrum & bis calidũ admoueto, quibus paucis,intra quatuor dies recte habuit,nec amplius claudicauit.

Curatio quadrageſimaoctaua, in qua agitur, de marito, & uxore, morbo gallico infectis.

FACIES ut totius corporis inſcriptio eſt, ita latentes hominum morbos indicare ſolet, eorũ præſertim qui morbo gallico uexantur, ut hiſce diebus Ioanni lucæ uiro probo & patritio raguſæo, contigiſſe deprehendimus, is enim & ſi latentem morbũ iam diu diſsimulauerat, tamen iudice facie, eum correptum eſſe palàm fuit, medico præſertim docto, & rerum experienti, ineſt enim illi rubor cum quadam nigredine, quę faciem, & nares deformat, ex quibus notis, cum hominem ita infectum uideremus, uxorem quoque eius pari labe correptam, facile fuit iudicare, iuuenem me hercle egregie moratam, & ea peſte indignam, porro, autem notæ quibus morbus in hac muliere deprehenditur hæ ſunt, ſcirrhoſus tumor, in facie cum rubrore, dolor etiam ad ſiniſtram mamillam, eiuſdem lateris, brachium & ſcapulam apprehendens, totius pręterea corporis pallor & laſsitudo, eos itaque curare aggreſſus, hoc unum propono, ſupra modum enitantur ut uterque maxime immunis ab eo morbo euadat, ſi enim uno curato, alter non ita probe ualetudini reſtitutus eſſet, perinde eſſet ac ſi medicus feciſſet nihil, contagioni enim locus reliquebatur, ſed diuerſa curandi ratio fuit, ille enim tẽperatura ſanguineus cum eſſet, & in eo ſanguis redundaret, ſanguinis miſsione indigebat, quam primo exercere iuſsimus, ex communi in brachii curuatura uena, poſtquam, ſyrupos humorem ad uacuationem parantes, ſeptem, uel octo, ebibit, & inde catapotiis optime purgatus guayaci decoctum pauco hordeo, alteratũ ebibere cœpit, quo optime ſudabat, & uenter illi reſpõdebat, ſed ecce uigeſimo die, hic in febrim continuã ingenti cum capitis dolore labitur, quam per ſex dies paſſus eſt, & paucis refrigerantibus, caliditatemque contem-

temperantibus, recte habuit, & in uniuerſum ſanus, adeo ut non amplius guayaci decocti potu indiguerit. Cęterum, huius uxor, ſynarum radicis decoctum ebibit, quo uiginti dierum tempore, ſanata eſt, ſcirrhoſus tamen faciei tumor, ſequenti ordine extirpatus fuit; ſingulis nanque diebus, ſynarum decocto bis & ter eũ lauabat, & deſuper ceratum ponebat quod ex diachilone gummato adiecto puluiſculo marchaſitæ, conſtabat, porro uictus utrique communis erat, præter enim nauticum panem, in prandio parum carnis hædinæ toſtæ, comedebant, in cœna uero, uuam paſſam corinthiacam, & dealbatas amygdalas tantum pauco nautico pane, accipiebant, hoc tamen te ſcire uelim, quòd ſingulis octo diebus ii, debitis purgatoriis pharmacis, purgabantur, & clyſteriis quoque eorum uentres quoties opus erat, irritabantur, uir tamen guayatici, & non radicis ſynarum decoctum ebibit, quia radix ſinarum, ad manus non erat, nec uenalis reperiebatur.

Curatio quadrageſimanona, in qua agitur, de puella, mira quadam ſanguinis reiectatione laborante, quæ & omnia quæ comedebat, uomebat.

EX Patritia Raguſæorum familia, puella filia Nicolai Sorgii, non multum poſtea quam menſes primo uidit, (eſt enim quindecim nata annos, temperatura bilioſa, habitu uero egregio) in ſanguinis mirum ſcreatum incidit, hæc enim, mirum dictu, diu duodecies ſcreabat, qualibet autem hora ſemel, noctu nanque dormiebat, & ſi non dormiebat, etiam non ſcreabat, ut mirum hoc uideri debeat, ſcreabat autem ut ex ſcutulis duodecim percipiebamus, pro uice parum, aliquando ſanguinem rubicundum, ſępe uero aquoſum, quem non tuſsi, aut difficili aliqua anxietudine, reiectabat; unde mihi argumentum erat, quòd à faucibus ſanguis

guis exiret, uel à capite, in fauces deſcendens ita facile reiectabatur, pro quo compeſcendo, reuulſionibus, retractionibus, deriuationibus omnigenis, uſi ſumus, imo medicamentis uariis conſtringendi uires habentibus, quæ omnia parum uel nihil iuuerunt, nam preter ſanguinis reiectationem, ſtomachus paucis poſt diebus, ita indignatus fuit, infixo ad eius fundum dolore, ut cum primū aliquid puella hæc in uictu acciperet, illico, uel minimū illud eſſet, euomeret, ita.n. expultrix uentriculi ualida erat, retentrice imbecilli reddita, ut uel cochleari cō tentum contuſum ex pullo, per me illi conceſſum, ut rē experirer, illico ſtomachus antea quam illud minimū ad os uentriculi peruenirer, reuomeret, ſic autem ad tres mē ſes puella hæc peruenit, ad quā cum accederemus, & ut ualeret quæreremus, continuo nobis ſua illyrica lingua reſpondebat, onaco, id eſt, eodem tenore, duodecies autem tantum intra duodecim horas ſanguinem ſcreabat, ſemel antem in hora, & ut dixi, parum, nec enim pro hac iuuanda puellá, clyſteres etiam acres diuertendi potentiam habentes defuerunt, ueluti cerata, emplaſtra, & cataplaſmata. Cæterum, cum tam multa & uaria eſſent applicita, à quibus nihil iuuamenti conſecuta eſſet, uniuerſus noſter conatus eo dirigebatur, circa ſtomachi malam affectionem pellendam, parum alioquin curantes de ſanguinis reiectatione, qua de re, in mentem uenerunt Mathei Gradij, & aliorum miræ, de uomitu difficili & pertinaci, hiſtoriæ, ex quo inteſtina deuoluta, altas partes aſcendebant, unde ceratum ex rebus calidis & ſtypticis, ad ſpinam indidimus, quod præcipue, nonam, decimam, & undecimam uertebram, contegebat, ſub quibus ſtomachum iacere, à me iis in centuriis audiſtis, non minus alterum, eius ori uentriculi, applicabatur, & clyſteribus acribus, diuerſionē facientibus, utebamur, ueluti medicamentis paulatim laxantibus. hęc aūt in victu contuſum ex pullo incocto ca libeata aqua, quandoq; uero panatelam oriza toſta paratam,

ratam, habebat, quibus ſemper puluiſculum conſtringē-
di,& roborandi uim habens miſcebatur, uino uero ab-
ſtinebat,& eius uicè cinnamomi decoctum,quandoque
calibeatam aquam,nonnunquā uero decoctū caryophyl
lorū,bibebat. Cæterū,poſt elapſos nō paucos huius ſeui
morbi dies,cōtigit, quòd puella hæc melius habere cœ-
perit,nā & deābulabat,& quæ comedebat, retinebat,&
non uomebat.nec ſanguinem reiectabat,& ſi quid reie-
ctabat illud parum uel nihil erat,cęterum,cum nihil eue
niat,ut dici ſolet,ab omni parte beatū,ecce, puella hæc
in deglutiendi difficultatem omnimodām incidit, adeo
ut inter cætera liquida, præter uinum nihil deglutiat,
problema non facile ſolutum, cur inter cætera liquida,
nam craſſa etiam bene manſa,& triturata,non deglutie-
bat,uinum ſolum deglutiat,nos poſt multa huc & illuc
adducta,deglutiendi impedimenti,duas reperimus cau
ſas,in quarum enarratione,difficile hoc propoſitum pro
blema diluimus,cur uinum tantum in trāſglutione puel
la hęc admittat,aquam uero,& cętera liquida,reuomat.
An quia pars alta ſtomachi,quam æſophagum dicimus,
meri arabes appellant,ob longum uomitum debilis eſt
reddita,& ipſius fibræ ſeu uilli præcipue longi, ita ni-
mia humiditate ſuper eos currēte ſunt redditi,ut deglu-
tiendi munus debitum obire nequeant, quo fit, uinum
quia natura ſua calidum,& naturæ amicum, eos uillos
quoquo modo roboret,unde eum admittunt,& inde ſto
machi fundum petit, aquam uero tanquam uillos male
afficientem,& eos relaxantem,ueluti cætera liquida ab
horret,& refutat,& hæc eſt altera cauſarum impedimē-
ti deglutionis,altera uero ſequens,ea eſt,quæ locum,vn
de ſanguis fluebat,indicat, durities ſcilicet, ad æſopha-
gum ipſum percepta,quæ durities, aut carnis excretio
erat,aut uerius,cicatrix oſculum uenę unde ſanguis pro
fluebat,obducens,quæ & ipſa uillis impedimento eſt,
unde deglutionis difficultas oritur, nec enim morbus
hic,ad caput uerrucæ reducendus eſt, quæ quandoquę
ſtoma-

ſtomacho īnaſcitur,ut Arabum doctiſsimi quidam memoriæ cōmendarunt. fuit autem primo morbus hic, ut exacte teneatis,oſculi uenæ ad æſophagum apertura,unde ſanguis profluebat,in cuius poſtea oſculo, caro creuit,aut uerius,cicatrix obducta fuit, unde ſanguis fluere deſijt,& durities in eo loco percipiebatur, etiam nobis digitis intromittentibus,ex qua duritie,etiam tranſglutio impediebatur,non nihil tamen ingeſtorum cibariorum,etiam ſi ea euomebat,ad fundum uentriculi puenire,credendum eſt,nam aliter,tanto tempore puella hæc non perduraret,quæ & hodie, agitur nanque iam fere annus,quo eodem modo puella laborat, ſi uero à nobis curationem ſpectas, qualem ſuper additæ carni, aut cicatrici,medici deſcribunt,in promptu eſt, cū chirurgia morbus hic extirpetur,qua de re,nos, machinatis recipibus,pro abſcindenda ſuper addita illa carne, cum aliter ſuperuiuere puella hæc non poterat,non cōſentientibus parentibus,bona uenia, diſceſsimus, & re uera nihil nobis gratius euenire poterat,cū timor erat, ſi præcinderetur caro illa,ingens ſanguinis aliquod profluuium ſuperueniret,ac ſic maluimus puellam hanc ſatis diuitem incuratam naturæ beneficio relinquere,quā infamiæ onus ſubire,credimus tamen nos,puellam hanc paulatim conualeturam,quia uenæ obducta cicatrix, aſſiduo eſu & potu,in dies ſubtilior euadet, unde ipſa melius deglutiet, ut iam hodie experiri incipit.

SCHOLIA.

QVI *artis medicæ ardua cacumina conſcendunt,facile iudicare poſſunt,caſum hunc rarum euentu eſſe. Quis enim unquam uidit, aut literis mandauit,ſanguinem tam longo tempore,tanto ordine, & tam ſeruata periodo,per os reiectari, intra nanque duodecim diei horas, duodecies puella hæc,ſcreabat,ſemel in hora,cruentum, & parū,ut ex duodecim ſcutulis, in quibus monitis noſtris ſcreabat,percipiebamus, noctu uero nihil ſcreabat,etiam ſi uigilem totam noctem ageret, an uero ſanguis menſtruus qui eo tempore deficiebat,partem aliam obrepebat, &*

per

per uenam paruam & exilem illam ſtomachi altæ parti complantatã, exiret, in dubium uerti poſſet, uos uero, qui rerum naturalium cauſas percurritis, conſiderate, hoc unum ego hic teſtatum relinquo, non minus difficilem huius morbi cognitionem eſſe, quàm illam Euboici Euripi ab Ariſtotile, ſicut nonnulli prodidere, fruſtra inueſtigatam, nec tamen inuentam, cognitamue.

Curatio quinquageſima, in qua agitur, de muliere abortiente certo geſtationis tẽpore, deque eius curatione.

MVLIER quæ utero gerebat, tertio geſtationis menſe, ſemper abortiebat, unde triſtis & mœſta euadebat, abortiebat autem nulla comparente cauſa, unde in mentem mihi ſubit aurea illa nunquam ſatis laudandi ſenis, quinti libri aphor. ſententia, quæcunque mediocriter corpora habentes abortiunt, ſecundo aut tertio menſe, ſine occaſione manifeſta, his cotyledones, ſiue acetabula uteri, plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed diſrumpuntur, proinde purgata muliere hac, eius primo pręparato corpore, & illi non pauco poſtea conceſſo ſcillino oximellite, cuius officiũ eſt, calefacere, attenuare, ſcindere, aperire, & mucores ac putrilagines extirpare, & iterum ac iterum ex hieris agaricum continentibus, repurgata, ad hoc aliud deuenimus, ſingulis nanque diebus ieuno ſtomacho, conditum ex floribus roris marini, & ſtœchadis melle concinnatum, pondere unius unciæ comedebat, & noctu cum ibat dormitum, rotulum unum uel alterũ aromarici roſati, guſtabat, & interea hæc apparabantur, ſuffumigium ueſtibus circunſepta ad uterum aſcendens ex cinnamomo, agallocho, benzuino, compoſitum ſellæ perforatæ inſidens, recipiebat, à quo peſſus ex opobalſamo concinnatus, quod ex Peru regione nouiter inuẽta aduehitur, indebatur, cuius etiam portiunculam quãdoque ieiuno ſtomacho, meis monitis bibebat, de quo opobalſamo, ſi recte teneo in meo dixi Dioſcoride, miras autem opobalſamum hoc habere facultates, eius potens

tens ſapor,ac gratioſus odor,ſatis atteſtantur,eſt autem opobalſamum hoc,ut noſcas liquor ex piceis quibuſdã arboribus deſtillans,oleum præ ſe ferens craſſum,coloris ſubnigri aliquali cum ruffedine,quem ſi manibus tractes uiſcidum eſſe deprehendens,odore uero ſtyracem liquidum moſcho confuſum dices.At ſapore, primũ butyroſam linguam relinquit,ſed cum in fauces deſcẽdit, eas uellicat,immerſus aqua,ima petit,ſupra natãte oleaginoſa quadam portiuncula,ex ijs enim iam doctus euades liquorem hunc,quem è peru balſamum dicimus,ita enim qui eum ex inſulis nouis adferunt appellant,longe à hiericõtis balſamo,uel eo quod nunc,non procul à mẽphi naſcitur,& Solimani Turcarum Imperatoris dominio ſubiacet,differre,ſuaderem tamẽ hoc ex Peru aduecto balſamo, pharmacopolæ ad omnia utantur, ad quæ memphiticum, aut hiericontium deſiderant, unde in theriaces compoſitione hoc ſatius utemur, quàm artificiali quocunque alio,plura uero de eo, ex noſtro pete Dioſcoride.Nos uero ad mulierẽ de qua agimus reuertamur,cui ut uotum aſſequeretur,ad imum uentrem uel uti ad lumbos λαγόνας Græci appellant, ceratum cocco panno prææxtenſum apponi curauimus,quod ita habet,& in hoc primatum obtinet,gummi arabici, dragacanti,torrefactorum,ana unciam mediam, corali rubei, albi,oſsium dattilorum combuſtorum, hippochiſtidos, ſingulorum drach.1.& alterius mdiã,balauſtiorũ,ſcoriæ ferri p̃paratæ,mumiæ,ſanguinis draconis,boli armenię, terræ ſigillatæ,maſtichis, ſandarachę arabum, antheræ, ſpodij arabum,ſingulorum drach.duas,acatiæ, gallarum contuſarum,pomorum cupreſſi,myrtillorum, corticum thuris,licij,ſingulorum unciam mediam, bdelij torrefacti,ſtyracis calamitæ,trochiſcorũ de ſuccino ſine opio, de terra ſigillata,de ſpodio,ſingulorum drach.unam,fuliginis camini,plumbi uſti,ſingulorum ſcriptulũ unum, picis colophoniæ,glutinis piſcium,ſingulorum,unciam, unam,reſinæ,quantum ſufficit,miſce,& gluten piſcis o-

ptime

ptime primò teratur,& aceto exacte maceretur, & fiat ceratum,quod præextenſum coccineo panno, imo uentri hypogaſtrio dicto,ueluti inferiori lumborum parti, admouebatur, & ita cæteris cum remedijs contulit, ut mulier hæc optatum finem conſecuta fuerit; nam utero poſtea geſsit,& maturum fœtum in lucem ædidit.

SCHOLIA.

CERATA *illa,locis prædictis admouenda ſunt,quoniam ut noſtis,uterus ſiue matrix,inter collum ueſicæ urinariæ, & inteſtinum rectum, ſedet, & illis,uinculis tenuibus quibuſdam fibroſis, adalligatur, ueluti & ſacro oſſi,anſulis quibuſdam neruoſis, & muſculoſis, ad nexũ concurrentibus; nam, ex lumbi uertebris quoque matrix ipſa pendet, eam quaſi manutenentibus ſimilibus anſiculis.*

Curatio quinquageſimaprima, in qua agitur, de iuuando difficili partu.

ALOISIA, Dalmatæ Nauarchi vxor,optimi habitus adoleſcens,nono menſe fętationis,difficulter pariebat,& poſt biduum,ita cruciabatur, uexabatur,& anxiebatur,ut prope obitum eſſe,aſsiſtentes omnes mulieres crederent,ad quam, acciti nos, poſt omnes defatigatas obſtetrices, ſoliciti admodum ut illi opem ferremus,fuimus,& primo hoc illi ebibẽdum tradidimus. ℞. croci,drach.unã, cinnamomi drach.unam & alterius mediam,ſuccini candidi ſcriptulos duos, trochiſcorum de myrrha,drach.mediam, terantur ſingula, & ex eis fiat ſubtiliſsimus puluis, cuius pro uice drach. uino cretenſi exceptam,bibebat,& per interualla iuſculum capi, uel ex eius carnibus contuſum paratum, uel ouum ſorbile,illi ad ſubſtinendas uires, offerebatur, & poſtea per interualla,prędictus puluis iterabatur,tertio uero die; quum iam ſpes fruſtata eſſet, prædicti pulueris drachmæ mediæ,alteram chriſocolæ naturalis in polinem redactę adiunximus,& in potu dedimus,& ad in-

feriora,fométa uaria parauimus,ex ſauina,pulegio,origano,calamintha,ſeu nepitha,iride,dictamo,artemiſia, & ſimilibus, ex quibus & ſuffumigia inſtruebantur; ſed naribus ſternutamenta citantia ex helleboro, caſtoreo, piretro, pipere, cõdiſo arabum,parata admouimus,demum elapſo tertio die: fœtus mortuus in brachium foras exire cœpit,apparuit autem brachium denigratum, quod intus reducere impoſsibile fuit; proinde abſciſo brachio, & intromiſsis per pudẽda manibus, nõ unguento,aut oleo,uel pingui aliquo,delibutis,ſed ſiccis,& per collum arrepto fetu,in pugnum compreſsis manibus ipſis,dexter chirurgus foras eum extraxit,qui ſi non cederet,ad inſtrumentum chirurgicum quod præſens erat, uulgo ſpeculum matricis dictum,deueniendum erat, ut uel integrum, uel dilaceratum corpuſculũ eximeretur. cæterum,cũ corpuſculum extra emiſſum difficulter fuerit,ita quoque ſecundarum eductio difficilis uenit,uteri autem fundo hærebant, pro quibus extrahendis, intromiſſa ſiniſtra manu, amygdalino oleo illita,ac apprehenſa ſecunda ipſa,chirurgus eam placide ad obliquum deducebat,rectam & ex directo attractionem fugiens, ne uterus ea attractione procederet,labereturue: tandem Dei, Opt. Max. auxilio, eam in totum deduxit, & mulier euaſit, non ſine ingenti ſui corporis iactura. hæc ſciens Pyrrha, Deucalionis uxor, puellas exordio mundi,nudas maribus oſtendit, ne poſtea cum hæc agerentur,ægre ferrent: ſic autem iuuenalis:Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas.

SCHOLIA.

VT *naturalis & optimus partus fiat,decet fœtus in caput directe exeat,brachijs ſuper extenſis ac ad fœmora porrectis; proinde ſi in brachium,uel pedem,uel quamuis aliam figuram fœtus, prodierit, curabis tu ſapiens medice,ut obſtetrices omni ingenio,ac arte,in hanc naturalem figuram,hoc eſt,in caput, fœtum deducant,cauentes ne brachio,uel pede, fœtum trahant.ſic.n.magis eum in præternaturali figura firma-*

bunt,

bunt, unde eorum membra luxabuntur, aut abrumpentur, & conſequēs partus difficilior euadet, ſed hic ſciatis uelim, quod cum gemini in utero habentur, quorum alter mortuus eſt, alter uero uiuus, mortuus primo exitui occurrit, dein uiuus in lucem prodit. cæterum, quo modo gemini in utero ex aduerſa figura ſedeant, & quo modo ſingulus ſingulis inuolucris, & membranis circumuoluatur, ad anatomicos libros, hodier nos, miris depictos figuris, recurrite, ſi modo uobis præſertim hiſpanis, quibus piaculum eſt cadauer concidere, non contingat aliter experiri.

Curatio quinquageſimaſecunda; in qua agitur, de febre peſtilente.

LVCA Bucchius, nobilis Raguſæus, temperatura ſanguineus, inchoante Aprili menſe, in totum autumnali reſpondente tempori, ut docet Hipp. libris epidemiorum cum dicat, cū folia ficus cornicis pedem imitantur, & cętera, febri lenta laborare cœpit, cum qua, etiam extra domum ad aliquot dies prodiuit. cæterum, cum domi ſe contineret, & ad eum medicus adiret, ſanguinem illi extraxit, & pharmacum quo multum egeſsit, propinauit, nunquam ſitiuit, ſed occipitis partis poſterioris capitis primo dolere cępit, qui dolor eum ſemper comitatus eſt, lingua arida non apparebat, ſed parum dormiebat, nunquam delirauit, ſed recte mente cōſtabat, undecimo die, ad eum uocatus, urinam eius nigram conſpicio, ſedimine quodam nigro craſſo & lato, cui ſimilem ad id uſq; tempus nunquam minxerat, qua & pulſus debiles erant, quibus omnibus deprehenſis, febrem hanc ex genere peſtilentum, & male morigeratarum eſſe iudicaui, occupabat autem febris hæc cordis ſubſtantiam, unde omnia recte haberi uidebātur, adeo ut ægrotus ipſe nihil mali pati ſæpe aſsiſtētibus inculcaret, temporis tamē ſucceſſu, uirtus naturalis quoque male affici cępit, id quod urina atteſtata eſt; proinde hunc breui moriturum non falſo prędixi, & eo magis quia uacuationes tam potentes pręceſſerant, nihil enim exitialius eſt, aut hominem ad interitum certius trahit,

quàm ingens & ſuperflua in febribus male morigeratis, purgatio, ut longa experiētia comprobatum habemus, proinde caueant medici, huiuſcemodi febribus malignis,& peſtilentibus correptis,ne fortia propinent cathartica medicamēta, cum eorum agitatione,calfactione,acredine,ac purgatione exceſsiua,certus conſequatur obitus.ut docti omnes & experti norunt medici. Et nos iam ſæpe iis in centuriis inculcauimus:ſatius igitur eſſet opus hoc clyſteribus refrigerandi uim habentibus complere,uel ſaltem caſsiam ægyptiacam,aut mannam, aut huiuſcemodi alia,non tranſcendere,benedicta dicta medicamenta. referam bona fide, id quod olim Romæ euenit, uigente Paulo tertio, Pont. Maximo. Paulus & Ludouicus fratres Germani, eodem partu editi, cum forte ſimul ægrotarent febri maligna, & peſtilente; Ludouicus, Franciſci Nurſini nobilis in urbe medici opera uſus, pharmacum potens ex electariis ſcamoneatis compoſitum hauſit, à quo multa egeſtio, & breui mors ſubſecuta eſt,contra uero Paulo euenit,quē alij medici leuiter ex manna & rharbarbaro purgatum, inter dies paucos,priſtinæ ualetudini reſtituerunt, non ſine infamia ſenis illius capularis,quem uulgo, Ludouici interfectorem uocabant, ueluti Gaurici Aſtrologi, qui,ex aſtrologia Paulum moriturum prædixerat.

Curatio quinquageſimatertia,de muliere ſterili,quæ medicamentis præparata,poſt decemocto annos concepit,& puellam elegantem peperit,tandem mulier ipſa tabe confecta,intra biennium diem ſuum obijt.

EX Nobili Raguſæorum proſapia, puella ſatis diues, uiro nobili Raguſæo nupſit, Qui intra quadrienium orbus obijt. At mulier iuuenis paucis elapſis annis,Marino Machullio iuueni nobili, & egregio,iterum nupſit, ex quo, agebatur iam decimusocta-

uus

uus annus,poſt eius coniungium, pregnans nunquã eua ſit,cæterum,mulier hæc,cum prolem ſummopere deſideraret,quam nec à primo marito contraxerat, omni data diligentia obſtetrices,uetulas,medicos, & omne genus huminum conſuluit, ut præſentato remedio ad conceptionem diſponeretur,tandem poſt tam longum tẽpus, ut auditis, ebibitis multis medicamentis, ac applicitis uarijs alijs ceratis,& emplaſtris,ac admotis & introductis diuerſis peſsis,prægnans euaſit,& nono menſe puellam elegantem recte peperit,quæ & hodie feliciter uiuit,cæterum,mulier hæc poſt partum male illico habere cœpit,adeo ut ab eo die partus, nunquam poſtea lecto diſcederet, ſe magis intra biennium tabe confecta, & conſumpta, ac maraſmoide affecta,ſuum diẽ obierit.

SCHOLIA.

SVA natura,mulier hæc ſterilis erat, quæ remediorum beneficio cõcepit,& fructum in lucem edidit maturum,ſed non ſine ſui corporis iactura,à partu enim tanquam marceſcens ſtirps exiccari cœpit, & in dies magis,ut intra biennium diem ſuum obierit. [redacted]

Curatio quinquageſimaquarta,de uetula, cui intra triduum ſanguinis libræ octo per nares effluxere.

MATER Franciſci Sorgij,Nobilis Raguſæi, annos nata unum ſupra ſeptuaginta, abſque procatarctica cauſa aliqua,in ſanguinis fluxum per nares inſignem incidit,& ita inſignem & copioſum, ac renitentem,ut intra tres dies continuos eius octo libræ

effluxerint, unde cum fluxus, remedijs non cederet, præfixis iam cucurbitulis, etiam circa iecoris regionem, & frictionibus & retractionibus celebratis, ex brachij curuatura ſecta uena fuit, & ſanguis per interualla extractus, unde fluxus deſiit, & ipſa rectius habere cœpit, & nunc pulchre ualet.

SCHOLIA.

SENIVM aut ætas aliqua non ex ijs ſunt, quæ primitus ad ſe remediorum conſilium trahant, cum id morbi aut intemperiei in corpore uigentis officium ſit, uerum quoniam affectionum naturas per coniecturam accipimus, referente Galeno, lib. 5. de ſanitate tuenda, idcirco ætatem quoque conſideramus, unde ſit, quod ſeni ualido, & recte ferenti, ut Galenus quoque admittit, & nos quoque diximus, puero robuſto, & bene muſculoſo, cogente neceſsitate, ſanguis per uenæ ſectionem mitti poterit, ut in hac exercuimus uetula, & uarijs alijs pueris, cæterum, quia uirium imbecillitas plerunque ſenium comitatur, idcirco ſanguinis miſſio in ſenioribus abnegatur, recte igitur Cornelius Celſus, lib ſuæ medicinæ dixit, non quæ ætas, ſed quæ uirtus, aut uirium robur, aduertere decet, ut cum de pueris locuti ſumus, etiam ijs in Centurijs patefecimus.

Curatio quinquageſimaquinta, in qua agitur, de præſeruatione à coxendicum dolore.

FVLIVS, ſiue pannorum infector, qui extra urbem ad Pilas agit, & coxendicum dolore uexari ſolet, ut ſanus perſeueret, nec in eum labatur morbum, conſilium à nobis petit, pro cuius preſeruatione, cautelaue, primo ut optimis cibariis exiccandi, & attenuandi uim habentibus, ueluti uictus ordine optimo uteretur, conſuluimus, non minus, à rebus uenereis, & aliis uariis naturæ ordinem excedentibus abſtineret monuimus, à uino uero abſtinebat, cuius loco, aquam mellis, in qua folia ſaluiæ incocta erant, bibebat, quibus perſcriptis, cum uir hic natura ſua calidus & humidus ſit, ętate, quadraginta trium annoruum, in mentem uenit, morbum hunc

hunc plerunque ab humore craſſo pituitoſo, pauco calido miſto, coxarum articulum offendente, euenire, prout in hoc euenit homine: proinde ut tantum malum fugiat, conſulo, cum is pronus & facilis ad uomitum ſit, ut ſingulis octo diebus uomitum prouocet, digitis ad fauces intromiſsis, uel pinna intincta oleo, uel ſaltem ſingulis quindecim diebus, epoto uomitorio ſequenti, uomitum irritet. ℞. aſari, florum camomillæ, ana pugil. medium, ſeminis raphani, cumini, anethi, ana drach. duas, in libris duabus aquæ fiat decoctio ſufficiens, & coletur cui decocto adde, oximellitis unciam unam, & alterius mediam, agarici albi in puluerem redacti drachmam mediam, miſce, & tepidum bibat, eſt enim uomitorium medicamentum hoc præſtãs, quo ſi quis iſchiadico, uel quouis articulario morbo laborans, modo optimo uictus ordini aſuetus ſit, utatur, ſanus in longum tempus præſeruabitur. Solebat nanque Galenus, homines à morbis ſimilibus in totum annum ſanos & liberos relinquere, ſola uernæ curationis exercitatione, aut ſanguinis miſsione, aut purgatorio pharmaco, aut uomitus euocatione, quibus omnibus nos ut hominem hũc liberum relinqueremus uſi ſumus, nam exordio huius præſeruatricis curationis, uomitum copioſe admodum prædicto uomitorio euocauit, dein uero ſyrupum hunc ebibit. ℞. betonicæ, ſtœchados, maioranæ, primulæ ueris inter conſolidas habitæ herbæ, hyſſopi, camomillæ, ana pugil. unum, ſeminis fœniculi, aniſorum, ana drachmas duas, roſarũ rubearum, pugillum medium, paſſarum cum ſuis ſeminibus, uncias duas, in libris tribus aquæ fiat decoctio ſufficiens, & coletur. ℞. prædicti decocti uncias quinque, ſyrupi de betonica, unciam unam, mellis roſati colatitij, unciam mediam, miſce, & fiat ſyrupus, quem ieiuno ſtomacho, in aurora bibebat, & quatuor horas poſt cœnam, alterum iterabat, & interea dum ſyrupis utebatur, per clyſteres aluus lubrica ſemper eſſet illi curabamus, quarto uero ebibito ſyrupo, baſylicam in flexu brachij

reſpicientis locum doloroſum ſecare, ex eaque ſanguinis uncias ſex fluere permiſimus, aliis tandem quatuor ebibitis ſyrupis, catapotia hæc deglutiuit, quibus aluus optime reſpondit. ℞. pilularum aſayaret, drach. unam, aurearum ſcriptulum unum, diagridij, grana quinque, melle roſaceo colaticio, excipiãtur, & fiant pilulæ quinque, & puluere glizirhizæ obuoluantur, & capiat tertia hora, ante auroram, & dormiat, iis enim aluus optime reſpondit, cæterum, ſequentibus octo diebus, ſingulis auroris ieiuno ſtomacho, ex condito floribus ſaluiæ exceptis melle parato, unciam unam comedebat, & nunc recte ualere inquit. Cęterum, membra, urina uirili aſsiduo lauare, ab articulario morbo defendi creditur, exemplũ adducit Plinius libro. 28. naturalis hiſto. capite ſexto, fullones, & qui lanam elutriunt. Qui ob id quod urinã uerſantur, nunquam in podagram, aut chiragram incurrunt. porro, Patauinus iuuenis, qui grauiter iſchiatico dolore torquebatur, & ad eum cum peruenimus ipſum multum contriſtari, & ſæuo illo dolore cruciari inuenimus, ita à nobis tractatus fuit, & primo abſtemio facto, circa particulam dolentem, iſchiam dictam, fomentum hoc, pro ſedando dolore, applicandum curauimus, quod habet. ℞. camomillæ, meliloti, abſinthij, ana pugil. unũ & medium, hypericonis, camepithis, camedris, primulæ ueris ana pug. unum, ſeminis lini, fœnugræci, roſarum, ana pug. medium, in libris decem aquæ, fiat decoctio ſufficiens, & coletur, cui adde, olei camomillini, anethini, uulpini, ana uncias duas, miſce fiat fomentum, & filtro imbuto, parum expreſſo, ſed bene calente, dolenti loco applica, & ſæpe ĩnoua, poſtea, loco optime abſterſo, hoc inungatur linimento. ℞. olei camomillini, uulpini, hypericonis, ana, unciam unam, butyri recentis, pinguedinis anatis, gallinaceæ, uulpinæ, taxi, ana unciam mediam, ceræ citrinæ parum, miſce & ad ignem ut decet, fiat unguentum molle, & ſuccida lana cooperiatur, uel canabacea ſtupa. cæterum, cum dolor perſeueraret,

ex interna brachij uena eiuſdē lateris, ſanguinis uncias quinque demere iuſsi, à qua ſanguinis miſsione, aliquātulum melius habuit, ſed tunc emplaſtrum hoc aliud applicitum fuit, quod habet, ℞. ſapæ libram unam, uitellos ouorum tres, ſalis drach. duas, farinæ cicerum, unciam unam, furfurum quantum ad ſpiſsitudinem ſufficit, miſce, fiat emplaſtrum, & calidum applicetur, porro, cū hæc parabantur, clyſteriorum immemores non eramus, quæ ſingulis diebus iniicienda curabamus, præcipue compoſita, ex herba heliochryſo, anetho, centaureo minori, iua, ſaluia, betonica, adiectis ſeminibus, fænugræco, fœniculo, cumino, ameo, & caro, ueluti oleis, camomillino, lilino, rutaceo, & hypericonis, & hiera pi cra, benedicta laxante, diaphinicone, & electariis aliis pituitam cum aliquali bile, reſpicientibus, non minus ac diſcocto melle, uel colatitio, uel ſaccharo rubeo, ſale, & ouorum uitellis, & ſimilibus clyſteres adhornātibus, ſyrupos quoque materiam reſpicientes, decoctis herbarū dilutos bibebat, quibus omnibus exercitis, ſexto die bolum hunc deglutiuit. ℞. diaphiniconis unciam mediam, electarii amech. drac. duas, eleſcoph indi an. drac. unam, rhabarbari ſcriptulum unum, ſpicę celticæ, grana quinque, ſaccharo omnia excipiantur, & fiat bolus, quē recte deglutiuit, & eo aluus optime reſpondit: deſiderantur autem hoc in morbo, ueluti quouis alio articulario, medicamenta forma pilulari, aut ſolida, ut contracta mora ualentius à remotis partibus attrahant. Cæterum, ijs & ſi hic melius haberet, dolore tamen uexabatur, qua de re, duobus à purgatione elapſis diebus, ex uena iſchia tica dolentis pedis, quæ ſub exteriore talo, utriuſq; pedis ſecari ſolet, aut circa ipſum talum, ſanguinis uncias quatuor extraximus, à qua, iteratis prædictis omnibus remediis, & ebibito uino decoctionis guayaci, optime habuit, & hodie recte ambulat, & fauſta ualetudine frui tur. unum mihi mente exciderat, quod mulierculæ uicinæ, cum hunc ſic afflictum, & uociferantem audirent,

ad eum iuuandum cucurrerunt, ex quibus altera, metaxas Græci, hiſpani, Græca uoce corrupta, madexas appellant, ſic ſuo cinere calentes admouit, has autem Romani, penſa fila in orbes circumacta, appellabunt, remedium Arnaldo uillanouano, ut audio, familiare ſatis, quo & colico dolore affecti, non parum iuuari ſolent, ueluti & hic, qui eiſdem aliquid profectus, & iuuamēti, contraxerat. ſed cum hæc ſcribimus, in mentem uenit Ariminenſis quidam uir, qui cum aſsiduum fluxum ſanguinis per hemorrhoides pateretur, & poſtea conſtringeretur, nec ſolito tempore reſponderet, illico in iſchiaticum dolorem labebatur, pro quo leuando, cum fluxum ſolitum euocaret, illico ab eo liber euadebat.

SCHOLIA.

FIT morbus hic, ut noſtis, in coxis, ea præcipue dearticulatione, quæ enarthroſis dicitur, cum ſcilicet excipiens oſsis cauum, altum & profundum admodum eſt, caput uero quod in id inſeritur femoris, oblongum, quæ duo oſſa nexu ualidiſsimo copulantur, connectunturq; tendine quodam amplo, & ualido, à muſculo exorto, ab intima pectinis parte prodeunte, unde cum per meatum quendam, canaliculum ſiue riuulum dictum, in acetabulum, ſiue oſsis cauitatem humores defluere contingant, tendo facile imbuitur, & impletur, quo fit, uel crus contrahitur, uel integræ parti liber motus adimitur, non ſine dolore, quem iſchiacū, uel iſchiadicum, & coxendicum dolorem, appellamus, aduertendum tamen duxi, quod quando dolor hic diuturnus & longus contingit, tendo ita laxari ſolet, ut caput femoris oblongum excidat, & tunc in acetabulo mucores creantur, & crus tabeſcit, & ægrotans claudicat, pro quo curando, ad ignem currere neceſſarium eſt, ut [redacted] ſenex docuit, ultimis duobus aphoriſmis, libri ſexti aphoriſmorum, & alibi, ueluti poſt eum Paulus & Aetius, & non contemnendus Albucaſis, tractatu ſuo, de Curandis per cauteria ægritudinibus difficillimis, & rebellibus, ſed cum iam ijs finem imponerem, ecce Brandanus meus, qui nunc magna cum gloria Briſtolij artem medicam exercet, per literas petit, coxendicum in dolore, quoties pedis uena ſecanda eſt, an internam, quam ſaphenam appellamus, incidere debeamus, uel potius externam iſchiaticam dictam: cui reſpondentes, dicimus quæſitum uulgare eſſe, nondum tamen

ab aliquo, (quod ſciam) plene ſolutum, proinde, ut illi, & nobis ad præſens ſatisfaciam, audite, Galenus ita ſæpe ſaphenæ ſanguinis miſſionem iſchiatico dolori conuenire, ſcriptum memoriæ cõmendauit, vt res incantamento uideretur, cum ægrotantes ea ſola, ociſſime, ac breuiſſime ſani euadant. Auicēna uero, et Arabes, ac eorum aſſeclæ, iſchiaticam venam potius ſcindendam eſſe, ut qui, ex ea quam ex ſaphena, præſtantius & celerius iuuamentum ſubſequi, notarunt, conteſtantur, firmãtq; id longa experientia ab eis obſeruatum eſſe. Nos uero, ut rem hanc diſcuſſam relinquamus, nec deinceps quis amplius de ea dubitet, ſententiam noſtram in praxi obſeruandam, in medium afferemus, pro qua intelligenda, ſcire decet, quod vena caua ſupra ceruicem coxæ, ad partem internam in duos ramos diuiditur, quorum alter, craſſior per internam tibiæ regionem deſcendit, ex ſe uenulas muſculis, adipi, & cuti, interim impartiendo, quouſque ad internum talum, ſiue malleolum perueniat, in quo loco ſaphena appellatur, & inde ad pedem in multos ramulos deuaricatur, ex quibus unus ſæpe ad digitum magnum apparet, qui non comparente ſaphena, non raro ſcinditur, & ex eo ſanguis demitur, alter uero diuiſionis ramus, ſubtilior, in ſylueſtrem tibiæ partem decurrit, portiunculas quoque in adipem & cutim obiter mittens, donec ad clauiculam externam, quæ eſt imi capitis minoris oſſis caput, deducatur, quo loco, uulgo, iſchiatica uena dicitur. & de ijs ſatis, ex quibus percipitis, & ſaphenam & iſchiaticam uenam ex eodem loco oriri, unde conſonum eſſet aſſerere, perinde eſſe hanc uel illam ſcindere, cum æquales inde oriri debeant effectus, & iuuamenta æqualia, ſed non ita res habet, quum iſchiatica uena exteriores magis reſpicit partes quàm internas, & ſaphena contrario modo, habet nanq; iſchiatica vena ſuas ita conſitas ac diſpoſitas percurrentes fibras, & uillos ac complantata ſtamina, ut ex directo ſibi iam reſpiciat, & ex ea particula breui attrahat, & hauriat, contingit tamen, quod hæc iſchiatica, ſylueſtrem malleolum perreptãs uena, ſæpe eo in loco occultetur, & non appareat, & ſi apparet, adeo exilis & gracilis vt ſatius fuerit ſaphenam aperire, ea tamen recte apparente, conſulo in horum coxendicum dolore, eam aperiamus, cum celerius, & potentius, iuuamentum inde ſequi ſciamus, quàm ex ſaphenæ ipſius inciſione, vtraque tamen caute aperienda eſt, ne ex parte alta humores ruant, & grauius præſenti morbo, afferant malum.

Curatio quinquageſimaſexta, de lacte ingeſto, et in gru mos concreto in uentriculo, deque eius curatione proſpera.

QVVM Andreas Myroparonis Præfectus, vir annos natus quinq; ſupra quadraginta, ſiccâ ſcabie laboraret, erat autem temperatura biliosa; hic, & illi, aquam lactis, ſerum appellamus, ebibendum priſcorum more propoſuiſſem, ille domi ſuæ, lac coagulandum iubet, ut ex eo cõcreto, ſerum habeat, ſed ecce, cum aliquando lac coagulo permiſtum, ſed nondum coagulatum aut concretum eſſet; eius filius, Marinus decemſeptem annos natus, temperatura pituitoſus, totum ebibit, pondere fortaſsis quatuor librarum, à cuius potu, iuuenis hic conqueri cœpit, & ſtomachi pondus graui cum dolore incurrebat, ſed cum uomere uolebat, in ſtrangulationem ueniebat; proinde ad eum accitus, rem ex toto deprehendo, & cauſam in totum coniecto, uidelicet, lac in uaſe coagulari paratum, in ſtomacho coactũ ac concretum eſſe. Eſt ſane caſus rarus, & inter uenena, à Dioſcoride, Galeno, & Nicandro, ac aliis præſtantiſſimis uiris connumeratus, pro quo abigendo, cum periculum ſit in mora, omni data diligẽtia, inſtitimus, ac contra eum inuaſimus, acetum acerrimum, nepitæ ſiccæ miſtum ebibendum, illico tribuentes, ut concretum lac diſſipetur, & fluidum fiat, quod ſi ægrotus hoc remedio nõ recte ualuerit, aceto acerrimo coagulum leporinũ, uel quodcunque aliud ad manus habitum, miſceatur, & ebibendum detur, mandamus: utroq; tamen remedio uſus, eſt, & tunc ad uomitum eum traximus, qui multa admodum uomuit, ſed tunc quoq; clyſteribus aluus irritabatur, unde optime ſequenti die ſe habere dixit.

SCHOLIA.

NON *ſolum prædicto modo lac in ſtomacho coagulatur, & denſatur*

tur, ſed etiam quoties ſtomachus frigidus & imbecillis eſt, ſua nanque intemperie purum etiam lac concreſcit, coagulat, & denſat, unde cum quis uno uel altero modo, lac in uentriculo coagulatum perſenſerit, medicorum præceptis, illico ad remedia à nobis ægroto propinata confugiet, quibus lac eliquatur, & diſcutitur, & tandem uomitus irritatur. ſed ſilentio non eſt prætereundum dubium, an uomitus pro curatione huius in uentriculo concreti lactis, uel ſanguinis concreti, eadem enim curatio eſt, prouocandus ſit, uel ne, huius dubij authorum grauiſſimorum diſſentio, cauſa eſt; nam Dioſcorides libro ſexto ſuæ rei medicæ, uomitum in hoc caſu omnino abnegat, dicens, cum coagulato lacti occurrit, nec illos uomere conuenit, ſiquidem concretum lac ſe ſe in ſtomachi anguſtias inſinuans, ſtrangulat, id quod & antea cum de ſanguine concreto egerat, dixerat; quem imitatus Raſis libro uigeſimo ſui continentis, inquit, nõ eſt irritandus uomitus huic, cui ſanguis concretus, uel lac coagulatum in ſtomacho eſt, quoniam meri, id eſt, æſophago, obſtructio ab ijs concretis rebus ſuperueniet, & inde ſuffocatio et mors, Galenus uero ijs contrarius eſt, ut qui libro de Antidotis dicat, quibus lac ebibitũ in grumos con creuit, ijs confert bibere acetum, dandum eſt & coagulum cum aqua fontana, aut aqua portione ſilphium & ſulphur cum oxycrato, quæ omnia incidunt, attenuant, & uomitum proritant; nos, quibus datum eſt ſimilium grauiſſimorum doctorum diſcordias conciliare, breui dicimus, nullam inter eos diſcordiam eſſe; nam Dioſcorides non eſſe in lacte con creto irritandum uomitum, recte quidem tradit, ſiquidem concretũ lac, & coagulatum, per uomitum euocatum, hominẽ ſuffocaret, oportet igitur ante eius euocationem; primo id medicamentis ſcindamus, ſubtiliemus, & ad uomitum promptum reddamus; proinde Galenus hæc noſcens, primo ijs utitur medicamentis, quæ opus complent, & uomitum prouocant, ſic autem nos ad Galeni imitationem, primo dẽſatum in uentriculo lac, diſſoluimus, dein uero per uomitum uacuamus. & de hoc ſatis. non me latet, Nicandrum in ſuis Alexipharmacis, quinque pro pulſatrices medelas contra coagulatum lac præſcripſiſſe, quas uos per otium legite, ſed aliud non minus dubium ſe offert, an ſal in hac coagulati lactis curatione, admittendum ſit uel non; quoniam Dioſcorides omne ſalis genus deteſtatur, dicens, ſed nulla ſalſilago obijciatur, quoniam magis lac coiret, & in caſeum denſaretur, Galenus uero libro tertio de Alimentorum facultatibus, capite. 15. quo de lacte agit, bis lacti ſalem & mel miſceri, ne in uentriculo concreſcat, & in caſeum abeat, mandat; inquiens, quod ſi ſal & mel adijciantur, fieri non poteſt, ut ipſum in uentriculo concreſcat, ac coaguletur; nos uero dicamus, nec in hoc loco

aliquam

aliquam ſtare diſcordiam, quia ſal lacti miſtus, nunquam ſinit id denſari, porro ſi lac denſatum & concretum iam in ſtomacho fuerit, ſal et res ſalitæ id magis denſant, & concreſcere faciunt, Dioſcorides igitur ad lac in uentriculo compactum & coagulatum, reſpiciens, ſalem abnegat, quia id magis concreſcit, denſat, & lapideſcit. Galenus uero antea quam bibatur, ne in uentriculo concreſcat aut denſetur, optimo conſilio obuiam uenit, dicens injciendum illi eſſe ſalis, uel mellis parum, cũ hæc eius coagulationi aduerſentur, nec hæc uobis duriuſcula eſſe uideri debent, quum eo modo ſali euenit, quo coagulo euenire cernimus; nam ſal ſi lacti liquido & recenti miſcetur, non amplius, (ut dixi) coagulatur & denſatur, ita lacti ſi coagulum infundimus, lac breui concreſcit, & coagulatur, quod ſi lacti iam concreto coagulum miſcuerimus, tantum abeſt, ut lac ipſum magis coagulabitur, ut potius id eliquabitur, & diſcutietur.

Curatio quinquageſimaſeptima, in qua agitur, de errore cuiuſdam medici, qui acetum in colica affectione dedit, & ægrotum interfecit.

QVVM quidam uir natus annos quadraginta. Colico dolore cruciaretur, ad eum iuuandum acceſsit medicus, qui cum clyſteribus, fomentis, unctionibus, cucurbitulis, & potionibus uariis, pro eo iuuando uteretur, & non iuuarent, ad acetum confugit, quod ægrotanti potandum dedit, infelici tamen ſucceſſu, cum inde ægrotus breui mortem contraxerit, at medicus forte acetum ægrotanti, tribuit, ut humorem craſſum, uiſcidum, colicam affectionem inducentem, attenuaret, ſcinderet, & ſubtiliaret, id quod Auicenna deteſtatur, fen. 16. libri tertii, cum de colica uentoſa agit, & ex aliorum mẽte, clyſteres ex ſyrupo acetoſo iniicien dos proponat, quibus accedit, quod acetum natura ſua colicum dolorem gigit, ut quod inteſtinis membris exanguibus & frigidis aduerſum ſit, quod non ignorantes mortui uiri propinqui, contra medicum iure agere cœperunt, qui quidem archiatri auxilio uſus, euaſit, quas tamen rationes præter adductas, pro ſe adduxerit, diuinare nequeo.

Curatio quinquageſimaoctaua, in qua agitur, de ardore vrinæ, cum caruncularum mictione, & præſtantia conditi ex maluæ floribus ſaccharo apparati.

VXOR Bſaſij Valetini Sorguij, iuuenis annos nata ſexdecim, cum quintum ageret conceptionis menſem, in ardorem urinæ ingẽtem incidit, à bile acri, originem trahentem, eſt nanque ipſa, temperaturaححbilioſa, renes, iecur, cor, & cerebrum calida, habens, quę ſępe meiebat, ardore non exiguo percepto. ad hanc igitur uocatus ego, lotium ſæpe emictum contemplor, quod craſſum iumentorũ modo, ex matula in aliud trãſcolabamus uas, unde in fundo reſidentes carunculas notabamus, alias ſubalbidas, pingues, alias uero carneas ſanguinolentas, utraſq; exiguas, & paucas, unde excoriationem in uiis urinæ, & renibus eſſe, certa mihi fides erat, docente Hippocrate lib. 4. aphor. 75. quibus in urina craſſa exiſtente, carũculæ paruę, ac ueluti capilli, una exeunt iis, a renibus excernuntur, pro qua leuanda mala affectione, quæ & febrem, & uigilium ſæpe ſecum affert, ſic orſi ſumus, & primo abnegatis, ſale, & rebus ſalitis, acribus, acidis, uino, exercitio, & coitu, bolum hũc deglutiendum illi dedimus. ℞. floris caſsiæ, drac. octo, tamarindorum optimorum, drach. tres, pulueris coriandorum præparatorum, ſcriptulum unum, miſce, fiat cum ſaccharo bolus, quem ante cibum duas horas deglutiat, erat autem huic cibus, pullus gallinaceus, aut caro hœdina, incocta lactuca, aut cucurbita, aut malua, aut hordeo mundo. cæterum, à bolo recte egeſsit, ſed acrius doluit. proinde decoctũ hoc parare diligenter curauimus, quod habet. ℞, calicum papaueris cum ſuo albo ſemine, numero ſex, foliorum lactucæ, endiuiæ, maluæ, portulacæ, rudicum maluauiſci, ana pugillum unum, iuiubarum, ſebeſten, ſingulorum, quindecim, prunorum pinguium, decem, florum maluæ, nenupharis,

uiola-

uiolarum,roſarum,an.pugil.medium, ordei mundi, unciam unam,ſeminis lactucæ,ſcariolæ,maluæ, cucurbitæ, melonis,citruli,an.drach.unam, in libris quinque aquæ cucurbitæ,fiat decoctio, ad conſumptionem tertiæ partis,& coletur. ℞. prædicti decocti,uncias quinque,ſyrupi portulacæ,papaueris,an.unciam mediam,miſce, & fac ſyrupum, quem interea dum decoctum perdurauerit,ieiuno ſtomacho,bibat,aliquando uero ita deſcribebamus. ℞.ſyrupi,uiolacei,nenupharini, an.drach.ſex, aquarum portulacæ, lactucæ,uiolarum, nenupharis,ana unciam unam,miſce,& utatur. Cæterum, cum hæc agebantur,exterius, renes,iecur,& inferiores partes fouebamus, unguento roſaceo,admiſto ſantalino,uel altero per ſe ſolo, aut refrigerante Galeni, aut populeone,aut epithemate uno uel altero, ex ſuccis compoſito,ut ſemperuiuæ,ſolatri,lactucæ,portulacæ, cum lacte muliebri, uel tantum oleo ex quatuor ſeminibus frigidis concinnato, & pauca cera alba excepto, quod Meſues in hoc caſu ſummopere cōmendat, cum hoc deſcribat oleum. non minus ut aluus reſpōderet ſoliciti eramus, & ea de re, clyſterium hoc per interualla iniiciendum curabamus, quod habet, ℞. maluæ,hordei excorticati,foliorū lactucæ, ana pug.unum,in libris duabus aquæ fiat decoctio ſufficiens, & coletur, ℞. prædicti decocti uncias quindecim, olei uiolacei, uncias duas, ſacchari albi, & fini, unciam unam & mediam, ouum integrum,hoc eſt, album & lutheum, miſce, para clyſterem, & iniice, itē per ſyphonem iaculabatur ad uias ipſas ueſicæ,aqua decoctionis hordei mundi, ſaccharo fino miſta,uel lac purum humanum, aut aqua lactis ſaccharo fino miſta, aut aqua plantaginis, aut lac uaccinum per ſe ſolum, quod præter id quod abſtergit,mirifice butyri ratione conſolidat, aut candidum ouorum optime concuſſorum, ſpuma dempta, à rebus autem quæ nimium abſtergunt abſtinebamus, quia ſua abſterſione magis aperiunt, & excoriant.Cæterum,cum nobilis hæc mulier iis parum iuuaretur,

uaretur, immo multũ & ſæpe anguſtiaretur,& doleret, ut de abortu timor eſſet,ad ſanguinis miſsionem in brachii curuatura uenire decreueramus. At, cum aſsiſtentes mulieres renuerent, ab opera deſtitimus, & tunc ad conditum ex floribus maluæ ſaccharo concinnatum, nos diuertimus, cuius aſsiduo uſu, intra uiginti dies ſana & immunis euaſit, comedebat autem ex ōcdito iſto, ſtomacho ieiuno integram unciam, & ueſperi alteram, ſuperebibita maluarũ deſtillatitia aqua ad uncias tres, ſingulis uicibus, nunc autem proſpere ualet, & regie uiuit.

Curatio quinquageſimanona, in qua agitur, de lapide reiecto à renibus, ſimulque de methodo ſeruanda in ardore urinæ.

PAVLVS Gradius Senior, annos natus octoginta, conſtans, doctus, ſapiens, & patritiorum horum, aut uerius huius reipublicæ ornamentum, lapillũ per uirgam, oliuæ magnitudine eiecit, ſed quod mirari eſt, abſque lumborum grauedine, abſque iliorum dolore, & fractione, ita ut antea nullum perſenſerat ad lumbos pondus,nullum ad ilia dolorem, nullum in ipſa uirga ardorẽ, enimuero, eo die quo ipſum eiecit, in uirgę ſuprema parte, pauculum perſenſit dolorem, uel uerius ardorem,unde in prandio hædinam carnem malua incoctam, ut ea laxiores uias redderet,habuit, quo factũ eſt, ut ipſum breui eiecerit, non abſque tamen ſcoriatione uiarum, unde lotium ſanguinolentum, acredine percepta,meiebat, pro qua placanda acredine, & obſeranda ſcoriatione, iuſsimus ut magnificus & generoſus ſenex hic,ieiuno ſtomacho unciam unam conditi ſaccharei ex floribus maluæ comederet, ſuperbibita aqua ſtillatitia ipſius maluæ, aut eius decoctionis, aut ea in qua incoctum fuit gummi tragacantum paucum, comederetque panatelam, aut hædinam, aut pulli carnem incoctã por-

tulaca, uel latuca, uel hordeo mundo uel iſtiuſmodi re aliqua comendabamus, porro cum inhoneſtum eſſet hominem octogenarium abſtenium facere, iuſsimus uinum biberet optimum dilutum tamen aqua decoctionis maluæ, uel gummi tragacanthi, uteretur que iulebo uiolaceo, roſaceo, & ſimilibns, permittebamus. Cæterum, à rebus diureticis, ſalſis, acribus, & acutis abſtineret, ſuaſimus, tādem tertio die poſt emiſſum lapillum, recte habuit, & extra domum exiuit.

SCHOLIA.

HIC, medicorum quorundam à me detegenda uenit ignorantia, ut qui neſciant differentiam ponere inter ardorem urinæ euenientem ab humore ſalſo, & acri, ab eo qui propter arenas, & renum & ueſicæ calculos euenire contingit, ſolent nanque medici, lacte ardorem urinæ obtundere, & curare, ſed utinam non eum qui à lapillis, & arenis euenit, cum tantum abeſt, ut lac ardorem hunc mitiget, ut eum potius augeat, & in augmentum trahat, gignit nanque lac, & caſeus, ut lacticinia omnia, lapillos, calculos, & arenas, ut omnes inculcant practici, proinde caueant medici, in præſenti ſuadeo, ne cum ardor urinæ ab arenis, uel lapillis, aut calculo euenerit, lacte utantur, cum tantum abeſt, ut lac iuuet, ut potius malum maxime augeat, & creſcere faciat. Contrario tamen agent, quoties ardor & urinæ acredo, ob humorem acutum & acrem, aut ſalſum euenerit, præcipue non apparente febre, tūc nanque lacte ſecure utentur, & ægrotanti tuto ebibendum dabunt, ueluti utroque in caſu, ptiſana, iuſculis pinguibus, caſsia ægyptiaca, balneo & ſimilibus. Cæterum, elapſis paucis diebus, hic idem cum alium lapillum per uirgam emittere uellet, eius urina ſuppreſſa eſt, unde pectinis parte, ueluti ea quæ inter anum & uirgam iacet, oleo ſcorpionum inunctis, breui eum eiecit, & ſanatus eſt. Adnotandum tamen duximus, quòd quoties adfuerit urinæ ardor, acredo, & incendium, quod tunc ſatius erit balano, ſiue glande, ex ſaccharo cando, inuncto oleo uiolaceo, quàm re ſalita, uel acri aliqua, uti, uel eius loco, clyſteri parato decocto maluæ, uiolæ, maluauiſci, nimpheæ, ſemine lini, folio ſalicis, adiectis oleo uiolaceo, roſaceo, & ouo integro, vel eius tantum albo, & camphora, & ſimilibus, ſolet quoque in hoc uitio exterius inungi pubes, renum regio, ueluti & iecur, rebus frigidis, ut unguento roſaceo,

ſantalino,

ſantalino, albo, ſiue Galeni refrigerante, populeone, ſuccis frigidis, vel oleo, ex quatuor ſeminibus frigidis maioribus concinnato: cauete tamē, ne pro pharmaco purgatorio, in hoc caſu, caſſia ægyptiacæ florem tranſcendatis referam ego id quod olim Anconæ euenerit, ægrotabat Ioannes Caribaldus mediolanenſis, mercator diues, ex huiuſcemodi uitio, cui cum ſyrupi roſacei ſolutiui recens parati, uncias quatuor ebibendas propinaueramus, morbus in tantum irritus fuit, & acerbatus, ut inde peius ſemper habens, obitum traxerit: erat me hercle ſyrupus roſaceus ſolutiuus à pharmacopola ingenuo & bono, optime concinnatus, proinde à purgatorijs medicamentis in hac affectione cauete, ex iis autem quæ palmam in hoc caſu obtinent, caſſia ægyptiaca eſt, ueluti, malua & eius flores ſaccharo conditi, & thermarum aquæ, præcipue in iuuenibus, ſeniores nanque ut tradit [redacted] ſenex, ab hoc uitio, raro euadunt, porro, res quæ per uirgam eiaculari ſolent, conſulto prætereo, quando eis noſtro in ægrotante uſi non ſimus.

Curatio ſexageſima, in qua agitur, de quodam, qui natura ſua multa & uaria aborrebat.

BERNARDVS Bonius, ex Raguſæorum patritia familia, iuuenis annos natus uiginti, temperatura bilioſus, quum ad me uenerit, ut eius urinam contemplarer, et ſiquid mali protenderet, eum medicamentis ſaltem iuuarem, ecce cum eum renum vitium, & morbi gallici ſeminarium habere deprehenderim, ſyrupū unum uel alterum deſcribere apud pharmacopolam accingor, at ille, ne temere ſic ſyrupos deſcribam inculcare cœpit, quia omnia dulcia odio habebat, & re uera ut poſtea comprehendi, mel ſaccharum, & ex eis compoſita, huic preſtantiſsima ſunt uenena, imo quod mirari ſubeat, hic non ueſcitur uua, non ficu, non pyro, non pomo, non malo cotoneo, non granato, non perſico, non prunis, etiam acidis, quia in eis etiam neſcio quid dulcedinis reperiri, aiebat, demum ex omnibus fructibus, comedebat, nuces, amygdales, & nucleos pineos, multum oblectabatur aceto, multum agreſta, multum aqua tamarindorum, multum rebus ſalſis, nam uinum

album in totum aborrebat, etiam maluaticum, ueluti ex rubricantibus dulce, aquam ſibi familiarem in potu habet, quibus omnibus exacte perpenſis, & conſideratis, medicamenta prout morbus poſtulabat ad amarorem declinantia, deſcripſi, quibus ipſe poſtea recte habuit.

SCHOLIA.

NON *ab re Galenus dixit ſæpe, ultra temperaturas uniuerſales, particulares hominum eſſe deprehendendas, ut libro Artis curat. ad Glauconem, & alibi ſæpe ut iis in Centuriis quoque nos adnotauimus.*

Curatio ſexageſimaprima, in qua agitur, de muliere pregnante, quæ ob mora aliꝭs cum cibariꝭs comeſta, & in uentriculo corrupta, in anxietudines, & animi anguſtias deuenit.

VXOR Abner Alpharini hebræorum conſulis apud Raguſæos, cum mora aliis cum cibariis indiſcrete comederet, & in ſtomacho corrumperentur, in tantam animi anguſtiam, & anxietudinem, ac oculorum obtenebrationes deuenit, ut tunc eã in abortum uenire, & ipſa & aſsiſtentes omnes timerent. ad eã igitur accitus ipſe, conſiderans eam ſexto menſe geſtationis eſſe, in mentem reuoco, mora, ut Galenus, & medici cæteri teſtantur, ſi contingant corrumpi ſuccum adgenerare uenenoſum, unde de eo uacuando ſolliciti admodum eramus; ſed quo nam artificio, intra animi anfractus uertebam, tandem in memoriam reuocata ſtillatitia florum arantiorum aqua, eius huic uncias decem tepidas ebibendas tradidi, à cuius potu, cum parum requieuit, ecce ſuccum illum atrum uenenoſum ex moris contractũ, & cætera corruptione affecta cibaria, uomuit, abſque labore, dolore, uel anxietudine aliqua, unde ſe ſanam, intra paucas horas, dixit; & recte ualuit.

Curatio ſexageſimaſecunda, in qua agitur, de repentina morte, ex ſyncopi eueniente, nō uero ex Apoplexia.

REVERENDVS Abbas, ex Croma inſula, lapide vno vel altero à Raguſio diſtante, cum recte ualeret, & alios alloqueretur homines, repente cor illi dolere dixit, ac ſubito ſupra cordis regionem admota manu, in terram, leuiter tamen concidit, omnibus repente animæ facultatibus amiſis, ad quem uocati, eum mortuum eſſe diximus, deerant autem non ſolum in metacarpio & temporibus pulſus, ſed ſupra cor etiam nullus percipiebatur motus. At, ut aſsiſtentibus ſatisfaceremus, ad nares accenſam cādelam admouimus, cuius flamma, nihil mouebatur, quin & ſpeculum nitidum ori ad motum fuit, & in eo nihil expirationis contracti uiſum eſt, ſed & uitreum uaſculum aquæ plenum ſupra thoracem applicauimus, & tamen aqua nō mouebatur, tunc iuſsimus ad ſequentem diem, eum inhumatum relinquerent, quod ſi non putuiſſet, etiam ad tertiū diem dimitterent, conſului, quoniam, ut noſtis, intra ſeptuaginta & duas horas omnes motū ſuum complent humores, quæ horæ, tres deſignant dies.

SCHOLIA.

CONTENDEBANT *nonnulli, abbatem hunc ex apoplexia obitum contraxiſſe, ſed re uera non ſine errore, quoniam hic ex ſyncopi, lancinato corde, & diſſolutis ſpiritibus, à uenenoſo aliquo humore, diem ſuū obierit, uel potius, in corde, obſtructione aliqua parta, id quod notæ hæ atteſtantur, prima, quia ad cor doluit, & ut noſti ex Hippocrate, ubi dolor, ibi morbum dic, ſecundo, quia ſpuma nulla ad os referebatur, nulla oris diſtorſio, nulla membrorum retractio, immo illi os apertum fere manſit, adeo ut dentes non clauiculatos haberet. ut iure dicendum ſit, neruis illeſis, non ex apoplexia, ſed magis ex corde primario affecto, hunc ſubito & repente obiiſſe, quod ſi quis neruoſe contenderit, in forti apoplexia omnimodam fieri membrorum diſſolutionem, & non*

tetractionem id quod nos diffitemur, tamen cum hoc ſciant uelim, apoplexiam non fieri niſi offenſo cerebro, & neruis, qui in hoc uiolento & repentino obitu, non apparuerunt, proinde cum hic cor doluit, & nerui offenſi non apparuerint, conſentaneum magis uidetur aſſeuerare, ex corde male affecto hunc obiiſſe, quàm ex Apoplexia.

Curatio ſextageſimatertia, in qua agitur, de quodam uaria ricini, ſiue cheruæ maioris ſemina, pro piſtatijs comedente, unde illi mors ſubſequuta eſt.

QVIDAM tam multa ricini, ſiue cheruæ maioris ſemina comedit, putans piſtatia eſſe, ut poſteà paucis interpoſitis horis, in uomitum & ſeceſſum ita internecãtem deuenerit, vt inde mors illi ſubſequuta fuerit. Sed cum hæc ſcribo, in mẽtem uenit, puer pharmacopolæ, qui cum pro auellanis, corylis dictis, myrobalanum ſiue nucem unguentariam dixerimus, officinarum mangones, ben Arabum appellant, abunde comederet, parum abſuit tunc quod ex toto moreretur, ita enim illi uomitus, & fluxus immoderati ſuperuenere, ſed breui adiutus euaſit.

Curatio ſextageſimaquarta, in qua agitur, de ſcabritie & ſciſſuris palmarum manuum, deque earum curatione.

ABNER Alpharinus hebræus, apud Raguſæos conſul, cum manus dextræ palmam ſcabritie & ſciſſuris plenam & bene fœdatam haberet, forte fortuna, in ea, ſica uulneratus fuit, adeo ut inde multus effluxerit ſanguis, à qua ſanguinis fluxione, manus illa à ſciſſuris, & ſcabritie libera, & ſana inde manſit, nec ad eam quicquam mali amplius fluxit, paucis tamen interiectis diebus, humor ad dextram fluere ſolitus, ad ſiniſtram corruit manum, & id genus mali, quod dextra pa-

ti ſolebat, ea incurrit, quod & nunc patitur: pro ea tamen abigenda fœditate, hoc utebatur remedio à multis experto, ſed acri, potente, & cauſtico, nominando, ſic autem remedium habet, ℞. aquæ ardentis, uitæ dictę libras duas, uiridis æris drach. duas, aquæ fortis argentariorum, unciam unam, ſublimati ſcriptulum unum, mi ſce fiat aqua, qua manus lauabantur, ſuper quas abſterſas, emplaſtrũ diachilon ponebatur, & inde ſanies multa fluebat, ſed curatio hæc ut uiolenta, ita deſpicienda, eam tamen qui ferre poſſunt, ſummopere laudant.

Curatio ſextageſima quinta, in qua agitur, de pilis in lingua genitis, ſatis longis.

IACOBVS ex flumine male habebat, quem cum curandum ſuſciperem, & uaria interrogarem. ecce mihi reſpondet in eius lingua pilos magnos etiam breui tempore gigni, quos quandoque propriis eradicat manibus, id quod tunc rem mihi experiundam indicat, pilum nanque intra noctem genitum, ut ille putabat, ob longum ſatis mihi indicat, ſed rem non ita ſtare, hoc eſt, pilum intra noctem unam genitum non eſſe conſcij ſatis ſumus, cum pilus paulatim tanquam lorum creſcit, & producitur, crediderim tamẽ ipſe, ut pili huic in lingua creſcunt, ita in eius corde quoque abundant, ut olim ferrariæ experti ſumus in quodam à nobis conſecto, cuius cor pilis circunſeptum erat, audaciſsimus tamẽ hic erat graſſator, & latro inſignis, Iacobus uero de quo agimus bonus uidetur, cum ſcoquijs tamen, piratis, prædonibus ac latronibus inſignibus, iuxta patriam ſuam, maximum habet commertium, immo & affinitatem.

Curatio

Curatio ſexageſimaſexta, in qua agitur, de continuo febriente.

MARINVS Guetaldus ex Raguſæorum patritia gente, iuuenis annos natus uiginti quatuor, apud Stagnum ciuitatem grauiter cum ægrotaret, ad eum curandum uelis remisque contendimus, diſtat autem Stagnum ciuitas à Raguſio, triginta miliaribus. hic igitur temperatura bilioſus, habitu optimo præditus, raro ægrotare ſolitus, cauſone laborabat, cõtinuo nanque febri intentiſsima affligebâtur, quam comitabâtur uigilia, linguę nigredo, ſitis intenſa, corporis inquietudo, caliditas ad tactum acris & intenſa, caput prioribus duobus diebus doluerat, & uermes tres per os emiſerat. agebatur iam quintus dies cum ad eum peruenerim, in quibus ſanguinem ex brachij curuatura aſsiſtentes extraxerant, quos omnes inſomnes tranſegerat, & aluus non reſponderat, ni clyſterio adiutus, immo ad oblata male ſe hebebat, cæterum, huic pulſus debiles erant & ita imbecilles, ut uix perciperentur, aliquando tamẽ per interualla, quaſi ponderi præualentes paululum apparebant, ſed poſtea iterum opprimebantur, occultabantur, & non apparebant, unde omne genus imbecillitatis huic ineſſe coniecto, alteram per oppreſsionem factam, alteram uero eſſentialem ob ſpirituum reſolutionem præſertim tanto cum uigilio, de quibus Galenus, ſæpe alias, ſed præcipue libro de pulſibus agit, ubi duos homines pro exemplo adducit, alterum ualidum & potentem, onus tamen graue ferentem, alterum exanguem & imbecillem, æque tamen ambos deambulantes, de qua re, & nos ſecunda Centuria abunde diximus, nunc uero omnibus iis æque conſideratis, ac refrigerato in primis cubiculi aere, & patentibus feneſtris, ſexto ſequenti die mãnam paucula cum rhabarbari ſubſtantia, dare auſus ſum, ne forte aggreſſus ſeptimum ægrotus ſuccumberet

&

& morbus præualeret.bona igitur fortuna,ebibito phar maco,aluus optime reſpondit,& ea quæ uacuanda erãt, uacuata ſunt,meraca,billioſa,omnia acria anum pungentia,ſed tunc per os uermem magnum præuiuum emiſit, ſperabam autem mihi ad ſuotum reſponſura, quia poſt ægrotantis decubitum,Aquilonares uenti ſpirarũt ſemper,agebamus autem prioribus Iulij mẽſis diebus, quo tempore putulentus meridionalis uentus ſolitus ſpirare, uniuerſam hanc Stagni ciuitatem inficere plerunq; ſolet,unde morbi grauiſsimi oriuntur,quibus plures vita decedunt,cœpi igitur,iuuenem contuſo pulli, & de ſtillatitia pullæ aqua, per interualla alere, ueluti uitellis ouorum recentium,ſic apparatis, fracto oui putamine,album depone,& uitello intus manenti, adde, aquæ roſaceæ,& ſacchari fini,ana parum,& ad ignem calefiat & ſorbendum da,mirum in modum credas mihi, uires reficit, poſſet nanque miſceri puluiſculus cordialis, vt diamargaritonis frigidi,coralij præparati, margaritarũ præparatarum,veluti,& fragmentorum, adiecto ſucco limonis,arantij,uel agreſtæ,ſequẽti nocte, vniuerſus noſter conatus eo dirigebatur,vt hic dormiret,qua de cauſa,fomento ſomnifero,& crura,& brachia ſunt lauata; & caput irrigatum,ac poſtea vnguento ſomnum conciliare promittẽte illitum,veluti aures, nares,& brachialia,quibus parum vel nihil aſſecuti ſumus,octauo,ab ebibito ſyrupo epithema aliud paraui cordi,aliud iecinori, & irrigationem capiti,ſed hac conditione,ut aſsiſtẽtes, in permutandis,& continuo admouendis, ſedulo attenderent,veſperi vero,vt qui nonum ingreſſurus erat diẽ, in quo ego multum timebam,clyſterem iſtum parare iuſſi. ℞.iuris pulli; vncias ſex,aquæ decoctionis hordei,libram vnam,ſacchari fini,vnciam vnam, & alterius mediam,olei violacei,roſacei,ſucci portulacæ ana vnciam vnam,ouum integrum,ideſt,album & lutheum, miſce, para clyſterem,& inijce, à quo iniecto, infuſum paucis cum excrementis illico egeſsit:poſt ingreſſum vero nonum

num,ter ſua ſponte egeſsit,liquida citrina, omnia fœtidiſsima, tunc dormire cœpit, & aliquantulum guſtare,& pulſus recte percipiebantur,decimo,ab ebibito ſyrupo, & per clyſterem bis cõmoto aluo, frictiones exercebantur, & poſt ebibitum contuſum, pullæ carnes minutim conſciſſas, & iuri eiuſem miſtas, paucis cum panis aſſulis ſubtiliſsimis,cochleari comedebat & vini per interualla optime diluti:parũ pitiſabat, quo regimine habito, tertiodecimo, in pollutionem venit nocturnam,ſalutis verum ſigillum,quartodecimo, recte habuit,& nunc pancratice viuit,cæterum, vrina in vniuerſo hoc morbo, nunquam de ſe optimum præbuit indicium.

Curatio ſexageſimaſeptima, in qua agitur de καχεξία, id eſt,malo corporis habitu.

STAGNO reuerſum,Neocaſtrenſis Eminius, Ragusij me expectabat,cuius vxor iam aliquot mẽſes grauiter decumbebat,laborabat autem,vt eã viſa deprẽhendi, καχεξία, malo corporis habitu, eſt autẽ mulier hæc,nata annos quinquagintaquinque,pinguis,grauis, & ad inceſſum pigra, cuius oculorum palpebræ tumebant,& pedes,& manus inflatæ euadebant, quin & faſtidium eam deti nebat,& ſyncopi aliquando corripiebatur,vt niſi doctus medicus obuiam iret, certũ eſſet hanc in hydropem breui venturam, agebatur autem menſis Iulij,in quo vt noſtis,æſtus,& caniculares dies vigent, proinde omni vitæ ordine ſuo abnegato, qui in vniuerſum humidus & luxirioſus ſatis erat,breui meliꝰ habuit, continuo autem mulier thurca hæc vtitur balneis, prout omnes thurcæ vti ſolent,& in frequenti vſu habent, quæ non mediocris cauſa ad introducendum morbum hunc ſunt,vt omnes fatentur medici,vt enim aquæ dulcis balneum,huic fauet morbo,quia ipſum gignit,parturit,& cauſat,ita thermarum aquæ,eum curant,leuant,& abigunt.

abigunt, item, pro potu gelidam cōtinuo habet, hoc eſt, frigidam aquam, adiecto gelu, glacie dicta, quæ omnino interiora corrumpit, refrigerat, & imbecillitat, & eo magis æſtatis tempore, in quo interiora calido innato priua ſunt, & facilius obleduntur, nec æſtiualis caliditas ſufficiens eſt tantum reſiſtere, & eo magis aqua gelu refrigerata, hos imprimit effectus, ſi pluuiales eſſe contingat, & ciſterna collecta, & aſſeruata, frigidior nanque quam humanæ naturæ conueniat euadit, multum terreni in ſe habens, vnde ſtiptica cenſetur, quo fit, ad coercēdos fluxus eam medici continuo in vſu habemus, ob exceſsiuam nanque ſuam frigiditatem pectori, & ſpiritualibus membris pręcipue aduerſatur, & concoctionem impedit, & corrumpit, tam in ipſo vētriculo, quam etiā in iecinore, vnde καχεξία, potiſsimum oriri ſolet, & conſequens hydrops introduci: fontana igitur ſit decet pro potu continuo aqua, & ea quidem à ſole irradiata, vt Galenus in ſua doctrina ſępe docuit, & nos iis in Centuriis alias meminimus: quod ſi pluuialem aquam nonnulli doctorum hominum laudarunt, eam tanquam philoſophi contemplantur, non tanquam Medici in continuo potu hominibus euenientem conſiderantes accedit, nanque pluuiatilis aqua ad elementalem magis, ex noſtris quoq; medicis nonnulli aquam pluuiatilē cum laudarunt, eam tanquam futurum medicamentum, non tanquam pro potu conuenientem laudarunt. ſed de iis ſatis, ſi modo dixero, gelu & niuis antiquum uſum ſed deprauatiſsimum, pro potu ſtare, ut Seneca libr. 4. ſuarum naturalium quæſtionum deplorat, dicens propè finem; quid iſtas, inquis inceptias, quibus nec literatior fit quiſquam, nec melior, tam operoſe perſequeris; quomodo fiant niues dicis, cum multo magis ad nos dici à te pertineat, quomodo emendæ non ſint niues, & cætera. Abnegata igitur aqua, & eius uice, conceſſa huic thurcæ aqua decoctionis cinnamomi, quoniam uinum ei per religionem uetitum eſt, ac in totum uictus ratione ad ſic-

cum declinante conſtituta, ſolis clyſteribus tunc uſi ſumus, curantes per interualla uomitum prouocare; porro à medicamentis purgatoriis tunc fugiebamus, quo curãdi ordine intra octo dies, aſsiduo melle roſaceo colatitio, ebibito, ita recte habuit, ut ſe ſanam diceret, tũc uero oculorum palpebræ, & pedes, ac mauum extremæ partes detumuerunt, & frictionibus ſiccis utebatur, & ad potum decocti radicis cinarum deuenimus, præmiſſa leui per hieram picram Galeni purgatione; cuius potu, intra octo dies ita recte habuit, ut ab omni curatione deſtiterit. cæterum, aloe per ſe ſola, iecori obeſt, ut tradit Auicenna cum de Aſcite loquitur, fen. 14. libri tertii; præcipue calido iecori non frigido, ut Meſues, proprio capite, de aloe contendit. porro, mulier hæc, cum recte ualeret, & aſsiduo potui glaciei ſe dederit, & multis & uariis fructibus ueſceretur. denuo in morbum recidit, & ut audio obiit.

Curatio ſexageſimaoctaua, in qua agitur, de uarijs ſymptomatis ob laxatum uterum obortis; ſimulq; de epidemio morbo magnãm Europæ partem inficiente, breuiq; durante.

CVM apud Eneocaſtrum, hoc eſt, caſtellum nouũ, urbem Illyricam, ob numeroſum Hiſpanum militem, à thurcis in ea ocisſum, illuſtrem agerem, à Matheo Paſchoali nobili Catharenſi, pro recuperanda ſuæ nobilis uxoris ualetudine, ſum uocatus, diſtat autẽ Eneocaſtrum à Catharo urbe Venetorum imperio ſubiacẽte, decimoctauo lapide, ad quã accerſitus inuenio eam circa imum uentrem multa cum grauedine intenſe dolere, cum quo parum meiebat, ſed continuo egerere deſiderabat, cum tamen parum egerebat, quæ omnia ab utero male affecto & elapſo, ac ueſicæ urinariæ collũ, & rectum inteſtinum comprimente, euenire certis cõiecturis deprehendi, hæc nanq;, puellam nono menſe per-

pergrandem ſed laborioſe peperit, adeo ut inde eã mori omnes timerent, unde malũ hoc contraxit. cæterum, ſeptimo geſtationis mẽſe, mulier hæc multum ſanguinis per os uteri emiſit, forte quia puella calcitrauerat ut foras exiret, aut ſuo pondere ligamentum aliquod diſrumperat, ſed utcunq; reſtricto ſanguine, ad nonum menſem peruenit, in quo recte licet difficulter puellam peperit, unde ut dixi, male habere cœpit, ſed præcipue elapſo octauo uel nono à partu menſe, quo tempore ad imum uentrem intenſe, per interualla tamen dolebat, parum meiebat, ſemper egere deſiderabat, cum tamen parum egerebat, non febricitabat, ſed aliquando quadam præternaturali caliditate corripiebatur, & tunc nõ dormiebat, parum bibebat, nec lingua arida apparebat; porro, dolor hic crus ſiniſtrum ſæpe apprehendebat, de quo etiam maxime quærebatur, adeo ut de lapide in ueſica timor apud me eſſet. Curationem igitur pro ea iuuanda ſic odorior, & primo quia tunc dolebat, clyſterem iniiciendum curauimus, ex camomilla, anetho, & ſimilibus, adiunctis eum componentibus, quo nonnulla egeſsit, tandem ad fomentum anodinum filtro exceptum recurrimus, quibus dolor aliquãtulum acquieuit, unde ex pedis uena ſaphena dicta, ſanguinis uncias ſex demere iuſſi, & in aurora ſyrupum hunc ebibere. ℞. mellis roſati colatitii, unciam unam, aquę ſtillatitiæ florum camomillæ uncias quinque, miſce parum calidus propinetur, & ante cęnam tres horas iteretur, iis enim paucis, & optimo conſtituto uictus ordine exiccandi uires habẽte, intra tres dies à dolore libera euaſit, ut ſe ſanam clamaret & re uera ſtillatitia hæc camemellina pro iis ſimilibus doloribus ſedandis, tantum ualet, ut ſæpe incantamento tribuatur, quod ſi ad manus non habetur, decoctum ex eiſdem floribus parare iubeo, quod forte magis efficax pro hac eomplenda operatione habetur, tunc uero infuſa ut uterum roborarent, eiaculabantur ſyphone, & cerata exterius edmouebantur. ſed hac nobili matrona

perſa-

perſanatâ, Magnificus Dominicus Priolus, qui Catharo præſidebat, ad uxorem curandam me accerſit, quam capitis dolore grauedineq; ad fauces uſq; deſcendēte, non ſine febre laborantem inuenio, quia uero morbus non adeo contumax, & à robuſta natura propulſari poſſe uidebatur, eam tātum optimo uictus regimine propoſito, integræ ualetudini reſtituimus, ueluti nonnullos alios eodē fere morbo laborantes, ut Petrum Lardichium, & fullonis uxorem. Cæterum, Raguſium reuerſus, inuenio permultos tum ciues, tum peregrinos eodem ſimiliter infeſtatos; qui uero Ancona, Piſauroo, Venetiis, Ferraria, uenerant, omnes de hac grauedine, ac catarrhali affectione, querebantur; quam uniuerſaliter graſſatam affirmabant, unde credibile eſt; eam aeris intemperiem uniuerſalem fuiſſe, atq; uno in loco acerbius, quàm in alio ſęuiſſe, quemadmodum Meſſanæ contigiſſe accepimus, ubi eodem tēpore, ab eodem morbo permulti mortales extincti ſunt. Et fuit ſanè lues hæc perſimilis illi, quam introitu quintæ Centuriæ deſcripſimus, ut conferenti notum euadet; porro hæc nunc ita leuiter Dalmatas omnes, & Italos inuaſit, ut multis, medicorum opera neceſſaria non fuerit, quāquam perpauci fuerint, qui ab hoc cōtagio euaſerint, adeo ut mihi hic Raguſii contigerit quādam in domu, ſeptemdecim ſimul inuiſerē ægrotantes, qui omnes optima propoſita uictus ratione, breui abſq; medicamentorum propinatione ſani euaſerunt.

Curatio ſexageſimanona, in qua agitur, de febre continua coniuncta fluxui ventris.

Filius nobilis Petri Luchari, annos natus quatuordecim, temperatura pituitoſus coloris albini, quarta agebatur hebdomada, quòd febri continua cōiuncta fluxui uentris, laborabat, ad quem inuiſendum accerſitus, inuenio adoleſcentem hunc ob affectiones prædi-

prædictas,ita imbecillem, & uiribus deſtitutum, ut parum abfuerit,ſi uires non cõfeſtim reſtituerentur, quin intra biduum moreretur. proinde omni data opera; de fluxu conſtringendo ſoliciti fuimus,quoniam ut ex Galeno didiciſtis libro Artis curatiuæ ad Glauconem, & eius enarratore Auicenna, ultimo capite fen quartæ libri primi; ſi duó morbi in eodem homine pugnãtes habeant indicationes,tunc enim urgenti eſt inſiſtendum, ſed altero nequaquã neglecto, quod propter hoc dictũ uelim,quia medicus adoleſcentis curam habens, de uentris conſtrictione timebat,forte ne eo conſtricto,febris intenderetur, ſed hic non paruus medici huius error erat, quia cum uires in dies ob fluxum & ſpirituum defectionem imbecilliores euadebant, ſi nõ reſtringeretur, aut cohiberetur,ægrotus peſſum iret,& moreretur.Clyſterio igitur uno,uel altero reſtringendi uim habẽte iniecto,& ad os uentriculi admoto refrigerãte diaphinicone emplaſtro,ex Alexandri deſcriptione,ac conceſſo initio cibationis pauco diacidonite,fluxus fere ex toto reſtrictus eſt,& tunc uires ab eo quod erant antea non collabefactæ ſunt, ſed magis in dies ualidiores euadebant, quia bolus Armeniæ pallidus, coralium, margaritæ,& ſimilia,ſtillatitiæ capi,& contuſo, quibus in uictu utebatur auide, indebantur, unde paulatim uiribus inſtauratis,adoleſcens melius habere cœpit, & eo magis quo uinum guſtare cœpit, quod auidiſſime ebibebat, tunc poſt contuſum admiſtum ptiſanæ epotum , parum pulli minutim ſciſsi,guſtabat,adiunctis aſſulis panis,imbutis iure pulli,& tunc ſupra ebibebat,quibus,& nõnullis aliis paucis,adoleſcẽs hic ſanitatem obtinuit, ſed ita imbecillus,ut ad duos ſequẽtes menſes,ſolitas uires difficulter recuperarit,unde ego nõ raro occinebam illud Hippocratis,corpora quæ longo tempore extenuãtur, tarde reficiuntur.

Curatio ſeptuageſima, in qua agitur, de luxata inferiori mandibula, & breui ad locum ſuum reddita.

PVELLAE, quæ ad pilas agebat, & male habebat, poſt multum uomitum & crebram corporis & animi turbationem, cum oſcitaret repente inferior mandibula luxata eſt, nimia autẽ humiditate laxata particula, ex cancello mandibula exiuit, unde os apertum inuite permanſit, non ſine ingenti particulæ illius dolore, & animi deliquio. ad quã accedens poſt elapſum tertium diem, diligens chirurgus, puellæ ad pedes ſuos incuruatæ, mandibulam foras, eius pollice dextro intra os miſſo, altera manu mentum fortiter aprehendente, trahebat, ac ſic facile mandibulam ipſam ad locum ſuum rediit, non ſine mediocri artis gloria, præceſſerat autem iam fomentum ligamẽta laxans, ueluti poſt mandibulam reductam, ligans & conſtringens medicamentum, ut agendum docet Paulus Aegineta, libro ſuæ medicinæ ſexto, & Auicenna, fen quinta, libri quarti, capite ſeptimo.

Curatio ſeptuageſimaprima, in qua agitur, de febre continua abſque ſymptomatis, interficiente tamen.

MARINVS Gondulanus, nobilis Raguſęus, annos natus uiginti, quum ruri ageret, & multam paludoſam & cœnoſam biberet aquam, & peſſimis ueſceretur cibariis in febrem incidit continuam, ad quem uocatus ipſe, poſt uiginti dies ęgritudinis, eum diſtortum os habere deprehendi, liberaueram nanque iam ego iuuenem hunc à morbo gallico è memphi reuerſum. Cæterum, cum oris diſtorſio hæc nihil mali protendere uideretur, nec à medico, nec ab aſsiſtentibus forte perciperetur, quia auidiſsime comedebat, & caput non dolebat, nec de membro aliquo quàm de

ſplene

ſplene querebatur, nihilominus tamen oris illam diſtorſionem ego multifaciebam, & pro malo indicio eam habebam: dormiebat hic quoque non admodum tamen profunde, & aliquando delirabat, continuo hic febriebat, miti & abſque ſymptomatis febri, unde quietus fere ſemper manebat, cui uires tunc recte conſtabant, & aluus ſua ſponte reſpondebat, liquida, corrupta, fœtida, omnia mala, lotium optimum ſemper apparuit, & nebula quadam plenum, unde non mirari eſt, ſi tam medicus quàm aſsiſtentes oris diſtorſionem præterirent, & hunc recte ualeturum prædicerent, ſed contrario euenit, ut paulo inferius dicemus; nam huic bis ſanguis abunde per medicum aſsiſtentem extractus fuit, & manna in potu conceſſa. porro, ut noſcatis huic pulſus longi, lati, & alti erant, ſed neſcio quid conuulſiui & tremuli motus præ ſe ferebant, unde omnia hæc perpendens, ac æqua lance librans, iudico hunc ex hoc morbo moriturum, id quod poſtea octauo ſequenti die ita eueniſſe omnes uiderunt, in dies autem uires magis & magis labebantur, deficiebantve, & motus ille conuulſiuus accreſcebat, tunc frictiones, retractiones, cucurbitulæ, ac hirudines admotæ ſunt, ſed nihil iuuerunt, cum in dies motus ille tremulus creſcebat, & intendebatur, & quo magis creſcebat, eo magis uires imbecilles fiebant, & ægrotus ipſe magis per interualla delirabat, adeo ut ad palearum collectionem, & ſtragulorum plicaturam deuenerit, & conſequens ad obitum. Cibus huic ptiſana, & pulli contuſum ſimul miſtum erat, potus uero hordeacea. At, cum ſemel illi uinum ego concederem, quod ſummopere appetebat, & deſiderabat, recte dormiuit, & optime locutus fuit, cum tamen antea melancholice, & ſaturne habebat, immo egeſtiones tunc emendatiores, hoc eſt, minus corruptæ apparuere. cæterum, cum motus ille tremulus perſeueraret, timor erat, ne uinum in delirium accreſceret, qua de cauſa, ab eius propinatione abſtinuimus, quod forte præ cęteris

S rebus

rebus huic morbo iuuamentum afferret, quia ab aquarum turbidarum & lacuſtrium potu, ut dixi, potiſsimum originem traxerat, uos uero iudices ſtote, obiit autem trigeſimo die Auguſti. 1557. qui cum antea per biduum non erat loquutus oremone laborans, ante obitum tamen tres horas, loquutus eſt, & minxit, cuius lotium rubrum, craſſum, & turbulentum ad me delatum eſt, immo tunc illi ſanguis per hemorrhoides ex ſe multa in quantitate effluxit, inſtabat autem ut ex Philoſophia didiciſtis, ultimus naturæ conatus.

Curatio ſeptuageſimaſecunda, in qua agitur, de pulſu deficiente, eiusque intermiſsione in febre continua, à craſsis, & uiſcidis ſuccis, pendente.

IACOBVS Baſilius, nobilis Raguſæus, cum alias morbo gallico, & oculorum ſuffuſione laboraret, nunc febri continua uexatur, & ea quidem lenta & miti, pro qua leuanda, medicus ſanguinem primo extraxerat, & uaria adhibuerat remedia. cæterũ, hic cum ſit quadraginta quinque annorum, morbi huius ſucceſſu, ut ego ad eum accedens deprehendi, pulſus intermiſſionem habebat, ſingulis nanque quatuor uel quinque pulſationibus, arteria deficiebat, remorabatur, & detinebatur, & tempore duorum ictuum ſiue duarum pulſationum immobilis manebat, ſignũ ut à me iis in Centuriis audiſtis, malum, præſertim in febribus continuis, ut Curatione quadrageſimaquarta tertiæ Cẽturiæ perample ſum perſecutus, ubi ſi recte teneo, ex Galeno dixi, intermittentes pulſus in iuuenibus periculoſiores habentur, dein in pueris, cæteris minus periculoſi in ſenibus. Cæterum, cum intermiſsio pulſus huic euenerit ob arteriam à craſsis & malis ſuccis compreſſam, nõ uero ob uitalis facultatis imbecillitatem, non difficulter fuit eum breui liberare, ad cauſam unde mala affectio originem trahebat, attendendo; cor autem tunc robo-

roborauimus, & humores ab eo retraximus, quos poſtea attenuauimus, incidimus, & poſtea purgauimus, unde pulſus, ex hetherorhythmo, hoc eſt, multum à proportione & conſonantia diſtante, pararhythmus, & poſtea eurithmus, ideſt, conſonus, eſt factus, & ægrotus ipſe ex toto ſanus.

SCHOLIA.

RHYTHMVS *idem eſt quod conſonantia, ſiue proportio temporis ad tempus, ut ex Galeno libro tertio de dignoſcendis pulſibus percipitur, capite præcipue illo, cui titulus eſt, de dignoſcendis rhythmis, in quo & quæſitum abſoluit, antea ab eo propoſitum, libro primo eiuſdem uoluminis, uidelicet, quo modo applicanda ſit manus in arteriæ contractione, inquit igitur Galenus, quia iam in comparatione temporis diſtentionis cum contractionis tempore rhythmus conſiſtit prius paranda ſeparatim nobis utriuſque temporis notitia eſt. ex quibus Galeni uerbis ſatis clare euadit, quid ipſe per rhythmum in ſua doctrina intelligat, ut fuſius ex eodem capite percipitur, ut ſexcentos alios locos ſileam, in quibus omnibus, rhythmum uerſari circa quantitatem motus temporis, ait, quia ryhthmus aliud nihil eſt, quàm proportio temporis ad tempus, cuius partes ut tyrunculi exacte teneant cum Galenum percurrerint, placuit eas hic deſcribere, & in figurã redigere, quia uel Gal. referente, libello de pulſibus ad tyrones, rhythmorũ pertractatio difficilis admodum eſt, quare de re, in eo libro, de rhythmis, quia tyrones alloquebatur nihil quicquam ſcripſit, eos iam arte prouectos, remittens ad reliquos de pulſibus libros, ſcire igitur decet, ut inſtitutum perſequamur, quòd rhythmus duas habet differentias. ſ. eurithmum, id eſt, concinnum & proportionatum, & arithmum, ideſt, inconcinnum & diſporpotionatum, arithmus uero, tres quoque alias habet differentias. ſ. pararhythmum, hetherorhythmum, & ecrhythmum, eſt autem pararhythmus, qui mediocrem conſonantiæ, & proportioni optimæ propinquitatem habet, hetherorhythmus, qui multum à conſonantia diſcedit, ecrhythmus, qui in totum errat, & à conſonantia diſtrahitur, quæ omnia figura ſequenti facilius deprehendetis.*

Rhythmus

Rhythmus,
in pulſu ---- *eſt proportio temporis ad tempus.*

conſonus, & dicitur Græcis eurithmus.

diſſonus, arithmus dictus.

pararhythmus qui mediocriter conſonantia accedit.

hetherorhythmus qui multum à conſonantia diſcedit.

ecrhythmus, qui in totum errat, & à conſonantia diſtrahitur.

Cæterum, cum de rhythmis confuſe admodum Galenus ſcripſerit, nonnulli firmant eum nullibi clarius de eis ſermonem cõmiſiſſe, quàm libro ſecundo, de dignoſcendis pulſibus, capite ultimo, ubi præſertim quæſitum abſoluit, an puerorum pulſus debilior ſit, quàm ſenum pulſus, & Herophilum carpit, ex quo ut rem comprobet, ueſicas, utres, folles, uentres adducit, nos uero legite, & iudicate.

Curatio ſeptuageſimatertia, in qua agitur, de dyſenteria interficiente, quæ poſt polipos comeſtos euenit.

CVM Venetijs Raguſium menſe Septembri, promiſcue vt fieri ſolet, plures quodam myoparone nauigarent; Ecce ad Iaderam Dalmatiæ ciuitatẽ, quatuor uel quinque iuuenes facti ſocij, polipos piſces abunde comederunt, vnde omnes in fluxum ventris venerunt. & breui euaſerunt, ex eis tamen Aloiſius Raguſæus mercator, illico iñ dyſenteriam deuenit, ſanguinẽ nanque

nanque cum excrementis,comitante ingenti inteſtinorũ dolore,egerere cœpit,unde morbus in dies grauior factus,Ragufium venit,ad quem inuiſendum accerſitus ego,eum totum ad tactum algeſcentẽ,interioribus eius nimia caliditate flagrantibus,vt ex eius atra lingua, & excrementis, percipiebatur,comperio, nam huius pulſus vix percipiebantur,cum quibus recte loquebatur,& omnia quæ illi offerebantur, comedebat, cæterum, ea quæ egerebat,nigra,& virida,ac veluti ea quæ à corpore mortuo decidi ſolent, conſpiciebantur, ut ea omnia tanquam tabum quis dixerat, proinde à præſagio habito,quòd hic breui moriturus eſſet, vt tertio ſequẽti die ita eueniſſe omnes uiderunt, bona venia diſceſsimus, Hippocratis conſilio muniti, deplorati ſolis præſagiis ſunt dimittendi,ne tamen immiſericordes uideamur, ſi iterum ad eos ſic deploratos inuiſendos uocamur, eos inuiſendos tenemur,ne forte quoque ipſi in deſperationem veniant,item quia non raro in arte medica mirabilia contingunt.

Curatio ſeptuageſimaquarta,in qua agitur de uerme longo quatuor cubitorum per os eiecto,ſimul & Hippocrates enarratur.

MVLIER Illyrica cum recte ualeret,vermem latum longitudinis quatuor cubitorum, per os, præcedente tuſsicula uiuum eiecit, quem uermem ad me uidendum chirurgici attulerunt, ſed emortuum iam;erat autem vermis is admirandus,nunquam antea ſimilis à me uiſus,longitudinis, ut dixi, quatuor cubitorum,latitudinis paruæ, & forte ſemiunguis exigui,coloris albiſsimi,ſubſtantiæ inteſtinorum, & neſcio quid ſpolij colubrini præ ſe ferentis. Nam huius caput uerrucoſum erat & album,ex quo corpus latum procedebat,& quo magis ad caudam accedebat, eo ſtrictius euadebat,erat autem uermis hic unum tantum corpus,

diuiſiones tamen plures habens.Huius nanque lati lumbrici portiunculæ,ſemina cucurbitæ, præ ſe ferunt, qui intra ſe nihil continere ob corporis ſui lati compreſsionem uidetur,unde Hippocrates libro quarto de morbis eum intra inteſtina non fætare cõtra alios medicos, eui dentiſsimis rationibus probauit,duobus præcipuis, prima quarum,aliorum contrarium affirmantium deſtruit fundamentum:dicebant nanque ante Hippocratem medici,latum hunc lumbricum,quem tæniam,id eſt,faſciã, appellare ſolent,intra inteſtina fætare,& quod ita eſſet, probant,quia homo qui hunc intra ſe habet uermem,ſæpe uermes paruos egerit,cucumeris ſemen præ ſe ferentes,quos genituram lati huius lumbrici eſſe,omnino cõtendebant,quibus Hippocrates diuinitus reſpõdet,paruos illos lumbricos eiectos non lati lumbrici geniturã eſſe,ſed potius portiunculas eius abruptas,quæ ut dixi, & figura atteſtatur,cucumeris aut cucurbitæ ſemina præ ſe ferunt,magnitudine,& figura,aut uerius ſpeciem ipſius lati lumbrici,quæ qualis alba inteſtinorũ raſura eſt, & quod ita ſe res habeat,ſecunda eius ratio firmat,á nemine quod bona doctorum hominum pace dixerim,huc uſque intellecta, & eſt probans,quod latus lumbricus intra inteſtina nõ fætat,quam Hippocrates ab ipſo corpore lumbrici deſumit, quia uermis hic ita compreſſus eſt,ut nullam habeat loci capacitatem gignendi uermes ita enim Hippocrates loquitur,nam homo qui latum lũbricum habet,uelut cucumeris ſemen excernit,alias atque alias,una cũ ſtercore ipſo, & ſunt homines qui hoc lumbrici partus eſſe dicunt,mihi vero non recte dicere uidentur,qui talia dicunt,nec enim ab uno animali tot pulli generari poſſunt,neque eſt loci in inteſtino capacitas,ut partus educare queant.hactenus Hippocrates, cuius ultima uerba ipſum nimium faciunt ueracem,quæ aiunt,neq; eſt loci in inteſtino capacitas,ut partus educare queant,quæ uerba ſic intelligenda ueniunt,uermes lati ij cum compreſsi,& ſtricti admodum ſint, nec habeant

ant intra ſe locum capacẽ in quo fœtare poſſent, aut geniturám continere, aut partus educare, conſequens eſt, impoſsibile ſit intra fœtificent, aut genituram habeant, ſed quod ita Hippocrates intelligẽdus ſit, uermis huiús corpuſculum ſatis compreſſum & capacitatis priuum, ſatis clamat, item, quia abſurdum eſſet aſſerere, in hominis inteſtino non eſſe locum capacem in quo lati ij lumbrici, etiam ſi tricenum pedum eſſent, ut aliquando uiſi ſunt & Plinius refert, libro undecimo ſuæ natur. hiſtor. ſuos educare queant partus, ſed Hippocrates, ut qui uerisſimis, & indubitatis utitur rationibus, de uentre, & loco uermis, generationi inepto loquitur, ut qui codicẽ Græcum percurrit, nobiſcum alacrius ſentiet, cæterũ, ut uermis is latus non fœtificat, ita rotundus maxime, vt curatione ſexta, centuriæ primæ, & curatione. 46. quinte elapſæ, meminimus, quos locos legere ne graueris, ut huius tractationis exactam teneas notitiam, & Paulum & Aetium, Hallucinatos deprehendas. cæterum mulier hæc de qua agimus, ut nobis refert, non integrum extraxit per os lumbricum hunc, ſed magis abruptum, infima in parte, pro quo deponendo, & ne in ſimilium generationem deueniat, rebus neceſſariis ſæpe à nobis ijs in libris inculcatis, uſi ſumus, & recte habet.

Curatio ſeptuageſimaquinta, in qua agitur, de febre cõtinua cum exanthematis.

FILIA Petri Luchari, nobilis Raguſæi, annos nata ſexdecim, cum noctu fulgura, & cadentia fulmina peraudiret, territa, ac timore percita, male habere cœpit, nam cum menſes conſuetos ſuos, ad octo dies, & eos quidem copioſos, habere ſolita eſſet, tunc cum ſecundus eorum fluxionis ageretur dies, retenti, & ex toto ſuppreſsi ſunt, unde febris continua orta eſt, quam comitantur uentris fluxus, dolor uentriculi, & inteſtinorum ad pectinem uſque, peruigilium, linguæ ari-

ditas, aliquali cum ſiti, ad oblata mediocriter ſe habebat,& uires utcunque conſtabant, eſt autem puella hæc temperatura biliofa, & optimi habitus, pro qua iuuanda, illi unciæ ſanguinis quinque, primo extractæ ſunt ex pedis uena, ſaphena dicta, ad quam accitus ego ſexto die decubitus, omnia dicta puellam hanc pati comperio, cũ quibus omnibus uaria per uniuerſum corpus expanſa exanthemata pati, deprehendo, eiſdem nondum à medico eam gubernante, aut aſsiſtentibus, animaduerſis, pro ſalute igitur puellæ, proponitur, an ſanguinis miſſio repetenda ſit, uel eius uice pharmacum unum uel alterum ſit propinandum,& quod ſanguis ſit mittendus. febris continua poſtulat, quæ ob retentos menſes multos orta eſt, ſolebat nanque puella hæc, per octo continuos dies, ſuos conſuetos habere menſes,& eos quidẽ copioſos, pręcipue ultimis diebus horum octo, ob quorum ſuppreſsionem, uentriculi quoque & inteſtinorum dolor obortus eſt, & cætera citata, adſtipulatur tempus conueniens, agimus nanq; prioribus diebus menſis ſeptembris, quin & ipſa ætas, corporis habitudo, temperies, immo quòd elapſo die, hoc eſt, quinto ab ipſo morbi initio, ſanguinis fluxus per nares erũpi cœpit, item quòd exanthemata rubricantia multa erant, & eorum nonnulla ad nates craſſa, ut uariolas eſſe diceres, nec uires ab hac chorea eliminabantur, quia mediocriter uigebant, quin & lotium rubrum non adeo tamen craſſum hoc efflagitabat, nec prima ſanguinis miſsio, hanc ſecundam impediebat, quia parua fuerat quantitate, ut iure dicendnm ſit, ſanguinẽ eſſe mittendum, ſed ij contrarias & duras partes habent, ut quæ tueantur, ſanguinem non eſſe mittendum, & iis fulciuntur rationibus, quia præter quod ſanguis extractus iam fuerat, uenter ſingulis diebus, bis & ter reſpõdebat, qui fluxus ſanguinis miſsionem prohibebat, item, quia exãthemata foras aparuerant, & eſſet uenenoſam materiam intus reuocare, quibus adde, quòd ſi natura per nares fluxum ſanguinis

nis tentauerat, id uel Hippocrate teſte, peſsimum eſt indicium, dicente ipſo, libro primo prorrhetici, ſtilla ſanguinis per nares, peſsimum indicium, indicat enim ut Galenus in fine enarrationis primæ ait, naturæ imbecillitatem, quæ tentare ſed non completam uacuationem peragere ualet, non igitur ſanguis mittendus eſt, ſed ſanguinis miſsione uice, forte mãna aut rhabarbarum exhibendum erat, quia natura per inferiora tentauerat materiam eam pellere, aut ſatius eſſet tunc temporis ſuper ſtare, & nihil quicquam agere, quoniã ſatis agitur quoties oportuno tempore, ab omni opera ſuperſedetur, porro, qui contendebant de ſanguine emittendo, uariabant, alii ex pede contendentes, alij uero potius ex brachio conteſtantes, nec deerant utriuſque rationes, demum concluſum fuit, non ſine ingenti errore, quod ſanguis per plures diſſeminatas cucurbitulas ad ſcapulas, coſtas, & nates, ſecta cute, extraheretur. fuit igitur ſanguis per eas ad uncias quinque extractus, & poſtea duas horas, cœnata eſt, ptiſanæ duas partes, alteri pulli contuſo admiſtas, & pro potu ius pulli non adeo cocti habebat. Cæterum, ut diu, & noctu per interualla aliquid guſtaret, rotulum unum uel alterum deſcriptũ eſt. ℞. ſpecierum diarhodonis abbatis, diamargaritonis frigidi, ana ſcrop. 2. ſpecierum trium ſantalorum drachmã mediam, cum ſaccharo ad ignem fiant rotuli drachmales, & ut ſupra bibat, ℞. aquarum endiuiæ, capillorum ueneris, ana libram unam, iulebi uiolacei, unciam unã, miſce, ex quo bibat ad lubitum: porro, ea nocte aliquantulum dormiuit, & circa os uentriculi doluit, pro quo ſedando dolore, aſsiſtentes mulieres abſinthium calidũ uentriculo admouerunt, & melius habuit, tunc in aurora ad eam de more accedens, eam melius ualere inueni, pulſus rectius conſtabant, in lotio hypoſtaſis ſiue nebula pendebat, & exanthemata imminuta fuere, tunc clyſter paratus eſt, ex decocto camomillæ, & anethi, & cæteris eum perficientibus, & uentriculus illitus, oleo abſinthino,

no,& cotoneorum ſimul pauca adiecta cera,quibus dolor aliquantulum quieuit, ſequenti uero die, ex cōtinua maligna,& male morigerata,duplex tertiāa facta eſt,& dolores ex toto quieuerunt,ſed tunc ęgra ipſa,ob humorem acredinem, pruritum & lancinationem in ano & uulua perſentiebat,& lamentabatur,quæ partes unguēto roſaceo,& populeo ſimul, inunctæ ſunt, & immunes manſerunt, ſed & clyſteres tunc ex hordeacea, & oleo roſaceo, adiecta caſia extracta, parabantur,& ſyrupos refrigerantes bibebat, demum venter ex ſe nono die in aurora commotus eſt, & bilem meram egeſsit tandem ueſperi ſudauit copioſe,& febri fere libera ea nocte māſit,ſed denuo febris rediit ita affligens ut primo,& uenter bis & ter reſpondebat,aquoſa & citrina, quæ omnia euenere ob errorem commiſſum, quia uice extrahendi ſanguinem per uenæ ſectionem,per cucurbitulas fuerit extractus, unde tunc coacti ſumus, uenam in brachij curuatura aperire, & ſanguinem mittere, ex quo extracto,melius habere uiſa eſt,tandem concoctione optima apparente, conceſſum illi fuit pharmacum ex manna & rhabarbaro concinnatum, quo recte purgata eſt, tandē morbus imminui cœpit, & ad aliquot dies ægra ipſa ſanata eſt, dubio procul,morbus hic breuior foret, ſi modo quando per cucurbitulas ſanguis fuit extractus, per uenæ apertionem eſſet miſſus,cum ut dixi,morbus hic à ſanguinis copioſi retentione euenerat: cætera conſulto præterimus, quoniam ut Galenus ait, libro tertio methodi medendi, curatio nulla ad unguem ſcribi poteſt, & eo magis, quia nos tantum eas morborum curandorum partes perſequimur, quæ enarratione dignæ nobis uidentur,cæteras ſubticendo.

Curatio ſeptuageſimaſexta, in qua agitur, de febre oblonga & miti, abſque ſymptomatis, ab obſtructionibus meſeraicarum uenarum, pendente.

STEPHANVS Gozius, nobilis & magnificus Raguſæus, annos natus quinquaginta, poſt elapſos ſexaginta dies ægritudinis, in quam bis reciderat, male habebat, ad quē uocatus ipſe, eum febrem continuā, mitem, & lentam, abſque ſymptomatis aliquibus, pati deprehendo, illi nanque pulſus imbecilles ſatis erant, & corporis impotentia ingens, ut pedibus ſtare uix poterat, bis, & ter, ex ſe quotidie egerebat, cum quibus optime, & auide comedat, & bibebat, & mediocriter dormiebat, pendebāt autem febres hæ, ex obſtructionibus meſeraicarum, ut ex chiloſis & humidis, ac male compactis egeſtionibus, deprehendebamus, ueluti ex earum meſeraicarum duritie, ut febres has accidentales appellare, à ratione diſſonum non eſſet, quæ omnia, comitabatur color non tantum faciei ſed totius corporis citrinus, & flatus in uentre quidam aquoſitati admiſti, quos cum uentrem comprimebamus, facile percipiebamus, audiebamusve. ut igitur ab omnibus iis affectionibus generoſus uir hic, liber euadat, neq; in eas amplius recidat, vniuerſus noſter conatus, in reſerandis & aperiendis meſeraicarum obſtructionibus, uerſatus eſt, tam intus ebibitis, quàm extra admotis, proinde, uictum ſic illi inſtituimus. Nam in prandio hora decimaquinta, æquas portiunculas ſimul miſtas ptiſanæ optime cōcinnatæ, & pulli contuſi, primo incocti capillo ueneris & petroſelino uulgari, quas gabata mediocris continebat ebibebat, dein uero parum carnis turturis iurulētæ, aut perdicis, aut pulli eiſdem herbis coctæ, & minutim ſciſſæ, adiectis ſubtilibus quibuſdam panis optimi aſſulis, pauculo iure ſimul miſtis cochleari auidiſsime comedebat, & tunc bis uini potum repetebat, non niſi albi & optimi,

ptimi, aqua decoctionis capillorum ueneris,& aliquãdo radicum petroſelini uulgaris, diluti, & ultimo, pauculo diacitonite ſacchareo prandium claudebat, nec ſupra bibebat, quæ omnia ut audiſtis, in cœna, hora uigeſimatertia, vel vigeſimaquarta, repetebat. quantum vero ad medicinalia, ſcire decet, quòd in aurora ſyrupi uice, gabatam iure plenam in qua incoctæ erant cicorea, capillus ueneris & radix petroſelini, bibebat, id quod ad octo uel decem dies ſequutus eſt, poſtea vero, huius uice, ſyrupum bizantinum & acetoſum de radicibus, & de capillis ueneris, æquis portionibus, dilutis prædicto decocto ebibebat, & extra uenter illinebatur unguẽto ex ſuccis deopilante, quod ſæpe iis in curationibus memoriæ comendauimus. elapſis uero quindecim diebus, in quibus uires aliquantulum refectæ ſunt, ſyrupo prædicto adiiciebamus decoctum citatũ in quo infuſum erat rhabarbarum ad ſcriptulos duos, & nõnunquã ad drachmam integram, quo per interualla ter ebibito multa pituitoſa uiſcida, & linoſa craſſa, egeſsit, & bene habuit, deinceps uero febris imminui cœpit, adeo ut ad quinq; ſequentes dies ex toto defecerit, tunc uero potum contuſi & ptiſanæ prætermiſit, & turture iurulenta qua maxime delectabatur ueſcebatur, aliquando perdice incocta iure capi, uel pulli. ſed audi, quod tunc, uice ſyrupi, reficientis ſiue reſtaurantis dicti, portiunculam in aurora comedebat, & poſtea gabatam plenam optimi iuris capi iunioris ſupra bibebat, cuius reſtaurantis alterã portiunculam, cum primum prandere aut cœnare uellet, comedebat, habet autem reſtaurans confectio, ſic; ℞. pulpæ capi, uncias quatuor, ſeminum quatuor frigidorum maiorum, omnium unciam unam, amygdalarum dulcium mundatarum, pineorum præparatorum, piſtaciorum, ana drach. tres, ſpecierum diamoſci dulcis ſcriptulum unum, ſpecierum diarhodonis abbatis, drach. mediam, margaritarum præparatarum, coralorum præparatorum ana drach. mediam, ſacchari fini diſſoluti cũ

aqua

aqua roſacea, uncias octo, ſecundum artis miniſterium, fiat confectio reſtaurans, in morſulis teneris, in eũ modum quo parari ſolet ſauonea, ſinguli ternas pendentes drachmas; quorũ unum in aurora ut dixi, comedebat, & ſupra bibebat capi iuris optimi ſcutulam, & cũ prandium aggrediebatur, alterum, ueluti initio cœnæ aliũ, quibus, ſtante opimo uictu, intra aliquot dies ad uires ſuas ſolitas redditus eſt: meminiſſe tamẽ decet, quòd in hoc morbo raro, niſi lauante uno uel altro clyſteri, uſi ſumus, item, quòd ægrotus hic, carnes intinctu acrium ceraſorum ſaccharo confecto, guſtabat, ſed poſtea meis monitis hoc alio uſus eſt ſapore, ℞. iecur unum uel alterum pulli coctum, quod in marmoreo mortario tere, cui adde, amygdalas albas ſex, medullæ panis parum, cinnamomi drachmam mediam, ſucci agreſtæ, quantum ad componendum ſufficit, miſce para intinctum, ſaporẽ dictum. Cæterum, cum primum ambulare cœpit, aerem meis monitis mutauit.

Curatio ſeptuageſimaſeptima, in qua agitur, de diſtillatione ad pectus deſcendente, ſimulq; de ventriculi & lienis obſtructionibus, & errore medici.

IOSEPHVS Gozius, nobilis Raguſæus, temperatura bilioſus, gracilis, collum oblongum habens, pectus ſtrictum ſatis, cum ætatis ſuæ annos ageret trigintaquinque, catarrho, à capite ad pectus deſcendente laborabat, unde & tuſsiebat, & aliquantulum febriebat: ad quem accedens medicus quidam, & conſiderãs ęgrotum prædictis cum affectionibus, obſtructiones circa ſtomachum & ſplenem pati, ſyrupum deobſtruentem, & aperientem nimium deſcripſit, ueluti inunctionẽ quandam calidam quoque, unde humor calidus à capite calido, facilius ruebat, & ſpiritualia membra ualidius offendebat, adeo ut tuſsis crebrior acreuerit, ita ut in pectore ipſo uena diſrumpi cœperit, & ſanguis ex ea per os

efflui,

effluí,quapropter uocatus ego ad eum,& omnia perpẽdens, noto,medicum illum attendiſſe potius ad ventriculi & ſplenis obſtructiones , quàm ad humorem à capite in pectus deſcendentem , unde oximel, & ſyrupum de hyſſopo , huic concedebat,quo factum eſt, ut humores magis ſubtiliati , magis ad pectus deſcenderent , & ſymptomata omnia grauiora euaderent,quapropter abnegatis omnibus per medicum illum conceſsis , quæ calida & aperiendi uim habebant, & introductis rebus frigidis,intra triduum, ita ægrotus ualere dixit,ac ſi ab inferis reuocatus fuerit , nam cũ antea multum tuſsiebat, & uiſcida & ſanguinolenta ſpueret , ut ea omnia è corpore tabido deciſſa quis diceret , tunc parum uel nihil tuſsiebat , & parum excreabat,ſed illud quidem album, aquam ſuper natans , nihil tabitudinis præſeferens , ſed & febris immiui cœpit , & eo magis poſt adplicitas ad ſcapulas cucurbitulas,per quas ſanguis abũde extractus fuit , ſed tunc pulli contuſum cum ptiſana hic pro uictu habebat , & abſtemius,ordeacea aqua contentus in potu euadebat,& ſyrupum uiolaceum & roſaceum ex roſis ſiccis deglutiebat, ſed in ore diadragachantum cum bolo armeno diu habebat , & per interualla , eclegma ſiue lambetiuum ex althæa,ſimplex,guſtabat, quod ueluti ex farfara parari ſolet,paratur autẽ eclegma ex althęa , ſic , althęæ ſiue hibiſci radices recentes incoque,ac eas optime tere,& per ſetatium ſiue tamiſium, traiicito , & ſaccharo aqua violacea diſſoluto,eas excipito, & eclegma parato,ſiue lambetiuum,iis enim ut dixi,is bene habuit, qua de re amplius obedire noluit.cæterum, cum hæc literis mandarem , ecce quidam catarrho affectus , ut ex eius libello apparet,ad manus meas peruenit , qui pueriliter ſatis,catarrho ĩ frigido cauterium abnegat,ſed qua ratione,ipſe ignorat,proinde iuuenibus iis nulla experientia ſuffultis,nulla danda erat ſcribendi, circa res graues & periculum minitantes authoritas, quod ſi illis,ut ſenioribus & in arte medica experientiſsimis, æqua da-

tur

tur ſcribendi licentia, uos à ſimili eorum doctrina abſtinete, quia illis ſatis ſuperque erat de elementis inquirere, non uero de rebus difficillimis, ad opus condeſcendẽtibus, iudiciumq́ ſuum ferre.

Curatio ſeptuageſimaoctaua, in qua agitur, de dolore uentriculi à multa uiſcida pituita, oborto.

VIGENTE diuite autumno, Nobilis mulier, & forte mater Iunij Georgij patritij Raguſæi, nata annos quinque ſupra quinquaginta, cum Ruri apud Chupaniam ageret, & fabis omnino, ut ex Galeno noſtis, flatuoſis, & fructibus uarijs ueſceretur, de ingenti dolore oris uentriculi, conqueſta eſt, pro quo abigendo, uaria ibidem à mulierculis machinata ſunt remedia, cæterum, cũ in dies peius ualeret, & acrius à dolore cruciaretur, Raguſium ſe contulit, ad quam uocatus ipſe, inuenio mulierem hanc de dolore iſto conqueri, qui à multa uiſcida & flatuoſa pituita ortum traxerat, pro quo leuando, uomitus uariis medicamentis fuit irritatus, quibus nunquam ſcopum obtinuit, & fomenta uaria ſunt admota, & oleum neſcio quale in potu exhibitum, & cucurbitulæ umbilico admotæ, & clyſteria ſiue infuſa quã plurima iniecta, ſed ut dixi, abſque profectu ullo, cũ dolor grauius ſemper affligerat, proinde omnia hæc conſiderans, & ſtomachi temperaturam frigidam & humidã, doloremque ualde & continuo offendentem, qui ad cor forte properabat, & thoracis bonam partem occupabat de quo Auicenna fen. 13. libri tertij, inquit, & quandoque moritur ægrotus confeſtim propter aduentum doloris ad cor. data omni diligentia, uomitorium hoc medicamentum parare iubeo, quod habet. ℞. ſtillatitiæ aquæ, floris camomillæ, libram unam, oximellitis unciam unam, agarici albi, optime puluerizati, drachmam unam miſce, & tepidum totum propinato, à quo ebibito, breui in uomitum ſoluta fuit, id quod antea nullis medicamentis

mentis couſequuta fuerat,unde cum de obitu timeret, ſe euaſuram ab hoc morbo credidit,uomuit autem pitui tam ita uiſcidam,ut ligno apprehenſam, eam ex alto tenerem,nec enim ſemel uomuit, ſed bis poſtea, pituitæ dictæ iuſtam quantitatem,& ut ea tunc aſsiſtentibus referebat,dolore alleuiata erat, nec ita eo lancinabatur, ſed tunc clyſterem iniiciendum curaui hunc. ℞.anethi, camomillæ, betonicæ, ſtœchados,ana pugillum unum, centauri minoris,ſeminis lini,fænugræci, ana pugillum medium,cumini,ameos,cari, ana drachmas duas, in libris tribus aquæ,fiat decoctio ſufficiens,& coletur.
℞. prædicti decocti,libram unam & mediam, olei anethini,camomillini,ana uncias duas,mellis roſati colati, unciam unam & mediam,hierę picrę,drachmas tres,dia phiniconis,drachmas ſex,oui uitellum unum,ſalis drach mam unam & alterius mediam, miſce fac clyſterem, & iniice,quo aluus parum reſpondit,cæterum, interea dũ hæc operabantur,ut dolor ex toto leuaretur,fomentum parabatur hoc. ℞. anethi,camomillæ, meliloti,betonicæ,rutæ,ſtœchados,calamenti,maiorannæ,abſinthij, men thæ,cẽtaurij minoris,ana pugillum unum,ſeminis fœniculi,apij,cumini,ameos,dauci,ana drachmas duas,ſemi nis lini,fœnugræci, radicis althęæ,ſpicę celticæ iam ho die officinis ſatis notæ & uulgatæ,ana pugillum mediũ, in libris duodecim aquæ,fiat decoctio ſufficiens, pro fo mento,ex quo imbuta ſpõgia noua,uel filtrũ, ſæpe appli cabatur,& recte ſentiebat, poſtea uero, locus affectus dolore,linimento ſequenti inungebatur. ℞.olei keiri, ſpicæ nardi,anethini,ana unciam mediam,ceræ parum, ad ignem miſce,fiat linimentum,iis enim ea nocte leuiter trãſegit,& dormiuit,parum cœnata eſt,& illud quidem ius pulli pauco minuto pane exceptum,nõ niſi exiguo cinnamomo adiecto,pro potu uero aquam incoctã aniſorum ſemine habebat, in aurora uero ad eam accedens,eam melius habere deprehendi, tunc uero bolum ex ſpeciebus hieræ picræ Galeni, pauco oximellite exceptum,

ceptum,deglutiuit,à quo elapſa hora,panatelã iure pulli paratam,comedit,& poſtea elapſis quinis horis, contuſum ex pullo bibit,& ouum ſorbile ſuper ingeſsit, & parum uini generoſi,aqua cinnamomi & aniſorum dilu ti pitiſſauit,& recte habuit,porro,ut uentriculus roboraretur,ſequenti die,rotulos ſic deſcripſimus. ℞. ſpecierum aromatici roſati,drachmam mediam,ſpecierum diambræ, ſcriptulum unum,cum ſaccharo, quantum ratio pharmacentica poſtulat,miſce,fac rotulos pendẽtes ſingulos,ſingulas drachmas,& alterius mediam, ex quibus in aurora unum guſtabat,& ſupra parum uini gene roſi bibebat,huius tamen confectionis loco,ſolet propinari electarium de baccis lauri, tantopere à Raſi,libro nono ad Regem Almanſorem dicato, laudatum, ueluti theriaca,aut mitridathica antidotus,aut terebẽthina uera,non lota,pondere ſemiunciæ,ſupra ebibito pauco uino generoſo,aut cretenſi,aut aqua ardente dicta,uel uitæ,uel horum uice,parari ſolet electarium ſequẽs, quod habet. ℞.pulueris radicis peoniæ drachmam unam,cinnamomi optimi,garyophyllorum, nucis moſchatæ, ana drachmam mediam, macis, cubebarum, ana ſcriptulos duos,ligni aloes electi, ſpecierum aromatici roſacei, ſpecierum diambræ,ana ſcriptulum unum, gingiberis albi,ſcriptulum medium, maſtichis, grana ſex, theriaces optimæ,drachmam unam & alterius mediã,omnia melle roſaceo colatitio excipiantur,& ad ignem fiat confectio ad formam confectionis opiatæ, ſecundum ordinẽ pharmacopolium,ex quo ieiuno ſtomacho, drachmam integram deglutiat,& nihil ſupra bibat:cæterum,ex uarijs, quæ extra admoueri ſolent, hoc communiſsimum, & ſatis uulgare eſt, non contemnendum emplaſtrum, flatus digerens & reſoluens.℞.lanam, quam pannorum tonſores ex pãno cocco infecto,demere ſolent, pondere ſemilibræ,cui adde,mellis tantundem,& miſce,ac poſtea ad ignem calenti,ſuper adde, pulueris gingiberis, galangæ,cinnamomi,cubebarum,ana drachmam unam,

ſeminis aniſorum, fœniculi, apij, ameos, ana drac. duas, miſce & fiat emplaſtrum, & calidum admoue, diſſoluit namque flatus, & humores domat frigidos.

SCHOLIA.

PERICVLOSVS *admodum oris uentriculi dolor eſt, & eo magis, quo cordis regionem occupauerit, pro quo leuando, cum pependerit à flatuoſo & frigido humore, uomitus omnino irritandus eſt, quem nos omni diligentia euocauimus: ſed audi, ſolent practici inter habitas obſeruationes pro irritando uomitu, cōmendare, ut uentris lenitio præcedat uomitum, ut ex Auicenna eliciunt fen quarta, libri primi, capite undecimo, quem ordinem nos non ſequuti ſumus, nec ſeruauimus, quia anteà multa præceſſerant remedia, item, quia regula illa ſeruari debet, quoties acribus & potentibus uomitoriis uſi fuerimus. ſecus autem, quoties lenioribus, ut nunc uſi ſumus, ut ex Auicenna quoque, prædicto loco, quiſque doctus & ſenſatus deprehendet medicus, & ſcire decet, quòd ſi dolor hic perſeuer arat, coacti eramus in potu, unam uel alteram antidoti philonij tharſenſis, aut requiei Nicholai, drachmam dare, poſtea uero ad cauſam recurrere, id eſt, ad materiam pituitoſam uiſcidam, flatulentam, eam incidendo, ſubtiliando, & pellendo, dein uero membrum ad contrarium alterando, & roborando, præſertim cerato, uel emplaſtro, ex uarijs ad rem facientibus, aut culcitrula ex aromatis, abſinthio, & ſimilibus conſita: ſed ultimo in hoc caſu, ut uentriculus calidus ſeruetur, nec in hāc malam affectionem labatur, uti ſolent pelle oloris, cigni dicti, aut uulturis, aut auis tardæ aut anſeris ſaginati, rectè apparata, prout Venetijs, Ferrariæ, & uarijs aliis locis, uendi ſolet.*

Curatio ſeptuageſimanona, in qua agitur, de dolore ſtomachi, in tertianæ paroxiſmo affligente.

PER oportune monachus lignipes iuuenis ex Stagno ciuitate, grauiter tertiana correptus ad nos uenit, Qui cum paroxiſmo corripi incipiebat, ita uentriculi dolore cruciari quoq; incipiebat, ut alta uoce ad mediam horam clamaret, qui dolor non aliunde quàm à bile acri ex iecore ad uentriculum fluxa, ortum trahebat, quæ ſua acredine, & mordacitate dolorem

lorem inferebat, proinde nos cauſam morbi tenentes, eā clyſteribus ante paroxiſmum horam unā uel alteram immiſſis, diuertendā curabamus, & buccellā panis comedendā elargiebamur, intinctam ſucco granatorū acetoſorum, aut robo berberorum, aut ribes, aut ſucco cotoneorum auſterorum, aut malorum acidorum, aut oxiſaccharà ſimplici, aut robo myrtillorum, aut aliquo horum ſimilium, nec minus tunc uentriculus roborabatur linimento parato oleo myrtino, roſaceo, & cotoneorum, in quibus ut ars docet, maſtichis & thuris parum primo inferbuerat, & colatura facta, prædictis oleis miſcebatur pulueris roſarum rubearum non completarum, coralorum, coriandrorum præparatorum & pauca cera alba linimentum parabatur, cuius uices ſupplēt uaria alia ſilentio à nobis prætermiſſa, ſed iis monachus hic melius habuit, & præparata materia, ac expulſa, & iecore, & ſpina dorſi, nonnullis frigidis, cōtemperatis, à dolore liber factus fuit, morbus tamen ad aliquot dies perſeuerauit, qui poſtea errando in quartanam mutatus eſt. cæterum, cum hæc percurro, in mentem uenit olim quidā, qui cum male de ſtomachi dolore quęreretur, & pro ſua ſalute me accerſiri curaret; ecce interea dum ad alios diuerto ægrotantes, muliercula aſsiſtens hunc ſolo calente pane diſſecto, & ſtomacho adplicito, eum ſanauit, ut poſtea mea opera non indiguerit. erat. n. dolor hic, forte ab intemperie frigida, abſque materia ueniens, & re uera, panis hic à furno recens extractus in hoc caſu, multum ualet, ueluti ſi à caliditate dolor euenerit, prædictus panis aceto acerrimo imbutus applicitus fuerit; quod opus quoque, malum punicum aceto tabefactum, & admotum, complere expertus ſum, uarie igitur morbi, pro uaria eorum cauſa, curari debent.

T 2 Curatio

Curatio octuageſima, in qua agitur, de vertigine, quæ Græcis σκοτώμα dicitur.

MARINVS uir inſularis, obeſus, natura pituitoſus, vertigene morbo graui periculoſo & in comitialem uenturo facili, iãdiu eſt, laborat, huic caput continuo circunfertur, rotaturve, & præ caligine oculi obſcurantur, quæ omnia forte ab ſpiritu uaporoſo, leuato ab imbecilli calore, & in cerebri partibus inordinato modo & motu, procedunt, cum quibus, capitis dolor, & eius ingens grauitas, aurium ſonitus, olfactus amiſsio, & ſimilia erant, ut morbũ hunc per primogeniam affectionem in ipſo fieri capite, certum ſit. Nam cum vir hic trigeſimum octauum ętatis ſuę annum agat, agitur iã tertius annus, quòd hoc uexatur morbo, prioribus nanq; ſex huius carnificis morbi, menſibus, circa ventriculi os, dolorem ſentiebat, & ſæpe nauſeabundus incedebat, vt credendum ſit morbum hunc, tũc per conſenſum ortum traxiſſe, temporis tamen ſucceſſu, capiti inſitum & proprium fieri, eo autem nunc continuo vexatur, & torquetur. pro quo leuãdo, multa & varia fuere adhibita remedia; nam & corpus per potiones paratum, purgatum non ſemel fuit per catapotia, & ſanguis per hirudines ex ani venis abunde extractus, veluti per cucurbitulas ſectæ cuti ſcapularum affixas, non minus gargariſmis apophlegmatiſmis, & ſternutamẽta mouentibus, vt ſucco cyclaminis, in nares infuſo, veluti anagalidis, & cucumeris aſinini, uel ſtruthij, vel pipere albo; aut helleboro albo, aut ſtruthio, lanaria herba dictã: quę omnia per nares egregie purgant, ſed & caput irrigatum fuit embrocha compoſita, varijs herbis diſcutiendi facultate præditis, tandem ad veſicatorium deuentum eſt, quæ omnia nihil contulere. proinde ad me venit, auxilium pro tanto profligando malo petens, cui lubentiſsime obtemperãtes, eius curam ſuccepimus, & repur

gato

gato corpore,ad uinum decoctionis guayaci, in quo inferbuerat betonica, tantis laudibus decãtata herba, ab Antonio Muſa,Auguſti Cæſaris medico celebri, confugimus,quod per quadraginta dies ebibit, optimo uictus ordine ſeruato,& inde ſanus euaſit,& nunc fauſta & proſpera ualetudine utitur.

SCHOLIA.

COMMODVM *hæc ſcribebamus,cum tertius nauigationum tomus uernacula Italorum lingua conſcriptus,è Veneta typographia, prodijt,in quo circa calcem, hæc animaduerſione digna inuenimus. Gallos in nouam ſiue floridam Franciam nauigantes, nouo & inuſitato morbi genere correptos fuiſſe; cui nullis remedijs occurri poterat, poſtea tamen nouæ arboris ſubſidio, ſubito conualuiſſe, non tantum eos, qui eo morbo infecti erant, ſed à multis retro annis gallica ſcabie infectos,unde mihi ſuſpicio eſt; eandem hanc cum guayaco arborem eſſe, cum uero certiora afferentur uberius de ea uolente deo, ſcribemus, interim fides ipſa penes gallos authores eſto. Illud etiam repetitum uelim, Hiſpanis hominibus perſuaſum eſſe; Europeum buxum guayacum eſſe, cuius buxi decocto ad propulſandum morbum gallicũ inſigni felicitate utuntur,eos nos iis in Centuriis ſequuti ſumus,quod ſi error fuit, non mihi, ſed authoribus Hiſpanis aſsignandus erat,noui ego quãtum buxus Europeus à guayaca arbore, folijs,tum fructu,ac reliquis differat. cæterum Hiſpani quibus differentiam inter utranq; obiicimus, uerum nos fateri reſpondent, ſed non perinde à ſua deſiſtunt opinione, cum eas ſoli ratione tantum differre,& eo in climate procerius, & alacrius creſcere quàm in Europa,dicant, nos utcunque ſit, utranq; arborem uiribus parem eſſe,experti ſumus. Cæterum, practicas ſcribentes, differentiam faciunt,inter uertiginem,& ſcotomaticum affectum, aut ut ipſi aiunt, ſcotomiam, quanquam ſcotomiam, receptum uocabulum apud Græcos autores eſſe,docti quidam memoriæ mandarunt.dicunt igitur ſcotomiam, ſiue ſcotomaticum affectum, eũ eſſe morbum,qualem Marinus hic paſſus eſt,uertiginem uero ubi capitis ſimplex rotatio abſq; oculorum obtenebratione reperitur, quæ ſane diuiſio tametſi præter Græcorum mentem ſit,quum apud eos σκοτώμα,uertigo ſit,non omnino tamen improbanda eſt,quum neſcio quid in hoc morbo nominando,claritatis afferat.*

Curatio octuageſimaprima, in qua agitur de phymate inter anum & teſticulos, & quòd crudum aperiri debet.

LVDOVICVS Spatarius, vir qui cũ diu apud Romam egit, nunc Raguſij phyma inter anum & pudendum patitur, ad quem accitus ego, inueniens phyma fere ad ſuppurationem veniſſe, ſuadeo illico de eius ſectione, & apertura; nam aliter pus rodens fiſtulam creare, timebam. Alter vero medicus aſsiſtens, nondum exactam maturitatem in phymate eſſe, cõtendebat; proinde differendam aperturam cõteſtabatur; cui ęgrotus fidem præſtans, forte ſectionis dolorem fugiens, tantum interpoſuit tempus, vt ex ſe inflãmatio diſrupta fuerit, ex qua multum puris effluxit, unde quantumcunque diligenter poſtea curata aperta manet, & vt creditur in fiſtulam degenerabit.

SCHOLIA.

IGNORABAT *aſsiſtens medicus ille, huiuſcemodi phymata ex* Hippocratis *mandatis cruda aperienda eſſe, ſic enim* Hippocrates, *libro de fiſtulis, non procul a principio ait, ante omnia igitur quum naſci ſenties eiuſmodi aliquod phyma, priuſquã ſuppuratio ad anum pertineat, celerrime crudum ſecabis. ex quibus* Hippocratis *uerbis ſatis conſtat, medicum hunc ſatis erraſſe, quum phymatis ſectionem in longum diſtulerit tempus, nec enim ſubterfugiendi locus illi datur, cum dixerit,* Hippocratem *de ani phymate loquutum, non uero de eo quod inter pudendum et anum habetur, quum phymata ea omnia fere eadem ſunt, quia partes eædem, & inter ſe ſimiles ſatis, ſunt. Cæterum, iubet* Hipp. *hoc in loco ut phymata cruda aperiantur, quia longa ſuppuratione locus hic ita computreſcit, ut laceris ueſtium fragmentis ſimilis euadat, uocatur autem à Græcis rhacodes, & agglutinari difficulter poteſt, ut in Altaraſio olim uidiſtis: item quia ſi phymata ad ſuppurationem uenerint, timor eſt inde fiſtula euadat, morbus curatu difficilis, nec enim* Hipp. *magnum putat malum quod ex crudo aperto phymate oriri poteſt, quum illud inflammatio ſit, quàm curare non magni negoti eſt.*

Curatio octuageſimaſecunda, in qua agitur, de abſceſſu ſpirituoſo dicto, raro euenire ſolito.

ABSCESSVM patiebatur adoleſcẽs Raguſæus, ſub ala, & illum quidem præmagnum, qui temporis ſucceſſu, mollis & liuidus magna cum pulſatione ita euaſit, ut intra eum pus cõtineri medici & chirurgici pro certo haberent: itaq; de eo aperiendo, nulla inter eos diſcordia habita, opus aggreſsi ſunt, ſed quali ſucceſſu, audite, vix enim abſceſſus phlobotomo apertus fuit, ex quo ſanguis impetuoſe, quodam cum ſpiritus ſtrepitu proſiliuit, cum ægrotus ipſe, poſito capite, expirauit, non ſine tamen ingenti aſsiſtentium medicorum opprobrio & dedecore.

SCHOLIA.

INFLAMMATIO ut à ſanguine è uenis effluxo, fieri ſolet, ita abſceſſus hic ex arteriæ ſpirituoſo ſanguine extra collecto, euenire ſolet, qui quidem abſceſſus periculoſus admodum eſt, ut in quo ſpiritus, qui ipſo Galeno dicente, anima ipſa, uel animæ immediatum inſtrumentum ſunt, continentur, quo aperto, uel ex ſe diſrupto, ægrotans periclitatur, et deficit, memini me alias Romæ ſimilem vidiſſe morbum, à quo qui illum patiebatur, ut & hic breui obijt.

Curatio octuageſimatertia, in qua detegitur error, in deſcriptione galliæ muſchatæ Nicolai, et alter in deſcriptione unguenti roſacei, apud Meſuem.

QVVM Nicolai medicamentum, aut verius trochiſci galliæ moſchatæ paſsim vſui veniant, operæpretium me facturum exiſtimo, ſi ad præſens errorem, quem in eis concinnandis pharmacopolæ committunt, dextero, pharmacopolæ nanq; ex præcepto primo paratos trochiſcos, & in puluerem poſtea redactos, vncijs quatuor olei ſambucini, vel vt aliis placet ſambacini,

cini, vel vt alijs etiam ſanſuccini, qua in re, non multum moror, miſcent, ipſis ſupra inijciẽdo cinnamomi, gariophyllorum, nucis muſchatæ, an. vnciam mediam, ex quibus omnibus recte commiſtis & fermentatis, poſtea trochiſcos concinnant, ſed quanto errore, audite, primo, quia huic componendo medicamento, olei quatuor vncias miſcent, quæ ſane olei quantitas ſufficiens eſt ad medicamentum penitus humidum & liquidum ac ineptum figuræ trochiſcorum reddendum, ſecundo, quòd prædictam olei quantitatem infundentes, medicamẽtum exurunt, oleum ad medias conſumendum credentes, atque ita ſe ſe rem habere, ipſa deſcriptio Nicolai ſatis teſtatur, quæ ita habet. ℞. maſtichis. ℥. 2. gummi. ℥. 1. camphoræ. ℈. 1. hæc autem bene terãtur ſubtiliſsime, & cribrentur, & trochiſci inde fiant, aqua roſacea, & ſiccentur ad vmbram, & poſtquam fuerint deſiccati terantur ſubtiliſsime, & miſceantur cum. ℥. 4. olei ſambucini, bulliti, & colati, ad medietatem, deinde miſce cum ſpeciebus iſtis bene tritis, & cętera: ex iis autem nos verum loqui dęprehendetis, proinde ne pharmacopolæ amplius errent, ſciant, Nicolaum olei ſambucini pondus rectũ, conueniens & ſufficiens iniiciendum deſcribere, non quidem ut pharmacopolæ rudes putãt, quatuor vncias, ſed magis vt diligentes norunt quartam partem vnciæ vnius, quæ pars, drachmæ duæ ſunt, tantum olei pendentes quantum vt ex omnibus illis trochiſci parentur, ſatis eſt, & quod Nicolaus ita quartam partem vnciæ intelligat, uel ex hoc facile percipitur, quia primo, quartã partem, & poſtea vnciam decuſſat, ſic enim ille, habet cum. ℥. 4. ideſt, cũ quarta vnciæ; nam ſi cũ quatuor vncijs intelligeret, primo vt illi mos eſt, vncias decuſſaret, dein numerum ſignaret, ſed quum quartam partem vnciæ intelligat conſequens erat, vt eo modo, quo fecit deſcriberet. cæterum, quantum attinet ad ea quæ ſequuntur, ſcilicet olei ſambucini bulliti, & colati, & medietatem, deinde miſce cũ ſpeciebus iſtis bene tritis, & cætera; cum

hæc

hæc diligentius inquirerem; ecce in Nicolai exemplar quoddam manu ſcriptum caracteribus lōgobardicis elegantiſsimis, & inauratis exaratum & depictum incidi, quod ex inſtructa bibliotheca Mathiæ Vngariæ Regis illius, qui Ioannem ex Monte regio ephemeridum ſcriptorem, multis auxit honoribus & diuitijs, prodierat, in quo ita ad verbum hæc legebantur, olei ſambucini cocti, & bulliant ad medietatem cum ſpeciebus iſtis bene tritis, ex qua lectione ſatis clarum euadit, locum hunc apud Nicolaum deprauatum typographorum vitio eſſe. ſic igitur dehinc, locus hic legendus eſt, & poſtquam fuerint deſiccati trochiſci terantur ſubtiliſsime, & miſceantur cum quarta parte vnciæ vnius, olei ſambucini cocti, & bulliant ad medietatem, cum ſpeciebus iſtis bene tritis; quæ ſane lectio, veritati & rationi conficiendorum trochiſcorum huius galliæ muſchatę, conſonat, cui, ſequens Antidotus Nicolai eadem eſt, cum gallia deſcripta à Meſue, miſcetur autē gallia Nicolai, emplaſtris, ceratis, & vnctionibus, Meſues vero gallia, magnis & celeberrimis medicinis, ac Antidotis ſingularibus iungitur, ita enim Nicolaus poſt confectionē galliæ muſchatæ ſuæ, tradit, confectio, vere ita ſit, ideſt, galliæ muſchatæ veræ deſcriptio, ſiue Antidotus quam Meſue memoriæ cōmendauerat, ita habet, ambræ orientalis, & cætera, camphoram tamen hic plus habet. cęterum, dum in Nicolao reſtituēdo laboro, ecce alter Meſues error mihi ſe offert, ex deſcriptione vnguenti roſacei, inquit. n. Meſue in vnguenti roſacei deſcriptione. ℞. aſſungiæ porcinæ recentis, quantitatem quam volueris, & inferius, olei amygdalini partes ſex. hic enim error maximus eſt, cum pro ſextam partē typographi, ſex partes legerint. ſi. n. ſex partes olei, ad vnam aſſungiæ miſcuerimus, procul dubio non vnguentum, ſed linimentum potius & id valde liquidum conficiemus, vnde ſatis mirari non poſſum eos qui Meſuem latiniſsimum, & eloquentiſsimū reddere pro viribus laborant, hęc & ſimilia non

aduer-

aduertere, vt error enim hic apud Meſuem emendandus ſuccurrit, ita plures alij ſimiles in prôptu ſunt, quos ad præſens ſilentio præterire volui, quum hoc mei inſtituti non ſit, ſatis enim eſt, me aliis viam munire, & aperire.

Curatio octuageſimaquarta, in qua agitur de Teneſmo ob inflãmatum rectum inteſtinum, cum ſträguria. i. vrinæ difficultate, veniente.

QVI extra vrbem agebat, Stephanus Gozius nobilis Raguſæus, & difficulter conſequebatur valetudinem, in teneſmum incidit, contra quem, clyſterem abſtergẽtem illico iniiciendum curamimus, & breui ea deſidendi frequens & aſsidua cupiditas repreſſa eſt. cæterum, paucis elapſis diebus, mala hæc affectio iterum rediit, & prædicto iniecto clyſteri, & variis aliis adhibitis remediis, nihilo melius habuit, ſed morbus potius auctus eſt, & in alium quem Græci ſtranguriam, Celſus, difficultatem vrinæ vertit, alii vero ſtillicidium vrinæ vocant, lapſus eſt; pro quibus abigẽdis malis affectionibus, in mentem venit hanc malam affectionem primariam, teneſmum dictam, ab inflammatione ortum traxiſſe, cuius cauſa fuit ſanguis atrabiliarius traiectus ad venas hemorrhoidales, eoq; conſortii rõne, veſica paſſa eſt, & ægrotus in vrinæ difficultatẽ incidit, quibus de cauſis, admotis, eiſdem venis hemorrhoidalibus, tribus hirudinibus, & extracto multo ſanguine, breui affectio hæc ſublata eſt.

SCHOLIA.

TENESMVS *varijs de cauſis euenire ſolet, ideoq; variam curationem expoſcit, euenit autem ob ſtercus prædurum impactum inteſtino recto, ob frigus extrinſecus adueniens, ob acres rodentes & bilioſos humores, ob ſalſam pituitam, ob inflammationem, & nonnunquam ob vlcus. Cæterum, Hippocrates, libro de fiſtulis, ita deſcribit hunc mor-*

bum

bum, & eum ita ſuis numeris abſoluit, & coloribus ſiue indiciis depingit, ut nihil quod amplius deſideremus ſit, eius autem uerba hæc ſunt, quod ſi anus inflammetur, dolor et febris accidat, atque homo crebro deſidat, ſed nihil deiiciat, uideturq; anus procidere, ὑπό τοῦ φλέγματος, hoc eſt, ob pituitam, uel ſi mauis, ob inflammationem, utroq; enim modo uerti poteſt, ut docte Vidius florentinus eo in loco monuit, quoniã φλέγμα ab Hippocrate, non ſolum pro pituita, ſed pro inflammatione accipitur, quum autem phlegma dicimus, ſalſum intelligere hac in parte debemus, quum uero inflammationem, aliquando phlegmonem, aliquãdo uero citra omnem tumrem æſtuantem nimia caliditate particulam, ut Hippocrates quoque intelligit libro de uulneribus capitis, & nos experimur in noſtro ægrotante.

Curatio octuageſimaquinta, in qua agitur, de vlcere in palato à morbo Gallico ortum trahente.

AENEAS Neapolitanus muſicus, morbo gallico leuiori quum laboraret, ulcus in palato ad columellam exedens patiebatur, ex quo periculum erat ne columella ipſa corroſa exeſave euaderet, pro quibus abigendis curandisve morbis, nõn ſemel (ut decet) purgato corpore, decoctum radicis ſmilacis aſperæ, hodie zarzæ parilliæ uocatæ, pauco ſenæ paratum, optimo & parco inſtituto uictus ordine, ebibendum tradidimus: quo recte ſudabat, & melius habebat. Cæterũ, pro ulcere ipſo ſanando, aquam hanc deſcribendam parauimus, ex qua goſapii madefacta pilula, intus indebatur adaptabaturq;, ita ut ne ſtilla guttave ulla caderet, habet autem aqua ſic, ℞. aquæ plantaginis uncias duas, roſarum. ℥.i. uiridis æris drach. mediam, miſce & ad ignẽ parum calefiat, & ut dixi per interualla utatur, eſt enim aqua hæc optima, & quæ à putrilagine ulcera expurgat, mundificatq;, porro, aquam hanc, quandoq; magis mitem quandoque uero potentiorem paramus, prout neceſsitas urget, cui & tutiam præparatam ad ſcriptulos quatuor addimus, ſed hic prædicta uſus eſt, & frequenter gargariſmo ſequenti gargarizabat, ℞. ſumachiorum, balau-

guunt,lac in mammis extinguere ſolcant, ſic aggreſsi ſu mus, & primo, quoniam hæc mulier abunde purgata erat, oxicratum linteis exceptum ſupra mammas ſæpe admouebat, quo recte ualere inculcabat,ſed poſtea hoc emplaſtrum deſcripſimus, Recip. farinæ lentium, fabarum ramenti radicum caulium, ana unciam unam & alterius mediam, croci,drachmam unam, ſalis,drach.unã & mediam, cineris cancri fluuiatilis, unciam mediam, laccæ, lithargirij, ana drachmas duas, omnia cum decocto fœnugræci in mortario excipiantur, & terantur, quibus adde, muccaginis pſilij, unciam unam & alterius mediam, aceti acerrimi, unciam unam, miſce, fac emplaſtrum ſecundum pharmachopolium magiſterium, & admoue, ſuperpoſitis foliis ricini, hoc enim emplaſtrum tanta ui & potentia fuit, ut opus breui cõfecerit, propoſita uictus ratione, ſanguinem parum gignente: Nam parcus uictus huic malæ affectioni multum prodeſt. Cæterum, morbum hunc Græci σπαργάνωσιν, uocant, qui ſi recte nõ curetur in θρόμβωσιν, hoc eſt,grumeſcentiam,ſiue in grumos conuerſum lac,uerti ſolet,ueluti in inflammationem. Cæterum,ſi mulier paſſa fuerit lactis defectum,accipito fœniculi uirentis ſummitates,quas uino uel aqua, aut utriſque ſimul incoquito, quod decoctum bibat ad lubitum in prandio & cœna,& interdiu, & eo lac breui multiplicabitur,ut experientia compertum habetur.

Curatio octuageſimaſeptima, in qua agitur,de impoſtura quadam uidelicet, quod muliercula incantamẽtis iuuenem ſurdum fecerit.

ILLYRICA mulier,quæ omnibus Raguſii proſtabat, apud Iudices accuſatur, quòd iuuenem nobilem excantamentis ſurdum reddiderit, qua de cauſa,carceribus retenta (aduocato eam defendente) crimen inficiabatur,tandem poſt multa & uaria in hac cõtrouerſia iactata,

iactata,me rogant iudices ut quod hac de re ſentiā char tis tradam, quibus obedire cum par ſit pauca hæc deſcri bere coactus ſum, nam in hac re ſi omnia ad unguē percurrere uelim,iuſtum uolumē conficiendum eſſet,quod contra inſtitutum noſtrum eſt,medicinam nāq; [redacted] artem exercemus, qua non paucos ab orci faucibus reuocamus,pro quo exacte complendo inſtituto, Hippocratis illius [redacted], & eius maximi ampliatoris Galeni Aſiatici libros, & ſacra dogmata diu noctuq; uerſemus oportet:non nobis igitur uacat de incātationibus prolixe agere:proponitur contra meretricem cauſa quod iuuenē nobilem,robuſtum apprime & bene muſculoſum, uis ueneficiis ſurdum reddiderit, & opus id ab ea fieri poſſe,proponuntur hiſtoriæ,citantur leges, & doctorū hominū placita adducuntur,quin & teſtes oculati, qui, circulis,inuocationibus, excātationibus, ſortilegiis,& huiuſcemodi uariis, ſimillima hæc & maiora portenta fieri ab aliis producuntur,non minus contra eam adducūt id quod de huiuſcemodi mulierculis iactatur, quòd homines impotentes reddant,& ab eiſdem poſtea nonnullis exorciſmis impotentiam illam depellant:itaq; ut hæc machinantur, ita & iuuenem hunc ſurdum potuiſſe facere,non eſſe mirum, quia ſæpe ſuis incantamentis ac magicis inuocationibus, abſentes tāquam pręſentes indigitant, immo ſeipſas in alia corpora non raro transformant, atque eas ſtrigas uocant, ut peramplę Comes mirandulanus huic negotio dicato libello, indicauit, Rōmanā nanque mulier precatione aquam cribro, ut memoriæ eſt traditū, attulit, & Vlixes carmine ſanguinem profluentem compeſcuit, ut alias multas & uarias hominum transformationes prætereamus,quę hoc fieri poſſe atteſtantur, in legum nanque duodecim tabulis legitur, qui fruges excantaſſet,& alibi,qui carmen malum incantaſſet, ut Plinius proſequitur libro uigeſimooctauo ſuæ naturæ hiſtoriæ.item in lege à Deo opti. max. per Moſem tradita,legimus.Veneficos ne patiaris

uiuere,

uiuere. Sunt autem ii incantatores dicti, qui incantatio nibus & cæteris malis artibus, ueluti uetita magiæ ſpetie utuntur, ut eſt goetica thurgia quoque dicta, quæ dæmonum inuocatione infandisque incantationibus conſtat, & ea hominum mentes fallacia perſtringuntur, quæ aut fit per aquam, aut ſecuribus & aliis ferramentis, aut peluib⁹ aqua plenis, aut ſpeculo, aut igne, aut terra, aut euocatione umbrarum, & hæc necromantia dicitur, & eã exercentes necromãtici, quorũ incantamẽtis mortui reuocari ad uitam, diuinare, & ad interrogata reſponde re uidentur, aut fit fumo, aut cribro, aut lineis manuũ, quamquam hæc ultima ueritatis non nihil contineat, chiromantia dicta, ſi modo ueri libri medicorum & phi loſophorum ſunt, quibus titulus eſt, quod animi mores ſequuntur corporis temperaturam, & phyſionomia. ſed Ariſtotiles non prorſus commentitiam eſſe hanc ob ſeruationem tradit, libro problematum, quum quærat, quare longæui ſint, qui habent integram lineam mediæ manus: ſed hæc per excurſum. quum igitur tot artes peſ ſimæ ſint, quibus muliercula hæc uti poterat ad ſurdum reddendum nobilem hunc iuuenem, non abſurdum eſſet eam tanti criminis ream facere. Galenus quoq; anicularum incantationes uim habere credit, ut refert quo que Alexander Trallianus libro nono ſuæ medicinæ, ca pi. 4. miſſa facimus cætera huius generis uaria, quæ contra hanc afferebantur, quæ ad præſens recenſere non ua cat, neque ſi uacaret puto operæ pretium fore, & eo ma gis quod credimus mulierculam hanc nõ poſſe ſolis uer bis aut incantationibus aliquem ſurdum reddere, ut ex Diui Thomæ, libro tertio contra gentiles decerpimus, ubi præcipue Auicennæ opinionem, quod imaginatio faciat caſum, perſequitur, refellit, & ſugillat, de qua re, nos ad præſens, multa notatu digna conſcribere poteramus, ſed quum extra inſtitutum ſit noſtrum ea pretermit tere ſatius duximus. reliquum eſt igitur uidere an medi camentis aliquibus, duntaxat coniunctis uerbis nonnul

lis,

lis,mulierculam hanc, hoc confeciſſe opus credendum ſit,quod fieri poſſe dicet aliquis,Quum Dioſcorides de mandragora morione dicta,tradat,eius radicis drachmã in potu,aut cum polenta in panis offa, uel obſonio datã infatuare,& ſolani maniaci,ſeu inſani, radicis drachmã in uino bibentibus non iniucundas imagines repræſentare,ut hic Raguſij factum eſſe à quodam Mario in cœna, omnes Raguſæi norunt, à quo omnes conuiuæ ſui, lymphati, ceriti,& inſanientes elati ſunt,cuius radicis duplicatum pondus in triduum mentis exceſſum efficere, quadruplicatum uero,mortem quoque ad ferre,certum eſt.At hæc,& ſimilia,talia ſunt,ut nobiſcum cõcludant mulierculam hanc neque uerbis nudis, neque medicamentis adiunctis opus hoc confeciſſe,nam,ſolis uerbis,Diuus Thomas,ut dixi,id fieri poſſe, negat, ueluti faſcinationem: nuda qualitate, uerbis autem non fuiſſe adiuncta medicamenta,uel ex hoc elicitur, quod ſi fuiſſent ea iuuenis ſtatim,uel intra diem ad ſummũ perſenſiſſet,id quod minime perſenſiſſe fatetur, item ſurditas ſubito illum arriperet,quæ potius ut audio,paulatim aliquot menſibus ingreſſa eſt.reſtat igitur,ut dicamus, iuuenem hoc contraxiſſe malum,ex alio morbo, quàm ab incantamentis mulierculæ,ut prolixius quum huius iuuenis curationem proſequuti ſumus,diximus. Is nanq; quum bis morbo gallico laborauiſſet, manus, & pedes ragadij,& fœdis ſciſſuris infectas habebat, pro quibus curandis Venetias petiuit,ubi à quodam empirico homine,ſolo linimento curatus ab hac fœda affectione ſanatus fuit,retroceſsit nanque materia ad alium locum, & forte ad aures,unde paulo poſtea,is de aurium ſonitu conqueri cœpit,qui quum nullum uitæ ordinem ſeruaret,ſed magis effrænatus ad omne uitium procliuis eſſet non multo poſtea,prædicente medico docto,penitus in ſurditatem lapſus eſt,eſt enim auditus organum, tanto artificio fabrefactum, ut à quauis uel leui cauſa ſoluatur,& in diſcraſiam exactam ueniat,ſtapedæ nanq;

oſſeæ,ut alias dixi,figuram, ueluti incudem, oſsiculum malleoli modo ferit, quod alligamento ſuſtinetur, & quum à ſonis impellitur,incudem ferit, excitantur nanque ea percuſsione ſpiritus in neruis exiſtẽtes,unde auditio reſultat:hanc igitur uerißimam ſurditatis cauſam eſſe,crediderim,& eo magis, quia non paucos olim obſeruauimus,qui cum ab huiuſcemodi manuum palmarũ uitio curari contendiſſent,aut ſurdaſtri,aut luſcioſi,aut ingentißimis doloribus chephalicis affecti ſunt,aut omnino breui uitam cum morte con mutarunt:cæteris uero magicis præſtigiis,unum Almaum, noſtro tempore alterum Demogorgonem, hominẽ ſi recte teneo hiſpanum,opponere ſatis eſſet, quem ut uniuerſa Anthuerpia, ita Caroli Quinti Imperatoris aulici omnes optime nouerunt,Qui tam multas incantationes & deluſiones machinabatur,ut omnium qui unquam fuere præſtigiator maximus haberetur, nullam tamen naturæ iniuriam inferebat,ut Imperator ipſe egregie nouit, Qui ipſum ab inquiſitoribus accuſatum abſoluit,obiit autem uir hic Anthuerpiæ,apud Mediolanenſem quendã Bartholomeum Vicomercatum,hominem piũ,anno 1541. qui eum è carcere in quo propter æs alienum detinebatur liberauerat, reliquis uero Senecam obiicere poſſum libro.4.naturalium quæſtionum,capite ſexto,ubi incipit,non tempero mihi,& cętera,quem uos per otium legite,ueluti & Plinium omnium harum uanitatum cõtemptorem,libro trigeſimo,capite primo;& ſecundo. Cæterum paucis iis,iuſti iudices adducti mulierculam hanc abſoluerunt.

Curatio octuageſimaoctaua,in qua agitur de ueneno quod ad certum tempus datur.

QVVM in controuerſia eſſent mèdici,an dari poſſit uenenum quod ad terminatum interimat tẽpus,hoc eſt,quod uno menſe,uel duobus,uel in

tegro anno, opus ſuum conficiat, & perimat, me rogant ut quod hac de re ſentiam in lucem prodam, diuerſa nãque & uaria eſſe hominum iudicia in hac re inculcant, proinde noſtro more, hoc eſt, breui, dicamus, uenena quæ certo & præſcripto tempore interimant, à nemine mortalium excogitari poſſunt. Nam medicus doctiſsimus quiſque, & ſapientiſsimus, qui etiam ueneni exacte teneat naturam, & uim, non tamen exacte accipientis uenenum reſiſtentiam nouit, quę duo, ſcilicet, ueneni uis, & reſiſtentia eius qui uenenum accipit, ut noſcat ad unguem medicus neceſſarium eſt: cęterum, cum hominum uarię ſint temperaturę, & earum multiplices diſpoſitiones, hinc fit ut uario modo operentur uenena, quędam cito, quędam tarde, quędam medio modo, Nã corpora frigida arctos habentia meatus, uenena quęcunq; ſint, tardius intermeant, quia ea tarde ab huiuſmodi corporibus reducuntur à potentia ad actum, & lente ac lõgo tempore ad cor perueniunt, & ex conſequenti longo interuallo interimunt, quæ omnia corporibus calidioribus contrario eueniunt, quia uenena citius in eis, à potentia ad actum tranſeunt, & per meatus laxatos ab ingenti calore arteriarum & uaſorum aliorum, ad cor citius deferuntur, & ex conſequenti celerius interimunt, quibus addimus, quod homo uarijs horis uario modo habetur, quandoque ualidus, & ad omnia peragenda firmus, & potens, quandoque uero inualidus infirmus, & imbecillis, proinde nunquam dari poſſe uenenum quod determinato quodam tempore enecet, certum eſt, Turcæ tamen & Indi, qui uenena ſcite tractant, uenena ad determinatum tempus ita dextre, & artificioſe concinnant, ut raro ſuis fruſtentur uotis, præparant autem medicamenta uaria, quæ ad tempus interimentia uocant, quorum aliud menſtruo, aliud bimeſtri, aliud uero ãnnuo ſpatio opus ſuum conficit, cæterum, quum tempus ſignant, non determinatum intelligi uolunt, ſed plus minus pro ſubiecti ratione, id quod (ut ego ſentio) uiris doctis

ctis

ctis abſurdum uideri nō debet, quum aliter irritæ eſſent medicamentorum purgantium, & interimentium doſes id eſt, eorum determinatæ quantitates, & pondera à uiris doctis & exercitatiſsimis medicis pſcriptæ, & ſignatæ: Ne ue abſque exemplis agamus, quæ plerunq; multum lucis afferre ſolent, Dioſcorides uir grauiſsimus, & in medica arte exercitatiſsimus, & uigilantiſsimus libro quarto, capite. 79. in quo de mādragora agit, inquit, ſuccus huius duobus obolis ex mulſo potus, ut ueratrum per uomitiones bilem atram pituitamque extrahit, uerum potu largiore, uita adimitur, & in capitis fine, quū de morio mandragoræ altera loquitur ſpecie, ita quoq; tradit, tradunt eam in pane, offa, obſonioue drachmę pōdere deuoratam non memoriam modo, ſed uſum quoq; rationis intercipere, obdormiſcit enim homo eo fere quo comederit habitu, ſenſus impos, ternis quaterniſue ex quo data eſt, horis. Hęc autem Dioſcoridis ultima uerba, nobis conſideranda ſunt quibus ait, hominem impotentem fieri, tertia uel quarta hora, poſt eius eſum, ſignat nanque hic Dioſcorides tempus in quo fere morion operatur. non igitur difficile creditu erit, uenena artificioſe concinnari poſſe, aut forte ita nata & natura ſua reperiri, quæ determinato quodam tempore paulo ſerius ocyuſue interimant. Ad hæc deſcribit exercitatus medicus, habita humoris peccantis ratione, catapotiorum purgantium drachmam unam uel alteram, adiectis tribus uel quatuor, aut pluribus diagridii granis, raro uero uel nunquam, drachmas tres, uel plures, propinat, quia nouit ille, humanæ temperaturæ modum, cui purgantium catapotiorum præſcriptum pondus ſatis ſit quo pondere, parum uariato, omnes hodierni medici utentur, quia norunt illi, & longa experientia compertum habent, eo homines tuto, recte, & abſque anguſtiis & inteſtinorum torminibus purgari, quare ij quoque, qui uenenum præparant, & longo & frequenti uſu eius exhibendi artem conſecuti ſunt, omnino nouerunt, quā-

to tempore id necaturum ſit, & opus ſuum confecturũ paulo tamen ocyus, ſeruisue ut dictum eſt, idem enim in exhibitione uenenorum uſu uenit, quod in aliis quoque quæ à medicis exhiberi ſolent medicamentis, referente Galeno, libro de curandi ratione per ſanguinis miſsionem, capite duodecimo, nihil æque artem medicam in agendo coniecturalem efficere, ut cuiuſq; remedij quãtitatem, etenim quum compertum frequenter habeamus tempus inſtare exibendi, aut cibi, aut potus, eiuſq; aut calidi, aut frigidi, quantum tamen dandum ſit, certo haud nouimus, idem uſu uenit in purgãtibus medicinis, Nam quod laboranti præbendum medicamentum, aut bilem, ſiue flauam ſiue atram, aut pituitam, aut ſeroſum excrementum uacuans, exacte nouimus, cæterum, quantum præberi debeat, neſcimus, ut idem etiam enarratione. 37. commentarij ſecundi, libri de ratione uictus in morbis acutis oſtẽdit. Hinc ab eo, libro ſecundo methodimedendi, capite tertio, & primo Artis curatiuæ ad Glauconem, capite octauo, recte traditum eſt, fieri non poſſe, ut quantum ex quaque re dandum ſit, aut calamo quiſquam, aut uerbis omnino exprimat, immo ut loco citato libri de ratione uictus in morbis acutis tradit, coniectura hoc artificiali medicus aſſequatur oportet, quod quidem cuiuſlibet non eſt, ſed eius tantum qui uim omnium eorum, quæ ſub arte cadunt, facultatemque didicerit, & qui memoria uigeat, ac in artis operibus diligẽter, & accurate ſit uerſatus: breuiter igitur dicamus, Quemadmodum in exhibendis purgatorijs medicamentis catarcticis dictis, artificiali coniectura uti opus eſt, ita eadem uti opus eſt in exhibendis ad definitum tempus uenenis, quæ ut obiter hoc dicam, uenena ſcilicet longo tempore necantia, ex eis ſunt, quæ toto ſuo genere interimunt, hoc eſt, occulta vi, & rodendo & putrefaciendo, & uere deleteria dicuntur, non uero ex iis, quæ ſuis primis qualitatibus, ſiue quantitate interficiunt, & frigida ſunt, & ſtatim interimere ſolent, non uero ſecus,

quia à

quia à corporis caliditate uincuntur, quæ omnia dignoſcens Theophraſtus libro nono de cauſis plantarum, capite ſextodecimo, dixit, aconitum olim ita componi, ut certis occidere temporibus poſſit, uidelicet, bimeſtri, trimeſtri, ſemeſtri, ſpatio, anno quoque interdum etiam biennio completo, ut nos quoque ex eo, libro quarto noſtris Dioſcoridis, capite de aconito, meminimus.

Curatio octuageſimanona, de pleuritide notha.

VIR qui iamdiu morbo laborauerat, eoque fortaſſe habituali, in pleuritim ſpuriam lapſus eſt, quæ coſtas nothas deformauit, & internã coſtarum membranam occupauit, id quod indicabatur, ex eo quod ſuper latus læſum commode ægrotus iacebat, ſuper alterum uero, cum iaceret magnum dolorem ſentiebat: ex hac enim pleuritide ita inualidus, & imbecillis ægrotus is eſt factus, ut eum moriturum omnes putarẽt. Nos uero ut eum à tanto malo liberaremus ita commẽti ſumus, & primo, fomentum hoc parauimus. ℞. abſinthij, anethi, camomillæ, ana manipulum unum, roſarum, meliloti, phlomos, parietariæ, ſeminis lini, fænugræci, ana manipulum medium, in libris ſex aquæ, fiat decoctio ſufficiens, & coletur, cui adde, olei anethini, camomillini, ana uncias duas, miſce, & ueſica bouina exceptum tepens dolenti loco admoueatur, aut ſpongia eo imbuta applicetur, deinde uero linimento anodino, ſine pectorali, locus abſterſus ab humiditate illinatur. Cæterum, quum dolor perſeueraret, & hæc haud conferre uiderentur, ad aliud remedium confugimus, quo practici hodierni utũtur, & ei multum tribuunt, quod ita habet. ℞. farinam molendini, uolatilem dicunt, & eam aqua in maſſam redige, ex qua orbiculos para ea circunferentia quam pollex, & index in orbem flexi efficiunt, quos orbiculos oleo ſcorpionum frige, & eorum unum uehemẽter calentem quantum ægrotus ferre poſſit ſupra dolen-

tem locum admoue,& quum refrixerit,alterum itidem calentem adpone,& ſic ſucceſsiue per dimidam horam, itera,dein uero abſterſo loco linteolo, ceratum hoc adpone. ℞.emplaſtri de meliloto,partes duas,thuris maſculi,partem unam,ammoniaci & ceræ ana partem mediam,ad ignem,miſce,fiat ceratum, & extendatur in pāno lineo,& calidum applicetur.hoc remedium tantum potuit,ut breui dolorem ſuperauerit & eum abegerit, cæterum,quum ægrotus hic laboraret febri hectica, & iam ingreſſus eſſet ſecundæ ſpeciei metas,& obſtructiones prope uentriculum pleuritimque dictam notham, pateretur inter medicos propoſitum fuit, de balneando ægroto,balneo quodam aquæ dulcis,inter quos tandem conuenit, differendum eſſe balneum, quo ad pleuritis flatuoſa diſcuſſa,& exterminata eſſet,interim tamen uteremur ad cor,iecur,& renes,fomentis,& linimentis,refrigerandi,& humectandi uim habentibus,quæ balneorum uice ſupplent, quin etiam dorſi ſpina refrigerante aliquo linimento omnino ungeretur.

SCHOLIA.

PLEVRITIS *non ueræ,exactam deſcriptionem,& plenam eu rationem proſequitur Aetius ultimo capite libri octaui ſuæ medicinæ, quem percurrere ne pigeat.*

Curatio nonageſima,in qua agitur de tuſsi ueteri, & de tuſſi recenti puerorum.

MVLTI qui tuſsi veteri laborabant, experti varia medicamenta, hoc vno liberi facti ſunt. ℞.ſulphuris viui,vel communis optime triti, vnciam mediam,benzuini ſcript.i.in ouo ſorbili, excipito,& ieiuno ſtomacho in aurora ſorbenda dato, vel poſt cœnam eunti dormitum,hoc enim remedio repetito,ſani omnes facti ſunt,vt ſæpe experti ſumus,cæterū,

pueri

pueri qui abſque manifeſta aut procatarctica cauſa,tuſſi ingenti cruciabantur hoc alio ſanati ſunt. ℞.ſucci petroſelini vulgati,vnciam mediam,lactis muliebris, vnciam vnam,pulueris cumini,ſcript.vnum,miſce,& propina tepidum,& illico pectus pueri hoc inunge linimẽto. ℞.ſeminis lini fœnu græci,radicum maluauiſci, ana parum,in aqua incoque,& poſtea mucaginem illam excolatam butyro excipe,& calida pectus pueri inunge, & faſcia,breuiq; recte habebit.

Curatio nonageſimaprima, in qua agitur, de lapide in virgæ meatu contento, ex quo ſymptomata grauia oboriebantur.

FILIVS cuiuſdam qui pannos polit, natus annos decem,quum nunquam alias mali quicquam perſenſiſſet,ad radicem virgæ duritiem euidentem repente paſſus eſt,ex qua ingẽtem dolorem vel tactu tantum tolerabat,& ſæpe ſed parum per interualla mingebat,ad quem vocatus ipſe,octauo die poſtquàm male habuit,poſt multa variaq; verſata,lapillum eſſe,vias vrinæ immo virgæ ipſius colem obſtruentem inueni, nulla ei febris erat,neque quicquam aliud præter dicta patiebatur. proinde mãdato parco victu,remedium hoc parandum iuſsimus,quo lapillus facile elapſus eſt, habet autẽ remedium ſic,aſplenium herbam inciſam, & butyro exceptam,apprime calidam, loco dolenti & male affecto impone,& vix hora preterièrat cum lapillum illũ puer emiſit,& ſanus factus eſt. prætereo multa quæ deſcribi poterant,& parari,meatus laxantia & aperiẽtia,vt bulborum omne genus,maluauiſcum,maluam, brãcham vrſinam,fœnugrecum,ſemen lini,caricas pingues, baccas ruſci,& aſparagi,omnes radices diureticas, & aperiendi vim habentes herbas omnes, vt ononim, herbam dictam remoram aratri,oleum ſcorpionum,oleum amygdalarum,amararum, oleum ſeminis lini, ſeminis rapha-

ni,butyrum,& varia huiuſmodi,quę pręterire eo magis volui quòd prædicto remedio tãtum,vt dixi,lapillus exiuit,renum figura; ſed magnitudine & colore, inſtar ſeminis ſiliquæ aregyptiacæ,quem poſtea in puluerem redactum,pater vino cretico excepit, & ieiuno ſtomacho per triduum bibendum puero tradidit,perſuaſus hoc remedio,puerum amplius non lapſurum in hũc exitialem morbum.

SCHOLIA.

MEMINI *me iterum hoc morbo laborantem aliquando curaſſe, pro cuius è virgæ meatu extrudendis lapillis,ad virgæ inciſionem deſcendi,ex qua is ſanus euaſit, parte nanq; ſuperiori apertio facta eſt, ut in aliis centuriis ſcriptum reliquimus; Noui autem,inquit Philagrius,quendam cui quidem lapis fuit aliquantum progreſſus, ſed in ſummo pudendo uehementer obſtructus conſtitit; & parum abfuit, quin is, propter urinæ ſuppreſſionem, & maximum dolorem, periret. anguſta igitur volſella ipſum lapidem extrahere non potuimus, eoq; ſenſim & quiete agitauimus perquam tenui auriculario ſpecillo: quum vero neque hoc modo eum extrahere poſſemus ſecare virgam ſtatuimus,uulnuſculo ſuperne iuxta glandem incuſſo, inferne.n.ſecandum non eſt, quandoquidem fere ſemper ex eo fiſtula efficitur, ac poſtea per ipſam fiſſuram urina excernitur. porro, ubi per urinam prodierit lapis,lac aſininum melle modico mixtum præbeatur, & reliqua etiam diæta commodior, uti ad ulcera fieri conſueuit,ob uexationem uidelicet in locis ex lapide factam conſtituatur. exinde uero præſeruare hominem oportet, ne rurſus renes lapide infeſtentur, hæc Aetius libro.11.cap.5.*

Curatio nonageſimaſecunda, de diſuria,hoc eſt, emittendi urinam difficultate,maximo cum ardore.

MARINVS Sorgius nobilis Raguſæus, annum agens ſeptuageſimum ætatis ſuæ, ſed proſperæ ſatis, repente in aſsiduam irritationem ad mictionem ingenti cum acredine lapſus eſt,quæ mala affectio & ſi variis de cauſis euenire ſolet huic tamen ab arenulis deciſis à renibus,meatus obſtruẽtibus,coadiuuante aere

te aere frigido,euenit,ſolebat nãque iandiu vir hic nephritim pati,qui tunc in villa ſua apud Grauoſam,nobilem & totius Dalmatiæ,ac Illyricæ regionis, immo totius orientalis plagæ famoſiſsimum portum agebat, diſtat autem vt obiter hoc dicam,portus hic à Raguſio,lapide vno vel altero.ad quem accitus ego, eum ſæuiter hoc morbo cruciari,inueni,cœperat nanque vno antea die affligi,qua de re,quũ hominem hoc modo afflictum reperiſſem,parietariæ herbæ ſummitates butyro frixas, & calidas apprime pectini apponi iubeo,quo remedio, malum aliquantulum quieuit,ſed breui vt primo recruduit,& hominem affligebat,itaq; victus regimine tenui inſtituto,poſtero die,à clyſteri iniecto,& aluo excremẽtis purgata, hoc aliud remedium applicitum eſt, quod eo præſtans & potens fuit,vt ilico ſe ſanum exclamarit, habet autem remedium ſic, parietariam & rutam minutatim inciſas,oleo ſcorpionum incoque, & calidas ac tabefactas pectini applica, poſtea vero quàm refrixerunt linimento hoc imus venter, & locus inter pudenda, & anum inunctus eſt,& poſtero die fauente Deo ſe ſanum dixit,habet autem linimentum ſic. ℞. olei ſcorpionũ, amygdalarum amararum,an.ſeſquiunciam,ceræ parum, ad ignem fiat linimentum. cæterum, ſi hæc non conferrent,ad ſequentia deuenire decreueramus,quæ quoties à pituita malum hoc euenit,ſummopere opitulantur; & primo irritato vomitu,forte primas in hoc caſu habente,ad huiuſcemodi clyſteres deueniendum erat. ℞. camomillæ,parietariæ,meliloti,anethi,ſcolopẽdrii, rutæ, maluæ, capillorum veneris, an. M.s.ſeminis fœniculi, ameos, ana.ʒ.ij. in aqua fiat decoctio ſecundum artem. ℞. prędicti decocti,ſeſquilibram,olei ſcorpionũ,amygdalarum dulcium,an.ſeſquiunciam, mellis roſacei colatitii.℥.ij.ſalis.ʒ.I. diaphiniconis,diabenedictæ,an.ʒ.iij. miſce fiat clyſter,rurſus. ℞. parietariæ,ſaxifragiæ, herbæ milii ſolis,rutæ, apii, fœniculi, petroſelini, ſeminis anethi,dauci,an.M.I. camomillæ,meliloti,an. M s.in li

bris

bris tribus aquæ fiat decoctio ad conſumptionem dimidii,& coletur,cui decocto adde, mellis roſati colatitii, ſeſquiunciam oui vnius vitellum,diabenedictæ.ʒ.vi. electarii lithotripi,indi,an. ſeſquidrachmam,ſalis.ʒ.1. miſce,fac clyſterem,ſimul vero terebinthinę vnciam unam ſaccharo obuolutam,ieiuno ſtomacho deglutiēdam daremus,quæ mirum in modum conducit & prodeſt, vt in Turca eneocaſtrenſi experti ſumus,& interea topica remedia validius agunt,ex quibus,primo fomentum eſt. ℞. perditii,ideſt, parietariæ, radicum maluauiſci, maluæ,camomillæ,anethi,abſinthii,herbæ milii ſolis,rutæ, violarum cheiri,an. M.1. radicum cyperi,rad. meu,petroſelini,apii,an. M.s.ſeminis fœniculi,anethi,apii, fœnugræci,lini,an.tantundem, in libris decē aquæ fiat decoctio ſufficiens ex qua ſpongia imbuta,uel filtrum nouum imbutum , ſed calidum , imo ventri applicetur, & ſæpe ad mediam horam iteretur,dein vero hoc linimento inungatur,non ſolum prædicta pars,& renum regio, ſed etiam quæ inter anum & pudenda ſunt. Recip.olei ſcorpionum,liliorum alborum, amygdalarum amararū, anethi,an. ℥.s.pulueris ſeminis dauci,apii, cari, an.ʒ.1. pinguedinis gallinaceorum,œſipi,an.ʒ.vi.ad ignem pauca cum cera miſce, & fac linimentum,& vtere vt dixi, quod ſi hæc non contulerint, ad emplaſtrum confugiemus,quod componetur ex rebus fomentum ornātibus, quæ omnia in mortario teri debent, & ipſis tritis addi, farinæ ſeminis lini,fœnugræci pulueris radicū ononis, an. M.1. olei ſcorpionum,amygdalarum dulcium, anethini,an.℥.1. butyri recentis.℥.s.miſce fiat emplaſtrū, quo imus venter totus obducatur,& faſcietur,veluti renum regio, quod ſi morbus adhuc perſeuerauerit, tunc ad balneum homo trahendus eſt, quod ex aqua & oleo multo dulci,vel ſeminis lini compones, in quo primo incocta ſint abſinthium,radices cyperi,fœniculi,apii,lapathi,dauci, ſaxifragia,origanum quale hoc illyricum, pulegium, ononis, malua,althęa,cum ſuis radicibus, ra-

diculæ

diculæ præcipue armoratiæ dictæ, aſſarum, camomilla, hypericon, agrimonium, arthemiſia, & roſa, & quoties ægrotus ad ſtomachum uſque in cortina continente balneum manſerit, ſi modo ſtomachus uacuus fuerit, hunc propinabis potum, Recip. pulueris ſubtiliſsimi ex corticibus ouorum optime purgatorum, à quibus pulli extracti ſunt, drachmam unam, quam uino excipe albo, ſubtili, aut decocto ſaxiphragiæ, aut eiuſdem aqua, aut decocto maluæ & ſaxiphragiæ, & potandam tribue, uel hoc aliud, Recip. pulueris radicis ononis, id eſt, remoræ aratri, herbæ, quam itali bonagam appellant, pulueris ſeminis lithoſpermi, quod lachrimam mariæ apud italiam appellari, & Plinium eius ortum ignorare, ſatis in noſtro indicauimus Dioſcoride, ſeminis phalaris herbæ, quod milium ſolis, pharmacopolæ, forte quia granum milij, magnitudine, figura, & colore referat, appellant, ſeminis urticæ, ana ℈.1. in polinem redacta, decocto horum ſimplicium, aut uino albo excepta, bibēda tradantur, uel hoc aliud, Recip. conditi Iuſtini imp. lithotripi, diaphiloantropos, ana ſcriptu. 1. excipiantur decocto prædicto, aut uino albo, & bibenda dentur, uel hoc aliud, quod experimētatores hodierni ſumme laudant, & ego quoque expertus ſum, & ita habet, Recip. ſeminis violarum uulgariū, unc.iii. pilularum tenatium lappæ, uel ad furnū ſi opus fuerit, exiccatarum, unc.iiii. in puluerem redige, poſtea, accipe leporem quendam integrum ſtrangulatum, à quo nihil ſanguinis deperditum ſit, quem in furno ita exiccari permittes, quo ad facile in puluerem uerti perſenties, & eum quoque ut cætera in puluerem redigere curabis, & prædictis duobus pulueribus dimidium eius miſces, quibus addes, foliorū ſiccorum quercus aut verius, foliorum ſiccorum arboris mori nigri, in puluerem redactorum, unc.ii. herbæ ſaxiphragriæ ſiccæ, unc.v. baccarum lauri, libram mediam, omnia in puluerem redigantur ſubtiliſsimum, ſicut alchool, ut arabes aiunt, & miſceātur, cuius ſcriptuli duo,

uino albo excepti, ieiuno ſtomacho propinentur. Verũ horum uice drachma una balſami ex Peru allati, cõceda tur, quod miras in hoc caſu facultates optinet.

SCHOLIA.

QVOTIES *hac, & ſimili affectione, aut dolore alio laborantes ad balneum traxerimus, aut pro illis iuuandis fomentum, uel ceratum, aut emplaſtrum, aut inſeßiones, aut cataplaſma parauerimus, medicamentis aut ſimplicibus laxandi, & aperiendi uim habentibus, aliquod conſtringens ſemper miſcere debemus, ne forte ad locum illum plus iuſto relaxatum, materiæ ruant, labanturve, ut ſuadet Galenus, & Auicenna, eius interpres, non raro inculcat, cum de hac, & ſimili loquitur affectione, ut fen 18. libri tertii, capite eo, in quo medicamenta lapillos atterentia percurrit, & alibi. Cæterum, cognito morbo, & adhibito remedio conueniente, ſæpe uoti compotes non ſimus, qua de cauſa ad aliud remedium eiuſdem naturæ & facultatis, quod forte conuenientiam maiorem cum ægrotantis natura habet, & ex directo morbo potentius & ualidius contradicit, confugimus, unde non nouum eſt à doctißimis medicis pro uno abigendo malo, tam multa mutuari remedia, ut Auicennã adnotaſſe legimus, libro ſui canonis tertio, capite de Aſthmathis cura, ſed hæc forte aphoriſmo illo legi debent, omnia ſecundum rationem facienti, & non eueniente ſecundum rationem, non tranſeundum eſt ad aliud manente eo quod uiſum eſt à principio, porro ægrotus noſter ut audiſtis, paucis citatis, ſanus euaſit. Cæterum, cum de diſuria ago, locus apud Aetium capite de iſcuria mihi occurrit, dignus ad præſens ut à nobis exponatur, inquit nanque Aetius libro XI. ſuæ medicinæ, capite 21. ſi uero craßi humores in cauſa ſint iſchuriæ, hoc eſt, urinæ ſuppreßionis, fomentis, & inſeßionibus, ac cataplaſmatis cura concredenda eſt, ab his uero quæ urinam cient, in totum abſtiuendum, ueluti in loco de difficultate emittendi urinam in febribus eſt relatum. hæc autem Aetii ultima uerba, ea ſunt, quæ à nobis exponenda ueniunt, in quibus legitur ſi urinæ ſuppreßio euenerit ab humoribus craßis, ab iis quæ vrinam mouent in totum abſtinere debemus, quæ ſane Aetij uerba mica ſalis, ut aiunt, indigent, ut recte intelligantur, quum ut omnes norunt medici, quoties vrinæ ſuppreßio euenerit ab humoribus craßis, & viſcidis, medicamentis incidentibus, attenuantibus, et urinam cientibus curari debet, id quod ex Paulo elicere quis poterit, libro tertio ſuæ medicinæ, ut Galenum omnium magiſtrum taceam, qui hunc eundem curandi modum docet, in*

eius

eius uniuerſa doctrina, à quibus, neque ipſe Aetius deuiat, immo ita curandum docet, capite ſequenti uigeſimotertio, cui titulus eſt, ſimplicia remedia ad ſuppreſſam, ac ægre prodeuntem urinam, ſi aut eius multitudo, aut craſſities in cauſa ſit, decet autem ſi quis recte morbum hunc curare uoluerit, eiſdem utatur, quæ craſſos humores diſſoluere & incidere facultates habeant, tam extrinſecus admotis, quàm ebibitis, aut per uirgam ſyphone iniectis medicamentis, ut omnes fatentur medici: reſtat igitur dicamus, Aetium cõmendaſſe, quoties humorum craſſorũ ingens copia in uniuerſo corpore præſens fuerit, tunc medicus doctus ab iis quæ vrinam ciunt, prouocantue, abſtinere debet, quum tunc ſatius eſt, primo purgante medicamento craſſos illos humores vtcunque paratos, purgare, ne eos vrinam cientia pharmaca ad urinæ vias ducant, quia ſua multitudine, aut craſſitie, in obſtructionem addent, & conſequens, vrinæ retentionem maiorem inducent. id autem intellexiſſe Aetium, percipitur ex verbis quæ præcedẽti capite perſcripſerat, de difficultate emittendi vrinam, in febribus, prope finem. pro ſumma dicamus, quum humorum craſſorum et uiſcidorum multitudo non obſtiterit, ſecure urinam cientibus pro obſtructione amolienda à craſſis humoribus pendente, & vrinam retinere faciente, utemur, vt omnes conſentiunt medici, ſed ego forte, nimis multa in re omnibus nota, ſed mea ſententia nimium ſaluti humanæ neceſſaria.

Curatio nonageſimatertia, in qua agitur, de atterendo, comminuendove, renum & ueſicæ calculo.

NVSQVAM quod equidem meminerim, tam plures renum & ueſicæ calculo affectos obſeruaui, quàm hic Raguſij, forte ob quotidianam uini inſalubris uarietatem, ut cætera taceam, nouiſtis autem obeſos magis uexari nephritide, quàm lithiaſi, graciles uero, contrario, forte quia obeſi ſtrictas uias habent, graciles uero latas, per quas ad ueſicam materia calculi deſcendit, non minus renum calculo homines prouectæ ætatis magis quàm pueri apprehenduntur, quemadmodum ueſicæ calculis pueri frequentius quam ætate prouecti. Cauſam uero generationis calculi, materiam crudam & incoctam ſignant omnes, quàm intenſa caliditas tam circa renes, quàm ueſicam exaſſat, exemplũ norunt

exacte

exacte ij, qui lateres fingũt, & eos excoquunt:quòd uero pueri ueſicæ potius quàm renum calculos plerunque incurrãt,in cauſa eſt, quia uoraces ſunt, & perpetui motus,& cibis utcunq; oblatis & nociuis utuntur, & neq; horam cibum capiendi ſeruant ordinatam, quin etiam prius quam prior aſſumptus cibus concoquatur alium ingerunt,& quum uehementius à cibo moueantur,crudus & incoctus in uenas cibus diſtribuitur, mollia auté ſunt eorum corpora, & quæ facile cedant, eiuſque rei gratia obturationem circa renes non perferunt, quum uero craſsiſsima lotia in ueſicæ amplitudinẽ perferãtur, ibidẽ ueluti uini fęx & limus aquæ ſubſiſtunt, ac poſtea ex loci caliditate deſiccata lapideſcũt,ut ex Gal.Aetius. Cęterũ, quũ multa & fere innumerabilia, q̃ atterunt & confrigunt lapidem, tam renum quàm veſicæ ab omnibus paſsim deſcribantur authoribus.& ea quæ veſicę calculos comminuunt patentiora faciant, ego ad præſens, vnum tantum ex Auicenna deſcribam antidotum, quo Auicenna ipſe vtebatur,& nos ſingulare eſſe experti ſumus,habet autem ex capite vltimo fen decimæoctauæ, ſic. ℞.pulueris vitri concremati,cineris ſcorpionum,cineris radicum caulium, cineris leporis combuſti, lapidis ſpongiæ,ſanguinis hircini præparati, cineris corticum ouorum,è quibus pulli ſunt extracti, lapidis iudaici,gummi nucis arboris,acori, ſiue galangæ craſsioris, ſingulorum partes æquales,petroſelini,dauci, pulegij, gummi arabici,ſeminis athęę,piperis, ana partem vnã, & alterius mediam,melle cocto excipiantur, & fiat antidotum,cuius drachmę duę, & tres,ſingulis vicibus cũ decocto tribulorum,aut cicerum nigrorum ieiuno ſtomacho,& recte repurgato,vt decet corpore, propinetur,non ſolum enim renum & veſicę calculos atterit, & comminuit,ſed etiam ex terreo ſedimento renes & veſicam prugat,& liberat,cæterum,vt componere noſcas, audi,vitrum tam & ſi crudum in puluerem friatum vino albo tenui & calido exceptum efficaciter veſicę calcu-

Antidota sing. ad calculu.

los frangere perhibetur,nihilominus combuſtum maio rem vim concipere creditur,qua de cauſa,quo modo cō buri debeat,doceamus,pręcipue ex ipſo Auicenna, citato capite.accipe igitur vitrum album,& clarum, quale criſtalinum appellamus, vtcunq; attritum , quod ferreo cochleari ignito,exceptum vrere ſinas, quo ad ſatis tibi videbitur,poſtea vero ipſum in aquam deſtillatitiā fabarum immergas,ac poſtea iterum vt primo exure,& deinde inter duos porphirijtes lapides in polinem redige,interim affuſa ſtillatitia illa fabacea , quo ad coralij, aut margaritarum pręparatarum modum ſolitum redigatur,quo poſtea quando opus fuerit utere.ſequitur cinis ſcorpionum , excipies igitur ſcorpiones viuos olla vitreata,optime cooperta,quam in furno defines , quo ad ſcorpiones exiccentur,vt ex eis puluis parari poſsit, non tamen vrantur.Sequitur cinis radicum cauliū , qui Auicenna authore,ſecundo libro ſui canonis , lapidem frangit,pro quo parando,nullo artificio , quam ſimplici vſtione,opus eſt.accedit ijs,cinis leporis combuſti, quē hodierni experimentatores concinnātes,leporem viuū poſtea ſtrāgulatum,ita ne ex eo quicquam ſanguinis deperdatur,accipiunt,Marcianus vero medicus apher, vt citat Aetius,vndecimo ſuo libro , leporis tantum pellē deſiderat,de qua ita ait,leporis pellem in ollulam conijce,& in furnum demitte, atq; vbi vſta fuerit , vt probe conteri poſsit,acceptam tere , & ex ipſa cochlearium vnum cum vino,ieiunis in ſolij calidę aquę inſcenſu prębe,ſi vero velis experimentum pharmaci ipſius accipere,ex eo in vinum conijce,& in vinum item lapidem ex flumine acceptum inijce, & contectum per paucas horas ſine,& in grumos lapis diſſoluetur , hoc nanque remedium & experimentum ita facile paratu eſt,vt experiri à quocunq;,vel nullo diſpendio,poterit . Auicenna vero cui in hac parte adhęrere decet,vt qui ipſius compoſitionem paramus,leporem iugulatum accipiendum contendit,qui totus vel in partes diſſectus in ollula cō-

buri

buri poterit, deſiderat nanque Auicenna partes extremas leporis, vt caput & pedes ad ſolem exiccatas. Spongiarum calculi, conſiderandi veniunt, qui renum calculos comminuunt, vt omnes fatētur medici, & paulus firmat libro tertio ſuę medicinę, capite 45. quum medicamenta renum calculos atterentia recenſet. ſed iam ſanguinem hircinum pręparatū citemus, de quo Aetius ita tradit, citato libro, capite. 12. Sanguis hircinus tum ad nephriticos, tum ad calculos, pręſens remedium. Nā & pręexiſtentes lapides ſoluit, atq; ita per lotium excerni eos facit, vt etiam alij amplius non gignantur, pręterea, & dolorem ſedat. colligitur autem hircinus ſanguis hoc modo, quum vua matureſcere cœperit, ollam nouam accipito, & infuſa in ipſam aqua, donec terreum depoſuerit, olla coquito, & accepto è grege hirco, ætate matúra, plus minus quatuor annorum eum mactato, eiusque ſanguinem medium olla excipito, ita vt eū qui primum effluxit, itemque poſtremum penitus relinquas medium autem inſpiſſari ſinito, & in olla ſitum per acutam arundinem in multa fruſta diſſecato, indeq; reticulo denſo, aut linteolo raro, aut cribro arctiore contectū ſub dio exponito, vt inſoletur, & roſcidus fiat, cauendo ne imbre commadeſcat: porro, vbi exiccatus fuerit, eū diligenter terito, & in pyxide adſeruato, & remittente malo, cochlearium plenum cum paſſo cretico exhibeto: cognominatur autem pharmacum hoc thychir, huius & nos inquit Philagrius in breui tempore nō aſpernādum periculum fecimus, aliquando autem odoris commendandi gratia, parum phylli, aut amomi, aut ſimilium ammiſcemus, ego inquit, hoc pharmacum cum troglodite paſſerculo permixtum, cuidam penitus nihil lotij eijcienti, poſt magnos dolores exhibui, & permagnum lapidē attritum ab eo expuli. hæc ex Philagrio Aetius, quæ apud Auicennam, manca & corrupta citato loco, leguntur, vt conſideranti notum euadet. Cæterum, nos vt verum fateamur, huic Auicennę antidoto, paſſerculi troglo dytis

glodytis cineres quoque miſcemus, de quo placet ad præſens paululũ agere, reliqua ut lectori manifeſta ſubticendo. Eſt autem troglodytes paſſerculus, non ea auicula porcos amans, quæ paris dicitur, & Luſitani noſtri albelam appellant, ſed longe alia, quæ hyeme potiſsimũ apparet, & valde eſt nota, de qua ita Aetius tradit. Eſt autem troglodytes, paſſerculus minimus iuxta ſepes, & muros victum quæritans, eſtque hoc animalculum omnium auicularum minimum, ea excepta, quæ regulus appellatur, ſimilis eſt autem regulo in multis, præter quã quod in fronte auricolores pennas nõ habet, eſt etiam troglodytes paſſer regulo paulo maior, eſt nigrior, caudamq; ſemper ſubrectam, & albo colore retro interpũctam habet, magis item garrulus quàm regulus eſt, & ſane iuxta ſummum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, breues item volatus facit, naturalem autem vim omnino admiratione dignam habet, itaque ſale conditus, & crudus in cibo acceptus, morbum perfecte ſanat, & noui adeo quoſdam ob eius vſum nunquam amplius ab affectione vexatos, conditur autem optime pennis euulſis, atque inde largo ſale adobrutus, & poſtquam fuerit arefactus, comeditur, & affectionem perfecte ſedat, melius autem eſt etiam aliter ipſos edere, ſi plures cõtingerint, coctos nimirum eius prçſertim generis, quod per hyemem ubique apparet, exhibetur autem & alio modo, paſſerculus non deplumis in ollulam coniicitur, ac deinde operculo addito, uritur, animaduerſione aſsidua habita, ne fallaris, quum in cinerem ſit redactus, & in aerem exalans, per exuſtionem totus cõſumatur, conſueuit enim hoc contingere tum ipſi, tum aliis quæ uruntur, quapropter præſtat operculum non oblinire, ut per interualla quædam operculo adempto uſtionis modum intueamur, exhibẽdus eſt autem ſemel omnis unius paſſerculi uſti cinis per ſe, aut modico phyllo, & pipere ammixto, quo ſaporis iucundiate ori cõmedetur, & ſubdit, melior autem mihi uidetur condiendi

X modus,

modus, atque adhuc dictis præſtantior, ſi quis præeuulſis pēnis uiuum paſſerculum ſale adobruat, quod & ego facio, inquit Philagrius, arbitror enim & ſanguinis naturam quoddam in ſe complecti, quod minime uulgariter profit, cui amplius ſtercoris efficacia accedit, quàm exuſtione debiliorē reddi plane credo., pderit ēt eis, qui abūdant aſſatos edere integros, ita ut nihil ex eis præter pennas obiiciat, atque hæc quidē ſunt, quæ ſm proprietatē, totius ſubſtātiæ efficacia exiſtūt, & cætera, quæ oīa apud Auicennam fœdiſsime, & deprauatiſsime legūtur, & hinc facile inſtaurari poſſunt, meminiſſe tamē decet, quòd medicamenta renum calculos confringētia nimis acria, & calida eſſe non debent, ut commendat Galenus libro.6.de ſanitate tuenda, & libris Methodi Med. cui ſubſcribit Paulus, libro tertio ſuæ medicinæ, præcipue iis qui calidiore habitu præditi ſunt, eis vero qui temperiem corporis frigidiorem habēt, calidiora præbeto, ut Aetius meminit capite. 10. prædicti libri, cætera uero, quæ dici vberius, & profuſius poterant, cōſulto prætermittimus, lectorem ad prædictū Aetii librum remittendo, qui tam de calculoſis curandis ipſis, quàm præſeruandis, memoriæ abunde admodum commendauit.

Curatio nonageſimaquarta, in qua agitur, de renum ulcere per potum aquarum ſalſarum, & nitroſarum naturalium, ſanato.

QVI ex abſceſſu renum, vlcus contraxit Eneocaſtrēſis Iminus, triginta natus annos, poſt multa excogitata remedia, quæ nullius profectus fuere, eum ad Tuſſam trāſmiſimus, vt ibi naturales aquas ex ſulphure & nitro, præualente ſale, compoſitas biberet, apud quas per integrū menſem manſit, & ita earum potu & vſu, ſanus, quod mirum dixerim, euaſit, vt omnibus admirationi eſſet.

Scholia

SCHOLIA.

TVSLA, *uicus eſt in Mæſia inferiore, circiter. p.* 150000, *à mari diſtans, in eo puteus uiſitur tetrum quendam odorem ſpirãs, cuius aquæ colore ſubalbida, tactu frigidiſsima, ſapore ſalſiſsima eſt, eam vero accolæ lento igne in ſalem ſpiſſant, ſed hoc minor pars, maxima uero, ligna quæ proxima ſylua ſuppeditat, in ſtruem apte concinnat, ſuppoſitoque igne incendit, creſcentem uero flammam, ea aqua irritat potius quàm extinguit, ubi uero tota ligna in prunas abiere, tum copioſiſsima aqua extingunt, quare ea fruſta in cineres facillime abeunt, is illarum regionum ſal eſt, nec temere alia utuntur, manet tamen color ille cinericius, atque odor inſuauis, ſapor uero perquam ingratus, puteus ipſe turcarum regi ad quinos aureos in die uectigalis eſt, ex quo aqua quia ſalſa nimis bibi non poterat, & ea de re, circum circa fodere & ſuauiſsimam aquam pululantem ebiberet cõmendauimus, qua uſus in potu tur ca hic ad triginta dies ſanus factus eſt. cæterum, dicitur tusla turcice, id quod latinis ſalina. porro, Archigenes cum de renum & ueſicæ ulceribus agat, citante Aetio, capite trigeſimo libri undecimi, ad hunc modum, de Albularum aquarum potu, conferent itaque aquæ albulæ ſi adſint, & conſimiles, poſt matutinam deambulationem trium heminarum menſura, prima die potæ, deinde uſq; ad quinque & ſex heminas perueniendum, ad hoc enim quod inteſtinum eluunt aer etiam ipſarum fuliginoſus ueſicam ad doloris ſenſum percipiendum hebetat, & humoribus ſegregatis puriorem ac lucidiorem ſanguinis uaporem reddit, quin & ipſæ aquæ ulcera utiliter repurgant, et cum uoluptate infra ſubeunt, atq; adeo nihil ægro ſanando efficatius deprehendere poſsu, hora autem calidior ad eas accipiendas apta eſt, quod ſi non adſit huiuſmodi aquarum qualitas, adſint autem aliæ nullam guſtui qualitatem exhibentes, ſed late ſe ad guſtum diffundentes, hæ ipſæ reliquis meliores ſunt cenſendæ, & proximo ab eis loco, bituminoſæ, nitroſarum etiam ſi adſint, & ſalſarum experimentum ſumere prodeſt, maiorem enim quàm credi poteſt ſæpe ex his ſuccedentem uidi effectum, intercapedine autem et diſtantia à balneo facta, aridarum rerum comeſtio primum utilis eſt, & cætera; hæc Archigenes ſingularis doctrinæ uir, cuius opera, utinam hodie extarent, ac forte non tanta, quæ neotherici à priſcis prætermiſſa putant, deſiderarentur. paucis enim iis citatis ebibendi thermarum aquas, methodum Archigenes docuit, quam & hodie uniuerſam Italiam ſeruare nouimus, cui Sauonarola ſubſcribit, & alij doctiſsimi uiri, qui de bal*

X 2 neis

neis ſcriptitarunt, quos omnes in unum uolumen congeſtos typographia Veneta ſuperioribus annis, pro iuuanda ſalute humana in lucem miſit.

Curatio nonageſimaquinta, in qua agitur, de remedio, ad eos qui ſe ſomno permingunt.

ADOLESCENS duodecim natus annos, lectum in ſomno commingebat, quod ſane vitiũ ex muſculi in collo veſicæ laxamento eueniebat, à multa pituita forte ortum trahente, ſed aliis de cauſis euenire poſſe, norunt medici, & Auicenna proſequitur fen 19. libri tertii tract. 2. cap. 15. nos igitur pro ſalute huius adoleſcentis ſic machinati ſumus, & primo fluido ac bene purgato corpore pituita redundante, & victus ratione ſubtili perſcripta, & potu diminuto, illi hædi pulmones aſſatos ad aliquod dies edendos conceſsimus, & recte habuit, poſtea vero ceratis conſtringentibus imo ventri & renum regioni adplicitis, illi leporis cerebellum ſiccum exceptum vino dedimus, & quandoque porcinæ veſicæ exuſtæ cinerem, & exactam ſanitatem adeptus eſt. Sed cum hęc tractamus, ecce iuuenis Dalmata, forma elegãte præditus, męſtus & triſtis ad me venit, ſe malle mori inquiens, quãm ſimile vitium pati, hic nanq; cum coibat cum muliere, nullum emittebat ſemen, ſed potius ventris crepitus pedebat, qua de re, eum à tanto dedecore, & vitio liberem, me rogat. Ego vero huius vitii cauſam inquirẽs, multam pituitam craſſam inferiori inteſtino hęrentem conieci, cuius præſentia, vaſa ſeminaria frigida & coarctata erant, vnde ſemẽ genitalæ deficiebat, pituita vero motu, & caliditate diſſoluta, in flatus vertebatur, quã primo depellere ſtatui: id q̃d aſſecutus ſum, propoſito primo victu calido, qui ex cibariis optimis & multi ſucci, conſtabat, veluti potu vini vermiculi & odori, dein vero præparato per oximelitis aſsiduum potum, corpore, & recte purgato, ac iniectis infuſis pituitam quoque hanc minuentibus, imum ven-

trem

trem & inguina ac inter anum & pudēdum hoc vnguento illini faciebam, quod habet, piperis albi, & nigri, ac longi, an. ℨ. 1. s. ſeminis erucæ, ſeminis vrticę, nigellæ, an. ℨ. s. pyrethri. ℈. 1. olei lilini in quo iniectæ ſunt erucæ herbarum aut pinus animalia tria uel quatuor, & per aliquot dies inſolata. ℥. ij. de caſtoreo. ℥. s. ceræ quātum ſufficit, miſce fac unguentum, & eo ut dixi, partes inungantur, præcipue in aurora, & ea nocte in qua non coibat, nam hora coitus uino calido ſe lauabat, ſed in aurora etiam & hora coitus, unciā mediam ad drachmas ſex, huius electarii deglutiebat, & ſuper parum vini maluatici pitiſabat, habet autem ſic. ℞. diaſatyrionis. ℥. ij. diagalangæ. ℨ. ij. ſpecierum diambræ, diamoſchi, an. ℈. ij. ramenti pudendi ceruini aridi. ℨ. s. nucum pinearum, piſtaceorum, amygdalarum ducium mundatarum, an. ℥. s. carnis ſcinci. ℨ. ij. ſeminis erucæ, urticæ, naſturtii, an. ℈. 1. pectuſculi capi cocti. ℥. iij. terenda terantur, & melle optimo fac electarium liquidum ſecundum artis ordinem, iis enim hic intra mēſem uoti compos fuit factus, & artis laudum maximus euaſit bucinator.

SCHOLIA.

QVVM *ad me uenit iuuenis hic, illico in mentem mihi ſubit, caſus ſimilis, forte ex* Ruſo *per* Aetium *citatus ad calcem libri undecimi, qui ita habet,* Adoleſcens *enim quiſpiam nos acceſſit, & ſe uehementer coitum appetere confeſſus eſt, uerum ubi comiſceretur, ſemen emittere non poſſe, ſed flatus plurimos ſibi per ſedem erumpere.* In *hoc itaque coniecturam feci, uaſorum ſeminariorum ſiccitatem adeſſe, quod ipſum etiam adepta ſanitas demonſtrauit, nam poſtquam humida et boni ſucci diæta eſſet uſus, ſemen emiſit. & ſubdit, alius item adoleſcens domeſticus miniſter, confeſſus eſt, ſe quando cum muliere rem haberet, ſemen effundere non poſſe, quum uero dormiret, plurimum ei ſemen prodire, uiſum itaque mihi eſt, uaſa eius ſeminaria propter multam unà cum frigiditate humiditatem, caleſieri non poſſe, propterea quod caliditas in coeundo ad corporis ſuperficiem diffunderetur, in ſomnis uero amplius caleſieret, propterea quod ſomni interna calefaciunt, et refrigerant exteriora, quare huic ipſum infernas partes exercere iuſſi, atque id ma-*

xime per equitationem, caſtorium etiam bibendum præbui, & diætam omnem calidam & ſiccam conſtitui. hæc Aetius, nos uero hunc ſecundũ caſum aliquando hominem pati obſeruauimus, ob hæc eadem ab citata, ueluti ob carunculas in meatu urinæ, & ſemini genitali communi habitas, ſed cura uaria cum ſit, pro uarietate cauſæ, non admodum difficilis eſt.

Curatio nonageſimaſexta, in qua agitur, quomodo fœcundæ mulieres dignoſci debeant.

SELINVS turcarum Solimani imperatoris filius, & qui imperium ambit, petit, quomodo fœcundæ mulieres dignoſci queant, nam turcæ & ſi plures uxores habeant, hic tamen hac in re à nobis certior fieri cupit, cui ſic ex Sorano viro grauiſsimo & ſapietiſsimo ſatisfecimus, à quintodecimo ætatis anno fere uſque ad quadrageſimum, mulieres concipiendo idoneæ ſunt iudicandæ, quæ neque uiragines, neque corporis habitu denſæ, duræve fuerint, nec contra humentes, & languidæ, aluique iugiter fluentis, ſed recta ratione hilarique mente fungantur, lumbosq; latos, habeant, & uentrem amplum, ſintque illis libera menſtrua, nec morbis præcipue uteri iugiter infeſtentur, aiunt etiam conceptura ne ſit mulier; hoc experimento deprehendi: inferiores partes pannis undique obſeptas reſina ſuffiunt, ut à pudendo uapor excipiatur, & inde eleuato ad os odore, fœcunditatem, non eleuato, ſtertilitatem indicari, itẽ, allia decorticata, & lana inuoluta, mulier dormiendi tempore ſibi tãquam peſſulum imponat, & ſimili modo, ab odore, utrum ad os peruenerit uel non peruenerit, fœcunditatem iudicato: hæc ex Sorano. Nos uero cum experimentatoribus hodiernis, longe certius ſignum, an conceptura ſit mulier, etiam ſi ſit uirgo, habemus, & tale eſt, coagulum leporis pondere unius drach. aqua calida diſſolutum, mulieri ieiunæ calido in balneo exiſtenti bibendum propinabis, nam ſi uentris dolores eam infeſtauerint, talem generationi aptã prædices, ſi uero non

non,eam infœcundam firmato. Cæterum, ex Hippocra te ſcito, quòd tempora fœtus uarie habentur, nam maſculi citius abſoluuntur quàm fœmellę, forte quia calor uehementior in maſculis eſt, & in iis, alij citius, alii tardius ad perfectionem ſiue maturitatem perueniunt, primis nanq; ſex diebus, bulliente ſemine, fiunt ampullæ, & ut ex faceta Hippocratis hiſtoria accipimus, uelut quædam oui ſpeties exiſtit, ſed tunc nondum fœtus adpellatur, ſed ſemen potius, deinde nouem diebus attrahitur ſanguis, ex quo paulatim epar & cor fiunt, ita ut poſt duodecim dies, iam diſcerni poſsit epatis, cordis, & cerebri, delineatio, & tunc fœtus nominatur iam, & Græca appellatione embryon, id eſt, pullulans ſeu germinans, poſtea octodecim diebus, membra cætera formantur, & fœtus exerit ramos, ſunt nanque omnes ii dies collecti, 45. in quibus, formatis, & diſtinctis membris, uiuere iam fœtus incipit, quia ſentit, nondum tamẽ mouetur ob imbecillitatem, & tunc vt theologi aiunt, animæ pueris inſeruntur, & iam non ſolum embryon, ſed infans appellatur. ne tamen ab Hippocrate uetuſtiſſimo & ſapiẽtiſsimo diſcedamus, ſcire decet, quod dies à conceptione ad formationem duplicati, indicant diẽ motus, poſtea triplicati dies motus, iudicant diẽ edendi partus, uerbi gratia, ſi fœtus formatus eſt. 45. die, mouetur nonageſimo, & tunc forte anima rationalis introducitur, quam à ſenſitrice & uegetatrice differentem eſſe Ocham doctor Angelicanus, multis probat rationibus, ſed hæc minime huic conueniunt negocio, triplicato uero nonageſimo die, nonus reſultat menſis, quod eſt uſitatiſsimum partus tempus.

Curatio nonageſimaſeptima, in qua agitur, de muliebri ſatyriaſi, ſimulq; uterino furore.

M[redacted]

[redacted],male habebat,ad quam accitus ipſe,eā temperatura ſanguineam optimi habitus,natam annum trigeſimumquintum,ſed per interualla delyrātem comperio,cœperat nanque delyrium rabidum antea ſex uel octo dies,quod & alias,[redacted] paſſa fuerat; ſed nunc, hoc cum delyrio eius calent membra,ſed pulſus à temperamento parum diſtant,ut ipſa febriens non dicatur,ſed quando delyrio apprehenditur, quod per internalla ut pote per conſenſum fit, garrula euadit,ad hæc inquieta & iracunda,[redacted], inſuper tam multa de habendo marito inculcebat,ut aſsiſtentes omnes admirarentur, quoniam nihil loquebatur, aut effutiebat,quod non ad concubitum,aut uenerem faceret, ex quibus ego hanc uterinum furorem pati deprehendi, & eo magis,quia ſæpe dextram ad pudibunda inferebat: ſolent nāque mulieres ſatyriaſi, & forte ualentiori & frequentiori quàm uiri morbo tentari, ut Soranus Epheſius ſingularis doctrinæ uir docet, & experiētia ipſa confirmat, quem pudendorum ingentem pruritum, & coeundi ardens deſiderium,ingens uteri & locorum circa aſsiſtentium ardor præcedit, qui ardor & uteri incēſio, cerebro & toti corpori communicata rabidi furoris dicti, eſt in cauſa, ob quem morbum, [redacted].primo autem uena pedis ſaphena dicta ſecta fuit,ex qua ſanguinis libra extracta fuit, dein uero purgato corpore, ei uictum parcum conſtituimus, & ex cibariis

bariis iis, quæ flatu prorſus, ac ui excitandæ ueneris carent, poſtea uero ad cucurbitulas ſcapulis fixas,cute primo ſecta deuenimus, tandem membra inferiora refrigeranda curauimus, uariis cum fomentis,tum unguentis, & linimentis, conſtantibus ruta, caſtoreo, ſolano, ſedo, papauere, roſa, mandragora,uitice,aceto, portulaca, hyoſcyamo, lactuca, ceruſa, argenti ſpuma, cerato roſaceo, populeo,& ſimilibus,quæ ad præſens recenſere non decet.

SCHOLIA.

SOLET *plerunque vterinum hunc furorem conſequi febris, ex vteri ipſius inflammatione oborta, ſed in monacha hac, quum inflammatio ſine phlegmone non eſſet, febris vice, caliditas excedens erat, per conſenſum igitur uteri hic furor fit, vnde vterinus furor appellatur. Cæterum, ſatyriaſis quantum à priapiſmo differat, nouiſti ex Galeno omnes, eſt nanque ſatyriaſis ingens pudendorum pruritus, & venereorum intolerabile cum caliditate deſiderium, quod deſiderium in priapiſmo non reperitur, ſed magis membri genitalis & forte virilis extuberatio tantum, ut ſuadet Galenus, in calce librorum de ſympt. cauſis, & libro 6. de locis affectis, capite ultimo, ſolent nanque ſatyriaſi mulieres viris frequentius & grauius tentari, tam virgines, quam quæ coitum guſtarunt, & caſtitatem profitentur, præcipue quæ à maritis abſentes ſunt, aut viduæ manſerunt, porro, vt furor conſequi ſolet vteri malam intemperiem calidam, & eius ardorem caput obrepentem, ita & ſatyriaſim plerunque, id quod mariti verum eſſe deprehendent, quando præcipue vxoribus apprime non ſatisfaciunt, garrulæ nanque euadunt & rixoſæ. Cæterum vteri mala hæc qualitas, ex qua vterinus furor oritur, longe differt ab uteri ſuffocatione, in hac nanque uterus contrahitur, & uaſorum attractio fit, in illa uero immobilis permanet uterus, vt Aetius quoque ex Sorano memoriæ commendauit.*

Curatio nonageſimaoctaua, in qua inquiritur, an quæ in thorace continentur, tantum per ſcreatum purgari ſoleant.

QVVM Gozius male haberet, & intra ſecundam & tertiam coſtam doleret, diſsidium inter medicos fuit, nam eorum nonnulli inflammationē eſſe, & eam quidem membranam coſtas ſuccingentem occupantem dictitabant, quia febris continua adhærat, & aliqualis ſpirandi difficultas, & dolor ſi continuo non affligebat, tamen cum ad latus ſanum uertebatur, dolebat, quibus addebant, quòd extra inflatio apparuit, & breui delituit, & ſanies ad umbilicum deſcenderat, quæ poſtea per ſeceſſum excreta fuit, unde homo breui mortuus fuit. Alij uero, dolorem illum ab humore flatuoſo membranam diſtendente, & ſolutionem continui faciēte, conteſtabantur, quia ſi eſſet inflammatio, ſiue phlegmone, ut primi dicentes firmabant, pleuritis uera eſſet. Cęterum, quum illi multa deeſſent ad ueram pleuritim, uidelicet tuſis, pulſus ſerrinus, continuus dolor, & alia huiuſcemodi, non eſſe inflammationem, concludebant: item, quia ſi inflammatio eſſet, & ad ſuppuratione͞ perueniret, & rumperetur, ad umbilicum pus deſcendere non poſſet, & conſequens per ſeceſſum non poſſet excerni, quia diaphragma, ſiue ſeptum dictum tra͞ſuerſum, quod naturalia ab ſpiritualibus ſeparat & diuidit, & à primis nothis coſtis & ſpuriis oritur, membra ipſa ſpiritualia tanquam in ſaccho continet, unde à thorace ad membra naturalia, nullam eſſe uiam aut deſcenſum dicunt, immo quæ in thorace ipſo continentur per ſputū purgari, cum Galeno libro de locis affectis quinto, capite ſecundo, in quo agit, de thoracis affectibus, & Eraſiſtratum uellicat, contendunt, adduntque, ſi contingat pus in thorace contentum, per urinam aut ſeceſſum purgari, ex tali uacuatione, cordis tremorem, preſſuras, & ſinco-

ſincopim, ægrotanti ſuperuenire neceſſarium eſſe,& id primo Galeni authoritate probant,libro ſexto de locis affectis, capite quarto, in quo agit de veſicæ affectibus, qui ad hunc modum ait, nos uero pulmonis uomicam per urinam; thoracis autem per inteſtina, & aluum expurgari uidimus, & cætera. pro quo intelligendo,ſcire decet,quòd pulmones ſaniem in thorace contentam ad ſe attrahunt, & tanquam ſpongia eam retinent, poſtea uero irritati, maiori ex parte per aſperam arteriam eã tranſmittunt, ſolet tamen quandoque pus nõ per ipſam ſed potius per lenem ſiue raram arteriam, unicam tantum habentem tunicam, atque inde arteriam uenoſam dictam tranſmitti, quæ ad ſiniſtrum cordis uentriculum peruenit, quo in loco ad arteriam magnam ahorthi dictam, ſe transfundit, & per eam ad renes deſcendit, & conſequens ad ueſicam: ex qua foras per urinam truditur, & ut ante per lenem arteriam pus tranſmitti ſolet, quæ poſtea per urinam tranſcurrit, ita aliquando per uenam arterioſam denſam, dictam ſic, quia duas contineat tunicas, tranſmitti ſolet, unde ad cordis dextrum uentriculum perueniens, uenam magnam ingreditur, & per eam ad iecoris deſcendit gibbas, dein per uias ſatis amplas, ſed plerunq; lapidibus & tophis impeditas, concauas peruenit partes, à quibus poſtea ad inteſtina tranſmittitur, & ſeceſſu excernitur, ſed quandoq; cum pus in gibboſis partibus detinetur, ad renes fit tranſitus, & in ueſicam tanquam in ciſternam cadit, & foras pellitur. ex iis autem noſtris dictis,facile Auicenna reſtitui poterit, fen x. tertii libri, qui confuſe admodum hæc ſcripta ræliquit, eo præcipue capite, in quo de pure & ſanie in thorace contenta agit.reuera,Galenus citato à nobis loco, quum cauſam reddat ſaniei contentæ in thorace, quæ quandoque per ſeceſſum excernitur, longe aliam à nobis citatam ſcribit, ita uero ille ait, Id uero quod per uentrem expellitur, aliam & quidem raram, quæ in corporũ diſſectione apparet,habet cauſam,

quippe

quippe concaua uena mediante uaſe quodam ſtelechiæ, .i.uenæ quæ arboris caudici porpotione reſpondet, videtur iterum adaptari, proinde nihil mirum,neque impoſsibile eſt ;&ex partibus ſepto tranſuerſo ſuperioribus,pus in uentrem defluere,& ex his quæ eidem ſupponuntur, ipſum per renes in ueſicam peruenire. nã corporum raros habitus, par eſt vt rara etiam accidẽtia ſequantur.hæc Galenus, in quibus innuere videtur,quòd quandoq; ex uena cõcaua ramulus ad thoracẽ peruenit, & illi inſeritur, per quẽ ſanies ad iecinoris portas trãſmitti poterit,& ex eis poſtea per inteſtina foras pelli,vt enarratione. 54. libri .7. aphoriſ.quoq; firmat. Aetius uero libro octauo ſuæ medicinæ,capite.65.in quo de pectoris ſuppuratis ex Archigene agit, inquit,rumpuntur autẽ ſuppurationes aliquæ quidem ſurſum uerſus,aliquę uero deorſum; quæ deorſum rumpuntur in aluũ & inteſtina ac ueſicam transfunduntur,per uaſa quædam tranſmiſsione ad ea membra facta, quæcunque uero ſurſum rumpuntur, in vacuum uidelicet thoracis locũ, periculoſiores exiſtunt,hæc Aetius,quæ omnia à Paulo mutuatus eſt,lib.3.ſuæ medicinæ: vt legenti manifeſtum euadet,ex quibus fatis elicitur,puris in thorace collecti: & ad inteſtina, & ad renes & ueſicam per uaſa quædam inferiora trãſumptionem fieri, præter citatũ primum ex Galeno modum,hoc eſt,per lenem arteriam, unde per urinã pus mingitur:Cæterum,nõ eſt prætereundũ,quòd ut in hominibus inter ſecundã & tertiam coſtã, ſecure & liberaliter poſſumus ſecare,&aperire abſq; diaphragmatis leſione,ut prima & ſecũda diximus Cẽt.ita in brutis tute fieri non põt,quia ſeptũ trãſuerſum diaphragma dictum in brutis animantibus, hæret coſtis nothis,in homine uero ita eleuatur, ut apertio prædicto in loco tute fieri poſsit,ut periculũ facienti notũ euadet. quo factũ eſt,ut medici ex brutis anathomiã petẽtes, timerẽt ſectionẽ intra ſecundã & tertiã coſtã,immo nõ niſi intra quartã & quintã, aut ſi diis placent intra quintã & ſextã.

apertionem

apertionem admitterent, nõ ſine tñ ingenti, ne dicam pudendo errore, meminiſſe tamẽ oportet, quod Hipp. inter coſtas ſectionẽ nõ moliebaẽ,ſed terebella poti⁹ os coſtæ pforabat, terebrabatve, ut alias dixi. Vt receptui igiẽ canamus, cõcludimus, ꝙ in nobili uiro iſto Gozio inflãmatio aut apoſtema nõ erat, neq; pus aliqd̃, ad umbilici partes ex ipſo trãſmiſſum fuit, quãquã id fieri poſſe Gal. nõ negat, immo Aetius & Paulus fatentur.

Curatio 99. in qua agitur, de prurigine inter inguina.

AIDAR Epirota Spado hõ ab ineũte ętate, ĩ Bizãtia aula educatus, tribus ordine potẽtiſsimis regibus, primũ à cubiculo, deinde à cõſilio, poſtremo bellorũ ſoci⁹ atq; adiutor fuit, is uero cũ è purpuratis, hoc eſt Baſaijs quatuor, un⁹ eſſet, ac intẽperãter Solymano filij cædẽ exprobraret, è ſupma dignitate deiiciẽ. At, q̃a ſingulari ſemp fide atq; amore, erga Othom. familiã fuiſſe dicebaẽ, exiguę Illyrici parti cũ imperio p̃ficiẽ. is idibus iunij, ĩ quo dies ſolẽne arabicę gẽtis ieiuniũ forte inciderat, quũ animi cauſa neocaſtrũ amẽniſsimũ eius ſatrapiæ oppidũ ſe cõtuliſſet, me ad ſe accerſiuit, & barbare quidẽ, ſed regie experiri inquit libet, an q̃ de doctrina accẽperim tua, aliqua ex parte uera ſint, iã nũc quo corporis morbo laborẽ ut mihi indices, cupio, effuſus deinde in riſum me magnifice à liberalitate ſua expectare iuſsit. cęterũ, quũ uiri huius inueteratas affectiones pcurro, eũ inter inguina pruriginẽ quãdã ab hinc viginti annos cõtinuo pati deprehẽdo, ex qua hicores citrini quidã p̃ interualla effluere ſolẽt, quã malã affectionẽ leuare cõpeſcereque difficile atq; periculoſum videbaẽ. inueteratũ .n. malũ in hoĩe p̃ſertim ætate percipitata curiſq; ac laboribus confecto, iã in naturã abierat, contumaciterq; quantũuis diligenti medico repugnabat, quapropter ad mitia placidaq; remedia decurrimus, & eo magis quia inguinibus inſitũ malum, loco à natura nocuos è corpore recipere ſuccos ſolito. Vſi igiẽ ſumus, duobus vel ad ſummũ trib⁹ remedijs, vno hirudinũ venis hemorrhoidalib⁹ admotione, q̃ diuerſio, vt noſtis, nõ minus iuuat q̃

venæ in fronte ſectio, poſteriore capitis parte dolente, immo vacuatio hęc maioris momenti hoc in caſu eſt, quia corporis decliuiori in loco fit, ad quem natura ſuperuacuos noxioſque deriuare ſolet humores. ſecũdo, inunctione vnguenti compoſiti, ex albo camphorato, populeo, ac plumbeo, æquis portionibus. quibus remedijs, propoſito optimo victus ordine, thurcis raro ſolito immo toleratu difficili, rectius valere cœpit, ſingulis nã que quindecim diebus, hirudines duæ admouebantur, & bis quotidie linimentum ſupra malum iterabatur, plã taginis ſupra poſito folio, non raro præhabito fomento ex plantagine & inguinali ſiue bubonio herba parato, neque enim plura, vt dixi, machinari pro hac propulſanda mala affectione opus erat, quando circa proregem capularemque ſenem verſabamur, præcipue hominem Turcham, & barbarum, qui ſi è uiuis decederet, non ſine uitæ curantis periculo & diſpendio id fieret, medico nanque eius ſerui belluini mortem imputant, contra quem ferociter irruunt.

Curatio centeſima, in qua agitur, de capitis uulneribus, detecto craneo, & tutius ne curentur exiccantibus medicamentis, an cataplaſmatis humidis, ut digeſtiuo, ex oui uitello dicto, & ſimilibus.

Colloquium, Gradius, Celetanus, Vanuccius.

GRADIVS.

NAVIS noſtræ præfectum, ita quidam ex noſtratibus, ſæue & grauiter in caput percuſsit, vt eum breui moriturum putem, vos vero viri boni, & diligentes Celetane, & Vanucci, qui ex conducto noſtri eſtis chirurgici, ad eum curandum vt quam celerrime ꝓperetis rogo, interim ipſe Amatum phiſicum accerſendum curabo. CELETANVS, Perge & eum apud officinã

Gabrielis pharmacopolæ inuenies. VANVCCIVS, Immo ipſum prætereuntem modo, & eam domum ingredientem ni falor vidi. GRADIVS. Ad domum illam accedamus rogo, vt cum Amato miſellum illum vnà inuiſum eamus, nec vobis graue ſit quæſo ſi paululum moremur. CELETA. Ita contractæ ſunt luces, vt vix ſufficiant pro ægrotantibus curandis ipſiſque tractandis. GRAD. Salue Amate. AMAT. Vos quoq; ſalui ſitis, ecquit nam rei nouæ eſt? GRAD. Eſt non felix omnino, quãdo cum chirurgicis & medicis negotiũ eſt. AMAT. Hoc minus malum quàm cum monachis & clericis, ſed quid nam affertis quæſo. GRAD. Inſularis vir probus, & rerum maritimarũ maximus explorator, capite percuſſus & vt credo lethaliter eſt, pro quo curando, chirurgos hos accerſiui, quibus tu dignaberis pro paterna, & fraterna in te obſeruantia in curatione præeſſe. AMAT. Lubenter id faciam, & quoduis aliud quantuncunque difficile negotiũ pro Gradia Illuſtri domu aggredi minime grauabor. GRAD. Nonit iam pridem candorem & animi tui in nos propẽſionem frater meus Ioannes Gradius, qui Reipublicæ noſtræ iuſſu, Venetijs nunc agit, ego vero ad præſens Timantem imitabor, & quod exprimere penicillo non poſſum velo contegam. ſed hæc domus eſt, ingrediamur, hic ſancius eſt. VANVC. Ceream candelam accenſam afferto. tria vt uideo hæc ſunt capitis uulnera, primũ in occipite, alterum in ſyncipite, poſtremum uero in frõte, accedatis ergo ea videnda. AMAT. Tundeto capillos, & caput & collum à ſanguine ſpongia abſtergito, poſtea uero quid agendum ſit diſcernemus. CELET. In omnibus ut uideo, tam capitis quàm frontis uulneribus ijs, caluaria læſa eſt. VANVC. Immo ſincipitis vulnus os nudatnm habet, & duram attingit membranam. AMAT. Nouacula ea ut noſtis, duabus lineis mutuo ſe per medium ſecãtibus ſecatote, & carnem angulorum quatuor ab oſſe recte ſeparatote, & membranam caluariam tegẽtem quoque quoad fieri poterit, ſeruatote, & ſi quæ oſſicula

cula ſunt fracta aut comminuta,quæ manu, aut uulſella, aut forficibus dextre nunc extrahi poſſunt, extrahitote. Vanvc. Ad curam accingamur. Celet. En ouorum al bumina turundis & plagulis ſtupeis excepta adſunt, cura igitur vt vulnera hæc optime farcita & plena ſint, vt poſtea pateant operi peragendo, terebello, vel hippocratica ſerra,hodierno noſtro modiollo dicto, vel ſcapris raſoriis,prout nobis melius videbitur, aperiendo, vel oſſa fracta forcipibus, & vulſella deponendo. Amat. Cum hæc recte peracta ſint,ab excretis per balanum alui excrementis,ex communi brachij vena ſanguinis vncias ſex demendas curatote, paucus nanque ut audiſtis,ex vulneribus effluxit ſangnis,Nam & in hoc caſu corpore etiam inculpato à plethora exiſtente ,ſanguinē emittendum,omnes iubent medici,feneſtras quoque & rimas portarum occluſas habendas curatote, & paucis accenſis carbonibus huius cubiculi aerem contemperatote,viget autumnus,ſtrepitum quoque & canum latratus,& ſimilia amouetote;poſt emiſſum verò ſanguinem duabus horis,victum porrigitote, panatellam, ſcilicet ſimplicem,& lentes ne datote,cephalalgiam nanque ferunt,vt alias dixi, in potu vero ex coriandro incoctam aquam ſimplicem,aut roſaceo iulebo miſtam conceditote,craſtina uero die ægyptiacæ ſiliquæ florem, ad vnciā unam & alterius mediam in bolo deglutiendum diligēs pharmacopola illi dato,valete. Celet. Cum ſæpe mihi contingat capitis fracturas curare, non raro mihi ſuccurrit ò Amate quantum difficilis ſit earum curatio, & eò magis quum uideam quantum hodierna cutatio ab ea qua priſci vtebantur differat. Vanvc. Artem chirurgicam nunquam antea ita recte exercitam fuiſſe, in primisque capitis uulnera nunquam ita recte curata, pro firmo teneo,ſed quid quid ſit,per gratum faciet Amatus ſi iudicium ſuum hac in re dare dignabitur, ut deinceps inter nos habita tam uetus contentio,dirempta & abſoluta ſit. Amat. Ego ingenue uobis reſpondebo, ſed an

ſatisfecero ueſtrum erit iudicare: noui ſane ex ſapientũ dictis, quantum periculi afferat inter duos amicos ſententiam ferre, quum pręſertim alter iudici inimicus euadat neceſſe ſit. VANVC. Hoc ne pili facias ò Amate, quum nihil veritate apud nos antiquius ſit, neq; veritas apud nos odium parit, ſed amicitiam potius conciliat, glutinat, & ut ita dicam ferruminat. AMAT. Quum unanimes, & concordes in mea recipienda ſententia nos uideam, placet eam qualem qualem in medium ſed breuiſſime afferre, proinde aures pręſtate benignas. Hippocrates ita capitis vulnera curatu difficilia eſſe ſenſit, ut de eis integrum librum memoriæ ſcriptum reliquerit, cui titulum indidit de uulneribus capitis, quanquam antea alterum in lucem dederat, de ulceribus, in quo ulcerum ſiue uulnerum curationem perſequitur, uario tamẽ modo, cum in hoc uulnera ſiue ulcera, cutem & carnem, & os attingentia curet, in illo uero uulnera ſiue ulcera capitis tantum, quæ caluariam detectam habent. VANVC. Eſt ne liber ille de uulneribus capitis, Hippocratis? AMAT. Maxime, & Galenus libro ſexto Methodi med. eum, & aliis ſexcentis locis Hippocratis eſſe genuinum & germanum, teſtatur, præcipue cum fracturarum oſsiũ differentias ex nonnullorum opinione percurrit, & poſtea prope calcem eiuſdem libri, ita eſſe confirmat, dicens, de ijs uero, quæ in capite accidunt, Hippocrates certe integrum uolumen ſcripſit, ubi omnia præcipit, quæ in his ſunt agenda, & nos cum huic operi finem impoſuerimus, enarranda eius opera aggrediemur, &c. CELET. De hoc non eſt ambigendum, cum Galenus euidenter Hippocratis librum eſſe teſtetur, & enarrationes in eum librum exarandas pollicetur, quæ utinam hodie extarent, quia eis nobis magnum certe laborem leuaret. VANVC. Vidius Florentius conterraneus meus, Galeni, ut audio, uicem in eo libro implet, ut qui non ſolum eum è Græco in linguam romanã uerterit, ſed etiã ſuis commentariis illuſtrauerit, ueluti antea librum de

ulceribus,& alterum de fiſtulis. Amat. Noui, & Ioſephus Sthrutius Polonus,uir ſingularis doctrinæ,& eloquentiæ eoſdem labores ad adiuuandam rem medicam in lucem edendos parabat, utcunque tamen ſit, Vidius multa laude dignus eſt. Vanyc. Quia de uulneribus agimus,mihi primo inquirẽdum occurrit, cur Galenus o Amate nullam faciat in uniuerſa eius doctrina, inter ulcus differentiam. Amat. Idem eſt ſiue uulnus ſiue ulcus,nimirum continui ſolutionem manifeſtam, (plagã dixerim) appelles, quemadmodum & Hippocrates facit,recentiores tamen,à telo illatas plagas,uel caſu, uel quomodolibet acceptas,modo recentes ſint, & eis non inſit pus,uulnera appellant,quum uero pus illis ſuperuenerit,nòn iam uulnera ſed ulcera potius appellanda eſſe contendunt.Alij uero,cum plagæ à cauſa procatharctica euenerint,ſiue ipſæ occupent cutem tantum,ſiue carnem,& os,etiam ſi eis inſit pus & ſanies uulnera appellant,ſed in hoc ut dixi magna uis non eſt,plagas, ſiue ulcera,ſiue uulnera appellemus, modo eas recte curare ſciamus,ut Galenus millies inculcat. Celet. Non facile eſt capitis uulnera curare,ut dixi, & quo magis ſeneſco eo caluariç fracturas difficiliores curatu inuenio. Amat. Non alia de cauſa Hippocrates integrum librũ huic dicauit negotio, niſi quia capitis uulnera curare eſt magni atq; ardui negotii, item,quia longe aliam curationem,poſtulãt capitis uulnera, quàm aliorum membrorum,& longe aliam faſciandi & uinciẽdi rationem, quibus accedunt, ut Hippocrates teſtatur, quòd hominum capita non ſunt inter ſe ſimilia,quia figura uariant, ut ille libro de aere aquis,& regionibus teſtatur, & Ariſtoteles libro primo de animaliũ hiſtoria affirmat, quibus Galenus non raro ſubſcribit,& ut figura,capita uariant,ita quoq; ſuturis & commiſſuris,adeo ut ſuturę & commiſſuræ longe aliter in uno quàm alio reperiantur, quæ ut percipitis,nõ paruum medico etiam exercitatiſſimo errorem adducere poſſunt, nouiſtis autem caput

illud

illud optimum obtinere habitum & figuram, quod ceream pilam utrinq; cõpreſſam refert, quod uero ab hac figura recedit, id uitioſum appellamus, in optimi nanq; habitus & figuræ capite, ſuturæ, & commiſſuræ ad iſtam cônſtituuntur figuram, HK, ſed non raro, alio modo habentur, ut Hippocrates dicat, nec ſuturę caluarię omnibus eodem modo, & merito ſane, qũia ſuturæ hæ, quatuor modis uariari poſſunt, ut inibi Hippocrates libro de vulneribus capitis refert, & Galenus libro nono de vſu partium, illi ſubſcribit, qui præter quaternas illas uarietates, quintã mente cõceptam, imaginatur, & admittit, immo quandoq; in nõnullis tã uiris quã fœminis, caluaria abſq; ſutura & commiſſura ulla reperitur, quæ omnia curationem perdifficilem reddunt, non minus ac uariæ capitum temperaturæ & diſpoſitiônes, & diuerſa aeris temperies: uidi nãq; ego ut qui ꝑ tot orbis regiones peregrinatus ſum, & multorum hominum mores, & urbes uarias contemplatus ſum, uno in aere omnes capitis uulneribus affectos, obire, in alio uero ſecus euenire, & quantumcunq; lethalia uulnera ſint, ex eis ęgrotantes facillime euadere. VANVC. Florentiæ & Bononiæ, ita capitis uulnera periculoſa ſunt, ut raro capite uulneratus ſanetur, in hoc uero ſaxo Raguſæo cõtrario euenit. uix enim ex fracto & comminuto capite ægrotus decedit, immo plerũq; conualeſcit. CELE. Vnde hæc eueniant, uehementer ſcire cupio, ut ubi caput fractum breui curatur, pedum uitia difficulter ſanantur, & contrario. VANVC. Id ego euenire crediderim ut Amatus ait, ex aeris uaria temperie, quia caput ut ille iis in Centuriis ex Galeno dixit, ex influẽte quod aiunt temperie, quocunq; calidiſsimo æſtiuali calore, calidius eſt, ueluti ex innata temperie frigidũ & humidum: ubi igitur aer capitis temperaturã fouet, forte morbus magis inualeſcit, & ægrum in pernitiẽ trahit, ubi uero non adeo illi fauet, ſed qualitatibus potius aduerſatur, forte inde melius habet: nouiſtis autem ſanitatem per ſimilia

 ſeruar

ſeruari,morbos uero per contrarium depelli. Ama. Quum multæ ſignatæ cauſæ ſint,quæ capitis uulnera dif ficilia curatu reddãt,hæc ut mihi uidetur præcęteris pri mas tenet,ſcilicet,quòd caput cum aliquando percutitur,longe à loco percuſſo malum aliquando habeat, ab ictu enim malum ſiue lęſio longe ſubſultat. Vanvc. Id fieri poſſe apud te alias legi. Ama. Soranus id fieri poſ ſe ſcriptum reliquit,ut qui Hippocratem imitetur; cui Cornelius Celſus ut ſæpe ſolet ſubſcribit, unde Hippocratis latini nomen traxit,quanquã Paulus Soranum reprehendat,ut qui ex Galeno id fieri non poſſe dicat. Vanvc. Hoc ne apud Hippocratem ſcriptum ais. Ama. Hippocrates ut audis ita libro de capitis uulneribus præclare tradit, frãgitur caluaria ſub uulnere,alia parte,quàm ubi plaga eſt, atq; os nudatum. Vanvc. Optimos & graues autores legendos ſemper audiui. Cele. Quis dubitat,ex fonte potius doctrinam hauriendam eſſe, quàm à turbidis riuulis? Vanvc. Ni Amatus ex Hippocrate ſententiam hãc adduceret,nunquam eam Hippocratis eſſe crederem,& eo magis quia Paulus opus hoc fieri poſſe negat. Ama. Pauliſper hic immorari ne pigeat,ut rem hanc integram deprehenda tis. Paulus Aegineta, Soranum reprehendit, ut qui dicat in ſuis ſcriptis,quę adhuc extant de uulneribus capitis,quemadmodum in uitro,ita in capite euenire,nam ſi una parte uitrum percutiatur, in altera & forte aduerſa findi contingit, Aegineta tandem hæc non ferens eum ſuggillat,& carpit,ut apud eum legitis,quia uitrum inane eſt,caluaria uero plena,item, quia Galenus nono libro de uſu partium, ideo naturam prouidam caluariam uariis ſuturis ornaſſe ait,ut altera percuſſa,altera nõ ledatur,quod aliter eueniſſet ſi ſolida eſſet,& abſque ſuturis,non negaret tamen Aegineta id quod Hippocrates ait,& nos quoque ſcriptum alias reliquimus, ſi caluaria telo percutiatur, non raro ultra eum locũ ubi plaga con ſpicitur,os findi,& frangi,ut in aſſere accidit,qui ſi ſecu

ri te-

ri feriatur,non ſemper finditur qua ſecuris ferit, ſed ali bi. CELE. Hæc ut ipſe puto, nec Galenus negaret. AMA. Si recte teneo,non tantum hoc euenire poſſe di xi,ſed multo maiora,ſcilicet, percuſſa una parte, ex aduerſa,duram membranam quæ ſuturis caluariæ implicita eſt,& ex eis pendet,cadere poſſe,unde maximum ma lum oritur,item,uenulas cerebrum ambientes ex aduer ſa ictus parte rūpi & aperiri poſſe,unde ſanguis effluit, & breui pus factum, cerebri ſubſtantiam putrefacit, & corrumpit,id quod olim non ſine ingenti artis honore deprehendi,immo hoc fieri poſſe etiam capitis cute, & ipſa caluaria integra manente,præcipue ex re ab alto ca dente,Cornelius Celſus fatetur, & Galenus poſt eum, libro ſecundo de Comp.Med. s. l. non negat, id quod Hippocrates ſi aperte non dicit, intelligit tamen, cum ait,citato loco; quintus hic modus. quod infortunium ubi accidit nihil eſt,quod iuuare poſsis,quoniā,ubi hoc malum fit,nulla uia deprehendere licet,homo ne id patiatur, aut qua parte caluariæ. VANVC. Quomodo hæc deprehendemus,cum quis in infortunium hoc inci derit. AMA. Paulo poſtea audies,nunc ſatis hæc dixiſ ſe ſit. CELE. Quum de caluariæ fracturis & uulneribus,nobis ſermo futurus ſit, dicas rogo ô Amate, perſiſtis ne ea in opinione,caluariam tres habere partes, ſuperiorem,inferiorem, & tertiam medullarem diploem à Galeno dictam? AMA. Cur non,quum iis in Centuriis ita eſſe ex Hippocrate & Galeno patefecerim, & nunc ut rem ex integro teneatis,audite. ita ſe habet os cranei,quemadmodum id quod coſtam componit, ambitve.Coſtæ autem os latum unicum tantum eſſe uidetur,intus tamen medullæ uice, ſpongioſa pars uenis & ſanguine plena ſe nobis offert:ſi coſtam quis igitur perforare tentauerit,ut olim Hippocrates cum purulentos curabat, perforabat,dubio procul tres partes in ea, uel inuite eſſe dicet,primam & imam, denſas & duras, mediā uero inter utranq; ſpōgioſam,ita & caluaria tres ha-
 bet

bet partes,quarum mediam Galeno diploem appellatã, Hippocrates præcipuam facit, libro huic dicato negotio,non procul à principio, & illi os ſupremum, & infimum,duriſsimũ,denſum & leue,tanquam proprias partes tribuit,mediam autem illam partem ſpongioſam facit,carũculis plenam,mollibus & raris,quæ digitis ſi atterantur in ſanguinem reſoluuntur, ut liquido ex Hippocrate euadet caluariæ tres eſſe partes. ſed agite, ſiue tres partes, aut ſi caluariæ laminas magis appellare libet,ſiue duas tantum,admittamus,hoc nihil refert, modo ſciamus,quæ nam in caluaria ipſa partes infirmiores quæue robuſtiores ſunt,ut inde præſagium,indicium,& morbum colligamus. VANVC. In hoc ancipitem & dubium ciuem meum Vidium inuenio. AMA. Hoc tam leue & facile ſolutu dubium eſt,ut omnes uno conſenſu reſpondeant hoc modo,ſincipitis os tenuiſsimum & infirmiſsimum eſſe,poſtea oſſa temporum,dein frontis,omniũ robuſtiſsima & craſsiſsima,quæ poſt aures & uerticem ſunt,ideſt,quæ in occipite continentur. VANVC. Ita omnes ſcribunt chirurgici. AMA. Omnes ita ſcribunt,ſed rationes,cur ita ſit,ignorant. VANVC. Eas tu igitur explana. AMA. Audite,os ſincipitis omnium in caluaria tenuiſsimum & infirmiſsimum eſſe, ex pueris in lucem recenter editis conuincitur, quia perforatum & nondum completum os hoc oſtentent,quod poſtea in adultis infirmum ita eſſe conuincitur, quia ſinciput paucíſsima & tenuiſsima contegitur carne, quo fit, ut uulnera in eo periculoſa ſint,& eo magis quia multũ cerebri ſub ſe continet, quod Hippocrates non ſiluit, quum inquit. quod ad craſsitudinem & tenuitatem, ex uniuerſo caluariæ oſſe,id tenuiſsimum eſt,& infirmiſsimum,quod inter frontem & uerticem eſt, ideq; pauciſſima & tenuiſsima carne cõtegitur, hac item parte plurium cerebri ſubeſt,quamombrem & cætera. VANVC. In hoc enarrando textu conterraneus meus, Vidius,anceps & dubius,ut dixi,eſt,ut qui os inter frontẽ & uerticem

ticem

ticem ab Hippocrate ſincipitis uocari, ambigat, putans forte longe aliud os prope tempora eſſe, cum tamen os temporis, Galeno autore libro ſexto Methodi med. in ſe ipſo ipſas ſquâmatim compactas commiſſuras habeat, immo ſiquis uerſatus fuerit in doctrina Galeni, os inter frontem & uerticem, id eſſe quod nos appellamus ſincipitis debiliſsimum & omnium infirmiſsimum facile inueniet. A M A. Temporum os poſt ſinciput cęterorum infirmiſsimum habetur, unde in eo uulnera periculoſa quoque admodum ſunt, ſed præcipuis tribus de cauſis, quas Hippocrates ita deſcribit, dicens, ex cæteris os téporum infirmiſsimum eſt, quod maxilla in tempore cum caluaria committatur, & ſurſum ac deorſum moueatur articuli modo, quod prope ſit iter, per quod facultas audiendi meat, quod uena caua & ualida per tépus intendat. ob tria igitur hæc, Hippocrates, uulnera temporum periculoſiſsima eſſe, teſtatur, ob connexionem maxillæ in tempore cum caluaria, & motum, ob foramen auris, ob grandes uenas quatuor, quæ per tempora feruntur, quas σφαγίτιδας, appellamus, quarum duæ per interiora uadunt, & penetrant, totidem per exteriora, utræq; capitis & colli partes nutriunt, ſed illæ altiores, hę uero ſummas, & per tempora quoq; currunt, cum quibus etiã & arteriæ eiuſdem fere magnitudinis obrepunt, quum raro uenæ abſq; arteriis reperiãtur, hæc igitur tria, cum oſſe tenui & infirmo, locum infirmiſsimũ & obnoxium malo reddunt, eo accidit ut uulnera quoque quæ ſupra ſuturas cadunt, periculoſa quoque ſint, præcipue ſincipitis, quia ſuturæ natura ſua infirmæ ſunt, & duram membranam alligatam habent, & ſincipitis os infirmũ quoq; eſt, adeo ut hæc locũm hunc infirmiſsimum reddant, utcunque tamen ſit, Galenus ſincipitis os, audacius perforat, quã temporum aut à lateribus os, ut ex duabus hiſtoriis ad calcem libri ſexti Methodi medendi, adductis, percipitur, quod ſane documétum Hippocraticum eſt, ut ex libro ſuo tam ſæpe à nobis hodie citato percipi-

tur,ita enim Hippocrates ait,vbi caput incidendum ſit, cæteræ partes eius tuto inciduntur, tempus & regio ſuperior iuxta uenam, quæ per tempora fertur, hic inquã locus ſcalpello attingi non debet.eum enim qui inciſus fuerit, neruorum diſtentio prehendit,& cætera. iis . n . ſuadet Hipp. ut neq; tempora , neque ſupra regionem temporum ad latera incidamus, quia uena, arteria , & non contemnendi nerui per ea loca ferant:quòd ſi contingant præcidi,inde neruorum diſtentio oritur,præciſis nanque ex uno latere neruis , ſiue muſculis , alterius lateris nerui & muſculi retrahuntur, ut aliis in Centuriis, pro exemplo equi frænum adducens, patefeci . ſed nunc ad propoſitum redeuntes,dicamus, occipitis uulnera & quæ retro aures contingunt , minus periculoſa eſſe, quia circa eas partes, os durius, & multum carnis eſt,& minus cerebri ſubtus eſt,frontis quoq; parum periculoſa ſunt uulnera,ut memoriæ in curationibus quandoque mandaui,ſed magis periculoſa iis quæ in occipite ſint,ut Hippocrates quoq; teſtatur. Cele. Hęc pręſcire dubio procul multũ ad pręſagium, ad indicium,& ad curationem faciunt. Ama. Non iniuria Hippocrates ſuadet in primis ſpectandum qua in parte capitis homo uulneratus ſit,inquiens,ſpectare autẽ in primis conuenit,qua parte capitis homo uulneratus ſit, imbecilliori ne & cætera,nec minus conſiderare uulnerum genera, & an in eis tantum colliſio ſit , an fiſſura , an inciſio, quoniã pro oſsis,& teli,uel procataracticæ cauſæ ictus uarietate, caluaria uarie frangitur,& afficitur, & in colliſione inſpicere oportet, an tantum colliſio ſimplex ſit, ut in pueris ſæpe euenit , quorum oſſa ſupprimuntur & deprimuntur,ueluti uaſa plumbea & ſtagnea,non ſecus atq; in prouectis ſinciput,& modus hic ad fracturæ ſpecies reduci debet,ſi modo cum Hippocrate ſentire uolumus,quia in colliſione quædam continui diuiſio uidetur; item conſiderandum ſi cum colliſione adſit fiſſura , uel rima , quanquam Hippocrates non fieri fiſsionem abſque

abſque colliſione tradat, inquit nanq; Hipp. ſi quid finditur, neceſſe eſt plus minusve collidatur: fiſſuræ igitur ſiue rimæ conſiderandæ maxime ſunt, ut tradit Hippocrates, quum quædam tenuiores ſint, nonnullæ tenuiſsimæ, ut uix percipi poſsint, & hæ ad interitum ſæpe hominem trahant, contra aliæ, craſſæ & latę oculis conſpicuæ, aliæ quæ multum excurrunt, quædã breuiores, aliæ rectæ, aliæ flexuoſæ, & obliquæ, nonnullæ parte ſumma uidentur, aliæ altius deſcendunt, ueluti aliæ quæ per totum ad imum uſque penetrant, & percurrunt, quas Galenus ad finem non eſſe perſequẽdas monet; ut inferius latius dicemus. quòd ſi inciſio eſt, conſiderandum, an in ea teli ueſtigium relictum ſit, quod ab acuto & leui plerunque fieri ſolet, & an cũ ſciſſura fractura & oſsis ſuppreſsio ſit, ut membranam duram comprimat, quod plerunque à telo graui & recuruo fieri ſolet, uel ſi icto loco ex aduerſo malum reſpondeat, id quod euenire non raro, ſupra meminimus, ſed in hoc multum refert ſcire, quo teli genere percuſſus ægrotus fuerit, uel ex quo nã loco ceciderit, alto, infimo, uel medio, & an à robuſto, uel debili inflicta uulnera ſint, & an ægrotus illico ceciderit, & an ſcotomate & uertigine affectus fuerit, & an uomuerit, an uero nihil horum euenerit. VANUC. hæc quum dicta & admonita recte ſint, placeat nunc ęgrotãtem inuiſum accedamus, ut hac ſecunda curatione inter nos de rebus grauioribus ſermo habeatur, & quod agere debeamus, ſanciamus. AMA. Quum timor non ſit, de ſanguinis fluxu in deponendo uinculo, accedamus; nam Galenus, ut alias uobis dixi, uinculum ſiue faſciam non niſi ad quartum & quintum diẽ ſoluebat, præcipue quando ſanguinis fluxum ex uulneribus timebat. CELE. En Vanucci faſciam depone, & expedite eam ſolue, & uulſella hac, turundas extrahe, & linamenta omnia, & caue ne earum quicquam intus latitet, & maneat, ac linamentis iis ſiccis, & ſpongiola recenti & noua hac, uulnera à ſordibus abſterge: adſunt quoque inſtrumẽta quibus oſ-

ſa fracta extrahamus, & qua opus fuerit aperiamus. Ama. Non excidat uobis, fracturas has diligenter inſpicere & contemplari, & an in hac caluaria denudata ad ſuturam inciſio ſit, quoniam ut difficile ita Hippocrates hoc maxime conſiderandum monet, denudato nanq; oſſe, fracturæ oculis patent, in ſuturis uero non item, ut alias Ferrariæ in uxore Antonii Lucei Illuſtriſsimi Ducis Ferrariæ medici, eueniſſe, à me audiſtis, ex quo errore, diem ſuum obiit, erat autem plus iuſto ſquammoſa aperta commiſſura, parum ab aſsiſtentibus chirurgicis & medicis deprehenſa. Vanvc. Prouidus, & oculatus mente, & oculis, ſit chirurgus in iis tractandis caluariæ uulneribus, oportet, quia ſuturæ quum infirmæ natura ſua ſint, paruo negotio ſinduntur & dehiſcunt. Cele. ſuper ſuturas ſecare ne conſueuiſti? Vanvc. Abſit, immo Hippocrates ab illis recedendum, & ubi neceſſariũ fuerit, proximum os ſecandum ſuadet. Cele. Ob multa non eſſe ſecandas ſuturas nuper accepimus. Vanvc. Quia forte ſuturæ natura ſua imbecilles cum ſint, facile à modiolo penetrante perforarẽtur, & cerebrum læderetur: item quia per ſuturas uenę & mẽbranę tranſeunt, quas ferro attingere periculo non uacat decidet forte illis adalligata membrana, quàm duram dicimus, item, quum ſuturæ à natura prouide ſint conſtitutę, ut per eas tanquam per camini foramina & expiramenta fumus euaporet, earum uice callus ſupercreſcens impedimento expirationi eſſet, ut his rationibus conuincatur, ſupra ſuturas non eſſe ſecandum, ſed iis proximum os cum ſectio neceſſaria fuerit, perforandum. Celeta. Vtcunque eſt. Ego ubi ſectio neceſſaria eſt, etiam ſupra ſuturam non raro rado, & aperio, & ad uotum omnia mihi reſpondent, immo aſſentiente Amato, hoc non ſemel feci. Amat. Ita res habet, & ita agendum cum caſus expoſceret dixi, quum minus periculi inde euenire ſoleat, aperiendo, quàm non aperiendo, ut ex hiſtoria à nobis citata percepiſtis. Vanvc. Exercitatiſſimus

ſimus chirurgus ſit oportet qui hæc contra Hippocratis ſententiam facere audeat. ſed dicas rogo ò Amate, cur in capitis uulneribus ſectio admittitur, aliis uero in mẽbris minus. AMAT. Galenus prope finem libri ſexti Methodi medendi, huic tuo reſpondet quæſito, quem tu magno tuo fænore percurrere poteris, nos uero interim tibi ſic reſpondemus, ſectio oſsis in capite neceſsaria eſt, quia admiranda iunctura membrorum fracturis accommodata, in capite ob eius figuram dari nequit, quum nõ habeat partes conuenientes ad quas humiditates, & ſuperflua tranſmittere ualeat, ſicut habent brachia, crura, & alia membra, item ſecamus, ut pus ſi quod in cerebri membrana colligitur, recte extrahatur, mundetur, nec putredine ſua cerebrum corrũpat, id quod fieri nequit, ſi ſectio oſsis non ſit, cæteris autem in membris pus debito uinculo exprimitur, quod in capite fieri nõ poteſt, imum nanque pus petit, qua de re, Hippocrates in capitis uulneribus præter faſcias laxas, ad continenda medicamenta & linamenta ſufficientes, cæteras utpote adſtringentes damnat, quia uincula, & faſciæ comprimentes, dolorem & inflammationem adducunt, & humiditates retinent, & eas tanquam carceratas remorantur, ex qua re tot mala quæ homini perdendo ſufficiunt, gigni ſolent, cæteris autem in artubus, ut brachio & crure quæ ſeparata & diducta ſunt, in unum cogere & glutinare, uincula ualent, & ab inflammatione defendere, materiam quæ aliunde ad affectam particulam confluit reprimendo, & eam quæ iam recepta eſt, pellendo, ut latius ſequenti dicemus quæſtione, in qua proponimus, an capitis fracturæ, emplaſtris curari debeant, quemadmodũ cæterorum membrorum fracturæ. VANVC. Accedamus igitur, & uulnera inſpiciamus: primo nobis occurrit occipitis uulnus, in quo ſatis detecta caluaria eſt, ſed uah in ea nunc fiſſura ſatis ampla & manifeſta conſpicitur, quæ an membranas cerebrum tegentes attingat, nunc demum experiamur: pueri techam atramentariam affer

te,

te,ut atramentum per inciſuram hanc indamus, ut ad quem locum penetret,ſciamus. Celet. quo nam inſtrumento, dicas ò Amate, ad hoc ſecandum os utemur? Amat. Dicam, ſi prius uobis memoriæ reuocabo occipitis uulnera minus periculoſa eſſe, ut iam dixi, & tardius qui ab eis morituri ſunt, uita decedere, & eo tardius quo tēpus frigidius fuerit, ſed ad quæſitum tuum reuertor cum Galeno libro ſexto Methodi medendi, ita dicente. ergo de fracturis caluariæ, quædam uſque ad ſecundam laminam, quam Græcis διπλόην uocant, perueniunt, quędam uſque ad internam oſsium faciem, quædam ſimplices fracturæ ſunt, quædam contuſiones, quædam ueſtigia eorum quibus inflicta plaga eſt. Quæ igitur ſimplices fracturæ ad ſecundam uſque laminam perueniunt, iis quos modo diximus anguſtis ſcalpellis indigent, expedit autem hos ut numero multos, ita magnitudine impares eſſe, necubi deſit quod operi ſit commodiſsimum, poſtea uero nudato prout fieri ſolet uitiato oſſe, utendum primo quidem latiſsimo, ſecundo loco, quod illo eſt anguſtius, mox ita reliquis, deinceps uſque ad anguſtiſsimū, hoc uero in ipſa diploe eſt utendum, & inferius, ſubdit. & fracturis uero quæ ad cerebri uſque membranas peruenerunt, ſi ſimplex tantum fractura ſit, iam dictis ſcalpellis anguſtis utendum, ſin cum cōtuſione aliqua, quod contuſum eſt, excudi debebit, idque uel terebellis prius in circuitu perforatum, mox deinde ſcalpris admotis, uel protinus ab initio cycliſcis, ac quæ per terebellam quidem ratio fungitur parum tuta eſt, propterea quod dum audacius eam tractant, duram membranam quæ oſſi ſubſternitur, nō raro uiolāt. Quod uero per cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidem omnino uitio caret, cum quatiat immodice caput, quod potius quietem poſtulat, in ijs autē Galenus, ut audiſtis, nos docet in caluaria aperienda perforandaue, ac ipſis demendis extrahendiſue oſsibus, ſiue fracturę ſimplices ſint, ſiue compoſitæ, operandi rationem, ueluti operationem per tereb-

terebellam parum tutam eſſe, quia membranam duram, & cerebri ſubſtantiam uiolat, nihilominus quoque improbat opus quod per cycliſcos adminiſtratur, quia caput immodice quatiat. VANVC. Miror Galeni diligentiam ut qui rem hanc ſic deſertam reliquerit. AMATVS. Nihil minus, deſine mirari Vanucci, immo Galenus diſtinctione quadam habita, nos docet quando terebra, & quando cycliſcis uti debeamus. VANVC. Eam rogo recitare ne graueris. AMAT. Inquit Galenus, ſi magnæ ſint fracturæ, & oſſa quæ fracta ſunt uehementer mota, tunc cycliſcis uti optimum eſſe, quia paucis exciſionibus opus conſequemur, ut poſtea exciſorijs lenticulatis in totum compleamus. hæc, ne dubites, Galeni ſunt uerba, mihi igitur hic quoque placet, ſi magnæ ſint fracturę, & oſſa quæ fracta ſunt uehementer mota, cycliſcis uti, quippe paucis exciſionibus, facies exciſorijs lenticulatis locum, ſin firma plurimum oſſa ſint, ſocanda terebella ſunt. hactenus Galeni uerba, quæ ut noſcis, nihil à noſtra citata ſententia differunt, immo ut Galeni ſentētiam teneas, ita dicentem audi. Quidam autem quo minus uſquam aberrent, eiuſmodi terebellas excogitarunt, quæ mergi non poſsint, quas ab argumento abaptiſta dicunt circuncurrit enim parum ſupra terebellę acutam cuſpidem circulus quidam parum extans, ſane expedit complures id genus pręparatas habere, ad omnem caluariæ craſsitudinem, nam craſsiori longior terebra cōueniet, (uoco autem ita cuius ſpatium quod inter ſummam eſt cuſpidem, & circulum, qui extans circuncurrit, maius eſt,) tenuiori breuior, eſt autem huic quoque quod intereſt inter cuſpidem & quod circuncurrit, minus. Aliqui uero (ſiue illos his timidiores, ſiue tutiores appellem) etiam iis quas chynicidas uocāt, ſunt uſi. Tu uero ſi neque improuidus eorum quæ fallere poſſunt ſis futurus, neque pluſquam ſatis es timidus, commodiſsime cycliſcis utere, & primo quidem aggreſſu latioribus, poſtea magis anguſtis, donec ad craſſam membranam perueneris

ueneris.cæterum,quod excidi oportet,id totum circulo cycliſcis mundandum non eſt, ſed ex ea maxime parte, qua fractura eſt grauiſsima, nam præter alia, etiam membrana ipſa ab oſsibus quæ uehemẽter ſunt afflicta, celerrime recedit, adeo ut nullus ſit metus eam quæ iã ſeiuncta eſt tetigiſſe, ſi uero unam ſemel nudaueris partẽ, ac ſcalprum qui in cuſpide præfixum habet obtuſam leuemque lenticulæ ſpeciem, aciem uero per longitudinem erectam,ſubmiſeris, ubi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris,feries malleolo,ac ſi caluariam diuides,eueniunt enim ita agentibus quæ requirimus omnia. CELETANVS, ita hæc Galenus clare docet, ut nihil quod deſideremus in hac tractatione ſit, ſi modo ò Amate nomina inſtrumentorum quibus Galenus operandum docet,pateféceris. AMATVS, à terebra incipiã, quæ & terebrum, & terebella,& terebellum diminutiue appellatur, inſtrumentum ſatis uulgare, quo fabri paſsim utuntur, & dolia,ligna,& tabulas perforant, cui ſimilem terebram chirurgici olim in uſu continuo habebant, alteram uero quæ ſupra acutum eius mucronem circulum habet, ob quem altius deſcendere non poteſt, unde abaptiſta, quaſi,ſubmergi non poſsint, à Græcis appellantur,& hæc uariis modis habentur,& operãtur, nam quidam ipſam manibus circumducunt,alij eam per pilam in ſummo circumagunt, alij per tranſuerſarium conuertunt, alij per habenam in medio arcte illigatam eam tornant conuertuntve, nonnulli per arcum eã circum rotant, alij per habenam & tranſuerſarium,exemplum ab iis qui ad tornum poliunt, ſumentes. VANVC. harum terebrarum, paruus uel nullus uſus, hodie apud chirurgos habetur, proinde eas prætermittamus in hac præſocanda caluaria, & quid Galenus per chynicidas intelligat abſolue quæſo. AMATVS, chynicidium inſtrumentum, Galenus uocat, id quod Hippocrates ſerram appellat,noſtri uero hodierni chirurgici,modiolum dicunt, inſtrumentum ſane admodum periculoſum, quod

ut

ut dixi Hippocrates ſerram appellat quam tu intellige teretem,ſiue rotundam,quia ut noſti, rotundæ ſerræ mo do operatur, qua ad præſens minime quoque operabimur. CELETANVS, vtamur igitur cycliſcis ſaltem,ſi modo primum eos patefeceris. AMATVS, per cycliſcos, Galenus, cauos exciſorios ſcalpros intelligit. VANVC. ſi meliora non adduxeris, perinde ut antea dubitabimus. AMATVS, ſunt cycliſci, ſeu caui exciſorii ſcalpri, non multum à noſtris uulgaribus ſcalpris raſoriis differentes,ſed differunt, quòd illi cannulati ſiue caui ad circuli figuram acuta acie fabrefacti ſint, & ſimilibus fabri lignarii ſua excauant ligna, adacto malleolo, ſed Galenus an eis uſus fuerit citra malleoli operam,ſcriptum non inuenimus, credibile tamen eſt,ſuperferiente malleolo,eiſdem operatum fuiſſe,quum dicat, eos uitio nõ carere,qui immodice cõcutiant,& eiſdem (ut audiſtis) utitur cum os uehementer eſt perruptum, quibus tantũ excidit quantum ſatis eſt, ad poſtea operandum ſcalprum ſecuriſsimum ima in parte lenticulam referẽtem non ſine malleoli percuſſu. VANVCCIVS, inſtrumenta omnia hæc quibus non niſi feriẽte malleolo operantur, tanquam periculoſa dimittamus, quia parum tuta, & à Galeno non libenter admiſſa. AMATVS, utamur igitur vulgaribus noſtris ſcalpris raſoriis, ſatis tutis, aduncis, & curuis aut quos Germania & Hiſpania ſingulares habent,& ita fabrefactos ut iis nõ niſi exercitatiſsimi aperire noſſent, aut terebra, qua uſi ſunt priſci, & per manubrium uertitur, ferrum quadratum ima in parte habens cauum, in quo ut aliud & aliud ferramentum inſeri ſolet, excidendo oſsi accommodatum, ita clauus habens turbinatum caput crebris foraminibus ſcabris ut in lima cernitur compunctum, illi adaptatur, qui ſummopere mihi arridet,& à nemine hucuſque quod ſciam deſcriptus aut depictus,aut in uſum tractus,aut adduct⁹ eſt. VANVCIVS, ego huic inſtrumento indere ſoleo ferramentum quod ab ima parte, quaſi in pomum deſinit

ſtriatum quinq; acutas acies habẽs, alpij uero, Thuſchi magiſtri mei huius ferramenti loco, quo ego utor, aliud inſerere ſolent, quod unguem repræſentat, quandoque uero aliud ſemicirculatum. CELETANVS, Modo uno modo alio prout opus exigerit utamur, à latioribus inci piendo dein ſtrictis, prout Galenus nos agendũ docuit. VANVCCIVS, Accedite igitur, & goſapium puer dato, ut ægrotantis aures obturemus. AMATVS, cura diligentiſsime opus exequaris, quoniam Galenus iubet libro octauo de uſu partium, ut oſſa capitis celerrime excidantur ne cerebrum refrigeretur. VANVCCIVS. Imum petiuit attramentum, & inciſura hæc duram attingit meningem, da Celentane ſtrictiores ſcalpros. Vah uidetis ne iam pulſantem cerebrum, da lenticulatum ſcalprum, ut ſi quæ ſunt oſsicula quæ ſæpe duram membranam pungunt & feriunt, extrahamus, iis enim ſquammis ſæpe dura membrana læditur niſi chirurgus dexter fuerit, unde dolor inflammatio, paralyſis & febres oriri ſolent. AMATVS, In ſincipitis vulnere id quod uehementer eſt confractum, auferendum cura, uel his forcipibus, uel uulſella, uel dentata forcipe, & vectibus dẽtato & non dentato ſubleua, & attolle ea quæ ſunt compreſſa & fracta oſſa, ac lenticulato ſcalpro poſtea ut nouiſti utere. VANVCCIVS. Occurrit os quod mouetur ſed longius percurrit, curabimus ne de illo extrahendo? AMATVS. Abſit, præceptum Galeni eſt, ubi de hoc negotio agit, quum oſsium fragmenta quædam longius excurrunt, ea perſequi ad finem non expedire, cum perſuaſum ſit illi, nullam inde noxam futuram eſſe, & reuera Galenus ut oculatus teſtis & experimentator accerrimus loquitur, uidimus nanque nos non raro ſimilia percurrentia oſſa conſolidari & ſuccedente corporea citatrice, ferruminari, ſi modo reliqua rite peracta eſſent. VANVCCIVS. Exercuiſti ne Amate artem chirurgicam aliquando? AMATVS. Sub præceptoribus Salmanticæ maxime, ubi cum nondum deci-

tuum octauum ætatis meæ annum agerem, præceptores, Pontanus, & Oliuarius, tãtum mihi & diligentiæ tribuebant meæ, vt duorum hoſpitalium, uariis ægrotantibus promiſcuis refertorum mihi curam comitterent, quorum alterum titulum diuæ Crucis, alterũ uero diuæ Blanchæ, ſi recte teneo, habet, poſtea uero in patriam reuocatus parum de arte chirurgica exercenda curioſus fui. VANVC. Vt quiſque optimus artifex euadat, oportet, omnes artis partes eius quam exercet, non tantum ſedentario ſtudio completas ſed exercitio maximo cõquiſitas habeat, ut Hipp. Soranus, Archigenes, Ruffus, Gal. Paulus, Celſus, & ſimiles qui ad unguem oẽs tenebant, & earum partem chirurgicam [redacted]uiri ij grauiſsimi & ſapientiſsimi, [redacted]Machaon & Podalirius ſuis exercebant manibus, nunc uero hodiernis medicis ſatis ſuperq; eſt pulſum tetigiſſe, etiam ſi nihil præter pallium medicum habeant, forte ut melius ſuam traducant aut uerius exerceant & occultent ignorantiam, aut forte ut Abinzoari ſubcenturientur, qui cum ulcus uidebat, illico ſub ſtomachabatur, & nauſeabundus ſcotomate & uertigine afficiebatur, unde phyſicum non debere exercere chirurgiam, ſcriptis mandauit. AMATVS. Hippocratem eam partem methodi curatoriæ quam opera manuali compleremus, exercuiſſe, nondum ſatis habeo exploratum, quum eam apud ſuum iuſiurandum phyſicis interdictam legimus, unde apud Romanos mos inualuit, ut medici qui uictu, & medicamento, ægrotantes curarent, operam manualem non exercerent, nec ij chirurgici dicti prioribus partibus operam darent, tanquam decretum, & legem ſancitum reliquerunt, ſed de his ſatis. CELETANVS. Ad colloquium noſtrum reuertamur, quod de oſsium fragmentis longe percurrentibus erat, quæ omnes nos ut Galenus quoque docuit, non eſſe detrahenda, unà conuenimus, quanquã

hodie non deſint plus iuſto audaces chirurgici, quidam qui oſſa omnia mota, vi, & diligentia accuratiſſima auferre audeant. AMATVS. Ij forte iuuenes inexperti ſunt, digni ut ſub magiſtris adhuc agant, & artem exerceant, ut doctores, & ab erroribus immunes euadant. CELETANVS. Referam caſum notatu dignum, multum ad rem hanc facientem. Superioribus diebus, capite uulneratus iuuenis quidam ad me uenit, qui caluariæ ingentem portionem circuli figura fractam habebat, à qua omnia illa oſſa fracta, & comminuta detraxi, unde membrana dura magna quantitate detecta circuli figura uidebatur: ſed quod mirari eſt, in medio circuli tanquam in centro, fruſtum caluariæ, etiam ſi modo mathematice loqui uolumus, neceſſario rotundum tanquam inſula in medio aquæ, illæſſum manſit, quod omnes aſsiſtentes mecum foras ad aliquot dies exiturum credebamus, ſed contrario euenit, præfixum nanque manſit, neque ipſe de eo extrahendo ſollicitus admodum fui, quum tentatum uulſella id membranæ firmatum, & affixum perciperem. AMATVS. Cordate operatus es, quia chirurgus non multum ſollicitus in eradicandis, & detrahendis oſſibus eſſe debet, ſed potius, placidus, & mitis, & ſi extractioni reſiſtant oſſa, tunc opus naturæ comittere debet, quæ ſæpe id quod nos conſequi multis machinamentis, & ſudoribus non poſſumus, ipſa per ſe facillime operatur, & complet. VANVCCIVS. Quum omnia oſſa perfecte, & exquiſite exempta ſint, ut dixerit Galenus de huiuſmodi opere, Dimidium facti, qui bene cœpit habet, ad immittenda medicamenta accedamus. CELETANVS. Hoc opus hic labor eſt, quum nonnulli exiccantibus medicamentis huiuſmodi curent uulnera, alij uero, cataplaſmatis, & humidis, ſed quid agendum ſit, dicat Amatus quem tanquam iudicem in hac re conſtituimus. AMATVS. Vt,
ab

ab ouo, quod dicitur, incipiamus, & in pomum, ſed non malum deſinamus, ab Hippocrate diuino illo, & medicorum deo, exordium ſumamus, qui libro huic tractationi addicto, iubet, ut quamprimum ad uulneratum, os nudatum in capite habente accedamus, incidamus, quantum nobis ſatis eſſe uidebitur, ut poſtea ſequēti die uulnus inſpiciamus & recte curemus. ſic enim ille, Ergo, quum nudati oſsis cauſa, plaga in capite ſecatur, ut appareat, læſum nec ne à telo fuerit, eatenus īcidi debet, quatenus opus eſſe uidebitur: oportet autem ubi ſecatur, diducere ab oſſe carnem, quæ membranæ & oſsi iuncta eſt, deinde ulcus uniuerſum linamentis implere, quæ in poſterum diem minimo labore ipſum apertum exhibeant: ubi autem linamenta dantur, quandiu adhibentur, imponendum eſt cataplaſma ex polenta tenuiſsima, quæ ex aceto ſubacta incoquatur & maxime glutinoſa fiat. Hæc Hippocrates, in quibus figuram qua ſectio fieri debeat prætериuit, nos tamen aliorum doctorum hominum doctrina inſtructi, ad .X. literæ ſimilitudinem eam facimus, quemadmodum uos alij conſueuiſtis, & in hoc ægrotante operati eſtis, & carnem ab oſſe ut docet Hippocrates, ſeparaſtis, nec tantum carnem ſed etiam membranam caluariam tegentem. Qui ut paulo poſt docet oportet, ut ſectio oſsium ſi quæ neceſſaria fuerit tertiū diem non prætereat, præcipue æſtate, & calido tempore, immo ſi primo occurſu id facere potuerimus non prætermittamus, quia tunc nondum eſt inflammatio, nec intra tres dies hominem infeſtare conſueuit, unde oſſa tutius intra hoc trium dierum tēpus, tractari poſſunt, radi. ſecari, componi, & in ſuam ſedem collocari & redigi. dixit autem Hippocrates æſtate, aut ubi tempus calidum fuerit, quia hoc tempore, caro citius putreſcit, & pus copioſius gignitur, & ex conſequenti os gangrena facilius tentatur & corrumpitur, quæ om-

ni a hyeme tardius euenire,ſatis nouiſtis. Yarvccivs. In his cum Hippocrate ſumus,& cum in tractandis,& eximendis oſsibus ſequimur, & imitamur, ſed in medicamento quo pro conſtringendo ſanguine in prima curatione utitur ab eo diſcrepamus. Amatvs. Miſcemus nos linamentis album oui ſatis agitatum, & ſi defluxum ſanguinis copioſiorem timemus, ſuperaddimus puluerес conſtringentes,qui in officinis ueneunt uel eos quos Galenus in uſum trahebat, & ita habent, aloes partes duas,thuris unam,pilorum leporis, quantum ſatis uidebitur,miſce,Hippocrates uero utitur linamentis, eo quo nos utimur modo, & cataplaſmate ex farina toſti hordei aceto ſubacta & glutinoſa reddita,ſed an linamenta miſceat huic cataplaſmati,quemad modum nos noſtra oui albo ſolemus, uel tantum cataplaſma hoc ſuperponat, non ſatis conſtat,quum dictat, ubi autem linamenta dantur, quandiu adhibentur, imponendum eſt cataplaſma ex polenta tenuiſsima, quæ & cætera. Ego uero ut credo, Hippocrates non tantum cataplaſma hoc ſuperponebat, ſed etiam linamentis miſcebat, quia medicamentum hoc reprimit, ſiccat, & ab inflammatione arcet, ut oui album quoque facit: Paulus Aegineta vero, vinum temperatum oleo,ſtatim pro ſanguine reprimendo admouebat, forte quia dolorem timebat, nam medicina hæc,& lenit, & reprimendi uim habet. Celetanvs. Galenus ut noto,libro ſexto Methodi medendi nullo horum utitur medicamento, ſed ſiccantibus potius. Amatvs. Id uerum eſſe ſcitote, quòd ubi caro à medico ſecta eſt, & oſſa ſunt extracta, linamentis uti debemus,quibus dum utimur, cataplaſmate etiam uti neceſſarium eſt, ut ſuadet Hippocrates, quia dum inflammationẽ timemus, ſemper cataplaſmate uti debemus, qua de cauſa, Hippocrates quandoque, neque cataplaſmate uſus eſt,neque faſcia, quia inflammationem non time

bat,

bat, ſed de his in ſequenti latius dicemus, nunc ad quę ſitum redeamus, an uulnera hæc, hac ſecunda curatio ne curari debeant ſiccis medicamentis, uel potius humidis. Galenus ad calcem libri ſexti Methodi medendi, dubium hoc propoſuit, & breui abſoluit, dicens, in hac re duas eſſe contrarias curationes, alteram mitẽ, Romæ frequentatam, alteram uero, maxime ſiccam, quam laudabat Meges Sidonius, & eam Eudemus ciuis ſuus, in opus continuum trahebat, ut qui nudatæ membranæ protinus ſuperinducebat emplaſtrũ, quod iſis uocatur, cuius deſcriptionem mox audietis, & extrinſecus oxymel adaptabat, & hanc curationem Galenus ibidem magis laudat quàm alteram lenientem, quia ut Hippocrates ait, introitu ad librum de ulceribus, & alibi, quod ſanum eſt, ſiccum eſt, quod ulceratũ & morboſum, humidum, ſicca igitur ad ſanitatem magis accedunt, humida uero magis ad morbum, unde Galenus, eodem loco, ſi in Aſia manſiſſet, ſe potius uſurum exiccante hac curatione quàm leniente inquit, quia ea multo plures ſeruatos obſeruauerit, quàm reliqua miti curatione: ſed quum Romæ ageret, urbis morem inſequi propoſuit, operam manuariam chirurgicis relinquẽs. ſubſcribit igitur Galenus Eudemi curationi. Qui etiam ut eius corroboret opinionem, exẽplum auris affert, cuius foramen non ſolum ad cerebri membranam, ſed etiam ad ipſum cerebrum pertingit, & tamen medicamenta uehementer ſicca tolerat, ex quibus eſt Andronis paſtillus, unde ipſe Galenus paulo ante dixerat, tum protinus, tum ad finem uſque ſiccis medicamentis eſſe medendum, quæ ob id ipſum, cephalica Græce, id eſt, capitalia ſunt dicta, ea componuntur ex iri illyrica, & erui farina, & manna & Ariſtolochia, & panacis radicis cortice, & aliis ab Auicenna adiectis, vt myrrha, ſarcocolla, ſanguine draconis, & ſimilibus, quæ extergere & ſiccare, citra ro-

ſionem poſſunt. VANVCCIVS. Emplaſtra quibus medici illi priſci vulnera, detecta dura meninge, curabant, apprime ſcire deſidero. AMATVS. Honeſtiſsimo tuo deſiderio breui nunc ſatisfaciam, & primo ſciendum eſt veteres ea medicamenta excogitaſſe, quæ quia oſſi fere fracto ſuperponuntur, catagmatica appellantur, cuius modi, emplaſtrum nigrum eſt, quod ad Ariſtam auctorem refertur, & id quod Moſchionis dicitur quæ Galenus libro ſecundo de compoſit. medic. catageni, deſcribit, capite decimoſeptimo. cæterum, inter hæc, quæ robuſtiora ſunt, à capite, cephalica nuncupantur, quanquam non tantum capiti, ſed alijs etiam partibus opitulētur, & conueniant, ut refert Galenus eodem citato libro ſecundo capite decimooctauo, cuius generis ſunt, quod Deileontem auctorem habet, iſis emplaſtrum à nobis ſupra citatum, viride cephalicum, & alia ſimilia, quæ libro quarto eiuſdem voluminis deſcribit. VANVCCIVS. Horum deſcriptiones, ne poſtea eas inquirendo fatigemus ad præſens deſcribere ne graueris rogo. AMATVS. Primo catagmatica duo occurrunt, dein cephalica potentiora & robuſtiora aggrediemur.

Emplaſtrum nigrum Ariſta auctore, ex Galeno decerptum libro ſecundo de compo.med.ſ. genera. Cap. 17.

Hæc recipit. Argenti ſpumæ, bituminis, ſingulorum, drachmas ducentas, picis aridæ, ceræ, ſingulorum drachmas centum, reſinæ, terebentinæ, ſingulorum drachmas quinquaginta, aluminis ſciſsilis, propoleos, ſingulorum drachmas triginta, guttæ ammoniaci, drachmas uigintiquatuor, æruginis drachmas decem, olei ſextarios quatuor, præparato ut dictum eſt, Hactenus Galenus. Cæterum, hic nos pro denario, dra

chmam

chmam vertimus, & notandum eſt ſextarium, duas cõ tinere cotylas, heminas quoque dictas, vt. Q. Rhenius Fannus cecinit.

At cotylas, quas ſi placeat, dixiſſe licebit,
Heminas recipit geminas, ſextarius vnus; porro,
Hemina hic decem continet vncias.

Moſchionis pharmacum ſiue emplaſtrum, catagmaticum, faciens ad fracturas, ex eodem loco Galeni.

Argenti ſpumæ, pondo minam. Mina vero in hoc pharmaco habet denarios, vel ſi mauis drachmas centum ſexaginta, ſeui vitulini, drachmas centum ſexaginta, reſinæ terebenthinæ drachmas octoginta, ærugi nis drachmas octo, opoponacis drachmas octo, chalbani, drachmas octo, olei cicini heminam, aceti tantundem, liquoris ſycamini heminam, picis liquidæ heminæ dimidium. Cæterum, argenti ſpuma leuiſsima & cicinum oleum in uas fictile æreumque iniecta, & ſuper ignem poſita incoquuntur, ac poſtea quam ebullierint ſeuum, & manna thuris adduntur, mouenturq; continuo, cum ſpiſſantur, pix, cera, reſina admiſcentur, & coctis vſque non inquinent, chalbanum aſpergitur, deinde ærugo, & opoponax ex aceto reſoluta, liquor vero ſycomori, & pix liquida in alterum vas tranſfuſa coquuntur, & condenſata priori pharmaco admiſcemus, rurſus ſupra ignem poſita vſque ad puritatem coquuntur, & in vinum demerſa triduum relinquimus, inde ſubactis vtimur in linteolũ illinẽtes, &c. Nunc demum cephalica, robuſtiora & acriora catagmatis tempus eſt vt deſcribamus emplaſtra, & primo occurrit Deileontis.

Deileontis Cephalicum, ex Galeno, libro. 4. prædicti uoluminis, capite. 13.

℞. æris ſquammæ, mannæ thuris, reſinæ ſiccæ, ſingulorum drachmas cétum, aceti heminas duodecim, terito ſquammam ex aceto, & cum leuis facta fuerit, thus in minutiſsimum puluerem redactum adiicito, & reſiná, paſtillos fingito, quos in umbra deſiccabis ad uſum.

Iſis Cephalicum cruentis conueniens ex Galeno libro quinto, dicti uoluminis Capite ſecundo.

℞. ceræ drachmas centum, terebinthinæ drach. ducentas, ſquammæ æris rubri, æruginis raſæ, ariſtolochiæ rotundæ, thuris, ſalis ammoniaci æris uſti, radicis dracunculi, an. drach. octo, aluminis combuſti, drach. ſex, myrrhæ, aloes, chalbani, an. drachmas duodecim, olei ueteris heminam, ſiue uncias decem, terenda terãtur, adiecto aceto acerrimo, & ut conuenit coquantur, quouſque non coinquinentur manus, & fiant paſtilli manibus aceto acerrimo intinctis, qui per decem dies in aceto acerrimo macerentur. cæterum, quum plura emplaſtra iſi referta à Galeno prædictis libris deſcribantur, hoc ad præſens à nobis conſcriptum pro capitis uulneribus curandis, & ulceribus extirpandis, in uſum medẽdi trahere debemus, à quo id quod Paulus libro. 7. ſuæ medicinæ ſcripſit licet nonnihil ponderibus, medicinis tamen parum differt, reliqua uero uaria huius generis medicaměta ex ipſo petite Galeno, Paulo, Largo, & Celſo, quæ tam ſcilicet cephalica quã catagmatica carnem producũt, & ubi os nudatum eſt, tam capiti quàm aliis corporis partibus per ſe abſque miſtura aliqua applicari debent, ubi uero os nudatum

non

non eſt,tunc aliquo liquore, uel cerato dilui debent, ut Galenus non raro libris ſignatis meminit,& ſecundo ad Glauconem. VANUC. Cur ſic? AMAT. Quia uulnera quæ os detectum habent, exiccantibus ualde curari debent medicamentis, reliqua uero quæ non habent,minus exiccantibus,qualia hæc ſunt medicamenta,largo oleo roſaceo, diluta aut miſta cerato, aut aliquo alio liquori,& hoc eſt quod (mea ſententia)Auicenna dicere uolebat, cum dixerit fen quintá Libri quarti,uulnera capitis,quę ad almochatim perueniũt, curantur eo modo quo cætera ulcera curari ſolẽt,ideſt capitis uulnera quæ neque os detęctũ habent,nec perforatum,immo quæ non attigerũt membranam caluariam tegentem,curari debent, non eo modo quo uulnera os detectum habentia, ſed potius ut reliquorum membrorum ulcera,& uulnera,quæ non ita exiccantibus ſolent curari,& ſanari,& hanc ſententiam Auicenna ex Hippocrate & Galeno decerpſit, ex Hippocrate,libro de ulceribus & libro de uulneribus capitis,ex Galeno uero,commentariis in librum de articulis, ſic dicente,Hippocrates ſicciorem curationem tradit in libro de uulneribus capitis,quàm in eo qui de ulceribus eſt,ea uero ulcera capitis,quæ uſque ad os non penetrant,ſub iiſdem præſidiis, atque aliarum partiũ curantur.hæc Galenus,qui merito ex Hippocrate ſicciorem curationem tradi libro de uulneribus capitis,quã reliquo de ulceribus,inquit, quia Hippocrates hoc de uulneribus capitis libro agit, oſſe detecto,ſiue nudato oſſe,aut perforato,aut ſaltem, læſa membrana, caluariam tegente: eodem enim modo uulnera membranæ craneum tegentis curari debent,quo,detecto oſſe,aut perforato curari ſolẽt,ut ſuadet Galenus,libro ſecundo de Comp.med. s. l. cæterum Auicenna non ſolum ex prædictis decerpſit locis ſentẽtiam illam, ſed etiam ex Galeno, libro ſexto de Comp. med.s.genus, ſic di-

cente

cente, ſicciora medicaméta uulnerato capite eatenus idonea eſſe, quatenus os apertum eſt, quoniam capitis ulcera, ubi os nudatum non eſt, nihil proprium requirunt, magis quàm in alia corporis parte, ſemper tamē ſpectata affectæ ſedis natura, & cætera. VANVC. Arrident nobis hæc. AMAT. Merito & uobis arridere debent, quia Galenus libris citatis de Comp. med. s. dépto capite. cæterarum partium uulnera recentia, accruenta, mollibus, blandis, & iis quæ dolorē non excitant, medicamentis, curat, qualia ſunt enhema, uocātur autem ex bitumine emplaſtra barbara cirrha, & phæa, quia fului & fuſci ſint coloris, ſed cur barbara dicātur, Galenus ſe ignorare fatetur lib. 2. ad Glauconem, de quibus commentario. 4. in librum de articulis meminit, ueluti libris de Comp. med. s. g. quod ſi potenter ſiccantibus medicamentis pro iis curandis uulneribus antiqui utebantur, illis aliquod ex glutinantibus medicamentis non uehementer ſiccantibus miſcebant, quod creſcētem teneram carnem blāde & ſine uellicatione cogeret, non minus ac in ſinu curādo, ut ad eius ueniret finem & ibi retineretur ſua uiſcoſitate, ut opus compleret, ueluti quando mediocriter carne repletus eſt ſinus, ut humiditatem redundantem naturalem abſumeret, ſolet autem eorum acrimonia exui, ſi eorum pauxilo, largum oleum aut ceratum miſcetur, & emmotorum modo reddat, uocāt autem græci emmota medicamenta, liquida, quæ μοτοῖς, ideſt linamentis, & linteis excipiuntur, & in ſinus & cauernoſa ulcera ſordida pyulco, aut melius fiſtula lata ueſicæ ſuillæ inſita iniiciebantur & linamentis obturabantur, ex quibus ſunt emplaſtra iſis, & quę ad Macherionē, & epigobum referuntur, ut multa alia prætereamus. VANVC. In curandis capitis uulneribus, nudato oſſe, ſeruat ne Galenus ſemper prædictum curandi ordinem, quem Meges tantopere laudabat? AMAT. Minime gētium, immo

immo illum alium mitem & blandum Romę uſitatum: nam libris de facult. ſimpl. med. ita tradit, ego uero ſexcentos noui, eorum quibus Romæ perforata fuere capitis oſſa, nec quicquam ab uſu roſacei, citra columbæ ſanguinem offenſos, & ſubdit, itaq; melius inuenire nihil poſsis in capite perforato, quàm ut roſaceo probo utare. hæc Galenus, ubi, ut obiter hoc dicā, ſanguinem columbæ in hoc caſu prætermittit. CELE. Vidi ego non raro probatos quoſdam chirurgos, ſupra durā membranam, calētem ex ala columbæ ſanguinem perfundere, felici & optimo ſemper ſucceſſu. AMAT. De iis uberius ſi placet legite noſtrum Dioſcoridem: Galenus tamen libro ſecundo de Comp. med. ubi Apollonii medicamenta perſequitur, ad capitis dolorem ex ictu, detracto oſſe, roſaceum quoq; ſupra membranam denudatam indit, & eo roſacei huius uſus deuenit, ut hodie plures, duram membranam nudatam per totum uulneris curſum ſolo eo curare nitātur, teſtātes oleum roſaceum omphacinum tepefactum ſufficiens eſſe, ſupra poſito uno uel altero unguento, uel capitali cerato ad huiuſmodi malum curandum, quum tamen Paulus tres dies tantum roſaceum admittat, ut inferius audietis. VANVC. Prioribus ſeptenis diebus, roſaceo detectam duram membranam plures curare obſeruaui linamenta intincta oui albo & rubro ſimul contuſis, & miſtis roſaceo ſupra ponendo, alios uero, qui illico reſtricto ſanguine, medicamentum ſatis uulgare digeſtiuum dictum compoſitum oui uitello, terebenthina, & roſaceo tepente ſupra ponebant, irrorata primo membrana dura roſaceo tepente, aliquando ſolo, quandoq; uero melle roſaceo colatitio admiſto, & pro plagæ ratione quandoque ad decimumquartum & uigeſimum diem, in eadem perſiſtebant curatione ſemper capitis partem eodem roſaceo calente abunde perfundentes, & eo lintea imbuta ſupra ponētes, quo ad forte de inflam-

flammatione ſecuri eſſent. CELETA. Non deſunt hodie qui uulnera ſimilia curent, aqua uitæ (quàm ardentem appellant) excepta uariis medicamentis aridis cephalicis à nobis numeratis, & poſtea per campanam, deſtillata, quos ego ſemper deteſtatus ſum. VANVC. Hodie quoq; nonnulli ſunt qui ſola frigida aqua ſuſurratis nonnullis uerbis non ſolū capitis ſed reliquarum partium corporis uulnera curare contendant, contra quos Vidius cōterraneus meus ita proſequit̄, dū Hip. orationē illā interpretatur, ulcus in capite neq; uino, neq; alia re madefacere oportet, aut certe q̄ minimū: inquit igitur cōterraneus meus uir doctiſsimus & eloquentiſsimus, ex his patet, quam miſere ægrotantes occidant, qui non ſolum aliis uulneribus, ſed illis etiā quæ in capite ſunt, medentur linteis ex aqua frigida madefactis. Nam ſi uinum incommodum eſt, quanto magis aqua? uerum multos adducunt, hac medicina reſtitutos, neque uerentur aſſerere id non aquæ potentia, ſed miraculo quodam fieri, cum ſacris quibuſdam uerbis prolatis aqua prope diuina reddatur, & id efficiat, quod per ſe minime poſſet, quæ ſuperſtitioſa religio eodem modo refelli poteſt, quo refelluntur, qui ſcorpionem uolebant carminibus & ſaluia necari, nā, ſi utrunque ſeorſum experiamur, idem præſtare aquam per ſe, quod prolatis uerbis inueniemus: igitur, ut nugis omiſsis atque ineptiis, rei naturam perſequamur, frigida aqua non aliter in ulceribus proficit, quàm in frigidis morbis, in quibus, ſi hominem nō ita calidum nacta ſit, calorem extinguit, & ipſum interimit, ſi abūde calidum, quum calor frigus refugiat, & in unum coactus potentior reddatur, morbum exoluit, quod placuit Hippocrati, quum iuuenem boni habitus æſtate neruorum diſtentione prehenſum ſanari aqua frigida ſcribit. cunctis itaque uulneribus aqua frigida nocet, tunc autem magis innocenter adhibetur, quum natu-

ra &

ra & corporis totius, & partis affectę calida eſt, cum affectus recens, quum per tempeſtatem licet frigidis uti, quod uoluit Cornelius Celſus. Vbi ſine peregrinis & conquiſitis medicamentis ſola aqua frigida curari uulnera tradidit, nanque, ubi ſuſtineatur, ulcus purum ſeruat, repellendi uim habet, & naturali calore aucto, ſanitatem reſtituit: ſed, quum os apertum eſt, ex toto fugienda eſt, non modo in capite, quod uino quoque offenditur, ſed in aliis etiam partibus. quod uero iactant innumeros eiuſmodi præſidio liberatos; vtinam æque liceret, interemptos aſpicere, atque eos, qui conualerunt. Cele. Varij cum ſint & tot curandi capitis uulnera modi, quid Hippocrates in hac re ſenſerit, dicere ne graueris rogo, quum ipſe medicinæ lumen ſit. Amat. Dicam breui, Hippocrates, Galenus, & omnes quotquot ſunt clari medici, unanimes, & concordes in hac ſunt ſententia, ſi uulnera ſimplicia ſint, in quibus neque de dolore neque de inflammatione timetur, exiccantibus ſolis medicamentis curari debere, neque cataplaſmata, neque vincula eſſe admouẽda, præter ea neceſſaria laxa, quæ tantum medicamentum tenere ualent, ſi uero uulnera compoſita ſint, in quibus, & caro contuſa ſit, & membrana forte lacerata, aut læſa, & dolor adeſt, & inflammatio occupare incipit, aut timetur ne, breui eueniat, tunc ad lenientia confugiunt, ut Galenus libro 2. citato de comp. med. s.l. & libris de facultatibus ſimpl. med. veluti aliis ſexcentis locis teſtatus eſt, in quibus oleo roſaceo tepẽte ſemper utitur, & lenientibus, poſtea uero quũ timor non eſt doloris, neque inflammationis, ad cephalica medicamenta arida ſiccantia uenit, quę ſupra membranam reſpergit, quam curandi uiam ſeruat Cornelius Celſus, qui ſi non obſtiterit dolor, aut inflammatio, à principio ad finem, ſiccantibus ſemper utitur, extracto nanque oſſe, illico membranam acri reſpergit aceto,

to, ut ſi quid ſanguinis ex ea confluit cohibeatur, ſi uero concretum fuerit, diſcutiatur. Cele. Si ita res habet hodierni, laude multa digni ſunt chirurgici, ut qui roſaceum ſuper membranam per ſe, etiam linteolo exceptum, reſpergunt, & ſuperponunt, & medicamentũ ex oui uitello, & terebenthina, roſaceo tepente temperatum, ad aliquot dies admittunt. Amat. Procul dubio, quia raro membrana dura uiſui patet, ut non contuſa, laniata, aut lacerata ſit, non minus ac caro & membrana caluariam contegens, quæ omnia, lenientia & mitia medicamenta hæc poſtulant, & multo magis ſi à chirurgo ſecta caro fuit, & caluariæ os inſtrumento perforatum, quia doloris & inflammationis timor eſt, hanc ſententiam confirmant Hippocrates libro de Vlceribus, dicens, quodcunque ulcus telo acuto inferatur, uel ita etiam, ut alte inſidat, medicamentum exigit, quod cruentis vulneribus protinus iniicitur, quod ueſiccando ſuppurationem prohibeat, ſi quid carnis colliſum attritumque à telo fuerit, ita curandũ eſt, ut quam celerrime ſuppuret, nam & minus inflammatione prehenditur, & neceſſe eſt colliſam detritãq; à telo carnem in pus uerſam tabeſcere: deinde nouam creari. ex quibus Hippocratis uerbis, liquido cernitur, contuſam, aut colliſam carnem, plagæ coniũctam, neceſſario in pus uerti debere, id quod de membrana dura intelligendum quoque non raro Hippocrates ipſe inculcat. hanc eandem ſententiam confirmant Hippoc. libro de vulneribus capitis, ad hunc modum, inquiens, neceſſe enim eſt colliſam carnem detritamque in pus uerſam tabeſcere, ſed multo clarius eodem hoc libro cum ait, malum autem in vlcere carnem humidam eſſe, hebetem & diuturniori tempore purgari, danda uero opera eſt, ut ulcus quam celerrime ſuppuret, hoc enim pacto, quæ iuxta ſunt, inflammari non poterunt, ipſumq; purum quam celerrime efficietur.

neceſſe enim eſt laceratam colliſamq; à telo carnem in pus uerſam tabeſcere: poſt quam purgata erit, ſiccari ulcus debet, nam ſic mature admodum ſeneſcet,& caro non humida,ſed ſicca producetur, ſic etiam in ulcere caro minime ſupercreſcet. hæc Hipp. quibus forte Romani nixi, mitem & blandam curationem, tãquam ſecuram & optimam ſibi addixerũt, quia ea primo vulnerum colliſam carnem in pus uerſam purgant, dein exiccant: iubet nanque Hippocrates pro uirili curet medicus, ut quam celerrime ſuppuret vulnus, quia hoc pacto; partes quæ iuxta ſunt, inflammatione non tentabuntur, nam ſi interea colliſa & contuſa caro in pus uerſa non fuerit, nequaquam uulnus ſanari poterit.poſtquam autem opus hoc completum fuerit,quod calidis & humidis,ac putrefacientibus,& pus mouentibus, quam frigidis ſiccisſque compleri debet,tũc purgata à ſanie carne, ſiccari poſtea debet, & caro produci,& conſolidari, ac cicatrice obduci. VANVC. Cur, in vulneribus cõtuſa caro, aut colliſa,in pus uerti primo expetitur? AMA. Quia præter quod caro ita eſt affecta ut reſtitui non poſsit, diſruptis uenulis, ſanguine plena eſt, qui quum extra uenas ſit, neceſſe eſt corrumpatur & cum eo caro ipſum continens, ad quæ concurrunt, dolor, & calor ſuperfluus,ex quibus inflammatio partes proximas occupans concitatur. merito igitur Hippocrates quam diligentiſsime ad ſuppurationem, colliſum,& contuſum uerti ſuadet,ſi cito igitur & breui caro ſuppurat, & uulnus breui purum efficietur, quoniam uulnus purgari, ante carnis ſuppurationem nequit, queadmodum neque curari ante apoſtematis curationem,quæ omnia ut de carne,ita de dura membrana,& de ea quoque quæ caluariam tegit, ab Hippocrate dici putate, præcipue quum leſæ, uulneratæ, aut contuſæ fuerint.tradit autem Galenus, ut id repetamus uulnera membranam caluariam tegen-

tem attingentia, periculo non uacare, minus quàm ea quæ membranam detectam habent, ex quibus omnibus colligitur, quam optimum eſſe, & rationi cõſentaneum, digeſtiuo dicto medicamento uti, & hoc magis putabimus cum id componentia conſiderabimus, occurrit primo oui uitellus, qui Galeno affirmante, libro undecimo de facult. ſimpl. med. frigidus primo gradu eſt, id quod Auicenna non negat, immo oui uitellum frigidum teſtatur, libro de medicinis cordialibus, & libro ſecundo ſui canonis, confirmat, quum Gallinæ oui uitellum conferre apoſtematibus calidis aurium tradat, in ſecunda uero qualitate ſiccum eſſe omnes conſentiunt: accedit, oleum roſaceum omphacinum, quod frigidum & ſiccum eſſe, poſt Galenum omnes fatẽtur medici, quod Galenus ipſe, ut audiſtis, tot & tantis, laudibus extulit, præcipue prõ curandis capitis uulneribus, perforato oſſe, completum uero oleum roſaceum endem Galeno teſte, libro 2. de facult. ſimpl. med. cap. 27. eaſdem uel ſimiles uires obtinet, quas ſuccus roſarum. Cæterum, ſuccum ex roſis expreſſum exiccandi uires habere omnes nouiſtis, terebenthina uero uulgaris laricea, eadem fęre uiribus & facultatibus habetur cum uera ex terebintho deſtillante, ut fatetur Galenus, & nos in noſtro diximus Dioſcoride, quæ ambabus qualitatibus, omnium reſinarum moderatiſsima eſt, & ea de cauſa, inquit Galenus, omnibus medicamentis, quæ ulcera recte curabunt, eam admiſcere ſatius eſt. ad hęc quod neruis ſummopere cõuenit, et eos roborat, ac uiuificat, adeo vt multi hodie, ea ſola omne genus vlcerũ curare con tendant, non niſi proſpero et felici ſemper ſucceſſu, ut iure ea vti debeamus. At, quia in ea neſcio quid acredinis percipitur, ea de cauſa, nõ ſemel eam frigida, prius quàm ad opus trahamus, abluimus, vt iure concludendum ſit, ex omnibus ijs medicinis magno iudi-

cio

cio,medicamentum hoc excogitatum fuiſſe,quod vulgo digeſtiuum appellatur, quia in eo exiccandi pollet facultas,mitis,& blanda,& qua mira conſequuntur bona,inflammationes nanque arcet,& prohibet dolores leuando & leniendo, & quidquid ad ſuppurationem in vulnere venire debet, breui trahendo, pus non niſi album,lene & æquale, abſque odore malo, producendo,vnde vulnera breui cum purgãtur, paruo negotio, exiccãtur, abſterguntur, & ex conſequenti in eis caro producitur, & conſolidatur, cephalicis aridis ſupra reſperſis,quòd ſi huius digeſtiui pręſentia,pus ſuperabundauerit, ab eo deſiſtimus & forte ſiccis linamentis vtimur, quouſque exiccatum vulnus ſit, aut tunc iam eo abſtinemus, & hoc alio abſterſorio dicto vtimur, quod conſtat, farina hordeacea melle roſaceo colatitio,vitello oui,& quandoque oleo roſaceo,aut horum vice,cephalicis aridis memoratis,vtimur, aſpergendo ſupra membranã mel roſaceum colatitium admiſtum roſaceo oleo, quanquam, uice roſacei tepentis, multi hodie,oleo extracto ex ouorum vitellis frixorio aſsis, felicisſime operentur, vt ex Auicènna quoque deprehenditur libro ſecundo, capite de ouis; ſed tunc vnguenta cephalica ſuperponimus, vt ex betonica gumma elemi, dicta oleę ſylueſtris,matre ſylua,gratia Dei, aureo chirurgico, dicto de reſina, & ſimilibus, modo vno modo,alio pro temporis qualitate,æſtate namque frigidioribus, hyeme vero calidioribus vtimur, ſed iam tũc,vinum rubrum auſterum incoctum abſynthio, betonica,roſis,pomis cupreſi, & ſimilibus,quod ſtipticum appellamus, exceptum linteo, & bene expreſſo, ac calido, ſuperponimus, demum ad ceratum, quod corpoream cicatricem,ſuccedentem in oſsium vicem, coadiuuat,& humiditates derelictas exiccat, & caput omnino roborat, deuenimus, quod ex betonica plerunque in officinis proſtat, aut ad eum quod gratia

Dei dicitur,aut ad aliud diachilon appellatum,aut ad carpenſeceratę capitale dictum , aut ad huius generis excogitatum aliud. Celeta. Ita hæc tua mihi arrident, vt non poſsim niſi in tuam ire ſententiam. Ama. Ne quis ſycophanta in nos debacchetur , ex ijs dico qui ſupremis labijs artem medicam deguſtarunt,tantę rationes nos ad opus hoc trahentes,audite, & primo, ſi quis recte Galenum tenuerit libro quarto methodi medendi , vbi præcipue Hippocratis orationem ex libro de vlceribus adducit , inueniet, omnia vlcera eſſe exiccanda,prçter ea, in quibus pus mouendum eſt,ſed quę illa ſint,dicite vos rogo. Celeta. Si Galenus ita ex Hippocrate agendum docet, proculdubio , ea ſola vulnera , quæ per primam tantum intentionem curari ſolent , & in eis tātum labiorum agglutinationem pro curamus , ſiccis medicamentis curari debent , aut ſaltem , ea vlcera , quæ nihil præter vlceris curationem, in ſe habent,quoniam,vlcus in quantum vlcus exiccationem poſtulat , cæterum , cum vulnera,prçter mitia illa citata, omnia reliqua pus mouēdum in ſe habeant, quia vulneratam carnem,quia colliſam,aut laceratam, & perruptis venis plenam,conſequens eſt,vt cataplaſmate citato, vel ſimili , vt quàm celerrime plagam ad ſuppurationem trahamus,utamur. Amatvs. Hoc ueſtrum argumentum efficax ſane eſt, pro quo roborando,pauliſper attendite.ſi Hippocrates,ulcera ſiccis curat,cur eſt, quòd articulos ulceratos, cerato, & rebus humidis curet? Vanvc. Forte id in cauſa eſt,quòd cū hæc molitur Hippocrates,non tantum ulcus,quantum neruorum diſtentionem,quam timet,reſpicit. Amat. Beaſti me Vanūcci,ut qui tam recte & ad Hippocratis mentem reſpondiſti ; ſed quum ita ſit,cur nos in fracta caluaria,detecta dura membrana, à qua ut Eraſiſtrato placet,nerui originem trahunt,aut ut Galeno,ex cerebri ſubſtantia,& per eam membranam,nerui ipſi tranſitum

ſitum habent, ut ea læſa, & cerebrum & neruos lædi credibile ſit, nos neruorum diſtenſionem non timebimus, & omni data opera, ne ægrotus in neruorum læſionem deueniat, muniemur? CELETANVS. Hæc ita conuincunt, ut nihil ſupra dici deſiderent. AMATVS. Si quis rećte Paulum tenuerit, facile inueniet ipſum non multum ab hac noſtra curatione diſſentire. VANVCCIVS; Quo nam modo Paulus curabat? AMATVS, poſt reſtrićtum ſanguinem, primo die oleum roſaceum calidum ſupra membranam indebat, & linteolum eodem oleo tepente imbutum ſuperponebat, deinde lanam roſaceo eodem ſimiliter madefaćtam uſque ad tertium diem ſupra poſitam dimittebat, intra hoc triduũ, ſæpe oleum roſaceum ſupra infundendo, forte quia de dolore timet, & hic proculdubio, noſter curandi modus eſt, omphacinum oleum calidũ ſuper membranam reſpergimus, & linteolum, ſiue zendalum rubrum eo madefaćtum, ſuprà eam adaptamus. deinde linamenta eo digeſtiuo intinćta ſuperponimus, & multo roſaceo tepente caput perfundimus, uice quorum Aegineta ſuam lanam oleo madefaćtàm admittit, neque Cornelius Celſus, hanc curationem reiicit, ut qui eum percurrerit, inuenit: iubet tamen Celſus ſemel in die uulnus, etiam bis in æſtate curari, poſtea uero Aegineta à tertio die, membranam ſiccantibus nutrit, qualia ſunt à nobis citata, & cruentis uulneribs ſimplicibus iniiciuntur. Quòd ſi membrana inflãmetur, ſic ut tumeat, eam Aegineta fouet oleo roſaceo, & aqua in qua fœnugræcum, ſemen lini, althęa, camomilla, atque huius generis alia decoćta fuerint, & cataplaſma ex farina hordei ſuper imponit, uel ex ſemine lini, & aliis proxime citatis, quòd ſi nigruerit, forte ex medicamentis in id efficacibus, mel triplum òleo roſaceo miſtum ſupra deſtillat, reliqua admouendo. At ſi nigrities ſua ſponte prouenerit, id que in imo potiſſimum, cũ alijs graui-
 bus

bus indicijs, tunc a præſagio habito, hunc moriturum eſſe, quia natiuum calorem emortuum habeat attingi non debere ſuadet, ſed nos ne immiſericordes videamur eum adiuuamus & uiſitamus, ad horam vſq; obitus quia mirabilia in hac arte non raro euenire percipimus: Celſus vero, ſi membrana per inflammationem intumeat, ſuperinfundit oleum roſaceum tepidum, quod ſi vſque eo tumeat, vt ſuper oſſa emineat eã reprimit puluere lenticulæ, vel foliorum vitis, excepto recenti butyro, vel adipe anſerino: quod ſi membrana parum pura videbitur, tunc æquam emplaſtri alicuius, quod caluariæ cauſa componitur partem, cum melle infundit, eiusque continendi cauſa, linamenta adiicit, & tandem linteolo emplaſtro illito contegit: At, vbi membrana ſatis pura videtur, vt caro citius producatur, ceratum emplaſtro miſce. Cæterum, Galenus ab Apollonio acceptum refert, vbi cerebri membrana vulnerata eſt, nepetæ ſucco & farina hordei ſicca, facile glutinari. Vanuccius. Sunt ſane hæc, vtpote à tantis et tam grauibus viris dicta, vere aurea, quorum pręcepta in totum obſeruo', caſum referam non penitendum, ſi modo eum audire non pigebit. Amatus. Immo Galenum imitabimur, qui in vniuerſa ſua doctrina non contẽtus communibus theorematis, exempla permulta exercendi gratia adiicit, quibus rerum cognitio euidentior, & magis firma euadit, dic igitur. Vanuc. Ogaricus quidam Omblenſis, ferrea claua à viro forti & robuſto in capite ad ſinciput percuſſus fuit, ita ſæue, vt illico tanquam mortuus in terram ceciderit, ad quẽ vocatus ipſe, eum ingens vulnus, magna cum cranei fractura habere deprehendi, ex quo, ſubito quatuor nõ contemnenda extraxi oſſa, & reſtricto ſanguine, vt fieri ſolet, per album oui, ex brachio ſanguinem mittendum curaui, ventre primo per clyſterem exonerato, ſecunda vero curatione, iuſtæ magnitudinis ſena alia oſ-

ſa,

ſa, præter plura alia exigua, raſorio lenticulato extraxi, & vt opus erat, craneum per circuitum, eo lenticulato, veluti inciſoriis aliis raſoriis, poliui, erat autem dura menix magna quantitate detecta, ac non parum dilaniata, tandem poſt chirurgiam, oleum roſaceum omphacinum ſupra duram membranam tepidum inieci, & linteolum imbutum eodem roſaceo calente ſupra poſui, & linamenta quoq; madefacta eodem oleo per ordinem digeſsi & adaptaui, tandem duplicato linteo, eodem calente roſaceo imbuto, omnibus rite compertis, leniter ne membrana comprimeretur, faſciaui, inſtabat autem æquinoctium hyemale, temperatum ſatis, & ut autem audiſtis me feciſſe ſecunda curatione, ita tertia, & quarta, actitatum putate, cæterum, quarto die, hic de ingenti capitis & oculornm grauedine conqueri cœpit, non habebat tamen febrim, qua de cauſa iniecto infuſo, & alui reſpondentia habita, melius habuit, tunc vero oleo roſaceo, rhodomellitis portiunculam miſcui, & digeſtiuum, medicamentum vulgatum linamentis exceptum vulneris labris indidi, ſupra expanſo duplicato illo linteo roſaceo calente imbuto, ſeptimo uero, graui rigore affectus eſt, quem poſtea ſubſequuta fuit febris ingens, mẽtis cum alienatione, & linguæ non exigua ariditate, ſed tunc in duræ membranæ particula, nigredo quædã apparuit, eius reliqua comparente parte liuida, quin & vulneris labra, ſubalbida, ac ſuppreſſa erant, pro quibus abigendis malis, & ægroto ipſo iuuando, omni data opera, occurrimus fomẽto parato oleo roſaceo, aqua decoctionis althææ, fœnugræci, ſeminis lini, & camomillæ, eo cerebrũ fouendo, & poſtea gallinaceorum pinguedinem ſuperfundendo, linamentis eadem intinctis, ſuperpoſitis, veluti, leuiori quadam aridæ cucurbitæ teſtudine, exquiſite confita, ne comprimeretur à medicamentis ſupra admotis, nondum autem ſeptimum exierat diem,

quando grauiori rigore apprehenſus, animam expirare breui omnes crederent,& ut autem ſeptimo die,bis rigore correptus fuit, ita octauo, nono,& decimo,ſed quod peius eſt, abſque ſomno ullo,quo in tẽpore, huic victus, pulli contuſum erat, potus uero ius pulli ſemi cocti: quum igitur in agone,& labore tanto,cura uerſaretur hæc, ecce, undecimi initio, pus, quantum oui teſta capit,diſrupta apparente membrana, comparuit, inde eadem curatione protracta, quartodecimo die, huic tres ſuperuenere rigores, grauiſsimi & ſęuiſsimi, ut ipſum tunc mori crediderim, adiutus tamen & diligenter nutritus eo die euaſit,decimoquinto, eum curare cœpi rhodomellite, & terebinthina ſupra poſito linteo illito unguento gummi elemi,& hoc bis in die, ad uigeſimum quartum, in quibus diebus, de alui reſpondentia ſoliti ſemper eramus,quia ſingulis illis diebus, ſinguli rigores illi ſuperueniebant,porro,à uigeſimoquarto die, ad trigeſimumprimum, paroxiſmi alternis diebus eum inuadere cœperunt, poſt rigorem ſuccedẽte febre, à trigeſimo tamen primo die, ad quadrageſimumprimum,abſq; paroxiſmo,& noxa ulla proceſit, at, quadrageſimo primo die, denuo paroxiſmus ingenti rigore eum inuaſit,qui ad viginti horas ſequẽtes non contemnenda febre proſtratus fuit, quo tempore,& ſi caro ſatis eſſet in plaga producta,de nouo ſupra eam,pinguedinem gallinæ deſtillaui, qua ſequenti die, multum puris in vulnere cõſpexi,& ægrotus ſubinde à febre immunis euaſit, ſed prædicto unguẽto, & reliquis dictis,ſupra admoto vino dicto ſtyptico,curationem ad quinquageſimum quintum diẽ, traxi,in quo tempore oſsium ſquamæ exierunt, & in totum ſanus à vulnere euaſit, ore manente diſtorto, & ipſe quaſi ſtupidus & fatuus redditus. Amatvs. Placuit ſane caſum,& eius curandi rationem audire, fuit nanq; membranæ duræ inflammatio, ſiue apoſtema,ob dilaniatam

mem-

membranam eueniens, quam tu diligentiſsime curaſti & ut erat neceſſarium tractaſti. CELETANVS. Non diſsimilia,& notatu uaria alia quotidie euenire, obſeruamus, quæ ſi chartis mandarentur, minime de puero Smirniæ apud Galenum,admirarentur iuuenes.
VANVCCIVS. Meminiſti tu Celentane, illius pueri ab alto cadétis,quem ambo nos curabamus tractabamusve, ex cuius cerebri parte anteriori, non exigua portio per interualla exiuit, & tamen euaſit,& nunc alacriter uiuit? AMATVS. Mira in hac arte quotidie euenire,qui eam exercent,norunt ſatis,immo in ea prope quoddam diuinum eſſe, merito clamant, ſed iam curãdi uia ſignata, ægrotum noſtrum curate, neque latum unguem,ut dici ſolet prætereatis,& eo magis in uulnere frontis, in quo veluti quouis alio inflicto cuiuis corporis particulæ dempto capite, Hippocrates & cataplaſma, & faſciam conſtringentem admittit. VANVC. qua de cauſa? AMA. Quia aliunde ſuperfluitates recipiunt, & timor eſt à facili quaq; cauſa inflammentur, unde & cataplaſma admittit, & conſtringens uinculũ, ita enim Hippocrates, ne me mentiri dicatis,ait; at, neq; adſtringere etiam conuenit capitis ulcus,niſi fuerit in fronte,aut in parte,quę ſine pilis ſit,aut ad ſupercilia atque oculum, ulcera enim his locis cataplaſmata magis & uincula requirunt, quàm alia capitis parte, ſiquidem reliquum caput,frontem uniuerſam cõtinet, vlcera autem ubicunque fuerint, ob ſanguinis curſum ex iis quæ continent, inflammantur, intumentque.
VANVCCIVS. In faſciando & vinciendo uulnere,unde nam deligaturam extendere incipiemus? AMATVS. Galenus,libro ſexto meth.med.huic reſpondet dubio,dicens, non alienum à ratione arbitror,deligaturæ principium ſuper ipſam fracturã iniici, ab hinc uero ad reliquum membrum diſpenſari, etenim qui contra deligat is ab integris ad ægram partem ſanguinem cõpel-

lit, atqui ſi ab ægro loco incipiat, in integrum finiat, non ſolum innoxia eiuſmodi deligatura in iis, quæ diximus erit, ſed etiam utile quiddam cõtulerit, quippe, cum nullam circa fracturam ſinet excitari phlegmonẽ, cuius rei curam habere in primis oportet, & cætera. VANVCCIVS. Clare ſane Galenus à loco iuxta fracturã diſpenſandam eſſe deligaturam ad reliquam partẽ tradit, ſed utinam hodierni chirurgici, non tantis faſciis, aut pileis fulcitis pellibus, capite uulneratos etiam calente aere, obuoluant, muniantve, quum ex illis ſæpe maiora noxa, quam iuuamenta ſequi deprehendamus. CELE. Faſciandi & uinciendi rationem quicunq; recte tenuerit, non parum in arte chirurgica obtinuiſſe creditur. AMATVS. Haud dubie, & hanc partem artis priſci medici tantum fecerunt, ut de ea integros libros memoriæ cõmendauerint, ſic Soranus, ſic Heliodorus, ſic Galenus, & Oribaſius, quæ omnia ab Hippocrate tanquam à fonte perenni & ſcaturiente emanarunt. CELE. Ne mente decidat, dicas rogo ò Amate, eſt ne uerum, quod uulnera capitis quo maiora ſunt, minus periculi habent? AMA. Ita eſſe Hippocrates teſtatur, præcipue ſi mẽbrana dura illæſa fuerit, quia locus per quem ſanies, & humiditas exeant, ſatis pateat: ſic enim Hippocrates ait, quodcunque etiam os à ſuo ſtatu recedens deſidit, uel quod perruptum ſit, uel quod late omnino præciſum, minus periculoſum eſt, membrana inuiolata: quod item pluribus rimis & latioribus fractum eſt, minus adhuc periculoſum, & facilius euellitur, & cætera per quæ Hippocrates ſatis clare dicit, quòd oſſa capitis, quo magis præciſa & magis abrupta ſunt, ac fiſſa, eo minus periculoſa ſunt, modo membrana inuiolata maneat, ſic coſta fracta minus periculoſa eſt, & faciliorem curationem recipit, quàm colliſa, & ſpina ſi concutiatur grauius malum afferre ſolet, quàm ſi peruertatur, ita iugulum quum tranſuerſum frangitur,

tur,minus in ſe periculi habet,quàm quum in longitudinem; quæ omnia, Hippocrates ita eſſe teſtatus eſt. VANVC. In capitis vulneribus,ſi rima, aut fiſſura illico in principio nō apparuit, & poſtea ſuperuenerint ſymptomata grauia, ut febris,delirium,& huius generis alia, aperire ne debemus, an emplaſtris malo ſuccurremus? AMA. Huic dubio Hippocrates reſpōdet, quòd illico aperire debeamus, ſic enim ille ait,verum, ubi intelligis febrem inuadere, uel quid aliud ſignum langučnti ſuperuenire, nihil ceſſare debes, ſed os uſq; ad membranam ſecare, uel ſcalpro radere, & cætera. ex quibus Hippocratis uerbis, illorum detegitur turpis error, qui capitis ómne uulnus,etiàm apparente rima aut fiſſura ſubtili,ſolis ſuis emplaſtris,abſq; apertura, & oſsis perforatione, curare contendebant, argumentum forte deſumentes à fractis cruribus, brachiis & coſtis, quę ſolis emplaſtris, unione propoſita, reſtitui ad ſanitatem animaduertebant: ſed ii,ut dixi,miſere decipiuntur, quia longe aliud eſt operari, ubi cutis & caro ſecta eſt,quā ubi integra manet, & longe aliud in capitis quàm aliorum membrorum uulneribus, quoniam, ubi cutis integra & non detecta manet,fieri poteſt, ut quotidie euenire uidemus, oſſa reſtituantur, quia calor unitus, & coactus, non difflatis ſpiritibus, coadiuuantibus etiam medicamentis, ſufficiens eſt, opus hoc complere, id quod complere non ualet, ubi cutis & caro ſecta fuerit,& hinc Hippocrates enarrandus à nobis uenit,in ea ſententia,quod colliſum & cōtuſum eſt, neceſſario eſt, in pus uerſum contabeſcat, ſcilicet, ſtāte plaga, & cute ſecta,id quod eſt colliſum, & contuſum neceſſe eſt in pus uertatur, ſecus autem non exiſtente uulnere, nam, ubi non eſt plaga, etiam comparente carne colliſa & contuſa, non eſt neceſſario, in pus uertatur, ut ſæpe obſeruamus in membrorum fracturis, non detecta cute, quæ & ſi multum habeant

beant colliſi,& contuſi,ad ſanitatem tamen abſq; puris comitantia reſtituuntur, ueluti in oculorum uibicibus quotidie quoq; percipimus,ut demum concludere debeamus, in caſu à te propoſito, illico ad ſectionem confugere oportere, etiam integra manente cute. VANVC. Arrident hæc,ut quæ ad Hippocratis & Galeni mentem ſint dicta, ſed ſi meninges cerebrum cõtegentes ex ictu male eſſent affectæ,manente cute integra & inuiolata,ut fieri poſſe concluſimus, tunc emplaſtris, an potius ſectione ſuccurrere debemus reſpõde quæſo. AMAT. Ego ut qui non multum emplaſtris fido,ad ſectionem illico deuenirem. VANVC. Quibus notis,& indiciis,malum tantum pati hominem deprehendamus? AMA. Talis, ex equo forte cecidit,aut re obtuſa & graui percuſſus fuit, aut ſupra eius caput ab alto res ponderoſa & grauis cecidit,& ille illico uertigine & ſcothomate affectus in terram cecidit, & uomuit, & poſtea bene habuit, ſed intra triduum, conqueritur,& cum horrore febris eum aprehendit,& poſtea ſuperueniunt capitis dolor, delirium,ſitis intenſa, linguæ nigredo & uaria alia quæ moriturũ prædicunt. VAN. Quo in loco ſectio fieri debet, quũ cutis integra ſit, & nos lateat locus affectus? AMA. Id ex ægrotantis relatu percipiamus decet, quia ubi dolebat, ibi malum ſubeſt, immo ad locum leſum ægrotans ſæpe manum admouet, & forte cutis ſi non ſecta, contuſa ſaltem uidebitur,& ægrotus, dentibus paleã ſcindere non poteſt, ob dolorem, quæ indicia omnia uobis deſeruiunt in capitis uulnere à contraria parte malũ habente,ſed tunc uulnus ſubliuidũ euadit, & ſaniẽ modicam effundit. VAN. Nõ ne pro tanto & tam difficili ac abſcõdito malo, ſatius eſſet emplaſtris uti,ut magiſtri illi Bartapalia, Rolandus, Rogerius & huius militiæ uiri utebantur,& eo magis,quia nos uidemus in phrenitide, & lethargo morbo, ſolis emplaſtris humores domari, reſolui, & ad optimum terminum reduci?

AMA.

AMATVS. Minime gentium, quia ratio diſpar eſt, in morbis nāque illis humores peccātes à natura regulari poſsūt, etiam non adminiculantibus medicamentis, in vulneribus uero capitis, etiam ſi admoueris emplaſtra, cataplaſmata, cerata, & quæ ſunt reliqua, ſanguis extra uenas exiſtens qui periculum minitatur, & breui cerebri ſubſtantiam corrumpit, non ſuperabitur, nec digeretur, aut euaporabitur, quibus de cauſis, ad ſectionem deueniendum cum Hippocrates omni adhibita diligentia concludimus. VANVC. Vnum in hac tractatione ſemper ab iis præcipue, qui problemata nodare & diſſoluere profitentur, ſcire deſideraui, cur eſt, quod in uulneribus capitis caro à parte inferiori ad ſuperiorem producatur, in aliis uero contrario eueniat, hoc eſt, à ſuperiori ad inferiorem produci ſoleat? AMAT. Nos ſalmaticenſibus, complutenſibus, pariſienſibus, colymbrienſibus, louanienſibus, ferrarienſibus, patauinis, & bononienſibus, cum quibus ſatis uerſati ſumus, tibi ut reſpondeant cōmittimus, interim ſic dicentes, an forte ob nutrimentum ab inferiori parte ad caput delatum, quod reliquis in mēbris contrario euenit. CELS. Carnem vulneribus ſuperadditā, quibus medicinis leuas? AMA. hodie omnes alumine uulgato, à rocha dicto, ſed uſto, utimini, veteres uero in huius uicem utebantur chalcitide, myſi, ærugine æris, modo una, modo alia, pro temperaturæ rōne, in hoc uero noſtro ægrotante, uos uſto alumine utimini, & curationē perficite, qua & nos ſextam hanc Centuriā claudemus, quam ut ultimā in hoc dicēdi genere eſſe cupiuimus, ita nūc uolumus, teſtantes, ſi uerū eſt quod à Thucydide uiro atheniēſi grauiſsimo, & eloquentiſsimo, dictum eſt, hiſtoria tanquā theſaurus eſt, qui nunquam è manibus excidere debet, procul dubio centuriæ medicinales hæ noſtræ, uobis gratiſsimæ eſſe debent, & tanquam medicinæ theſaurus habendæ, cis namque adiuti, vos ſimiles morbos, paresque

caſus,

caſus, facilius curabitis, eoſque è corporibus humanis detrudetis, ſunt nanque centuriæ ſex, ſexcentas curationes continentes, nec id ſine exemplo. Nam ſi Magnus ille Scipio trecentos olim fortiſsimos adoleſcentes in Sicilia ſuccenturiauit, quorum opera, & uirtute fuſo in Africa Hannibale æmulam Romani imperij Carthaginem. imperata facere coegit: quid uos duplicato numero, hoc eſt, ſexcentis his curationibus morborum omne genus extirpari poſſe deſperetis. Valete, Raguſii anno 1558, quo tempore Caletum Henricus ſecundus Francorum Rex, de Anglo recuperauit. Iterum valete, & ſecundum harum Centuriarum tomum, è Græcia hac, hodie Turchia dicta, breui Deo fauente ſpectate, quem uobis pergratum fore non dubito, quum præſertim cognoueritis compoſita eſſe, ex habitis curationibus, eadem in regione, & eiſdem ciuitatibus, in quibus Diuus ille ſenex Hippocrates artem exercuit, in quibus ut ingenue fatear, hodie ueluti ſuo tempore, omnes morbi etiam tertianæ, & quartanæ, periculo non carent: neque id mirum, quum omnes è peſte contagium trahant. Theſſalonice, an. 1559.

[illegible]

Amati Luſitani medici Centuriæ ſextæ finis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A[redacted].

IVRO Deum immortalem, [redacted], me nihil prius aut antiquius in iis meis curationibus duxiſſe, quàm ut illibata rerum fides poſteris traderetur, nihil finxiſſe, nihil addidiſſe, aut commutaſſe ornamanti gratia: id tamen unum ſemper ſtuduiſſe, ut vtilitas ad mortales promanaret, neminem laudaſſe, aut uituperio affeciſſe ut priuatis affectibus indulgerem, niſi id ueritatis ſtudium expoſceret: ſi fallo, Deum & Raphaelem eius miniſtrum iratos ſemper habeam, nec quicquam in arte medica mihi ad uotum ſuccedat. De mercede præterea, quæ medicis exhiberi ſolet, non admodum ſollicitum fuiſſe, multos non tantum ſtudioſe ſed gratis etiam curauiſſe, mercedes etiam nonnullas à permultis oblatas magno & inuicto animo reieciſſe, magis in in eum intentum ut ægrotantes mea opera aut diligentia amiſſam conſequerentur ualetudinem, quàm, ut ego eorum liberalitate uel teruntio ditior euaderem: [redacted]

[redacted] : de dignita-
te[redacted]o non admodum ſolicitum fuiſſe, ean-
demq; diligentiam [redacted] quam illu-
ſtriſsimo loco natis pręſti[redacted] nun-
quam produxiſſe,in præſagiis ea qu[redacted]ntię-
bam ſemper dixiſſe, pharmacopolarum ne-
mini plus iuſto fauiſſe, niſi ei fortaſſe, quem
& peritia artis & bonitate animi cæteris pręſtare intelligerem, in medicamentis deſcribendis, prout facultates ægrotantis patiębantur temperamentum ſemper adhibuiſſe, commiſſum mihi arcanum nemini detexiſſe, nulli mortiferum poculum propinaſſe, nullā mea opera matronam abortum feciſſe, nihil à me in ea ubi curarem domu turpitudinis perpetratum, in ſumma, nihil à me commiſſum quod à pręclaro & egregio medico alienum haberi poſſet, Hippocratem & Galenū artis medicæ parentes ſemper mihi imitandos propoſuiſſe,non ſpretis nonnullorum in arte medica excellentium monumentis: in ſtudiorum uero ratione adeo frequentem fuiſſe, ut nullum quantumvis arduum negotium,me à bonorum authorum lectione auocare potuerit, non rei familiaris iactura, non nauigatio, non crebræ peregrinationes, non

denique

deniq; exilium, quod vt virum philoſophum decet, magno & inuicto animo hactenus ſponte ſubſtinui: diſcipulos quos ad hũc uſq; diem permultos habui, filiorum loco ſemper duxiſſe, eos candidiſsime docuiſſe, hortatum ut bonorum ſimiles euadere ſtuderent, libros in re medica meos nulla animi ambitione ædidiſſe, ſed id unum ſpectaſſe ut quoquo modo mortalium ualetudini proſpicerem: quod an aſſecutus ſim aliorum iudicio relinquo, certe ſemper id præ me tuli atque in uotis maxime habui. Theſſalonicæ datum, anno 5559.

FINIS.

[illegible]

[illegible] mi[illegible]

[illegible] — 4 [illegible]

[illegible] — 10 [illegible]

[illegible] — 7

[illegible] — [illegible]

[illegible] — 10

[illegible] Jomes

[illegible]

Cascioni

[illegible] cō [illegible]

[illegible]

[illegible] dati cinq. [illegible]

[illegible] 7

[illegible]

[illegible]

[illegible] in Secda [illegible]

383

PANDIMIGLIO
21 DIC. 1970
LEGATO... - ROMA